
3 1761 07878393 3

GULD OG SØLV

1ste Oplag.

KJØBENHAVN
JOHAN MØLLER
[illegible]
[illegible]

LIBRARY
OCT 7 1974
UNIVERSITY OF TORONTO

Indholdsfortegnelse.

Der er i de senere Aar opstaaet en hel Literatur om den rette Anvendelse af Guld og Sølv til Mønt. Mange af den videnskabelige og finansielle Verdens bedste Hoveder har i lærde Afhandlinger søgt at klare Spørgsmaalet for Almenheden, men uheldigvis staar Forfatterne efter en tyve Aars ihærdig Meningsstrid fremdeles delte i to Lejre, der gjensidig uden at trættes og uden at overbevises bekæmper hinandens Argumenter.

For Lægfolk, der ikke har haft Lejlighed til at gjennemtænke Spørgsmaalet paa egen Haand, vil det under disse Forhold maaske kunne have Interesse at faa en af en Lægmand udarbejdet, sammentrænget Fremstilling, der begynder med Sagens ABC og har til Hensigt efterhaanden at føre Læseren saa langt frem, at han selv kan danne sig et Skjøn over Møntstridens Udvikling og Betydning.

En af de første Slutninger, man ved en Undersøgelse naar til og af Hensyn til Sagens Forstaaelse maa naa til, er den, at Guld og Sølv betragtede som almindelig Handelsvare vilde have ringe Betydning for Menneskeheden.

Hvis man f. Ex tænker sig Jordens Beboere stillede foran Valget mellem »enten Guld og Sølv eller Jern«, vilde vi, hvis vi var fornuftige, øjeblikkelig opgive de ædle Metaller og bede Vorherre lade os beholde Jernet.

Den pludselige, fuldstændige Forsvinden af Guldet og Sølvet vilde kun fremkalde en forholdsvis kortvarig, om end meget alvorlig Krise. Et Par Generationers Arbejde vilde være tilstrækkeligt til atter at bringe nogenlunde Orden i den indtraadte Forvirring af Omsætningsforholdene, og Menneskeheden vilde efter Krisen staa paa et lignende Udviklingstrin og med lignende Adgang til Livets Goder som før

Tabet af Jernet vilde derimod ramme os som en Ulykke af uberegnelig Rækkevidde. Det vilde, som et Blik paa Maskinernes, Jernbanernes og Skibsbygningens Udviklingshistorie viser, virke lammende, dræbende og ødelæggende i en uoverskuelig Fremtid.

Tænker man sig efter Guldets og Sølvets Forsvinden en over hele Kloden fordelt »Regn af Dukater«, en almindelig Dryssen ned af Guld og Sølv i Lighed med Lykkepers Held, saaledes, som det hyppigt er blevet fremstillet i fængslende Æventyr, saa vilde vi saa langt fra at blive lykkelige og fornøjede tværtimod være nødt til af alle Kræfter og hurtigst muligt at feje Dukaterne sammen i Skarnbotten og vælte Størsteparten af dem — ikke ud i Møddingen, thi den har Værdi, — men ud i Havet eller andetsteds, hvor de ikke laa i Vejen.

Derimod vilde efter Jernets Forsvinden et almindeligt Nedslag af jernholdige Meteorstene — for saa vidt de da ikke faldt os i Hovedet eller oversteg vore Transportmidler — virke styrkende og helbredende paa den lammede Organisme og aabne Menneskeheden nye, lyse Udsigter til Velvære, Liv og Fremgang.

Det er ingenlunde Forfatterens Ønske hos nervøse Læsere og Læserinder at fremkalde en Panik. Der er ringe Sandsynlighed for, at en Regn af Dukater nogensinde vil forstyrre vore Realitetsberegninger. Hensigten med de brugte Tankebilleder er kun den at vise, hvorledes de ædle Metaller i Verdensomsætningen og i vore tilvante Forestillinger har faaet en Betydning, der ikke skyldes deres Værdi som Handelsvare.

Den nylig afdøde Videnskabsmand, Emile de Laveleye, siger angaaende dette Punkt:

»Flertallet af dem, der deltager i Diskussionen om Guld- og Sølvspørgsmaalet, begaar den fundamentale Fejl at forvexle og sammenblande de to Begreber: Penge og Varer. Metallerne, af hvilke Pengene fremstilles, er ganske vist Varer, men saa snart de udpræges i Møntform og ophøjes til retsgyldigt Betalingsmiddel ved Kjøb og Salg efter et af Loven fastsat indbyrdes Værdiforhold, antager de øjeblikkelig særlige Egenskaber.«

Professor Cernuschi udtaler samme Mening:

»Guldets ubetydelige Vareværdi er for intet at regne mod Værdien i det af Guldet fremstillede Pund Sterling.«

Ogsaa Molesworth slutter sig hertil, idet han siger:

»Penge kan vel i en vis Forstand kaldes Varer, men de ophører at være Varer, saa snart de bliver Varernes Værdimaaler.«

Her melder sig strax ved Entreen en Række af Spørgsmaal, der hvert for sig kræver et forklarende Svar.

Vi begynder med Begyndelsen: »Hvad er Penge?« og fortsætter med en kort Redegjørelse for de efterhaanden opdukkende nye Spørgsmaal.

Hvad er Penge?

Penge er et lovgyldigt Betalingsmiddel.

Det er theoretisk set af underordnet Betydning, hvilket Materiale man anvender til Pengenes Fremstilling. Guld, Sølv, Nikkel, Kobber, Læder, Porcelæn, Papir o. m. a. kan efter de til forskjellige Tider i forskjellige Lande gjældende Omsætningskrav hver for sig eller i Forening gjøre den tilsigtede Nytte. Det væsentlige er ikke Substansen men Godkjendelsen og Bevarelsen af Pengenes lovgyldige Værdi.

Naar vi sælger en Vare og faar den betalt med Kroner, ønsker vi, at disse Kroner i det Land, der har udstedt dem, skal kunne ombyttes med Varer af samme eller lignende Værdi som de Varer, vi solgte.

Naar vi udlaaner Kroner, fordrer vi, at de Kroner, vi selv eller vore Efterkommere modtager tilbage, skal have samme Værdi ved Afvikling af Gjældsforpligtelser som de Kroner, vi udlaante.

Det her i faa Sætninger sammentrængte Svar paa ovennævnte vigtige Spørgsmaal gjør selvfølgelig ikke Krav paa at være udtømmende. Men det indeholder et væsentligt Bidrag til Forstaaelsen af mangfoldige Forklaringer, der findes spredte i nationaløkonomiske Værker.

Hvorfor behøver vi Penge?

Penge tjener:

1) som Betalingsenhed til at lette og regulere Omsætningen.
2) som Hjælpemiddel til at maale Kapitalværdier.
3) som Værdibestemmer ved Indgaaelsen og Afviklingen af

Gjældsforpligtelser.

4) som Middel til varig Opsparing af Formue.*)

5) som gyldige Repræsentanter for Formuen.

Vilde og halvvilde Folkeslag, der lever af Jagt, Fiskeri og Agerdyrkning, plejer nu til Dags som i Oldtiden at tiltuske sig de Fornødenheder, de ikke selv formaar at skaffe sig. Fiskeren og Jægeren giver Fisk, Tran, Huder og Skind og faar til Gjengjæld Frugter, Mælk, Uld og Korn. Allerede paa dette primitive Udviklingstrin skjelner man mellem de forskjellige Fornødenheders større eller mindre Varighed. Fiskene, Huderne og Frugterne tørres og behandles paa forskjellig Maade for at forebygge Forraadnelse. Erfaringen lærer de Vilde, at fersk Fisk og frisk plukkede, bløde Bær hurtig mister deres Bytteværdi.

Besværlighederne ved Transporten af døde Gjenstande førte Folkeslag med en højere Kultur til Anvendelsen af Slaver og levende Dyr som Byttemidler, Betalingsenheder, Værdimaalere og Repræsentanter for Formuen. Disse havde fremfor døde Gjenstande bl. a. den Fordel, at de kunde flytte sig selv og som en vandrende Rigdom ledsage Ejeren og øge hans Anseelse. I første Mosebog omtales allerede Jakobs Betaling for ydede Tjenester med Æsler, Kameler og Faar, og vore Dages nomadiserende Lapper medfører deres Rigdom i Form af store, let bevægelige Rensdyrflokke.

Gjennem en gradevis Udvikling, der omfatter mange Aartusinder, lærte de højest civiliserede Folkeslag efterhaanden at undgaa den direkte Ombytnings mangfoldige Besværligheder ved at inddrage Guld, Sølv, Kobber og andre Metaller som Mellemled i Omsætningen. En vis af Loven fastsat og kontrolleret Vægt af de anvendte Metaller stempledes af Staten og kaldtes: Penge.

Paa Grund af det ringe Samkvem og Samarbejde mellem Fortidens Folkeslag valgte som oftest hvert enkelt Land sin egen Vægt og udprægede Pengene efter sit eget Møntsystem. Ønsket om at inddrage alle disse forskjellige under et for hele Verden gjældende Fælles-Møntsystem er ofte blevet drøftet, (bl. a. paa Møntkonferen-

*) Hvor Bank- og Kreditvæsenet staar paa et primitivt Standpunkt, følger Almuen endnu hyppigt den Skik at gjemme Pengene bort i Stedet for at betro dem til fremmede Hænder. Mange Millioner skal paa den Maade være opbevarede (»hoardede«) f. Ex. i Indien.

cerne i Berlin 1863 og Paris 1867; men der er paa Omsætningsforholdenes nuværende Udviklingstrin ringe Udsigt til Sagens praktiske Gjennemførelse. Derimod bør de enkelte Lande tage Hensyn til Ønskeligheden af en ensartet Verdensmønt, hver Gang de ombytter deres Møntsystem med et bedre.

Professor Jevons udtaler denne Tanke paa følgende Maade: *Med Hensyn til alle den Slags Forandringer burde det stadse erindres, at vi gjennem Nutidens Handlinger støber Formerne for Fremtiden, og at et Verdens Møntsystem, hvor uigjennemførligt det end maatte forekomme os i Øjeblikket, dog er et Maal, der burde stræbes hen til af alle dem, der ønsker at efterlade Verden bedre, end de forefandt den.*

Af andre Udtalelser, der bidrager til Forstaaelsen af det her omhandlede Spørgsmaal, fremhæves:

Adam Smith: *Penge er det store Drivhjul, der bringer Varerne. Samfundets Indtægter bestaar helt og holdent af Vareudbyttet, men ikke af det Hjul, der besørger Cirkulationen.*

Allard: *Mønten spiller samme Rolle i Verdensomsætningen som Blodet i det menneskelige Legeme.*

Samuel Smith: *Blandt alle de forskjellige Ting, den nationaløkonomiske Videnskab inddrager under sin Behandling, findes der intet Emne, om hvilket der hersker saa stor Uvidenhed som om Penge.*

I Anledning af Møntstriden er der bleven opstillet saa mange unødne, indbyrdes modsigende og konfunderende Theorier, at Mænd i praktiske Livsstillinger helst gaar af Vejen for Spørgsmaalet.

Hvis man anser det for rigtigt ved gjensidig Overenskomst at søge fastslaaet almengyldige Principer for de Love, der regulerer Verdenshandelen, er det af største Vigtighed først og fremmest at opnaa Enighed angaaende det Omsætningsmiddel, der er Basis for hele Verdenshandelen og Udligningsmidlet i alle internationale Gjeldsforhold.

Møntsubstanser.

Man har fortrinsvis valgt Guld og Sølv til Fremstillingen af Penge, fordi disse Metaller i langt højere Grad end andre opfylder Hensigtsmæssigheds-Betingelserne. Guldet har fra de tidligste Tider

været afholdt og eftertragtet til Brug for Smykker, Forsiringer og Kunstværker. Det er blodt og let at behandle; det ruster ikke og bevarer selv under og efter Ildens Paavirkning sin smukke, rene Glans. Blandet med et ringe Kvantum Kobber — $^1/_{10}$ Kobber til $^9/_{10}$ Guld er det sædvanlige Forhold — bliver det tilstrækkelig haardt til i Montform at modstaa Slid. Det forekommer kun i et begrænset Kvantum og har stedse uden Vanskelighed kunnet bevare en hoj Bytteværdi.

Solvet har lignende Egenskaber som Guldet, men det forekommer i betydelig større Mængder, oxyderer let, smelter ved en lavere Varmegrad og har en ringere Bytteværdi end Guldet.

Samtidig med at benytte Guld og Solv har man ogsaa fremstillet Penge af Jern, Kobber, Nikkel, Platina, Glas, Porcelæn, Pap, Læderlapper o. m. a. Men de ædle Metaller har under den fremad skridende Kulturudvikling faaet Fortrinet og indtager i Nutidens civiliserede Stater den forste Plads. Guldet repræsenterer den storste Værdi i Forhold til sin Vægt og er derfor bekvemmest at medfore som Omsætningsmiddel. Dets Ægthed lader sig uden Vanskelighed paavise, og da det modstaar mangfoldige Indflydelser, der virker fortærende og oplosende paa andre Metaller, kan det gaa i Arv fra Slægt til Slægt og tjene som Betalingsmiddel gjennem Aartusinder.

Solvet har i umindelige Tider været Guldets Ledsager blandt Omsætningsmidlerne.

Jern blev i Oldtiden anvendt til Penge i stor Udstrækning, men de gamle Monter er blevne fortærede af Rust. For Tiden cirkulerer Jernpenge ifolge Del Mar endnu i Kordofan i det ostlige Afrika. De er af forskjellig Størrelse og vejer fra 8 til c: 25 Gram. Uden Hensyn til Vægten regnes de lige med 1 Pari pr. Stykke; 40 Pari er lig 1 Piaster, og en Piaster har omtrent en Værdi af 18 Øre. I Japan findes der ligeledes endnu Jernpenge, som er prægede i indeværende Aarhundrede. Ellers maa Jernets Anvendelse som Møntmetal anses som endt. Dets Vægt har dømt det.

Platinamønter cirkulerede i Rusland fra 1828—1845 men blev i det sidst nævnte Aar inddragne.

Nikkelpenge har været kjendt og anvendt i Aartusinder. De cirkulerede i Indien flere Aarhundreder før Christi Fødsel og omtales bl. a. under de græsk-baktriske Herskere Euthydemus 220 f. Chr. og

Agathokles c. 150 f. Chr. I vor Tid har nikkelblandet Metal efterhaanden opnaaet en udstrakt Anvendelse til Skillemønt. Nikkelpenge cirkulerer f. T. i Tyskland, Belgien, Sveits, Serbien, Bulgarien, Ægypten, De foren. Stater, Republikerne Columbia, Bolivia, Argentina, Paraguay samt Jamaica og Hayti. Østrig staar ligeledes i Begreb med at indføre Nikkelmønt.

Glaspenge cirkulerede hos Ægypterne fra det 9de til det 11te Aarhundrede. Senere har de efterhaanden mistet deres Betydning, men de fandtes endnu i Brug under Mameluk-Sultanerne i Midten af det 18de Aarhundrede og synes først at være endeligt forsvundne efter Napoleons Felttog til Ægypten i 1798—99.

Porcelænspenge har bl. a. været i Brug i Siam. Pap-Penge cirkulerede i China under Wu-ti omtrent 140 f. Chr.

Læderpenge cirkulerede i Rom og Karthago, men man gjenfinder dem ogsaa langt senere hos forskjellige asiatiske og europæiske Folkeslag. Sir John Mandeville, der besøgte China i det 14de Aarhundrede, fandt der hverken Guld- eller Sølvpenge. Derimod brugtes Læderpenge i vid Udstrækning som Betalingsmiddel. De havde lige som vore Sedler forskjellig Værdi ifølge deres Paalydende, og naar Værdistemplet var blevet slidt og utydeligt, kunde Ejerne faa dem ombyttede i det kejserlige Skatkammer mod nye. I Rusland skal Læderpenge endnu saa sent som i Peder den Stores Tid være blevne benyttede blandt Almuen. Karthagos vise Statsmænd synes at have været særlig opfindsomme og omhyggelige med Hensyn til Læderpengenes Udstyrelse. De nøjedes ikke som Kineserne med at paatrykke løse Læderlapper et legalt Møntstempel, men iagttog som vise Menneskekjendere tilbørlige Hensyn for at bevare Pengenes Kjøbeevne. Af Læder- eller Pergamentlapper lod de lave smaa bitte Poser, som de forseglede med Statens Segl efter at have fyldt dem med et mystisk Indhold, hvis Sammensætning blev holdt hemmelig for Befolkningen. De saaledes udstyrede Poser cirkulerede som lovligt Betalingsmiddel paa lignende Maade som vore Metalpenge. Naar Seglet var brudt, mistede Posen sin Værdi, og Ejerne foretrak derfor i Almindelighed at give Afkald paa en Undersøgelse af Indholdet, som de paa Kemiens daværende Standpunkt dog ikke havde Midler til at analysere.

Metalpenge.

Metallerne repræsentere som oftest i sig selv en Sum af menneskeligt Arbejde, der til alle Tider har sikret dem en forholdsvis høj Bytteværdi. Skjønt det paa en Vare anvendte Arbejde ingenlunde er ene afgjørende ved Fastsættelsen af dens Salgspris, er det dog indlysende, at Produkter, som enhver med Lethed kan skaffe sig i tilstrækkelig Mængde, i Reglen vil have en ringere Bytteværdi, end Varer, der forekommer sjældnere, og til hvis Fremstilling der udkræves et betydeligt Arbejde.

Om man nu end kan anføre ikke faa Exempler paa store, let tilgjængelige Fund af ædle Metaller, er disse Fund dog Undtagelser. Reglen er den, at Arbejdet i Guld- og Sølvminerne under normale Forhold ikke betaler sig stort bedre end f. Ex. Arbejdet i Kulgruberne. De ædle Metallers Bytteværdi paavirkes derfor i det store hele ikke af Undtagelserne, men retter sig, for saa vidt det anvendte Arbejde gjør sig gjældende som Prismoment, efter Reglen.

Det Tidspunkt, paa hvilket man begyndte at anvende Guld og Sølv som Omsætningsmidler, lader sig ikke paavise, men det ligger utvivlsomt Aartusinder forud for vor Tidsregning. Det gamle Testamente omtaler flere Steder Brugen af Guld og Sølv som Betalingsmidler, men det synes, at man den Gang afvejede Metallerne, der forekom dels i ringformede og dels i klumpformede Stykker af ulige Størrelse.

Paa Gravmonumenterne ved Theben ser man fremstillet Slaver, der vejer Ringe i en Vægtskaal.

I den indiske Sanskrit-Literatur, der naa'r tilbage til et Par Aartusinder f. Chr. F., omtales ligeledes flere Steder Brugen af Metalpenge. Af »Manous Code«, en i det 12. og 13. Aarhundrede f. Chr. kompileret Samling af civile og religiøse Love og Bestemmelser, har man ifølge Del Mar (»History of money in ancient countries S. 59) endogsaa udledet et Møntsystem, der omfatter baade Guld- og Sølv-Penge eller maaske snarere Vægtenheder:

Sølv

1 Rati			=	1,75	troy grains
2 —	= 1	Máshaka	=	3,50	— —
32 —	= 1	Dharana	=	56,00	— —
320 —	= 1	Satumana	=	560,00	— —

Guld.

5 Rati	1 Masha	8,75 troy grams
80 —	1 Suvarna .	140,00 —
320 —	1 Pala	560,00 —

Det er interessant at se, at man her har givet Enheden: en Rati, samme Vægt, enten den er fremstillet af Guld eller Sølv. Maaske har man paa den Tid betragtet de to Metaller som lige værdifulde. Det samme har senere været Tilfældet i Japan.

I et af de gamle Weda-Værker, der tilskrives Panini, omtales ligeledes Brugen af Metalpenge. Ifølge denne Kilde har man allerede i en Periode, der ligger over 1000 Aar forud for vor Tidsregning, kjendt slaaet Mønt i Indien. Panini udleder rupya fra rupa o: slaaet eller møntet. Herfra stammer den i Indien endnu gjældende Møntbetegnelse: Rupee.

Forøvrigt maa man være varsom ved Gjengivelsen af Tidsbestemmelser angaaende de gamle indiske Værkers Fødselsperiode. Ikke sjældent differerer forskjellige Lærdes Skjøn om et og samme Weda-Værks Alder med Tidsrum paa tusind og flere Aar. Rimeligvis repræsenterer de betydeligste Værker et Materiale, der ved skriftlig og mundtlig Overlevering er overført fra det ene Aarhundrede til det andet indtil en indisk Lærd har samlet Fragmenterne og paapræget dem Helhedsstemplet ved Hjælp af sin egen Lærdom og sin egen Fantasi. I Kinesernes hellige Bøger, de saakaldte »Kings«, i Jødernes Talmud, i Muhamedanernes Koran og de Christnes Bibel er der paa lignende Maade samlet og bearbejdet Stof fra mange forskjellige Kilder, og kommende Generationers Lærde vil uden Tvivl om Aartusinder frugtbargjøre vore literære Levninger med samme frejdige Skaberevne.

Den Kunst at »brodere Kjendsgjerninger« paa et hullet Underlag har meget gammel Hævd blandt Verdens Vismænd.

De første regelmæssigt møntede Metalpenge, om hvilke man har sikker historisk Efterretning, blev prægede af Sølv omtrent Aar 700 f. Chr. under Kong Pheidon af Argos. Krøsus (6te Aarh. f. Chr.) skal efter forskjellige Kilder have slaaet Guldpenge.

Retten til at slaa Mønt har i Reglen været forbeholdt Statens

Overhoved som en Særrettighed. Falskmontneriet er stedse blevet haardt straffet; Forfalskningerne er som oftest ikke vanskelig at opdage, og eftergjorte Penge cirkulerer under normale Forhold kun i forsvindende Mængde.

Desværre har Konger og Fyrster ikke sjeldent misbrugt deres Magt og selv slaaet Penge, hvis Indhold (Fingehalt af ædle Metaller) ikke svarede til Møntens paalydende Værdi.

De romerske Kejsere har i denne Henseende et daarligt Renommé. De udstedte ej alene selv falske Penge, men deres militaire og civile Embedsmænd tog sig hjemme og ude med og uden Tilladelse samme Frihed. I mange Tilfælde er det vanskeligt at afgjore, om de falske romerske Pengestykker, der findes opbevarede i vore Museer, skyldes de af Loven beskyttede eller de af Loven forfulgte Falskmontnere. Thi der fandtes ogsaa Møntmagere, som drev Forretningen paa egen Haand uden Bevilling.

Romernes Hærførere synes altid som et uundværligt Appendix at haveført Pengemagere med paa deres Krigstog. I England blev der a. d. 287—293 fabrikeret romerske Penge efter en stor Maalestok. I Yorkshire, Sommersetshire og Shropshire har man fundet hele Dynger af Møntforme, og sommetider sidder de falske Pengestykker endnu rækkevis inden i Formene.

Lignende Møntmager-Redskaber har man udgravet flere Steder i Frankrig. I 1829 opdagede man i Nærheden af Epernay i Departementet Marne et helt romersk Montværksted.

Ved en senere Udgravning, der fandt Sted i London, stodte man paa en vel bevaret romersk Pengesending i original Emballage. Møntstykkerne var stobte af Jern og bag efter forsølvede. De fleste af dem bar Kejser Claudius Mærke. Men Præget er ikke altid paalideligt. Kejserne plejede af Hensyn til deres personlige Renommé at sætte en afdod Kejsers Billede paa de falske Penge, de udstedte.

Montvæsenet har været meget længe om at skaffe sig en renere Moral.

I England blev der af et Pund Troy lig 12 Unzer under forskjellige Regeringer præget følgende Belob:

Aarstal	Regjering	Guld 12 oz. 24 Karat	Sølv 12 oz.
		£	£
1280	Edward I	12.10.0	1.0.3
1370	Edward III	15.0.0	1.5.0
1420	Henry V	16.13.4	1.10.0
1470	Edward IV	22.10.0	1.17.6
1540	Henry VIII	30.0.0	2.8.0
1550	Edward VI	36.0.0	3.12.0

Den Kunst ved Hjælp af Legeringen — Iblanding af ringere Metaller — eller Beklipning af Mønternes Størrelse af et og samme Kvantum Guld og Sølv at fabrikere en stadig voxende Pengemængde, synes i den nævnte Periode at have været i en meget frodig Udvikling hos Englænderne. Men ogsaa i andre Lande er Kongerne jævnlig i pengeknappe Tider bukkede under for Fristelsen til at forøge Kvantiteten paa Kvalitetens Bekostning.

Flere af Frankrigs Konger tvang deres Møntembedsmænd til at aflægge Ed paa, at de ej vilde røbe den ulovlige Forfalskning af Møntmetallet, Kongerne lod foretage for at skaffe sig Penge til Betaling af deres Gjæld.

Det Kvantum Metal, der under Ludvig den Hellige svarede til et Pund Sølv, var tilstrækkeligt for Fremstillingen af 2[illegible] Pund under Ludvig den 16de.

Charles I af England naaede i Midten af det syttende Aarhundrede endnu et Skridt længere frem paa de kongelige Friheders Bane. Han tog £ 200,000, som Londonner Kjøbmænd i Tillid til Landets højeste Øvrighed havde deponeret i Tower, der den Gang ansaas for Byens sikreste Gjemmested. Towers Pengeskab kom derved i Miskredit, og Kjøbmændene plejede efter den Tid at sende deres Kontantbeholdninger til Opbevaring hos Guldsmedene, i hvis ansete Laug mange af Londons ledende Finansmænd endnu saa sent som Midten af forrige Aarhundrede lod sig optage som Medlemmer

Desværre har ogsaa usalvede Statsoverhoveder jævnlig følt sig ophøjede over det menige Folks Moral. Bl. m. a. vil Præsident Balmacedas Exempel være Læserne i frisk Minde.

Som et interessant Bevis paa Pengevæsenets Udvikling i de sidste halvhundrede Aar anføres, at der i den nu levende Dronning Victoria af Englands Regjeringstid er bleven præget 65 pCt. af alle de Guldpenge og 84 pCt. af alle de Sølvpenge, som britiske Monarker har slaaet i de sidste 600 Aar. Selvfølgeligt cirkulerer dog kun en mindre Del af disse Penge i Moderlandet. Det samlede Kvantum andrager £ 544 Millioner. Heraf findes rigeligt £ 200 Mill. Sølvmønt i Indien og c: £ 100 Mill. Guldmønt i Australien. I selve England cirkulerer Sølvpenge udelukkende som Skillemønt, og deres Gyldighed som lovligt Betalingsmiddel er begrænset til smaa Beløb paa indtil 2 Pund Sterling.

Kobberpenge fandtes tidligere i langt større Mængde end nu. Man behøver ej at gaa tilbage til Romerne, hos hvilke Kobberet i Aarhundreder var det vigtigste Møntmetal. Lige indtil Kolumbus opdagede Amerika, har Kobberet haft Overvægten over alle andre Pengesubstanser og indtaget den vigtigste Plads blandt Møntmetallerne i hele den civiliserede Verden. Men selv efter Amerikas Opdagelse og den deraf følgende Overførsel af betydelige Kvantiteter Guld og Sølv til Evropa, hævdede Kobberet endnu længe en fremragende Plads inden og udenfor Evropas Grænser. Ifølge Jevons bestod Ruslands og Sverigs Metalcirkulation endnu i sidste Halvdel af forrige Aarhundrede væsentlig af Kobbermønt.

Mange af de Forfattere, der i de senere Aar har deltaget i Møntstriden, synes at have overset eller ikke tilstrækkeligt paaagtet den Udvikling, ifølge hvilken mindre værdifulde Substanser bl. a. Jernet blev afløste af Kobberet, inden vi naaede de senere Aarhundreders dominerende Anvendelse af Sølvet. I den nyere Tid har Guldet i flere af de mest fremskredne Kulturstater efterhaanden begyndt at fortrænge Sølvet. Hvem der, paavirket af Øjeblikkets Brydninger, ser og bedømmer denne Guldbevægelse som et isoleret Fænomen uden Sammenhæng med den foregaaende Udvikling, vil komme til andre Slutninger end den, der indordner den samme Bevægelse som et naturligt Fortsættelsesled i en gradevis Udvikling, der kan forfølges tilbage gjennem Aartusinder.

Den Omstændighed, at man i Montsamlinger finder Guld- og Sølvpenge, hjemmehørende hos mangfoldige mere eller mindre kultiverede Folkeslag fra de forskjelligste Tider, beviser vel de ædle Metallers ældgamle Existens som Montsubstans, men efter mange samstemmende historiske Efterretninger har de kun haft en forholdsvis ringe praktisk Betydning blandt Omsætningsmidlerne. Mandevilles oven for omtalte Erfaringer er ikke enestaaende. Da Vasco de Gama i 1498 omseilede det gode Haabs Forbjerg og med store Forventninger naaede Indien ad Søvejen, fandt han og hans Folk ganske vist Guld og Sølv hos Landets Herskere, der ved de ædle Metallers Hjælp søgte at sprede Glans over deres Hoffer, men den store Befolkning kjendte saa godt som udelukkende Kobberpenge som Betalingsmiddel.

Papirpenge, der i vore Dage spiller en saa vigtig Rolle blandt Omsætningsmidlerne, vil gjentagende blive omtalt under forskjellige Synspunkter i følgende Afsnit.

Papirpenge.

Papir- eller Seddelpenge henhøre ligesom Metalpengene til de under Omløbet ikke Rente bærende Betalingsmidler. De adskiller sig derved fra Obligationer, Aktier og andre, som Betalingsmidler i udvidet Forstand cirkulerende, Rente bærende Værdipapirer, hvis Beskrivelse ligger uden for Rammen af nærværende Afsnit.

Papirpengene kan inddeles i 3 Hovedgrupper

1) Indløselige Sedler, for hvilke der findes fuld Dækning i ædle Metaller.

2) Indløselige Sedler, for hvilke der findes delvis Dækning i ædle Metaller.

3) Uindløselige Papirpenge, der cirkulerer som Betalingsmiddel ved Lovstvang.

Inden vi gaar over til en Omtale af de enkelte Arter af Papirpenge, kan det have Interesse at se Kvantitetsforholdet mellem de cirkulerende Metal- og Papirpenge. Tallene gjengives efter Mulhall, hvis let fattelige Oversigter gjennemgaaende er blevne benyttede, hvor ingen anden Kilde opgives.

Totalsummen af den cirkulerende Pengemængde i Millioner Pund Sterling.

Aarstal	£ Guld	£ Sølv	£ Papir	Tilsammen
1600	29 Mill.	102 Mill.		131 Mill.
1700	75 —	225 —	1 Mill.	301 —
1800	126 —	360 —	82 —	568 —
1848	157 —	388 —	260 —	805 —
1860	340 —	480 —	360 —	1180 —
1890	830 —	801 —	771 —	2402 —

I oven nævnte Beløb er ikke medregnet de sydamerikanske Papirpenge, hvis stærkt varierende og tildels ubestemmelige Værdi gjør dem uskikkede til Medoptagelse i en Mønttabel.

Man lægger ved Synet af de her fremførte Tal uvilkaarligt Mærke til, at Guldet fra en forholdsvis ringe Begyndelse efterhaanden har arbejdet sig frem til første Plads.

I Perioden 1800—1890 steg Sølvpengenes samlede Mængde tilnærmelsesvist efter Forholdet 1—2; Guldpengene viser et Stigningsforhold af omtrent 1—7, og Papirpengenes Mængde blev forøget mellem 9 og 10 Gange.

Indløselige Papirpenge, for hvilke der findes fuld Dækning i ædle Metaller.

Disse har den Fordel frem for Metalpengene, at de er bekvemmere at haandtere og sparer Staten eller Ejeren det Tab, der fremkaldes ved Slitagen paa Mønten. Dette Tab anslaas til 1% i 10 Aar for Sølv og 1% i 50 Aar for Guld.

De under denne Gruppe sorterende Sedler kan til enhver Tid ombyttes med en til deres fulde Paalydende svarende Værdi i ædle Metaller. De cirkulerer, Brandfare o. l. fraregnet, med samme Sikker-

hed for Ejerne som Metalpenge og noteres endog af og til af Bekvemmelighedshensyn over Pari, det vil sige, Ejeren af Metalpenge maa betale et lille Tillæg, naar han ønsker dem byttede mod Sedler

Indløselige Papirpenge, for hvilke der findes delvis Dækning i ædle Metaller.

Disses Benyttelse medfører for Ejeren en Risiko, der svarer til den udstedende Institutions Soliditet og Solvens. Selv om der findes fuld Dækning i Værdidokumenter for det manglende Kvantum ædle Metaller, er Sikkerheden mindre end i den førstnævnte Gruppe. Men Forskellen vil under normale Forhold ikke mærkes. Sedler og Mønt cirkulere med samme Lethed, og det er først, naar Tilliden til Statens eller Udstedernes Betalingsevne rystes, at Spørgsmaalet om Sikkerheden drages frem og gjør sig gjældende ved en Nedgang i Sedlernes Kurs. Ejerne af Seddelpenge maa betale en Agio o: et større eller mindre extra Tillæg, naar de ønske dem ombyttede med Mønt

Viser Mistilliden sig ugrundet, eller lykkes det for Udstederne at gjenoprette Balancen, saa gaar Sedlernes Kurs atter til Vejrs, indtil den naar Pari.

De engelske £ 5 Banknoter sank og steg paa denne Maade under Napoleonskrigene Fra 1799—1813 gik de efterhaanden ned fra 100 sh. til 73 sh Deretter steg de trinvis under en fornuftig Ledelse af Landets Finanser, indtil de i 1820 atter stod i 100 sh.

Paa lignende Maade forstyrrede den amerikanske Krig mellem Nord- og Sydstaterne Værdiforholdet mellem de foren. Staters Papir- og Metalpenge I 1852 stod Sedlerne i 75 %.

Det vil med andre Ord sige, at man betalte $ 75 i Guld- eller Sølvpenge med $ 100 i Sedler

Efterfølgende Tabel viser Kursernes Gang.

Aar	[illegible]	Aar	[illegible]
1862	75 %	1867	70 %
1863	62 %	1870	82 %
1864	39 %	1875	85 %
1865	46 %	1877	[illegible]
1866	66 %	1879	100 %

De her givne Kurser betegner Sedlernes laveste Notering i de paagjældende Aar, der viser meget betydelige Fluktuationer.

Det er indlysende, at en saadan Usikkerhed i det indbyrdes Værdiforhold mellem et og samme Lands lovlige Omsætningsmidler maa virke hæmmende paa Erhvervslivets sunde Udvikling og vanskeliggjøre Opstillingen af paalidelige merkantile og finansielle Beregninger.

Paa den anden Side maa det ikke glemmes, at Seddelpenge cirkulerer hurtigst, naar de staar under Pari og synker i Kurs. Frygten for Tab bevirker, at enhver, der har eller faar Sedler, skynder sig med at blive af med dem. En betydeligere Kursnedgang indtræder sjældent pludselig men gjør sig gjældende efterhaanden, og Tabet fordeles derved paa mangfoldige Ejere paa en saa lempelig Maade, at den praktiske Virkning kun i ringe Grad berører Enkeltmands Interesser.

Daarlige, undervægtige og beklippede Metalpenge cirkulerer ligeledes hurtigere end gode, fuldvægtige Mønter. De sidste vil fortrinsvis blive anvendte til Opbevaring og Indsmeltning samt — særlig i Grænsedistrikterne — til Regulering af Nabolandenes Fordringer.

Udlændinge vil i Almindelighed nægte at modtage Betaling i undervægtige Penge. I Indlandet glide de daarlige Penge lettere fra Haand til Haand.

Man har af disse Forhold udledet en Regel, der efter Ophavsmanden benævnes »Greshams Lov«. Ifølge denne har daarlige Penge en Tilbøjelighed til at drive gode Penge ud af Omsætningen og ud af Landet.

Seddeludstedelsen baseret paa delvis Dækning i ædle Metaller har ved Siden af Ulemperne den Fordel for Staten eller Udstederne, at den Del af de cirkulerende Papirpenge, der ikke er funderet med ædle Metaller, giver Adgang til en aarlig Rentegevinst.

Tænker man sig en Bank, der forener Retten til at udstede 50 Millioner i Sedler med Forpligtelsen til stadig at holde en Reserve, en disponibel Dækning af 50 Millioners Værdi i Guld og Sølv, saa er der paa denne Konto ingen Rentegevinst at bogføre ved Aarets Slutning.

Har Banken derimod Lov til som Sikkerhed for de cirkulerende

Sedler at nøjes med en Beholdning af f. Ex. 30 Millioner i Guld og Sølv og 20 Millioner i Obligationer, Aktier, Vexler og andre Værdidokumenter, saa vil Renten af alle disse Papirer, for saa vidt de giver Udbytte, være en aarlig Vinding.

Imidlertid er et Tab ved Værdipapirernes Nedgang heller ikke udelukket, og det beror under det her omtalte Reservesystem paa de af Bankens Ledere til enhver Tid trufne Dispositioner, hvor vidt den cirkulerende Seddelmængde kan anses for fuldt ud tilstrækkeligt funderet eller ej.

Der er blandt de Lærde og Finansverdenens praktiske Mænd meget delte Meninger angaaende Størrelsen af det Beløb, der til enhver Tid bør være disponibelt som Dækning for cirkulerende Sedler. Ricardo afgav i Aaret 1819 for en „Lords Commission" den Erklæring, at en Metalbeholdning af tre Mill. Pund Sterling vilde være tilstrækkelig for en Cirkulation af £ 24,000,000 i „Bank of England"-Noter. Hans Forudsætning var dog den, at Banken kun skulde være pligtig til at indløse Sedler paa £ 50 og £ 100 eller Poster af mindre Sedler, der tilsammen androg tilsvarende Beløb. Mc. Culloch, der anbefalede Ricardos Forslag til Møntvæsenets Ordning, mente endog, at „Bank of England" uden Risiko vilde kunne nøjes med en Metalbeholdning af kun 2 Millioner som Basis for en Seddelmængde af 25 Millioner, hvis Banken blev fritaget for Forpligtelsen til at indløse mindre Beløb i smaa Sedler. Derimod skulde den være pligtig til at give Guld- og Sølvbarrer i Bytte for Seddelposter paa £ 1000 og £ 2000. (Tookes state of the currency S. 113.)

Walter Bagehot fremsætter derimod i sin finansielle Afhandling „Lombard Street" andre Anskuelser. Han forkaster Systemet med alt for smaa Reserver baade for Seddelemissionens og Bankvirksomhedens Vedkommende og fordrer, at Stater, der baade udsteder Metal- og Papirpenge, skal gøre Sedlerne indløselige med Metal.

Forøvrigt kan Møntvæsenet ordnes paa mange forskjellige Maader.

Staten behøver ikke selv at overtage og besørge Seddeludstedelsen. Den kan dele Arbejdet med private Bank-Institutioner. Hver enkelt udstedende Bank forsyner da sine egne Sedler med et særligt Stempel. En ret interessant Ordning findes i Persien, hvor Baron Reuter har faaet Concession paa Udstedelsen af Banknoter til et Beløb

af £ 800,000 med Forpligtelse til stadig at holde en Metalreserve svarende til 50 %.

Uindløselige Papirpenge, der cirkulere som Betalingsmiddel ved Lovstvang.

De under denne Gruppe henhørende Sedler vil i solvente Lande cirkulere ved Siden af og lige stillede med Guld- og Sølvpenge til deres fulde Paalydende. Saa længe der ikke udstedes et større Kvantum end det Pengebeløb, der under normale Forhold udkræves til Landets Omsætning, medfører Systemet ingen særlige Ulemper. Faren indtræder, naar Statens Ledere fabrikere Papirpenge i vilkaarlig Mængde, hver Gang Kassen er tømt, og Muligheden for at faa den fyldt ad regulære Veje er fjern eller udelukket.

Ikke faa Statsstyrelser har i trange Tider bukket under for Fristelsen til at skaffe sig Pengemidler ved Hjælp af Papir og Tryksværte, og Resultatet har som oftest været ødelæggende for de paagjældende Lande.

I China, hvor Kulturen paa mange Omraader har sat sine første Knopper, synes de skiftende Regjeringer allerede meget tidligt at have haft Øjet aabent for Seddelpengenes Betydning, naar der var Ebbe i Statskassen.

Efter at de mongolske Tartarers Hersker, Genghis-Khan med sine fire Sønner i første Halvdel af det 13de Aarhundrede havde erobret China, oversvømmedes Riget efterhaanden med tre store Seddel-Emissioner. Den første henføres til Tiden 1260—1263; den anden til 1264—1290 og den sidste til 1309—1313. Ved Indløsningen blev 5 Sedler fra første Emission ombyttede med 1 af anden, og 5 Sedler af anden med 1 af tredie. Ved hvert nyt Oplag reduceredes med andre Ord de ældre Sedlers Værdi med 80 pCt. af deres Paalydende. Alene i Kublai Khans Regjeringstid (1260—1294) blev der udstedt Papirpenge til et Beløb af 250 Millioner Taels, hver Tael regnet = 1000 »cash« (lille kinesisk Kobbermønt).

I 1368 faldt det mongolske Dynasti, og Ming-Dynastiet indtog under Hung-sou Herskersædet. Faa Aar senere udstedtes de første Ming-Noter, der var forsynede med følgende Paategning: »Denne Papir-

seddel skal cirkulere og modtages i Betaling til samme Kurs som Kobberpenge *).

Strax i Begyndelsen faldt dog allerede Kursen en Snes Procent, og i Aaret 1448 var de nye Papirpenges Værdi efter vanvittige Misbrug af Seddelsystemet gaaet saa langt ned, at 1000 Papir-cash eller »chams« i Omsætningen kun gjaldt 3 Kobber-chams. I 1455 blev Papirpengene fuldstændig værdiløse, og siden den Tid har Kejserne af China ikke gjort nye Forsøg med Udstedelsen af Seddelpenge. Derimod varede det ikke længe, før Regieringen begyndte med at forfalske Metalpengene, og hen imod Slutningen af Ming-Dynastiet gjaldt ogsaa møntede Penge kun saa meget, som det Metal, de indeholdt, var værd efter Vægt i Vare-Markedet.

Medens Aarhundreders Erfaringer under historisk Læsning ruller forbi som Øjebliksbilleder, mindes man hyppigt Salomons Visdomsord: »Der passerer intet nyt under Solen«.

Chinesernes sørgelige Erfaringer med Penge-Forfalskningen har heller ikke afholdt senere Tiders mere oplyste Slægter fra at gjentage de samme Synder.

I Østrig udgjorde Seddelmængden ifølge Marcus Rubin (1807–1814, S. 280) følgende Beløb i Gylden:

1799.	92 Mill.	1807.	450 Mill.
1800.	141 —	1809.	519 —
1801.	201 —	1810.	728 —
1803.	337 —	1811.	1061 —

Disse Tal taler for sig selv. De viser os et fra oven i Scene sat Kapløb mellem Utorstand og Ødselhed. I det sidst nævnte Aar, 1811, gjorde Østrig Statsbankerot og gav 1 ny Seddel for 5 gamle. Fem Aar senere, i 1816, var de nye Sedler faldne til 1/4 af deres Paalydende, og en ny Konvertering førte til, at Ejerne fik 2 nye Sedler for 7 af de sidst konverterede. 100 Gylden var saaledes svundne ind til 6 Gylden fra 1810–1817.

De finansielle Misgreb, Chineserne maatte bøde for i det 13de og 14de Aarhundrede, gjentoges, som man ser, 5–600 Aar senere paa et andet Punkt af Kloden af andre Statsmænd, og sammenholder

*) [illegible]

man Konsekvenserne der og her, finder man en ligefrem slaaende Lighed.

Østrigs Exempel er ingenlunde enestaaende.

Danmark, hvis Seddelsystem nu er i fortrinlig Orden, høstede lignende sørgelige Erfaringer i Begyndelsen af vort Aarhundrede. En partiel Statsbankerot bragte Ruin over tusinder af Familjer, uagtet der var saa mange Penge i Landet, at f. Ex. et Pund Skraatobak blev betalt med et halvt Hundrede Daler — i Sedler.

Rusland har i lang Tid lidt og gisper endnu under Trykket af letsindigt fabrikerede Papirpenge I 1843 blev de den Gang cirkulerende gamle Sedler indløste med nye, men Ejerne fik kun 30 ny Rubelsedler for 100 gamle.

Frankrig blev i Begyndelsen af forrige Aarhundrede hjemsøgt af en forfærdelig Krise. Skotten John Law, en Guldsmedeson fra Edinburgh, arbejdede sig under Ludvig den 14de frem til en anset og betroet Stilling som Finansmand og blev efter Kongens Død under Regenten, Hertugen af Orleans, i 1720 udnævnt til Landets ledende Finansminister.

Law fastholdt til sin Død den Ide, at et Land ved Hjælp af hans Opfindelse kan forøge sin Rigdom efter en næsten ubegrænset Maalestok.

Kunsten er ikke vanskelig. Staten udsteder Seddelpenge i vilkaarlig Mængde, men i Stedet for at fundere dem med ædle Metaller eller andre disponible og realisable Værdier, betragtes Nationens store Formueposter bl. a. Landets samlede Jord som Sikkerhed. Da nu Frankrigs Jord allerede den Gang repræsenterede svimlende Værdier, nærede man, Theoriens Rigtighed forudsat, ingen Frygt for, at Seddelmængden, hvor stor den end blev, vilde kunne udtømme Frankrigs efter Jordværdien udmaalte Kredit.

Betragtede som indenlandske Omsætningsmidler erhvervede Frankrigs Seddelpenge under Laws System i en vis bogstavelig Forstand Karakterbetegnelsen: »Værdien i os selv«. Og uagtet Skotten, hvis Finansplaner var kjendt gjennem opsigtsvækkende Brochurer*) forgjæves havde banket paa i Skotland, England og Italien, lykkedes

*) »Money and trade considered with a proposal for supplying the nation with money«. »Mémoires sur les Banques«. »Mémoires sur l'usage des monnaies.«

det ham tilsidst at vinde en Del af Frankrigs ledende Mænd for sine æventyrlige Planer.

Paa det Law'ske Systems brede Basis opbyggedes der hurtigt et Seddel-Korthus til Beløb af 3000 Millioner Francs. Alverden havde let ved at skaffe sig en Del af disse mange Penge. Priserne paa alle salgelige Værdier steg efter en uhørt Maalestok, og Skotten, hvis Bank begyndte med at modarbejde de paa den Tid gængse 20—30 procents Aagerrenter ved at diskontere solide Vexler til 6 pCt., blev af mange beundret som en ny Slags Messias, et guddommeligt begavet men i sit utaknemmelige Fædreland miskjendt Geni. Som Bevis paa den Tillid, hans Banknoter nød, kan anføres, at de en Tid lang noteredes til en højere Kurs end Guld- og Sølvpenge.

Den indvundne Tillid og Prestige benyttede Law derefter til Stiftelsen af et stort Handelsselskab med det Formaal at kolonisere og udnytte de rige Jorder langs Missisippi. Aktierne i dette Selskab steg under den feberagtige Spekulationslyst, der havde grebet det franske Folk, til en Kurs, der var 30—40 Gange saa høj som deres Paalydende, og Frankrig sad inde med en Velsignelse af Papirsværdier, der kun havde den ene Fejl, at de ligesom Spejlbillederne i en Sæbeboble ikke lod sig realisere.

Krakket ramte det franske Folk kort efter, som et hærgende Jordskjælv; Millioner svandt ind til Tusender, Størstedelen af de tænkte Værdier forsvandt sporløst for aldrig at komme til Syne mere, Law selv maatte flygte ud af Landet fulgt af Forbandelser.

Han døde i Fattigdom men fastholdt til sin sidste Time Rigtigheden af sine Theorier stadigt som *perpetuum mobile* Opfindere beskæftiget med at søge »the missing link«.

Ved nu, over halvandet Hundrede Aar senere at sammenholde Laws Grundide med Henry Georges »Nationalisation of Land« gribes man uvilkaarligt af Kombinationstanken: George har, theoretisk set, fundet »det manglende Led« i Laws System.

Forestiller man sig et eller andet frugtbart Land som *tabula rasa*, som en for alle private Besiddelsesrettigheder befriet Operationsbasis, saa vilde der ikke være det mindste i Vejen for at lade en paa denne Basis opvoxende Stat udstede en efter Omsætningens vexlende Krav afpasset Seddelmængde funderet ikke paa Guld og Sølv, men paa Landets som Nationalejendom bevarede uafhændelige Jordværdier

Et saadant Land vilde under en fornuftig finansiel Ledelse kunne klare sin indenrigske Omsætning uden at benytte de ædle Metaller som Mellemled. Men det er et Spørgsmaal, om et efter dette System ordnet Pengevæsen vilde have varige Fortrin.

Historien viser os ikke faa Exempler paa Jordværdiers Nedgang til Nulpunktet i Egne, der en Gang i Fortiden var frodige og tæt befolkede, medens de nu er øde og forladte.

Det er lettere at paavise et bestaaende Systems Fejl end at forudberegne et nyt Experiments Ulemper. Idealismen har en Tilbøjelighed til som Solen at kaste et gyldent Skjær over alt, der dukker op inden for dens Lyskreds. Den troende Idealist ser i Indbildningen sine Fantasifostres Fortrin men mangler særlig under Heldets Indflydelse hyppigt Evnen til med uhildet Blik at udmaale de af ham anbefalede Forholdsreglers praktiske Konsekvenser.

Frankrigs nyeste Historie viser os en Medaille med Suez-Kanalen og Lesseps-Forgudelsen paa den ene, Panamafostret og Lesseps-Forbandelsen paa den anden Side.

Men overlevede Ulykker glemmes hurtigt. Ogsaa det i 1720 af Law fremkaldte Krach blev modbalanceret af Frankrigs aldrig svigtende Gjenfødelseskraft og overdøvet af nye Storme.

Omtrent 75 Aar senere naaede Frankrigs Seddelmængde under den første Republik en Højde af 45 Milliarder, hvis Bytteværdi hurtigt sank ned til mindre end 1/300. Del af Sedlernes Paalydende. For dem, der søger deres Ideal i høje Priser, var 1796 et Mærkeaar. Skomageren fik over 7000 Franks for et Par Støvler, og Bonden kunde kjøre hjem med 75,000 Franks, naar han havde afleveret 100 Pund Smør til sin Kjøbmand. Men ogsaa den Gang klagede Folk over daarlige Tider.

Lave eller høje Priser?

Naar Fremstillingen af en Vare iberegnet alle Omkostninger svarer til 1 Krone, og nye Opfindelser samt lavere Priser paa Raamaterialier m. m. efterhaanden bringer Produktionsprisen ned til det halve, saa vil Kjøber og Sælger, ved ellers uforandrede Forhold, opnaa samme Resultat, hvad enten man under de bestaaende Montforhold successive nedsætter Varen til halv Pris eller under en efterhaanden gjennemført

Fordobling af Montmængden og Kreditmidlerne etc. bevarer den fulde Pris. Den sidstnævnte Fremgangsmaade er, som det vil ses, enstydig med en Halvering af Pengenes Kjøbeevne.

Man kan inddele de forskjellige Opfattelser om ovennævnte Prisspørgsmaal i tre Hovedgrupper.

Mænd som Robert Giffen, Chevalier og Monometallisten Leroy Beaulieu holder paa, at Menneskeheden under den fremadskridende Udvikling paa de fleste Produktionsomraader staar sig bedst ved at finde sig til Rette med nedadgaaende Priser. De betragter det som en Fordel, at de om Verdensbefolkningens Vareforsyning konkurrerende Produktionskræfter gjennem fortsatte, lempelige Prisreduktioner sætter et stedse større Antal af Forbrugere i Stand til at blive Konsumenter ɔ: konsumerende Kunder. Den stadig stigende Konsum har efter deres Mening en i det hele taget gavnlig tilbagevirkende Kraft paa Produktions- og Arbeidsmarkedet. Derimod indrømmer de, at Ejerne af den i Pengeform flydende Kapital i Perioder med nedadgaaende Priser som oftest maa nøjes med et mindre Renteudbytte af deres udlaante Penge.

I Modsætning til denne Opfattelse hævder Allard, Samuel Smith og de fleste Tilhængere af Bimetallismen, at Menneskeheden staar sig bedst ved et høit Prisniveau, og at Omsætningshjulet svinger hurtigst og lettest ved stigende Priser. De henviser til det store Opsving i Verdenshandelen, der fulgte oven paa Opdagelsen af de rige Guldlejer i Kalifornien og Australien i Slutningen af Fyrrerne og Begyndelsen af Halvtredserne. Rundt om paa Jordkloden blev den Gang ledige Kræfter satte i Arbeide. Udsigten til et rigt Udbytte æggede i høi Grad Foretagsomheden; den stærke Efterspørgsel efter Arbeidere bidrog til at øge Arbeidslønnen, og den høiere Arbeidsløn bidrog til at styrke Konsumenternes Kjøbeevne, saaledes at Forbruget netop paa Grund af de høje Priser hævedes og bevaredes i det rette Forhold til den voxende Vareproduktion. De paastaar, at dalende Priser er enstydig med en stigende Fordel netop for de besiddende Klasser, der kan nyde godt af Pengenes forøgede Kjøbeevne, medens Ulysten til at anbringe og risikere Pengene i Tab bringende Entrepriser svækker Foretagelsesaanden og fylder Verden med ledige Arbeidere, hvis Fattigdom mindsker Kjøbeevnen og dergjennem Forbruget.

En tredie Gruppe er endelig af den Mening, at det i og for sig

er temmelig ligegyldigt, hvilket af de to Systemer man foretrækker, idet Priserne uden Hensyn til Theorier og Montsystemer stedse under Indflydelsen af skiftende Produktions- og Omsætningsforhold vil bevæge sig i Bølgelinjer med Tendens til idelige ikke forudberegnelige, snart op ad gaaende, snart ned ad gaaende Forandringer. De er af den Mening, at langvarige Perioder med »stabile« Priser langt fra at skabe sunde Forhold tvært imod virker sløvende, slappende og søvndyssende paa alle Forretningslivets Omraader, men at paa den anden Side hyppige, pludselige og heftige Hausse- og Baissebevægelser, fremkaldte ved hensynsløse Børsspekulationer, ligeledes virker skadelig og forstyrrende. Mod den oven paa de kaliforniske Guldminers Opdagelse følgende feberagtige Opsvingsperiode i 1850 og nærmest følgende Aar fremholder de advarende Krisen i 1857, i hvilket Aar over 7200 Huse fallerede alene i »de forenede Stater«. Prisfluktuationerne skal helst være tilstrækkeligt livlige til at forhindre Stilstand, men de maa ikke være saa voldsomme, at de fremkalder Kriser.

I alle tre Grupper endelig findes Mænd, der er enige om, at Foretagsomheden uafladelig skal ægges og holdes vaagen gjennem Udsigten til legitim Handelsfortjeneste.

Robert Giffen siger angaaende det her omtalte Æmne (»Essays II., Series« 54): *Ved Bedømmelsen af Prisernes Betydning er det af største Vigtighed at iagttage to Ting: 1) Det, der ses af alle, Prisernes Højde udtrykt i Penge, 2) Det, der er mindre synligt, disse Penges Ombytningsforhold til andre Værdier og Varer i Almindelighed. Producenten har sin Opmærksomhed henvendt paa den Pris, han opnaar for sit Salgsprodukt, men Pengenes Værdi for ham er afhængig af det, han kan faa for dem.*

Uagtet denne Sandhed er selvindlysende, tages der sjældent tilborligt Hensyn til den i Diskussionen om »gode« og »daarlige« Tider.

Guldets Pris steg ifølge Michel Chevalier i Perioden 1492—1858 efter Forholdet $10\frac{1}{2}$—$15\frac{1}{2}$. Men Guldets Værdi faldt samtidig efter Forholdet 4—1 eller c. 75 pCt.

Opgangen i Guldets Pris ses af den Kjendsgjerning, at man i 1492 regnede 1 Pund Guld lig $10\frac{1}{2}$ Pund Sølv, medens Forholdet i 1858 var 1 — $15\frac{1}{2}$.

Nedgangen i Guldets Værdi bevises derved, at man for et Pund

Guld kunde kjøbe omtrent 4 Gange saa meget Korn i Aaret 1492 som i Aaret 1858.

Gode og daarlige Tider.

Meget ofte sættes Prisniveauet i umiddelbar Forbindelse med de for vexlende økonomiske Situationer gængse Betegnelser »gode« og »daarlige« Tider.

Naar Landbrugsprodukter stiger, og Landejendomme forpagtes, taxeres og omsættes til høje Priser, taler Landmændene om gode Tider. Naar Varespekulanter har kjøbt til lave og solgt til høje Priser, tales der inden for deres Kreds om »gode« og, er det gaaet omvendt, om »daarlige« Tider. Paa lignende Maade værdsætter Bank og Finansmænd Tiderne, eftersom de opnaar en høj eller en lav Rente af deres udlaante Penge. Man plejer kort sagt i alle Forretningsbrancher at anse og fremføre Prisernes og Vindingens Op- eller Nedgang som Beviser paa, at Tiderne ere gode eller slette.

Men det er indlysende, at Bedømmelsen af en økonomisk Situation kræver Iagttagelsen og Inddragelsen af mangfoldige Momenter, der ikke lader sig udlede af Priserne alene. Reglen er den, at høje Priser og indsnævret Produktion fremmer Sælgerens Fordel paa Kjøberens Bekostning, medens omvendt lave Priser og udvidet Produktion gavner Kjøberne paa Sælgernes Bekostning. Enhver Prisbevægelse har med andre Ord en dobbelt Virkning.

Nogle faa Exempler vil vise, hvor let man kan komme til falske Slutninger, naar man ser og dømmer ensidigt.

1) En Landejendom taxeres i en Periode med op ad gaaende Priser til Kr. 100,000. Faa Aar senere indtræder et Prisfald og ved en ny Taxation nedsættes den samme Ejendoms Værdi til Kr. 70,000. Den sidste Ejer vilde, hvis han var nødt til at sælge, tabe Kr. 30,000. Men Landet, Samfundet, vilde — Ejendommens uforandrede Produktionsevne forudsat — eje det samme Aktiv. Hvis en lignende Nedgang samtidig havde fundet Sted i Nabolandene, vilde ogsaa det internationale Ombytningsforhold være det samme.

2) I et Pakhus ligger 10,000 Centner Hvede, der af Ejeren er kjøbt og bogført til en Værdi af Kr. 100,000. En Maaned senere falder Prisen fra Kr. 10 til Kr. 8 pr. Centner. Kjøbmanden bogfører et Tab af Kr. 20,000, men Verden har beholdt samme Aktiv og er

ikke fattigere end for. De 10,000 Centner Hvede taber hverken i Kvalitet eller Brugsværdi, fordi Prisen gaar ned, og de vinder ikke i Kvalitet og Brugsværdi, fordi Prisen gaar op. Hvis Prisen i Stedet for at falde var stegen fra Kr. 10 til Kr. 12 pr. Centner, og Kjøbmanden var bleven Kr. 20,000 rigere, vilde Verden ikke eje et bedre Aktiv end for.

Prissvingninger, der fra Tid til anden fremkalder en hel Revolution i Værdiernes Bogføring og medfører Ruin for mangfoldige Individer, kan vejre sporløst hen over Samfundets samlede Aktivmasse.

Hvis derimod Høsten i et af Verdens vigtigste Kornlande blev ødelagt af en Naturrevolution, vilde Verden i sin Helhed tabe, om end alle andre Landes Kornejere midlertidigt vandt.

3) Fra Begyndelsen af indeværende Aarhundrede og indtil Aaret 1873 kunde man i Evropa bytte 1 Pund Guld mod 15$^1/_2$ Pund Sølv. Enhver Gjældsforpligtelse kunde afvikles efter dette Forhold, der ifølge internationale Overenskomster var fastsat af Lovene og godkjendt af Laangivere og Laantagere.

I den sidste Snes Aar er der efterhaanden indtraadt en Forandring i Ombytningsforholdet mellem de ædle Metaller. Flere ledende Stater har givet Guldet Fortrinet; Sølvets Salgspris er gaaet ned, og f. T. (Juli 1893) staar 1 Pund Guld lig med ca. 29 Pd. Sølv*).

Hvis der nu paa en international Konference blev opnaaet Enighed om atter at fastsætte det gamle Ombytningsforhold: 1 Pund Guld = 15$^1/_2$ Pund Sølv, saa vilde samme Dag Ejerne af Sølv bogføre en Vinding, medens Ejerne af Guld vilde lide et Tab. Alle Værdier vilde, udtrykt i Penge, undergaa store Forandringer, men den i Verden samtidig med Overenskomstens Ikrafttræden tilstedeværende Beholdning af Varer, Guld og Sølv vilde i kvantitativ og kvalitativ Henseende forblive fuldstændig uberørt af Loven.

Det menneskelige Samfund vilde eje de samme Aktiva uden Hensyn til, om man valgte og legaliserede Ombytningsforholdene ɔ: Raten: 1—10, 1—20 eller 1—50.

*) Den 5. Juli noteredes i New York 1 oz.-Sølv med 72 cents. En »ounze« svarer til 480 Troy grains eller 31,103196 Gram. Medens en Dollar cirkulerer for 100 cents, var paa den nævnte Dag Salgsprisen for det i en Dollar indeholdte Kvantum fint Sølv kun 55$^{11}/_{16}$ cents. Forholdet mellem Guld og Sølv var herefter 1 Pund Guld lig 28,7 Pund Sølv.

Et ganske andet Spørgsmaal er det, om Guld og Sølv, dette Dobbelt-Aktiv, der har været en Løftestang for den økonomiske Udvikling, heldigst lader sig udnytte under skiftende eller faste Rater.

Monometallisterne, der holder paa Guldmøntfoden, har siden 1873 overladt Sølvet til Varemarkedets Prissvingninger. Prisen, der i 70 Aar var nogenlunde konstant, er i samme Tidsrum dalet fra $61\frac{1}{2}$ pence til c. 33 pence pr. Unze.

Bimetallisterne, der foretrækker den dobbelte Møntfod — med ligeberettiget Anvendelse af Guld og Sølv som Mønt — kræver et af Loven vedtaget, helst for alle Lande og hele Verdensomsætningen gjældende, fast indbyrdes Ombytningsforhold mellem de to ædle Møntmetaller.

Det sidst fremførte Punkt viser den Kjærne, vor Generations Møntstrid drejer sig om —.

Exemplet med Landejendommen hører til de uudtømmelige Stridsæmner, der i Tidens Løb stedse dukker op igjen under vexlende Former. Prisernes gaadefulde Svingninger interesserer alle Samfundsklasser og ægger idelig til ny Diskussion, fordi de direkte og følelig med tilsyneladende uafhjælpelig Inkonsekvens berører mangfoldige Menneskers økonomiske Existens. Den største Flid og Sparsommelighed er tidt ikke i Stand til at afværge det af Prisfaldet ramte Individs økonomiske Ruin, og den uforsvarligste Ladhed og Ligegyldighed forhindrer ej, at heldige Individer under stigende Priser tilsover sig voxende Rigdomme.

Men som ovenfor berørt: Det Uheld, der rammer et Antal Individer, behøver ej at medføre et Tab for Samfundet, lige saa lidt som det Held, der følger andre, behøver at være en Vinding for Samfundet.

Man ser skiftevis Jordens vigtigste Aktivs: Landejendommenes, Salgspris stige og synke, men det er efter et Omslag tidt vanskeligt at afgjøre, om Opgangen eller Nedgangen nationalt og økonomisk set var heldigst. I en statistisk Opgjørelse af et Lands i Pengeform kapitaliserede Værdier vil Nationalformuen i Opgangsperioden selvfølgelig vise et højere Tal end i Nedgangstiden. Men hvis man ved en Sammenligning mellem to til forskjellige Tider med forskjelligt Prisniveau foretagne Opgjørelser vilde drage den Slutning, at Differencen i Totalsummens Millioner repræsenterer en tilsvarende økonomisk

Frem- eller Tilbagegang for Landet, vilde man regne fejl og domme galt.

Det er indlysende, at en ny Driftsherre, der overtog den for omtalte Ejendom til Kr. 70,000, vilde arbejde med formindskede Udgifter og have lettere ved at skaffe en sund Driftsbalance. For ham vilde Forholdene være sundere end for hans Formand, der maatte regne med en Grundværdi af Kr. 100,000 og svare Renter og Afdrag i Forhold.

Tænker man sig det her fremforte Exempel med Landejendommen mangfoldiggjort, har man et Billede af okonomiske Tilstande, der jævnlig gjentager sig. Hver Generation hoster den Erfaring, at Opgangsperioder efterfolges af Tilbagegangsperioder, men enhver, der ævner at overse den samlede Udvikling, maa komme til den Erkjendelse, at Tilbagegangen er en nodvendig Betingelse for Retableringen af normale Tilstande og ny Fremgang.

Fortsættes den i »gode« Tider paa Prisernes Stigning baserede, nominelle Værdiforogelse for længe, naa'r man hurtigt urimelige Talstorrelser og kommer — for blot at nævne en enkelt uheldig Folge — ind i usunde Kreditforhold, der for eller senere maa fore til en Krise.

De i det foregaaende Afsnit omtalte 7200 Falliter, der i 1857 fremkaldte en finansiel Katastrofe i De foren. Stater, repræsenterede et samlet Engagement af ca. 2,000,000,000 (2 Milliarder) Kroner.

Den bolgeformede Bevægelse, snart op, snart ned, er den naturligste og den heldigste, men »Bolgerne« lader sig ikke udmaale. Erfaringen giver ingen faste Regler med Hensyn til de vexlende Perioders Hojde og Varighed. Forskjellige Forfattere udleder vel 7, 10 og 15 Aars »Cykler« eller Ringe, inden for hvilke en Prisbevægelse viser Tendens til at naa tilbage til sit omtrentlige Udgangspunkt. Men disse Ring-Theorier er meget elastiske. Og selv om et tilbagelagt Aarhundredes Prissvingninger lod sig gruppere i »Cykler«, vilde en saadan Beregning ikke yde nogen fast Stotte for Fremtidsberegninger. Den ny Udvikling paavirkes af andre Aarsager end den gamle. Men mange af Samfundets Brostfældigheder kan fores tilbage til ældgammel Arv.

Uagtet hver Generation hoster de her paapegede Erfaringer, gjentager hver Generation den Fejl i opad gaaende Tider at tænke og handle og kjobe og forbruge, som om Fremgangen var stedse

varende, og i ned ad gaaende Perioder at klynke og klage, som om Tilstanden var haabløs.

For at skaffe sig et klart Overblik over vexlende økonomiske Situationer og Begivenheder maa man frigjøre sig for snæversynet lokal Paavirkning og følge Udviklingsprocessen i sin Helhed. Derved naar man bl. a. til følgende Slutninger.

En forøget Vareproduktion forøger Verdens Aktiva, om end Priserne gaar ned til det halve eller endnu lavere. En formindsket Vareproduktion formindsker Verdens Aktiva, om end Priserne gaar op til det dobbelte.

Det menneskelige Samfund kan blive fattigere og fattigere, om end Priserne gaar højere og højere.

Det menneskelige Samfund kan blive rigere og rigere, om end Priserne gaar lavere og lavere.

Man skulde tro, at saa simple og ligefremme Sandheder var kjendt og godkjendt af alle tænkende Mennesker, men det er desværre ikke Tilfældet. Nutiden viser os lige som Fortiden rundt om i Verden ledende Mænd, der med beundringsværdige Egenskaber i mange Retninger forener en beklagelig Mangel paa Klarhed og Logik i deres Finansoperationer. Og ikke sjældent faar man ved at gjøre sig bekjendt med disse Mænds Taler og Motiveringer det Indtryk, at de ikke selv formaar at bedømme Følgerne af deres Forholdsregler, fordi de idelig sammenblander og forvexler beslægtede Værdibegreber som f. Ex. Penge og Kapital, Værdier og Priser.

En Mand kan være Millionær og Kapitalist uden at eje Penge.

Værdier.

Det Værdibegreb, der stimulerer Verdensomsætningen, og som i vor daglige Færd har den langt overvejende Betydning, er Realisations- eller Salgsværdien. Men der findes mange andre Værdiformer, som under forskjellige Forhold gjør sig gjældende, og som man er nødt til at kjende og tage Hensyn til, naar man vil komme til Klarhed angaaende Montstriden.

Man taler saaledes om Brugs- og Nytte-, Kunst-, Kapital- og Bytteværdier og tilføjer Betegnelserne: »konstant«, »foranderlig«, »imaginær« »kunstig«, »tilfældig«, »naturlig«, »herreløs« og »lovgyldig« uden der-

med blot tilnærmelsesvis at udtømme Arternes og Egenskabernes Række. Ikke sjeldent opstaar der Uenighed angaaende Forstaaelsen af Værdiforhold af den Grund, at de stridende Parter ikke er sig klart bevidst, hvad det er, de strides om. For at naa til en Forstaaelse af Værdispørgsmaalet maa man først og fremmest frigjøre sig for en Del mere eller mindre fastgroede, fejle Forestillinger, der som alt berørt skyldes den gængse Sammenblanding af beslægtede Værdibegreber.

Værdiernes Inddeling.

Luften, vi indaander, Vandet, vi drikker, Solvarmen, der modner vort Korn, Blæsten, der driver vore Vejrmøller og fører vore Skibe over Havet, alle disse og mange andre uundværlige Goder lader sig efter Forsynets vise Bestemmelse ikke inddrage under den private Ejendomsret. Deres Brugs- og Nytteværdi er uomtvistelig, siden vi ikke kan leve uden dem, men de har under almindelige Forhold ingen Salgs- eller Bytteværdi og figurerer ikke paa Verdensmarkedets Prislister.

Vi har altsaa her en hel Række af reelle Værdier, der ikke lader sig appropriere, og som derfor heller ikke er Gjenstand for Omsætning ved Kjøb og Salg.

Den simpleste og naturligste Inddeling af Jordens Værdier naa'r man ved at drage Grænselinjen der, hvor Ejendomsretten begynder at gjøre sig gjældende. Man har da paa den ene Side Værdier, der falder ind under Begrebet: Særeje, og paa den anden Side de af Møntfonden uafhængige Værdier, der falder ind under Begrebet: Fælleseje.

Særejets Værdier.

Gaar man dernæst til en Undersøgelse af de Værdier, der ligger inden for Særejets eller Appropriationsmulighedens Grænser, kommer man hurtigt til den Slutning, at det er meget vanskeligt at finde og fastslaa blot nogenlunde konstante Værdibestemmelser.

En og samme Gjenstands Værdi kan i et og samme Øjeblik være højst forskjellig paa to, ti og tusende Steder af Jordkloden.

En velfyldt Pengepung har i Reglen en høj Værdi for Ejeren, men han bytter den med Glæde mod en under andre Forhold værdiløs Korkstump, naar han er i Færd med at drukne. Korkstumpen har faaet en tilfældig Værdi.

Den Vilde i Urskoven vilde le, hvis nogen tilbød ham Ejendomsret i et af Skovens Træer, og Grønlænderen vilde smile, hvis man forærede ham en Isflage, men Træet og Isflagen vilde under omvendte Forhold som Midler til at frembringe Varme, hvor det var for koldt og Kulde, hvor det var for varmt, have en Bytteværdi.

Grønlænderen vilde sandsynligvis foretrække en halv Favn Brænde frem for et helt Isbjerg, og Vandringsmanden, der i Ørkenen forsmægter af Tørst, vil foretrække en Istap frem for en Diamant.

En Botaniker henter sig paa kostbare Rejser fra Jordklodens forskjellige Egne en Samling af tørrede Planter. De inderordnes systematisk i et Herbarium og faar for Videnskabsmænd som Middel til Erhvervelsen af Kundskaber en i Penge omsættelig Salgsværdi. Men de har kun Brændselsværdi som Konsumartikler.

En ivrig Frimærkesamler betaler for et enkelt af ham attraaet, brugt Frimærke en lille Formue, medens andre vilde kaste det samme Mærke i Kakkelovnen, hvis de tilfældigt fandt det paa en gammel Konvolut. Paa lignende Maade gaar det med gamle Møbler, gammelt Porcelæn, Biller, Sommerfugle, og mangfoldige andre, af Kjendere og Lærde skattede men ellers upaaagtede Gjenstande. Visse Personer tillægge dem en Salgs- og Bytteværdi, som de slet ikke eller kun i ringe Grad besidder i andres Øjne.

Malerier betales ikke sjeldent med Priser indtil og ud over en halv Million. De Kunstnere, hvis Geni skabte dem, modtog som oftest kun et ringe Vederlag for deres Arbejder og var glade ved at sælge dem til en Pris, der tillod dem at føre en tarvelig Tilværelse. I dette Tilfælde tales der om en Kunstværdi.

Man hører af og til om Kunstværker, der, efter at være blevne betalte med høje Priser, i lang Tid fremkalder de mest kritiske Kjenderes udelte Beundring. Man fordyber sig i Studiet og Beskrivelsen af Enkelthederne og lovpriser henrykt Totalindtrykket. Saa opdages det pludseligt, at der foreligger et frækt Bedrag. Glansen gaar af Billedet. Geniets Nimbus var et uægte Barn af Løgn og Indbildning. Kritiken tørrer Duggen fra sine kunstforstandige Briller, og det miserable Makværk kastes paa Pulterkamret. I dette Tilfælde taler man om en imaginær Værdi.

For ikke ret mange Aar siden blev et Billede af Gainsborough af et højt anset engelsk Kunsthandlerfirma kjøbt og betalt med

£ 10.000. Det er indlysende, at Billedet, et Dameportræt med vajende Fjer i Hatten, for Kjøbet var blevet underkastet en formentlig streng sagkyndig Kritik. Pludseligt forsvandt det fra sit meget sikre Gjemmested. Det var skaaret ud af Rammen, og det lykkedes ikke Politiet at opdage Gjerningsmanden. Lidt efter lidt sivede det Rygte ud, at Firmaet selv havde foranlediget Forsvindingsprocessen. Det havde faaet Beviser i Hænde for, at Billedet var uægte, og for ej at sætte sit Kunstkjender-Renommé paa Spil foretrak dets rige Ihændehaver at tilintetgjøre Beviset for sin Fejltagelse frem for at rejse Erstatningskrav mod Sælgeren. Forfatteren anfører dette i sin Tid meget omtalte Billedran og de dermed i Forbindelse staaende Begivenheder efter Hukommelsen uden at garantere Fremstillingens absolute Korrekthed paa alle Punkter.

Skrædderen, der s. T. syede den nu saa berømte »Kjortel i Trier« anede næppe, den Gang han, siddende paa Bordet med Benene over Kors, flittigt filosoferende, syede Sting paa Sting, den historiske Betydning, der var forbeholdt hans beskedne Arbejde. Hvor forbavset vilde han ikke blive, hvis han vaagnede op igjen og saa, hvilke vidunderlige, Penge og Gudfrygt skabende Evner, der under Indflydelsen af Aarhundreders voxende Intelligens har udviklet sig i Skjøderne af hans Frakke. Kunde man finde hans kvitterede Regning, vilde denne af flere Grunde være et højst værdifuldt Bilag til Relikvien. Vi har her et Exempel paa en mirakuløs Værdi.

Et Bevis paa, i hvor høj Grad det menneskelige Arbejde endnu i vor Tid kan gjøre sig gjældende ved Fremstillingen af Værdier, har man i følgende efter Mulhall gjengivne Exempel: Af et Kvantum Jern til en Værdi af 1 Pund Sterling kan der fremstilles

fine Knivblade	til en	Salgsværdi	af	£	650
Knapper	»	»	»	»	6000
Uhrfjedre	»	»	»	»	50.000

Mange af Storstædernes Byggegrunde viser en til det fabelagtige grænsende Værdiforøgelse, som er foregaaet i forholdsvis korte Tidsperioder. Den Sump, paa hvilken Chicago er opvoxet, afgav i Begyndelsen af indeværende Aarhundrede Plads for et beskedent lille Fort, der var anlagt for at beskytte Peltsjægerne mod Indianerne. For et halvt hundrede Aar siden havde Byen 5000 Indbyggere. Folketællingen af 1890 viser, at Tallet i Mellemtiden er voxet til c. 1.100.000. Byens Formue anslaas f. T. til flere Milliarder, og Udviklingen er fremdeles

i rivende Væxt. At en saadan Udvikling før eller senere maa kulminere og efterfølges af gradvis Tilbagegang er uundgaaelig.

Historien viser os ogsaa, at Kulturudviklingen i sine store Træk foregaar efter Rotationsprinciper. Vi aner og vejrer Perioderne, om vi end ikke kan beregne dem. Vor Erkjendelsestrang mødes her som saa ofte af en Taage, vor Fatteevne ej formaar at gjennembryde. Vi ved kun, at forhen rigt befolkede Egne med Datidens højeste Kulturudvikling nu ligger brak og øde, medens nye Egne, der den Gang var øde og ukjendte, nu er Sæde for den højeste Udvikling.

Memphis i Nedre- og Theben i Øvre-Egypten ligger begravede under Sandet. En ubønhørlig Herskers usynlige Haand strøg visnende hen over Pharaonernes stolte Rige. Paladserne faldt, Søjlerne smuldrede hen, og al den ægyptiske Verdens Rigdom, Pragt og Herlighed sank i Støvet. Solen lyser lige saa varmt som før, men over hine en Gang saa rige og lykkelige Egne har den i Aartusinder brændt som en Dødens og Dommedagens alt fortærende Fakkel.

Babylon ved Euphrat med sine berømte hængende Haver og Ninive ved Tigris, Assyrerkongernes stolte Mindegrav, fortæller os samme Historie. Og ingen ved, naar den skabende Kraft efter Tur naar tilbage for at vække nyt Liv, der hvor Livslyset saa længe har været slukket.

Ogsaa i de Egne, der nu blomstrer i den højeste Udvikling, ligger Dødsspiren gjemt under Blomstertæppet. Rotationsreglen vil ogsaa der komme til Anvendelse. Maaske vil, som de Lærde forudsiger, en ny Fremtidskultur udvikle sig under Afrikas Sol, og hvis man paa kommende Generationers Vegne vilde spekulere i Fremtidsværdier, kunde man næppe gjøre bedre end nu at kjøbe sig Ejendomsret til afrikansk Jord.

Med den kortlagte Del af Negerkontinentet i Haanden behøver man ej at være Profet for med nogenlunde Sikkerhed allerede nu at kunne forudsige, i hvilke Egne kommende Trafiklinjer vil danne Knudepunkter.

Værdiernes Bevægelighed.

De i det foregaaende fremførte, spredte Exempler, som enhver kan supplere efter Behag, har til Hensigt at vise, at der mellem Himmel og Jord ikke findes den Gjenstand, der har en absolut stabil,

en i streng Forstand uforanderlig og uafhængig Værdi i sig selv. En saadan har aldrig existeret og vil aldrig blive skabt af den simple Grund, at enhver Værdibestemmelse, af hvad Art nævnes kan. bevidst eller ubevidst stedse er og maa være Produktet af en Sammenligning.

Penge danner ingen Undtagelse fra Reglen. Sæt at man idag for Kr. 10 kan kjøbe et Centner Hvede, medens man betaler Kr. 12 for et Centner Rug. Imorgen kan Forholdet være omvendt. Store Tilforsler af Rug har trykket Prisen ned til Kr. 10. Ugunstige Høstefterretninger har hævet Prisen paa Hvede til Kr. 12. Tikronestykket er det samme, men dets Bytteværdi har forandret sig paa Grund af Aarsager, der ikke udøver nogen som helst Indflydelse paa Møntens Præg, Vægt eller Fingehalt.

Læseren vil af det her anførte se, at man i det praktiske Liv ikke bør regne med Værdiidealet: en selvstændig, konstant Værdi. Man maa stedse beholde den simple, men forøvrigt let fattelige Regel in mente, at en Gjenstands Værdi kun kan opfattes og bestemmes ved Hjælp af et tænkt Ombytningsforhold til andre Gjenstande. Man maa med andre Ord altid tænke paa mindst to Ting, hvor der er Tale om Værdier.

Jevons siger herom:

Man burde aldrig tale om en Gjenstands Værdi uden samtidig i Tankerne at associere den med den anden Gjenstand, i Forhold til hvilken den første Gjenstand værdsættes. En og samme Substans kan paa en og samme Tid stige og falde i Værdi. Hvis man idag for et vist Kvantum Guld kan faa mere Sølv, men mindre Kobber end igaar, saa er Guldets Værdi steget i Forhold til Sølv men dalet i Forhold til Kobber. Men det er indlysende, at den en Gjenstand iboende, selvstændige Værdi ikke paa en og samme Tid kan tiltage og aftage. Begrebet „Værdi" maa derfor nærmest opfattes som et tilfældigt, indbyrdes Afhængighedsforhold mellem flere Gjenstande og de Personer, der er eller ønsker at komme i Besiddelse af dem."

Værdimaalere.

Man kan maale Korn o. l. Varer ved Hjælp af en Tønde og gjentage Operationen, saa ofte det behøves, men dermed er ogsaa

Tondens Bestemmelse afsluttet. Den er et af Loven godkjendt og kontrolleret Redskab og har i tom Tilstand kun et Redskabs Værdi. Selve Tonden cirkulerer ikke som Betalingsmiddel.

Paa lignende Maade kan man ved Hjælp af andre Redskaber maale Længder, Højder, Dybder, Rum- og Fladeindhold, Vægt, Hastighed, Tryk o. m. a. Om end de i forskjellige Lande anvendte Redskaber er afvigende, og om end de Enheder, der regnes med, repræsenterer mange forskjellige Maalsystemer, vil de hver især rigtig anvendte give samme Resultat.

Det er for Beregningens Rigtighed ligegyldigt, om man som Længdemaal anvender Tommer, Alen, Yard eller Meter, som Vægtmaal Lod, Pund eller Kilo, som Vinmaal Potter, Liter eller Gallons. Naar man blot sørger for, at den anvendte Enhed stadig er den samme, vil et og samme Regnestykke give et og samme Facit nu som for tyve, halvtreds og hundrede Aar siden.

Men der existerer ikke en lignende fast og uforanderlig Maalestok for Værdier. Man kan tælle og veje Penge paa samme Maade, som man kan tælle og veje Lodder, men Pengene er ej alene Redskab, de er samtidig Værdier og som saadanne underkastet idelige Forandringer i Ombytningsforholdet til andre Værdigjenstande.

Desuagtet møder man meget ofte i økonomiske Afhandlinger Betegnelsen: »Værdimaaler« eller »Standard Værdimaaler«, og Mand og Mand imellem cirkulerer Møntstykker af ensartet Vægt og Fingehalt som Repræsentanter for de forskjellige til Værdiberegninger anvendte Maalsystemer.

Selv om det nu er muligt at fastsætte og vedligeholde et konstant indbyrdes Værdiforhold mellem Kroner, Mark, Francs, Dollars og Sovereigns, ligger dog bevidst eller ubevidst Vægtbegrebet paa Bunden af alle disse Beregninger.

I Handelssamkvemmet mellem Nationer med forskjelligt Møntsystem er Møntstykkets Fingehalt af ædle Metaller det afgjørende uden Hensyn til Alder, Præg eller Hjemsted. Og selv indenfor Grænserne af det Land, der har præget Mønten, følger Avtoriteterne hyppigt den samme Regel. I England plejer Bankerne og de offentlige Kasser at veje de indbetalte Guldstykker og vrage undervægtige Exemplarer.

Det fremgaar af enhver grundig Undersøgelse, at Guld og Sølv cirkulerer som Byttemiddel paa Basis af deres Vægt, medens det tilfældige Præg, de to Metaller har faaet som Mønt, er af underordnet Betydning. Den Indvending, at Sølvpenge for Tiden i flere Lande cirkulerer til en Kurs, der er langt over deres reelle Bytteværdi, rokker ikke ved Rigtigheden af den foregaaende Sætning. Sølvet gjør i saa Tilfælde ikke reel Tjeneste som »legal tender« eller lovligt Betalingsmiddel, men cirkulerer kun som Repræsentativ for Guldet eller som Skillemønt i Lighed med Nikkel, Kobber og Bronce. De ved Kortspil brugelige Spillepenge cirkulerer ogsaa fra Haand til Haand til en Kurs, der er langt over deres reelle Bytteværdi, men de modtages kun, fordi man véd, at de sluttelig kan blive ombyttede med den Værdi, de midlertidigt ved stiltiende Overenskomst repræsenterer.

En »Standard Værdimaaler« er et Hjernespind, for saa vidt man til dette misvisende Udtryk fejlagtig knytter Uforanderligheds-Forestillinger som ved Omtalen og Brugen af Alen, Pundet eller Tønden.

En doubleret Værdimaaler.

Et vist Kvantum Guld kan efter Behag omsættes i Kroner, Mark, Francs, Dollars eller en hvilken som helst anden Mønt. Man undersøger simpelt hen, hvor mange Gram eller andre Vægtenheder rent Guld det paagjældende Møntstykke indeholder og beregner derefter dets Vægt i Forhold til det hele Kvantum af ædle Metaller, der ønskes værdsat.

Den samme Fremgangsmaade anvendes for Sølvets Vedkommende.

Et fuldvægtigt Tyvekronestykke skal f. Ex. holde nøjagtigt 8,0645 Gram, 20-Markstykket 7,168459, et Pund Sterling 7,3224, en Dollar 1,5046 Gram rent Guld o. s. fr.

Ved Hjælp af disse Tal kan man uden Vanskelighed omsætte et hvilket som helst Kvantum Guld i Mønt. Dog er det en Selvfølge, at man ved nøjagtige Beregninger ogsaa maa tage Hensyn til Legeringen og Prægningsomkostningerne.

Fremgangsmaaden ved Beregningen viser Rigtigheden af den Paastand, at man maa veje Pengene for at udfinde deres Værdi. Men

har man en Gang stiltiende accepteret eller ved Undersøgelser overbevist sig om, at en vis indenlandsk eller fremmed Mønt holder sin lovbefalede Vægt, gjentages Vejningen naturligvis ikke ved hver ny Omsætning. I tidligere Tider, da Prægets Løfter var mindre paalidelige end nu, fandtes derimod en Guld- eller Dukatvægt til daglig Brug paa hvert velordnet Handelskontor. Skibsførere plejede ligeledes at medføre en Dukatvægt om Bord paa Skibet til Afbenyttelsen ved Fragtafregninger o. l.

I de Lande, hvor baade Guld og Sølv cirkulerer som lovligt Betalingsmiddel, har man til forskjellige Tider ad Lovens Vej fastsat et bestemt indbyrdes Værdiforhold mellem de to Metaller. I Evropa har man i den største Del af indeværende Aarhundrede saaledes sat et Pund Guld lig 15½ Pund Sølv. Ved Kjøb og Salg samt Afvikling af Gjældsforpligtelser stod det hver af Parterne frit inden for de Lande, hvor Loven havde fastsat dette Forhold, at betale enten med Guld, eller med Sølv eller med begge Metaller i Forening.

Man kunde med et saadant lovbestemt Værdiforhold for Øje med tilsyneladende Berettigelse tale om en »konstant Værdimaaler«, idet man ved Hjælp af Sølv kunde maale Guld og omvendt. Men Udtrykket er ogsaa kun tilsyneladende rigtigt, Vægtforholdet ligger fremdeles paa Bunden af Beregningen, og i hvert Tilfælde er Betegnelsen kun anvendelig inden for den snævre Ramme af to ved Lovens Hjælp midlertidigt sammenlænkede Værdigjenstande.

I Ombytningsforholdet til alle andre Gjenstande bliver den doublerede Værdimaaler fremdeles elastisk og foranderlig. Korn, Smør, Jern og alle andre Omsætningsartikler stige og falde ogsaa i Bytteforholdet mod de forenede Metaller. Medens et og samme Kvantum Korn stadigt kan bestemmes ved Hjælp af et og samme Antal Tønder, vil det samme Kvantum Korn ikke ret længe lade sig bytte mod eller bestemme af et og samme Antal Kroner. Men en Tønde, der skrumper sammen og udvider sig, og et Alenmaal med regelløst tiltagende og aftagende Længde, 24 Tommer idag og 20, 18 eller 16 Tommer imorgen vilde være højst uheldige Maaleredskaber.

Det ses af de her anførte Grunde, at Penge, selv om de repræsenterer to Metaller med fast indbyrdes Bytteforhold, ikke i Ordets egentlige Forstand kan gjøre Tjeneste som Værdimaalere. Om Papir-

penge gjælder det samme, for saa vidt de kun cirkulerer som Stedfortrædere for Metalpenge.

Gradering af Værdierne.

Nødes man saaledes til at opgive Forestillingen om en konstant, haandgribelig Værdimaaler i Møntform, maa man søge efter andre Hjælpemidler, der i Forbindelse med Pengene opfylder Hensigten.

Fra andre Omraader, der frembyder Opmaalingsvanskeligheder, kjender man f. Ex. Barometret. Dette Redskab sætter os i Stand til at maale Lufttrykket ved Hjælp af en bevægelig Kviksolvsøjle, der stigende og faldende passerer en i Grader inddelt Maalestok. Det samme gjælder om Thermometret eller Varmemaaleren, med hvis Brug vi alle er fortrolig. Et og samme Kvantum flydende Kviksølv bevæger sig snart hurtigere, snart langsommere op og ned over mange Grader. Sommetider indtager Kviksølvet midlertidigt et Hvilepunkt, som det dog hvert Øjeblik kan ventes atter at forlade.

Pengene spiller en lignende Rolle ved Beregningen af Værdier, som Kviksølvet ved Beregningen af Varmen og Lufttrykket. Tænker man sig en regelmæssigt inddelt Prisskala afsat paa en Maalestok, der opererer i Forbindelse med en under Paavirkning ude fra stigende og faldende flydende Guld- eller Sølvsøjle, saa har man et nogenlunde korrekt Billede af de ædle Metallers Mission som Maalere ved Beregningen af Værdier.

De fleste Læsere vil have set de i vor Tid hyppigt anvendte grafiske Fremstillinger over Kul, Korn, Jern og andre Varers Prisfluktuationer. I Randen af Tavlen eller Billedet findes Prisskalaen, og i Midten viser en zig-zag formet Linje de Prisbevægelser, der er foregaaede i en bestemt Periode.

Sagen er, som efterfølgende, vilkaarligt tagne Exempel viser, meget simpel og let forstaaelig. I Stedet for at sige: »Rugpriserne stod i Jan. Md. i Kr. 6—7 pr. Centner; i Febr. viste Noteringen Kr. 7—8, i Marts Kr. 8—9, i April Kr. 9—8, i Maj Kr. 8—10, i Juni Kr. 10—11, i Juli Kr. 11—9, i August Kr. 9—10, i September Kr. 10—9, i Oktober Kr. 9—8, i November Kr. 8—7, i Decbr. Kr. 7—8, kan man bruge følgende grafiske Fremstilling:

De brudte Linjer i Juli og Oktober antyder hvorledes man ved Hjælp af Prislinjen, kan betegne den større eller mindre Faldhastighed samt paapege nogle Uger med uforandrede Priser inden for en og samme Maaned. For Nemhedens Skyld er der i denne Tabel kun regnet med hele Kroner og hele Maaneder, men det er klart, at man kan udvide Tabel'en efter Ønske og opføre Priserne med halve og kvart Kroners Forandringer samt inddele Aaret i Uger i Stedet for i Maaneder.

I Lande med Guldmøntfod, det vil sige: hvor Guldet alene er lovligt Betalingsmiddel, vil Linjen betegne den paagjældende Vares Pris i Ombytningsforholdet til Guld. I Lande med Sølvmøntfod viser Linjen Varens Pris i Sølv.

Hvor baade Guld og Sølv anvendes som lovligt Betalingsmiddel efter et af Loven fastsat indbyrdes Værdiforhold, vil de to Linjer, der betegner Varens Guld- eller Sølvpris, falde sammen. Tænker man sig med det indbyrdes Vægtforhold for Øje de to Metaller holdt særskilte, vil de to af Guldet og Sølvet dannede Linjer løbe parallelt, Sølvet altid følgende Guldet i lovmaalt Frastand.

Hvor begge Metaller uden Lovens Indblanding cirkulerer frit og uafhængige af hinanden, vil derimod de to Linjer danne en uregelmæssig Dobbel Zig zag.

Projekterede Værdimaalere.

Mangfoldige Hjerner har i Tidernes Løb beskjæftiget sig med det Problem at skaffe Verdenshandelen en »Standard Værdimaaler«, men

alle Forsøg er hidtil mislykkedes, og der er ringe Sandsynlighed for, at man nogensinde fuldt ud vil naa til Virkeliggjorelsen af Idealet. Selvfolgeligt vilde det være betryggende, hvis man ved Affattelsen af Kontrakter, særligt saadanne, der har en lang Levetid, kunde regulere Betalingen af Renter og Afdrag ved Hjælp af en Værdibestemmer, en Regulator, der ej var underkastet indgribende Forandringer. Man har i mange Lande, bl. a. ogsaa i Danmark, reguleret en Del Afgifter ved Hjælp af Korn i Stedet for Penge, idet man gik ud fra den rigtige Forudsætning, at Kornet stedse under nogenlunde normale Forhold vilde bevare en betydelig Ombytningsværdi og være en sikker Indtægtskilde.

I Danmark har vi ved Siden af Pengeafgifterne »Tienden« — oprindeligt enstydig med $^1/_{10}$ Del af den samlede Afgrøde — i England betales paa lignende Maade »tithes«, i Tyskland »Zehnte«; Frankrig har i Stedet for vore Tiendeopkrævere sine »dîmeurs o. s. fr.

Gaaende ud fra den oven for antydede Grundbetragtning med Hensyn til Kornets forholdsvis konstante Værdiegenskaber har man udvidet Theorien og til Brug ved Værdiberegninger inddraget en hel Række af Menneskehedens legitime Brugsartikler. Tænker man sig en Prisskala med f. Ex. Kr. 100 inddelt i 100 Grader med en Krones Mellemrum, saa vil man under denne Maalestok kunne indordne de fleste i Verdenshandelen figurerende Hovedartikler: Korn, Kjød, Smor, Uld, Bomuld, Jern, Kul, Sukker, Kaffe, The, Tømmer etc ved at vise og forfolge hver enkelt Vares Prishojde i et vist, givet Tidsrum. Tænker man sig Optegnelsen af Hoved-Konsumartiklernes Prisbevægelse fortsat i Lobet af et kvart, et halvt eller et helt Aarhundrede, saa vil man af de saaledes fremkomne Pristavler kunne uddrage temmeligt nojagtige Gjennemsnitstal, der lader sig bruge til procentvis Angivelse af Prisniveauets Højde i de paagjældende Perioder.

I Stedet for at fastsætte Udbetalingerne paa en i Løbet af et Aarhundrede amortisabel Gjældsforpligtelse i Guld eller Sølv kunde man vælge en Udbetaling i tyve eller flere forskjellige til autoriseret Prisnotering kvalificerede Varesorter. Som oftest vilde en Nedgang i nogle af disse Varer blive opvejet af en tilsvarende Opgang i andre, og begge Parter vilde theoretisk set formentlig staa sig bedre ved denne Ordning end ved Afregning i Penge, hvis Kjobeevne bevisligt er overordentlig variabel.

Forpagteren af en i regelmæssig Drift holdt Ejendom vilde f. Ex. i Længden godt kunne staa sig ved at betale sine Afgifter til Ejeren i Korn, Flæsk, Smør og Kjød beregnet efter hvert enkelt Aars eller en Snes Aars Gjennemsnits-Udbytte, og Ejeren vilde ligeledes staa sig ved en saadan Ordning, der under forskjellige Former har Brugshævd flere Steder bl. a. ogsaa i Danmark.

En Universal-Prismaaler.

For Verdenshandelen vilde dog et saadant paa direkte Levering af Varekvantiteter baseret Omsætningssystem være meget upraktisk. Mænd, der beskjæftiger sig med Værdiforholdenes systematiske Regulering paa Basis af Pengevæsenet har derfor foreslaaet, at permanente Regjeringskommissioner skulde besørge den samvittighedsfulde Udarbejdelse af Pristavler over Verdens vigtigste Varer og paa Basis deraf udregne Pengenes skiftende Gjennemsnits-Kjøbeevne. Denne skulde da ansættes procentvis og noteres fra Dag til Dag eller fra Uge til Uge paa lignende Maade som Kurser.

Sætter man ved en vis Gjennemsnitshøjde af Tabellens Varepriser Pengenes Kjøbeevne = 100, vil Kursen fra Tid til anden bevæge sig over eller under 100. En Stigning af Prisniveauet vil lade sig udtrykke ved: 101, 102, 103, o. s. v. og omvendt vil et Fald kunne betegnes med: 99, 98, 97.

Har man i et Gjældsdokument bundet sig til at betale efter Tabellen, vil et oprindeligt Beløb af Kr. 100 altsaa efter skiftende Konjunkturer blive at afvikle med færre eller flere Kroner. Men det større eller mindre Antal Kroner vil saa vidt muligt stadig repræsentere samme Kjøbeevne ɔ: have samme Ombytningsværdi i Forhold til de i Tabellen optagne Varesorter.

Skylder jeg Kr. 1000, og viser Prisbarometret paa Forfaldsdagen 100, saa betaler jeg Kr. 1000, staar Viseren paa 95, betaler jeg Kr. 950, staar den paa 105, betaler jeg Kr. 1050 o. s. fr.

Der er intet til Hinder for at regne og afregne med de her omtalte tabellariske Beløb, og der er ingen Tvivl om, at Tabel-Pristallene, rigtigt opførte og anvendte, vilde kunne afgive en mere stabil Operationsbasis end selve den cirkulerende Mønt. Man kan ogsaa tænke sig Seddelpenge udstedte med Indløsningsforpligtelse for Staten efter Tabeltallene. Disse Sedler vilde kunne cirkulere frit lige som andre Penge og tjene til Afvikling ved Kjøb og Salg samt til Dækning af

Vexler og andre Dokumenter, i hvilke de var anerkjendte som Betalingsmiddel. Men Systemet synes dog bedst egnet for Ordningen af Gjældsforpligtelser med lang Levetid.

Den praktiske Vanskelighed ved dets Gjennemførelse ligger i Beregningen af de forskjellige i Tabellen optagne Varers indbyrdes Forhold og Betydning for Prisansættelsen i sin Helhed.

Hvis man i Tabellen f. Ex. optog Rug, Havre, Hvede, Byg, Mais og Ris, saa vilde man ikke kunne nøjes med blot at notere Priserne. Man maatte samtidig have et nogenlunde sikkert Overblik over det for Tiden paa Verdensmarkedet disponible Salgskvantum af hver enkelt af disse Kornsorter.

Sæt f. Ex. at Kvantitets-Forholdet mellem Rug og Mais var $^1/_{10}$ Rug mod $^9/_{10}$ Mais. Man vilde da komme til et helt galt Resultat, hvis man tilskrev en pludselig Opgang i Rugpriserne samme Betydning som en tilsvarende Opgang i Maispriserne.

Gaar man til større Yderligheder og tager Kvantitetsforholdet mellem f. Ex. Bomuld og Silke, vil man strax se, at den enkelte Vares Betydning for den samlede Vare-Omsætning maa kjendes nogenlunde nøjagtig, før man af den paagjældende Vares Op- eller Nedgang kan udlede et rigtigt Resultat og skride til Reguleringen af Viseren paa Verdens-Prismaaleren.

For den praktiske Betragtning er Medoptagelsen af alle mulige Varesorter paa Forhaand udelukket. Man kan ikke af en Pakkasse fuld af vilkaarligt sammensankede Hjul danne et Kronometer. Man maatte først vælge de Varesorter, der egnede sig for Indlemmelse i Systemet. Dernæst maatte man inddele disse Varer i Grupper af større og mindre Vægt paa lignende Maade, som man ved Vejningen anvender Pund, Lodder og Kvintvægte. Men selv inden for hver enkelt Gruppe maatte hver Vare figurere med en Brøkdel, der viste dens Betydning i Forhold til de øvrige til samme Gruppe hørende Varer.

Sæt f. Ex. at man i første Gruppe havde 4 Varesorter A., B., C. og D., af hvilke A. havde en Betydning svarende til $^4/_{10}$, B. $^3/_{10}$, C. $^2/_{10}$ og D. $^1/_{10}$ Del af det hele Kvantum. Man vilde da kunne opføre A. med $^{40}/_{100}$, B. med $^{30}/_{100}$, C. med $^{20}/_{100}$ og D. med $^{10}/_{100}$. Prisforandringerne i A., B., C. og D. vilde i saa Tilfælde være at bogføre med Forholdstal efter et forud bestemt, fast System, inden man skred til den endelige Opgjørelse.

Med saaledes ordnede Grupper vilde man kunne skabe en nogen-

lunde rigtig Prismaaler. Men der vilde blive stillet saa store Krav til Medlemmerne af den Institution, der paatog sig Ledelsen og Udførelsen af Arbejdet, at Kandidaterne hurtigt vilde melde sig fra Bestillingen. Nærværende Fremstilling af Systemet bør heller ikke opfattes som en Anbefaling men kun som en Forklaring.

De meteorologiske Stationer, hvis internationale Vejrtavler vi alle kjender, yder et Forbillede for dem, der beskæftiger sig med Tanken om en Universal-Prismaaler. Man maatte gaa en lignende Vej for at faa samlet og paa en tendensløs Maade behandlet Verdens aktuelle Hausse- og Baisse-Materiale. Vor Tids daglige telegrafiske Meddelelser om Høstudsigterne, Lagerbeholdningerne og Prisforandringerne i Jordklodens fjerneste Egne viser, sammenlignet med Meddelelsesmidlerne i Begyndelsen af vort Aarhundrede, saa store Udviklingsmuligheder, at det er vanskeligt at fastholde skeptiske Benægtelser med Hensyn til det, Fremtiden kan bringe.

Det her i store Træk udkastede System findes intetsteds i Virksomhed. Derimod har man i England og andre Steder længe kjendt og i Statistiken regnet med de saakaldte »Index Numbers« eller Tabel-Pristal.

Tilvejebringelsen af disse Tal, der vil blive omtalt i det følgende Afsnit, kræver et stort Apparat og medfører vidtløftige Beregninger, som ofte maa udstrækkes over en lang Aarrække.

I forrige Tider gik man ganske anderledes frejdigt til Sagens Løsning, og det er interessant at se, hvor nemt Priserne den Gang lod sig kontrollere og regulere — i det mindste paa Papiret.

Den simpleste af alle Fremgangsmaader havde for tre Tusend Aar siden Lovhjemmel hos Indierne. Manous berømte Code indeholder følgende, om en højt udviklet undersaatlig Lydigheds-Disciplin vidnende Paabud:

»Kongen fastsætter alle Vareprisernc«*).

* Som Betegnende for [illegible] [illegible] Lovens [illegible] Bestemmelser om Renteberegningen:

1. Renten beregnes i Forhold til Risikoen.
2. Med [illegible] Pant [illegible] Sikkerhed [illegible] 1¼ pro cent om Maaned (15 pCt. pro Anno).
3. Uden Pant eller Sikkerhed [illegible] 2 pCt., [illegible] 3 pCt., [illegible] 4 pCt., Haandværkere og Arbejdere 5 pCt. pr. Maaned.
4. Renten paa et Pengelaan maa i intet Tilfælde overstige [illegible] af Gjælden.
5. Beregning af Rentes Renter er ikke tilladt.

Vor nu levende Slægt har Vanskelighed ved at tænke sig Landets Fyrste siddende paa Torvet beskæftiget med at uddele Prislister. Men man behøver ingenlunde at gaa Aartusinder tilbage for at finde et med Indiernes praktiske Opfattelse beslægtet Tankesæt.

Keiser Diocletian, A. D. 303, fastsatte en for hele det romerske Rige gjældende Prisliste over en Mængde af Befolkningens vigtigste Brugsartikler. Exempelvis nævnes:

Smør	pr. Pund:	Kr.	0.75.	En mager Gaas	Kr.	5.68.
Talg	»	»	0.25.	En fed Gaas	»	11.35.
Ost	»	»	0.58.	En Hare	»	8.35.
Æg	pr. Snes:	»	1.14.	En Høne	»	3.40.
Oxekjød	pr. Pund:	»	0.35.	Et Par Støvler	»	7.60.
Lammekjød	» »	»	0.50.	Et Par Tøfler	»	3.80.
Flæsk	»	»	0.50.	Et Par Træsko	»	2.85.
Skinke	»	»	0.82.	En Saddel	»	30.00.
Havfisk	»	»	1.15.	En Litre god Vin	»	2.00.
Flodfisk	»	»	0.58.	En Litre Øl	»	0.25.

De vedføjede Priser er blevne afrundede ved Omregningen til danske Penge, men de svarer paa det nærmeste til Romernes Noteringer. Men vi kan komme vor Tid langt nærmere.

Marcus Rubin meddeler i sit før omtalte interessante Værk (1807—1814 S. 488), at Kjøbenhavns Magistrat ved Resolution af 27. Februar 1813 blev bemyndiget til i Forening med Politimesteren at sætte Taxten for Udsalg en detail af Flæsk, Smør Ærter, Gryn, Mælk, Øl og Brændevin. Vilde de Handlende ikke sælge til de fastsatte Taxter, skulde Øvrigheden forhandle deres Sager og bagefter aflægge dem Regnskab derfor.

Det lader dog til, at hverken Indiernes Konger, Roms Kejsere eller Kjøbenhavns Borgermestre har formaaet at løse Opgaven paa en tilfredsstillende Maade.

Derimod giver det her fremdragne Exempel et nyt Bevis paa, at Menneskeheden under Forsøget paa at løse gamle Problemer, Generation efter Generation gjennem Aartusinder stedse paany gjenføder de samme Tanker.

Index Numbers eller Tabel-Pristal.

Disse Tal dannes som nedenstaaende Exempler viser af Priserne paa et større eller mindre Antal af de vigtigste Varesorter.

Lige som man ved Gradningen af Varmen kan sætte Frysepunktet = 0 og beregne Varmegraden fra 0 op efter og Kuldegraden fra 0 ned efter, kan man som før omtalt begynde Tabeltallene med 100 og beregne Prisstigningen fra 100 op efter og Prisnedgangen fra 100 ned efter.

Den engelske »Economist« viser følgende »index numbers« for 19 i Tabellen opførte Varesorter:

	1845-50	1857	1870	1880	1885	1890
Calico	100	113	135	95	81	91
Kaffe	100	151	134	151	89	186
Kobber	100	133	83	81	57	64
Bomuld	100	95	173	110	90	92
Flax	100	121	116	78	79	64
Indigo	100	121	151	205	145	120
Jern	100	121	88	92	72	109
Bly	100	143	109	112	68	82
Læder	100	150	128	144	143	130
Kjød	100	105	123	119	127	123
Olje	100	141	126	106	89	82
Silke	100	204	174	135	88	114
Sukker	100	123	83	70	44	42
Talg	100	147	105	102	85	75
The	100	162	102	141	80	62
Tømmer . . .	100	103	99	105	97	115
Tin	100	166	138	109	100	120
Hvede	100	118	80	88	60	56
Uld	100	146	96	117	91	120
Ialt . .	1900	2563	2243	2160	1685	1847

Det ses af denne Tabel, at vi i 1890 for de opforte Varers Vedkommende naaede et lignende Gjennemsnits-Prisniveau som i Perioden 1845 – 50. De 19 Artiklers samlede Pristal androg *1900* i 1845—50 mod *1847* i Aaret 1890. Ifolge det Skjon, denne Tabel giver, var Prisniveauet lavest i 1885 med Tallet *1685*. Aaret 1886, der ikke her er medtaget, viser en yderligere Nedgang til *1661*. Derefter kommer 1887 med *1730*, 1888 med *1830* og 1889 med *1782*. Tabellen støtter den Opfattelse, at vi trods store Uregelmæssigheder for de enkelte Varers Vedkommende har haft en i sin Helhed stærkt markeret Opgang i Priserne mellem 1885 og 1890.

Professor Jevons har udarbejdet efterfølgende Tabel, der viser Prisforandringerne for hvert Tiaar fra 1789—1869.

Aar	Pristal	Aar	Pristal	Aar	Pristal
1789	100	1819	131	1849	75
1799	151	1829	93	1859	90
1809	184	1839	108	1869	89

En meget interessant, af Arthur Young fremstillet, Sammenligning viser følgende, et Tidsrum af næsten 600 Aar omfattende Prisbevægelser:

	1301—1400	1401—1500	1501—1600	1601—1700	1701—1800	1801—1850	1880—1884
Kreaturer . .	100	95	80	160	246	350	500
Øl	100	80	80	80	160	280	350
Smør	100	75	75	100	125	250	350
Korn	100	95	133	270	330	350	240
Heste	100	105	100	132	346	700	800
Vin	100	70	130	200	500	600	700
Æg	100	100	70	70	135	160	270
Kjød	100	85	65	200	300	400	550
I alt. . .	800	705	733	1212	2142	3090	3760

De 300 Aar fra 1301—1600 viser forholdsvis ringe Bevægelser i Prisniveauet. I det syttende Aarhundrede steg Priserne paa de her nævnte Varer 60—70 %. Derefter følger det attende og nittende Aarhundrede med en næsten revolutionær Opgang over hele Linien.

Som det ses, repræsenterer Korn, Æg og Smør de mest konstante Værdier.

Hestenes Værdi har trods Dampkraftens tiltagende Anvendelse i indeværende Aarhundrede (1800—1884) mere end fordoblet sig.

Selv om man gaar frem efter samme System, er det indlysende, at lokale og andre Hensyn vil gjøre sig gjældende og medføre Forskjelligheder. Hvert Land vil vise sine egne fra andre Landes Opgjørelser afvigende index numbers.

Den følgende Tabel viser f. Ex. Opgjørelser med forskjellige Resultater angaaende 40 Aars Forandringer i Prisniveauet:

Aarstal	Jevons	Economist	Hamburg	Soetbeer	Gjennemsnit
1845—50	100	100	100	100	100
1851—55	107	—	112	114	111
1856—60	120	127	121	125	123
1861—65	123	—	124	127	125
1866—70	121	140	124	125	127
1871—75		127	133	136	132
1876—80		115	123	127	122
1881—87		105	118	124	116

(Jevons døde i Aaret 1882.)

De fleste, i det foregaaende nævnte Tabeltal er fremkomne ved at sætte de beregnede Varer lige med hverandre, som Lodder af en og samme Vægt. Man har ikke taget Hensyn til Kvantitetsforholdet.

En i England nedsat parlamentarisk Undersøgelseskommission viste for 22 Hovedartiklers Vedkommende et Prisfald fra Tabeltallet 100 i Aaret 1869 til Tabeltallet 70 i Aaret 1885. Disse Tal var fremkomne ved at regne de 22 Artikler som lige vigtige. Ved en ny Beregning, i hvilken man tog Hensyn til hver enkelt Vares Betydning

kom man imidlertid til det Resultat, at Prisfaldet retteligen burde illustreres ved Tallene 100—76 i Stedet for 100—70.

Efter Sir Guilford Molesworth gjengives følgende Sammenstilling:

Aarstal.	A. Economist.	B. Soetbeer.	C. Palgrave.	D. Sauerbeck.
1873	100	100	100	100
1874	98	99	104	92
1875	94	94	93	86
1876	92	93	95	86
1877	93	93	96	85
1878	86	88	91	78
1879	75	85	79	75
1880	86	88	86	79
1881	81	88	89	77
1882	83	88	84	76
1883	80	88	85	74
1884	75	83	77	68
1885	71	74	73	65
1886	69	75	70	62
1887	70	75	70	61

A. En gros Priser paa 22 af de vigtigste Artikler i det engelske Marked.

B. Priser paa 100 af Hamborgs Omsætningsartikler og 14 engelske Export-Varer.

C. Engelske, franske og indiske Priser opførte i Forhold til de paagjældende Varers Betydning.

D. En gros Priser paa 45 Varesorter udvalgte paa Londons Marked.

Endnu følger en Tabel, der viser, hvor forskjelligt ansete National-Økonomer opfatter Betydningen af en og samme Vare inden for en og samme Ramme.

Man har taget 1000 som Grundtal og givet hver af de opførte Varer et Forholdstal. For at modbalancere det Deficit, der fremkommer ved Adderingen af Forholdstallene sammenlignet med det afrundede Grundtal, har man udfyldt den sidste Rubrik med Betegnelsen: diverse Varer. Dette er en meget bekvem Fremgangsmaade. Ikke

faa Husmødre har ganske paa egen Haand uden videnskabelig Vejledning udfundet den samme Reguleringsmaade og faar ved dens Hjælp stedse deres Husholdningsregnskab til at stemme paa en Prik.

Tabellen viser følgende Forholdstal:

Varer	Jevons	Giffen	Sauerbeck	Soetbeer	Mulhall
Smør.....	35	75	30	45	80
Sukker ...	35	25	55	45	15
Vin	35	25	—	70	45
Uld	35	25	75	20	20
Silke	35	25	10	20	15
The & Kaffe	35	25	20	20	15
Hvede....	35	50	110	45	100
Byg......	35	50	55	45	35
Havre	35	50	60	20	50
Metaller ..	70	50	15	40	80
Kul	—	100	—	—	40
Indigo	35	10	5	20	1
Flax	35	30	10	20	5
Palmeolje .	35	10	—	20	1
Tømmer ..	70	30	20	70	60
Læder....	70	25	20	70	40
Kjød	110	100	155	90	120
Bomuld ..	110	25	100	20	20
Diverse...	150	270	260	320	258
I alt...	1000	1000	1000	1000	1000

Det fremgaar tydeligt af den sidste Tabel, at Verden og Videnskaben endnu ikke er moden for Idealet: Prisbarometret uden Fejl og Lyde, men Problemets Løsning synes til en vis Grad at ligge inden for Mulighedens Grænser, og hvert Aarhundrede vil yde sit Bidrag til Sagens Fremme.

Forst og fremmest burde man stræbe hen til at frigjore Verdenshandelen for de dels ligefrem usande, dels tendentiost forvanskede Efterretninger, der jævnligt ved Telegrafens og Pressens Hjælp spredes over Kloden med det Formaal at fremme tvivlsommd Elementers Særinteresser.

En anden Reform af indgribende Betydning bestaar i den forøvrigt meget vanskelige, Deling af Borsforretningerne inden for Varebranchen i: 1) Salg for Konsum, 2) Salg paa Spekulation, 3) Salg paa Skrømt (i Spilleojemed).

Med Hensyn til Punkt 2 er det indlysende, at 100 Baller Bomuld ikke bliver til 1000 Baller, fordi de omsættes ti Gange paa Spekulation, inden de naar Spinderen. Det samme gjælder om 100 Tons Rug, der ikke, ti Gange omsat, kan dække et Forbrug af 1000 Tons.

Ved de under Punkt 3 nævnte Forretninger tænkes der slet ikke for Alvor paa Vareleveringer. Der tages i Reglen simpelt hen Sigte paa den rent lotterimæssige Regulering af de efterhaanden indtrædende Prisdifferencer.

Forfatteren besogte en Gang for en Del Aar siden et lige over for Kornborsen i Chicago indrettet Spillelokale, i hvilket en paa Væggen anbragt Viser angav Prisforandringerne, efterhaanden som de blev bekjendtgjorte paa Borsen. Man kjøbte her pro forma et Kvantum af en eller anden Kornsort og afviklede efter den ligeledes paa Skromt betingede Leveringsfrist den i Mellemtiden indtraadte Prisdifference. Lokalet var beklageligt nok fyldt med et Flertal af dollar-gridske Kvinder. De sad tavst paa Bænkene og stirrede med opspilede Ojne ufravendt paa Lykkens Pegefinger.

Lignende fashionable Spillehelveder findes ikke faa Steder etablerede paa eller ved Siden af Borsen, hvilken Institution det burde være den legitime Handelsstand en Ære at holde renset for Spillesmitten.

I Paris, hvis Børs stedse har været Tumleplads for kommercielt maskerede Hazardspillere, gjør det et ligefrem frastodende Indtryk at se de uskonne Fagter og høre den øredøvende Larm, der blotter Borsen for al Anstand og Værdighed. Alle disse heftigt gestikulerende Mennesker, der hujende og skrigende skraaler hverandre i Ørene, kunde — saa synes man — trænge til et Kursus i den

Velopdragenhed, man heldigvis uden for Børsen saa hyppigt møder i Frankrig.

Man har i de senere Aar rundt om paa Verdens store Børser gjort Skridt for at skaffe et sandt og paalideligt statistisk Salgsmateriale frem. Men mægtige Interesser hindrer Arbejdet, og det vil vare længe, inden man naar Maalet.

Børsforretningernes Deling i Hovedbrancherne med forskjellige Lokaler for hver Branche betegner et vigtigt Fremskridt. I London foregaar den egentlige Vare- og Vexelforretning paa »The royal exchange«. Kjøb og Salg af Aktier og engelske Værdipapirer foregaar paa »The stock exchange«. Kornhandlerne har deres egen »Corn exchange«, og Kulforretningerne afsluttes paa »The coal exchange« o. s. fr. Det er indlysende, at en saadan Deling i høj Grad letter Overblikket.

En væsentlig Hindring for indgribende Reformer paa den internationale Omsætnings Omraade ligger i de mange forskjellige Møntsystemer, som Verdenshandelen er nødt til at operere med.

Møntsystemer.

Det er indlysende, at alle med Verdens Handelsomsætning forbundne Pengetransaktioner vilde simplificeres i høj Grad, hvis man hele Verden over regnede med en og samme Mønt. Enhver, der har rejst i fremmede Lande, ved af Erfaring, hvor uhensigtsmæssig den nuværende Ordning af Pengevæsenet er for det internationale Samkvem. Hver Gang man sætter Foden i et nyt Land, maa man som oftest tilbytte sig andre Penge, og den idelige Overgang til nye Møntsystemer medfører fortsatte Tab og Ærgrelser.

I et af Bogens første Afsnit omtaltes Ønskeligheden af en ensartet Verdensmønt, men desværre er vi endnu meget langt fra Maalet, og forskjellige Aarsager bidrager til at vanskeliggjøre Opgavens Løsning. Det er, om ikke just let, saa dog overkommeligt for en Forsamling af Videnskabsmænd at undersøge de forskjellige Møntsystemer og paapege hvert enkelt Systems Fejl og Fortrin.

Det er heller ikke saa vanskeligt med det samlede Møntmateriale for Øje at anbefale et nyt System, der i sig forener saa mange Fortrin at intet af de bestaaende Systemer vilde kunne maale sig med

det. Vanskelighederne melder sig, saa snart der er Tale om at skride til Planens Virkeliggjørelse. En Forandring af et Lands Mønt griber saa forstyrrende ind i mangfoldige Forhold, at man af praktiske Hensyn meget nødigt gaar bort fra det bestaaende, selv om man fuldt ud indrømmer dets Mangler. Og nødes man omsider af tvingende Grunde til at gjennemføre en Forandring, vil Skridtet som oftest ikke blive gjort fuldt ud. Det gamle, dødsdømte System vil i Reglen fejre sin Opstandelse i det ny og give det et med den internationale Cirkulation uforeneligt Særpræg.

Dette viste sig bl. a. ved Tysklands og de tre skandinaviske Landes Møntforandringer i Begyndelsen af Halvfjerdserne. Tyskland indførte Mark à 100 Pfenninge, men Marken repræsenterer paa det nærmeste en Tredjedel af den gamle Thaler. Man foretrak saaledes at vedligeholde Forbindelsen med det afløste indenrigske System i Stedet for at slutte sig til den latinske Møntunion, hvis Kontrahenter under mange forskjellige Benævnelser havde adopteret Franken à 100 centimer som Møntenhed.

Sverig-Norge og Danmark enedes om at præge Kroner à 100 Øre men foretrak ligeledes Forbindelsen med deres egne, gamle Dalere og Specier — 2 Kroner = 1 Daler, 4 Kroner = 1 Specie — frem for at slutte sig til et af de større Kulturstaters Møntsystemer.

Senest har Østrig-Ungarn (Juli 1892) vedtaget et nyt paa Guld baseret Møntsystem. Enheden er 1 Krone (à 100 Heller), der ved Overførslen regnes = 1 Gylden. I Stedet for at adoptere Franken har altsaa ogsaa disse Lande foretrukket at bevare Forbindelsen med deres gamle Mønt og indført et Særsystem.

I og for sig kan dog allerede Indførelsen af Decimal- eller Ti-Systemet betegnes som et vigtigt Fremskridt, om man end ikke kan frakjende det f. Ex. i England gjældende Duodecimal — eller Tolv-System visse Fortrin.

Ti-Systemet har 1, 2 og 5 delelige i 10, medens 1, 2, 3, 4 og 6 alle gaar op i 12. Medens Ti-Systemet i høj Grad letter Løsningen af Regnekunstens Opgaver, har Tolv-Systemet det Fortrin at være mere umiddelbart fatteligt. Aaret er inddelt i 12 Maaneder og Døgnet har 24 Timer. Ethvert Barn forstaar et Æbles Deling i $^2/_2$ og $^4/_4$. Æblets Partering i 5 eller 10 lige store Dele stiller større Krav baade til Haanden og Nemmet. Af lignende Grunde kommer man i England

vanskeligt bort fra den gamle Inddeling af 1 shilling = 12 = 6 og 4 = 3 Pence. Lord Wrottesley foreslog allerede i Aaret 1824 at indføre Decimalsystemet i England ved simpelthen at adoptere følgende Inddeling: £ 1 = 1000 Mils, 2 Shillingstykket (en Florin) = 100 Mils, 1 shilling = 50 Mils, og 6 pence = 25 Mils. Men til Dato er Decimalberegningen trods gjentagne senere Forsøg ikke bleven gjennemført.

Hvis Tyskland efter Krigen i 1870 havde sluttet sig til det af den latinske Union adopterede Møntsystem, vilde vi i Skandinavien uden Tvivl have fulgt Exemplet. Derimod var der ringe Anledning for os til at indføre det tyske Marksystem, der ikke har og næppe nogensinde faar synderlig Betydning udenfor det tyske Riges Grænser.

Den latinske Møntunion.

I 1865 enedes Italien, Sveits, Frankrig og Belgien, i hvilke Lande Frank-Enheden efterhaanden var bleven indført, om et fælles paa Francs à 100 centimes baseret Udprægningssystem. Grækenland, som tiltraadte Overenskomsten i 1868 uden at eje Mønten, har siden 1883 præget Drachmer af samme Værdi som Franken. Rumænien, Bulgarien og Serbien har i det væsentlige indført samme System uden dog officielt i et og alt at tiltræde Møntunionen. Det samme gjælder om Spanien. Endvidere har Østrig siden 1870 præget Møntstykker — fl. 4 og fl. 8 —, der cirkulerer lige med 10 Frank- og 20 Frankstykker i den latinske Union, medens omvendt Unionens tilsvarende Mønter cirkulerer som lovligt Betalingsmiddel i Østrig.

De fleste af Sydamerikas Republiker og en Mængde andre spredte Stater har ligeledes enten helt adopteret eller dog indlemmet Franken i deres System.

Den »latinske« Møntunions oprindelige Basis er saaledes i begrændset Forstand efterhaanden bleven udvidet meget betydelig, og Frank-Systemet:

Guld. Fr. 20, Vægt 6,4[illegible] Gram, heraf [illegible] eller 5,[illegible] Gram rent Guld,

Sølv. Fr. 5, Vægt 25 Gram, heraf [illegible], eller 22,[illegible] Gram rent Sølv. 1 Franc = 100 centimes,

er nu helt eller delvist blevet indført i følgende Lande:

I Evropa:

Frankrig.

Belgien.

Sveits.

Italien.

Rumænien

Serbien.

Bulgarien.

Grækenland.

Spanien.

Finland.

(Østrig-Ungarn. fl. 8 = Fr. 20, fl. 4 = Fr. 10.)

Rusland. 10 Rubel Guld = Fr. 40. 5 Rubel Guld = Fr. 20. $^1/_4$ Rubel Sølv = 1 Franc.

I Amerika:

Guatemala.

Honduras.

San Salvador.

Nicaragua.

Costarica,

Columbia.

Venezuela.

Peru (agter fra April 1894 at gjenindføre Sølvmøntfoden).

Chili.

Bolivia.

Argentina.

Uruguay.

Paraguay.

Ecuador.

Brasilien (2 Milreis = 5 Franc.)

Endvidere har »De forenede Staters« Regering præget $ $^1/_2$ eller 50 cents, der nøjagtig i Vægt og Fingehalt svarer til $2^1/_2$ Franc (Vægt $12{,}5$ Gram; heraf $11{,}25$ Gram rent Sølv.)

Afrika.

Ægypten

Algier.

samt uden for Kontinenterne, de fransk vestindiske og de Phillippinske Øer.

Det ses heraf, at Franksystemet efterhaanden har faaet en meget stor Udbredelse, saaledes at det nu indtager en ledende Rang blandt Verdens vigtigste Møntsystemer. Dog bør det bemærkes, at de sydamerikanske Republikers Pengeforhold gjennemgaaende er uregelmæssige. De har derfor kun vaklende Støtters Betydning for Franksystemet.

Det engelske Møntsystem.

Guld. Et Pund Sterling (£) vejer: 7,9880 Gram; hvoraf $^{11}/_{12}$ eller 7,3224 Gram rent Guld.

Sølv. En shilling vejer: 5,6552 Gram: hvoraf 5,2310 rent Sølv.
£ 1 = 20 sh. 1 sh. = 12 pence.

Dette System gjælder i:

Storbritanien.

Kapkolonien.

Vestkysten af Afrika (Sierra Leona, Gambia, Guldkysten, Lagos.)

Zanzibar ($ 5 = 1 £. $ 2½ = 10 sh. $ 1 = 4 sh. 25 cent = 1 sh.)

Britisk Vestindien.

Avstralien (Ny Syd Wales, Victoria, Queensland, Tasmannia, Syd Avstralien, West Avstralien, Ny Zeeland.)

Medens Englands Sølvpenge kun har ringe Betydning, er den engelske Guldmønt (½ og 1 £) kjendt over hele den civiliserede Verden. I den internationale Møntcirkulation indtager de engelske Guldpenge den første Plads.

Det amerikanske System.

De forenede Stater.

Guld. 5 Dollars ($ 5) vejer: 8,359 Gram, heraf $^{9}/_{10}$ eller 7,523 Gram rent Guld.

Sølv. 1 Dollar (Trade Dollar) i Sølv vejer: 27,216 Gram heraf $^{9}/_{10}$ eller 24,494 Gram fint Sølv. Amerikanerne opfører Vægten i (grains) = 420 grains brutto med 378 grains Fingehalt. Trade Dollaren blev præget til Exportbrug for den oversøiske Forretning.

1 United States Dollar (Bland-Dollar) i Sølv vejer: 26,7296 Gram; heraf $^{9}/_{10}$ eller 24,0567 fint Sølv. (412$^{1}/_{2}$ grains brutto med 371$^{1}/_{4}$ grains Fingehalt.) Denne Dollar gjælder som »legal tender« i den indenrigske Omsætning.

Mexico.

Guld. 5 Dollars vejer: 8,460 Gram; heraf $^{7}/_{8}$ eller 7,4025 rent Guld.

Sølv. 1 Dollar i Sølv vejer: 27,0643 Gram; heraf 24,4330 rent Sølv.

1 Dollar (Peso duro eller Piaster) = 100 centavos.

Canada.

Guld. De forenede Staters Guldpenge.

Sølv. $^{1}/_{2}$ Dollars = 50 cents vejer: 11,6638 Gram; heraf $^{37}/_{40}$ eller 10,7890 rent Sølv.

1 Dollars = 100 cents. 1 cent = 10 mills.

Newfoundland.

Guld. De forenede Staters Guldpenge samt $ 2 Stykker = 8 sh. 4 pence engelsk Sterling.

Sølv. 50, 20, 10 og 5 cents = 2 sh. 1 d., 10 d., 5 d. og 2$^{1}/_{2}$ d. engelsk Sterling.

Ifølge Lov af 18. Mai 1887 regnes £ 1 engelsk Guld = $ 4 80 cents.

De forenede Staters og Mexicos Guld- og Sølvpenge findes spredte i Møntcirkulationen over hele det amerikanske Kontinent. Mexicanske Dollars cirkulerer endvidere som den gængse Basis for Omsætningen i Straits Settlements (Singapore, Penang, Malacca), Hongkong, Shanghai, Tien-Tsin, Kin-Kiang, Chin-Kiang, Kanton, Amoy, Few-Chow, Swatow, britisk Borneo, Bagindien og Østkysten af Afrika, Endvidere regnes med Dollars lig »De foren. Staters« i Cochin China, Haïti, britisk Guiana og en Del af Øerne i den mexikanske Havbugt.

China. Kineserne har indtil 1889 hverken præget Guld- eller Sølvpenge. Derimod cirkulerede de fra Møntsamlingerne bekjendte Bronce »le« eller »cash«, af hvilke 700 regnedes lig en mexikansk Dollar.

I 1888 etablerede den kinesiske Regering imidlertid en Mønt i Kanton, og dér udpræges nu kinesiske Sølvdollars, der vejer 27,27.6

Gram, hvoraf $^{9}/_{10}$ eller 24,544 Gram rent Sølv. En Dollar er lig 100 cents. Indholdet af rent Sølv er altsaa som følgende Sammenstilling viser noget højere i Chinas end i Mexicos og i disse sidste atter noget højere end i De foren. Staters Sølvdollars:

China:	24,544	Gram rent Sølv.	
Mexico:	24,4330	„ „ „	
De foren. Stater:	24,4940	„ „ „	(Trade $).
	24,057	„ „ „	(Bland $).

Den her i store Træk givne Gruppering viser, at de tre paa Franken, Dollaren ($) og Pundet (£) baserede Systemer, med Hensyn til Betydning for Verdenshandelen langt ud har Overtaget frem for alle andre Møntsystemer.

Det tyske System.

Tyskland.

Guld. Mark 20 = 7,96495 Gram; heraf $^{9}/_{10}$ eller 7,16846 Gram rent Guld.

Sølv. Mark 5 = 27,7777 Gram; heraf $^{9}/_{10}$ eller 25 Gram rent Sølv.

Mark 1 = 5,5555 Gram; heraf $^{9}/_{10}$ eller 5 Gram rent Sølv.

1 Mark = 100 Pfennige.

Det hollandske System.

Holland, samt hollandsk Østindien (Java, Sumatra, Celebes, Molucca.)

Guld. fl 10. Vægt 6,72; heraf $^{9}/_{10}$ eller 6,048 rent Guld.

Sølv. fl. 1. Vægt 10 Gram; heraf 9,45 rent Sølv.

1 Gylden (fl.) = 100 cents.

Det skandinaviske System.

Sverig, Norge, Danmark.

Guld. Kroner 20. Vægt 8,9606 Gram, heraf $^{9}/_{10}$ eller 8,0645 Gram rent Guld.

Sølv. Kroner. Vægt 7,5 Gram, heraf $^{4}/_{5}$ eller 6 Gram rent Sølv.

1 Krone = 100 Øre.

Rusland

(opført under Franksystemet)

Guld. 10 og 5 Rubelstykker svarende til 40 og 20 Francs

Sølv. 1 Rubel. Vægt 20,7315 Gram; heraf 17,9961 Gram rent Sølv,

1 Rubel = 100 Kopeker.

Østrig-Ungarn.

Gammelt System.

Guld. fl. 8. = 20 Fr. fl. 4 = 10 Fr.

Sølv. fl. 1. Vægt 12,3457 Gram; heraf $^{9}/_{10}$ eller 11,111 Gram rent Sølv.

1 Gylden = 100 Kreutzer.

Nyt System.

Guld. Kroner 20 = 6,775 Gram; heraf $^{9}/_{10}$ eller 6,0975 Gram rent Guld.

Sølv. Kr. 1 = 5 Gram; heraf $^{835}/_{1000}$ eller 4,175 rent Sølv.

1 Krone = 100 Heller.

Ved Overforsler regnes 2 Kroner = 1 østrigsk Sølvgylden (fl. ø. W.). Østrigs Papirgylden forbliver indtil videre i Omløb og regnes som Sølvgylden = 2 Kroner.

Ved Betalingsforpligtelser i Guld-Gylden regnes 42 fl. ø. G. (Austro-Goldgulden) = 100 Kroner.

Efter det ny Systems Indførelse er den Østrig-Ungarske Rigsbank (Austro-Ungarbank) forpligtet til stedse paa Forlangende at indløse Banknoter med Guld.

Af Skillemønt præges 50 Hellerstykker af Sølv; 20 og 10 Heller af Nikkel; 2 og 1 Heller af Bronce.

De efter det ældre System i den latinske Møntunion som fr. 20 og fr. 10 cirkulationsberettigede fl. 8 og fl. 4 Guldstykker bærer baade Gyldenstemplet og Betegnelsen: fr. 20 og fr. 10.

Det portugisiske System.

Portugal, Madeira, Azorerne og tildels Brasilien.

Guld. 1 Corôa (Krone) Vægt 17,735 Gram; heraf $^{11}/_{12}$ eller 16,257 rent Guld.

Sølv. 500 Reis. (cincotastaos) Vægt 12,5 Gram; heraf $^{11}/_{12}$ eller 11,4583 rent Sølv.

1 Tastao = 100 Reis.

Det tyrkiske System.

Tyrkiet.

Guld. 100 Piaster. Vægt 7,2160; heraf $^{11}/_{12}$ eller 6,6009 rent Guld.

Sølv. 5 Piaster. Vægt 6,013; heraf 4,991 rent Sølv.

1 Piaster = 40 Paras.

Japan.

Guld. 20 Jen. Vægt $33^{1}/_{3}$ Gram; heraf $^{9}/_{10}$ eller 30 Gram rent Guld.

Sølv. 1 Jen. Vægt 26,9561; heraf $^{9}/_{10}$ eller 24,2607 rent Sølv.

1 Jen = 100 Sen.

Persien.

Guld. 1 Toman. Vægt 3,0798 Gram; heraf 3,[illegible] Gram rent Guld.

Sølv. 1 Keran. Vægt 4,7812 Gram; heraf 4,5900 Gram rent Sølv

10 Keran = 1 Toman. 1 Keran = 20 Shahis.

Siam.

Guldpenge præges ikke.

Sølv. 1 Tikal eller Bat. Vægt 15,2275 Gram; heraf 14,1311 Gram rent Sølv.

1 Tikal = 4 Salungs. 1 Salung = 2 Fuangs. 1 Fuang = 4 Pies.

Britisk Ostindien.

Bengal. Madras. Bombay. Burmah. Ceylon.

Guld. 1 Mohur = 15 Rupees. Vægt 11,[illegible] Gram; heraf $^{11}/_{12}$ eller 10,6914 Gram rent Guld.

Sølv. 1 Rupee. Vægt 11,[illegible] Gram (180 grain); heraf $^{11}/_{12}$ eller 10,6914 Gram rent Sølv.

1 Rupee = 16 Annas à 12 Pies.

Paa Ceylon regnes fra 1. Jan. 1872 1 Rupee = 100 cents.

Den foregaaende Oversigt omfatter Verdens vigtigste Møntsystemer, dog er det en Selvfølge, at der inden for hvert enkelt System, foruden de her nævnte Enheder, udmøntes en Mængde mindre og større, efter Omsætningens Krav afpassede, Pengestykker.

Det har ikke været Hensigten her at give en detailleret Mønttabel. Det foreliggende Materiale er samlet i det Øjemed at lette Læseren Bedømmelsen af Chancerne for Tilvejebringelsen af en ensartet Verdensmønt.

En Verdensmønt.

Det er let at opnaa Enighed om Ønskeligheden af en ensartet Verdensmønt. Men naar man i Tankerne lader de ledende Folkeslags forskjellige Møntsystemer passere Revue, kommer man hurtig til den Slutning, at Ideens Virkeliggjørelse støder paa overordentlig store praktiske Vanskeligheder.

Maalet kan tænkes naaet ad to Veje:

1) Afløsningen af alle ældre og Indførelsen af et nyt, for hele Verdensomsætningen gjældende Fælles-Møntsystem.

2) Indførelsen af et nyt internationalt System med foreløbig Bibeholdelse af de bestaaende Systemer for de forskjellige Landes indenrigske Omsætning.

Uagtet den første Vej theoretisk set hurtigst fører til Maalet, opdager man snart, at den for Tiden baade for Guldets og Sølvets Vedkommende er blokeret af uoverstigelige Hindringer.

Guldmønt. Som tidligere fremhævet har Englands Guldmønt Overtaget over alle andre Systemers Guldpenge. Dette er en naturlig Følge af den engelske Nations dominerende Stilling paa Verdensmarkedet. London nævnes med god Grund som Verdens »clearing house«.

Men bortset fra alle andre Aarsager har den engelske Sovereign (£) det Fortrin eller den Ejendommelighed, at den i sig selv, Vægt for Vægt, er mere værd end alle konkurrerende Guldstykker. Det evropæiske Kontinents og »De forenede Staters» Guldpenge indeholder med faa Undtagelser $^{9}/_{10}$ fint Guld. De britiske Sovereigns indeholder $^{11}/_{12}$ fint Guld.

Hvis nu England, der indtager den første Plads, skulde enes med andre Nationer om en fælles Udprægning af Guld, saa maatte enten England adoptere $^{9}/_{10}$ Dels Legeringen, eller alle andre Lande antage $^{11}/_{12}$ Dels Legeringen. Her frembyder sig strax en Vanskelighed, der bunder langt dybere, end den ved overfladisk Betragtning lette Løsning lader formode.

England er Verdens største Kreditor, og man kan dristigt forudsige, at ingen britisk Regjering vilde paatage sig Ansvaret for en Nedsættelse af den britiske Standard: 916, 666 fin til den øvrige Verdens $^{9}/_{10}$ fin. Omvendt vil det evropæiske Kontinent og «De foren.

Stater være lige saa utilbøjelige til at bøje sig for den med Decimalsystemet uforenelige engelske Standard. Men uden Enighed om dette første Punkt lader Planen om Afløsningen af alle gængse Systemer og Etableringen af et nyt, for hele Verden fælles, Guldmøntsystem sig ikke realisere.

Man maa nøjes med den oven for under Punkt 2 angivne Vej. Samtidig med Bibeholdelsen af de forskjellige existerende Systemer bør man søge at blive enig om Udprægningen af en ny Guldmønt, der er fælles for alle Lande. Denne nye Mønt burde baseres paa Decimalsystemet og helst indeholde enten 10 Gram fint Guld eller veje 10 Gram Brutto med 9 Gram Fingehalt. Til Sammenligning anføres Vægten af nogle af de vigtigste nu cirkulerende Guldpenge:

England.	En Sovereign (£)	— 7.3224	Gram	fint.
Tyskland.	20 Mark	— 7.16845	—	—
Frankrig.	20 Francs	— 5.806[illegible]	—	—
Amerika.	5 Dollars	— 7.[illegible]	—	—

For at forstaa Fordelen ved en 10 Grams Udprægning, bør man klargjøre sig de Betingelser, under hvilke Metalpengene gjør Tjeneste. I den internationale Omsætning er Møntens Vægt og Fingehalt det eneste afgjørende. Præget har i og for sig ingensomhelst Betydning. Hvis ikke samtlige kontraherende Parter forpligter sig til hver især at garantere den kontraktlige Ensartethed af de af dem udmøntede Pengestykkers Vægt og Fingehalt, saa falder dermed hele Planen.

Sølvmønt. For Sølvets Vedkommende stiller Forholdet sig heldigere, og besynderligt nok er den fra mange Sider saa meget beklagede Nedgang i Sølvprisen en medvirkende Aarsag hertil. Legeringen frembyder ogsaa her færre Vanskeligheder. Vel staar den engelske Sølvstandard højere, idet engelske Sølvpenge indeholder 37/40 fint Sølv og 3/40 Legeringsmetal, svarende til 925 fint pr. 1000, medens de fleste andre Lande har indført Forholdet 900—1000. Men i England og dets vigtigste Kolonier, Indien undtaget, cirkulerer Sølvpenge kun som Skillemønt. En Kreditor behøver ej at modtage mere end £ 2 Sølv i en og samme Betaling.

Ved at sammenholde de forskjellige Landes Sølvmønt kommer man til ret ejendommelige Resultater.

Den nuværende Sølvpris (Juli 93) er ca. 33 d per standard oz.

(12 oz = 1 Pund Troy = 373,24224 Gram). Regner man for Nemheds Skyld en Kilo (1000 Gram) fint Sølv = Kr. 85 eller 8½ Øre per Gram, saa viser Verdens vigtigste Solvpenge den i efterstaaende Sammenstilling fremhævede Forskjel mellem Montstykkernes virkelige, efter Fingehalten beregnede Pris og den Omsætningsværdi, til hvilken de under de nuværende Forhold cirkulerer i Hjemlandet:

	Montens Navn.	Fingehalt i Gram.	Værdi à 8½ Øre pr. Gram.	Nominel Værdi.
			Kr.	Kr.
Frankrig, Belgien, Sveits, Italien og Grækenland	5 Francstykker	$22,^{5}$	1.91	3,65
	1 Franc	$4,^{175}$	0,35	0,73
Spanien	5 Peseta	$22,^{5}$	1,91	3,65
Do.	1 Peso	4-^{175}	0,35	0,73
Rumænien	5 Lei	$22,^{5}$	1,91	3,65
Do.	1 Leu	$4,^{175}$	0,35	0,73
Serbien	5 Dinar	$22,^{5}$	1,91	3,65
Do.	1 Dinar	$4,^{175}$	0,35	0,73
Bulgarien	5 Leva	$22,^{5}$	1,91	3,65
Do.	1 Lev	$4,^{175}$	0,35	0,73
Finland	1 Mark	c. $4,^{5}$	0,38	0,73
Østrig-Ungarn	1 Krone	$4,^{175}$	0,35	0,75
Do. . . .	1 Gylden	$11,^{1}$	0,94	1,50
Rusland	1 Rubel	c. 18	1,53	2,90
Sverig, Norge og Danmark	1 Krone	6	0,51	1,00
Tyskland	1 Mark	5	0,42½	0,89
Holland	1 Gylden	$9,^{5}$	0,81	1,52
Portugal	1 Cinkotastao	$11,^{5}$	0,98	2.00
Tyrkiet	5 Piaster	c. 5	0,42	0,82
England	1 Shilling	$5,^{2}$	0,44	0,91
»De for. Stater« . .	1 Dollar	c. 24	2,04	3,75
Do. . .	½ —	$11,^{5}$	0,98	1,87
Mexico	1 Peso	c. $24,^{5}$	2,08	3,75
Canada	½ Dollar	c. $10,^{8}$	0,92	1,87
Indien	1 Rupee	c. $10,^{7}$	0,91	
China	1 Dollar	c. $24,^{5}$	2,08	3,75
Japan	1 Jen	c. $24,^{3}$	2,07	3,75

Alle finansielle Avtoriteter indrømmer, at Guld- og Sølvpenge, der uden Begrændsning cirkulerer som lovligt Betalingsmiddel (legal tender), bør have en til deres Paalydende svarende Metalværdi i det aabne Verdensmarked.

Tabellen viser imidlertid, at Sølvpengene nu for Tiden i de fleste Lande cirkulerer til en Pris, der svarer til omtrent det dobbelte af det i Mønterne indeholdte Sølvs Salgsværdi. I ikke faa Lande er Sølvmøntens Metalværdi sunken ned *under Halvdelen* af Pengestykkernes Paalydende.

Virkningen af dette abnorme Forhold viser sig paa forskjellig Maade. Lande med Guldmøntfod som f. Ex. Tyskland, England og Skandinavien anvender Sølvpenge kun som lovligt Betalingsmiddel for smaa Beløb (resp. 20 Mark, 40 Shilling og 20 Kroner). Derfor føles der i disse Staters Pengeomsætning ingen væsentlige Ulemper paa Grund af Sølvets Prisfald. Sølvmønten cirkulerer i Indlandet, dækket af Guldet, uberørt af Prissvingningerne paa Verdensmarkedet, paa lignende Maade som Nikkel- og Broncemønten uhindret gaar fra Haand til Haand til en langt højere Værdi end Metalprisen. Marken, Shillingen og Kronen byttes nemlig lige som Banknoter paa Anfordring med Guld, og det kan derfor være Indehaveren temmelig ligegyldigt, om Sølvstykkernes Vægt og Finhalt er større eller mindre.

Tænker man sig det Tilfælde, at England og Skandinavien indkaldte hele deres cirkulerende Sølvmønt og prægede nye Shillings og Kroner af nøjagtig samme Vægt og Finhalt som den tyske Mark = 5 Gram fint, saa vilde denne Forandring i de paagjældende Lande ikke medføre nogensomhelst Forstyrrelse i Sølvmøntens vante Brug eller *indenrigske* Betalingsevne.

Det vil ses, at man i Stedet for at begrændse den her supponerede Forandring til enkelte Lande lige saa godt kunde udvide Tankeexperimentet saaledes, at man udstyrede *samtlige Lande*, hvis Pengevæsen er baseret paa Guldmøntfoden, med en ensartet Sølvmønt.

Men hvorledes vilde Sagen stille sig for de Landes Vedkommende, der som den latinske Møntunion har baseret deres Pengevæsen paa den dobbelte Møntfod med baade Guld og Sølv som ligeberettiget, lovligt Betalingsmiddel?

I Frankrig kan man efter Behag kjøbe og betale alt enten med Guld eller Sølv. Der er ingen Grænse for det Antal af 5 Franksstykker, man kan give i Betaling til Statens Kasser eller til Privatfolk.

I Holland gjælder det samme om Sølvgylden, og i »De foren. Stater« cirkulerer en Sølvdollar med samme Betalingsevne som en Gulddollar. Ved første Øjekast synes det altsaa, som om man i disse Lande ej vilde kunne foretage en vilkaarlig Forandring i Sølvmøntens Vægt og Fingehalt uden at fremkalde en Omvæltning.

I Realiteten forholder det sig anderledes. Alle Vegne, hvor man i Lande med dobbelt Møntfod har standset den frie Udprægning af Sølvet, er Sølvpengene i Virkeligheden blevne reducerede til Repræsentativer. De cirkulerer kun til deres fulde Paalydende, fordi de dækkes af Guldet. Hvis et Land med dobbelt Møntfod under de nu herskende Forhold mistede Evnen til at »beskytte« sin Sølvcirkulation med Guld, vilde Sølvmøntens Kurs dale til den Pris, det i Møntstykket indeholdte Metal er værd efter Vægt paa det aabne Verdensmarked.

Forklaringen ligger lige for Haanden. Den i Verden cirkulerende Sølvmønt er nemlig alle Vegne præget under Forudsætning af et Værdiforhold mellem Guld og Sølv som $1-15^1/_2$ (Europa) eller $1-16$ (Amerika). Nu er Forholdet (Raten) efterhaanden blevet saa forandret, at man for et Pund Guld kan kjøbe 28—30 Pund Sølv, og der er ingen Udsigt til, at Sølvets Pris, udtrykt i Guld, i en overskuelig Fremtid atter vil nærme sig til den gamle Rate.

Af disse Grunde vilde ogsaa alle Lande med dobbelt Møntfod, men i hvilke den frie Udprægning af Sølv er standset, kunne foretage Forandringer i deres Sølvmønts Vægt og Fingehalt uden at forstyrre eller formindske Sølvets vante Brug.

Tilbage bliver kun enkelte, spredte Lande, der som Mexiko og nogle asiatiske og latinsk-amerikanske Sølvstater har fortsat den frie Udprægning af Sølv, og hvis Sølvpenge af den Grund er dalede til en Kurs, der svarer til deres Metalværdi. For Tiden noteres mexikanske Dollars (à 100 cents) i »De forenede Stater« til en Kurs, der bevæger sig mellem 50 og 60 cents, og inden for

Mexikos egne Grændser er Sølv-Dollarens Kjøbeevne gaaet ned i samme Forhold.

I samtlige andre, med Guldmøntfod eller Dobbeltmøntfod regnende Lande, der har nogen Indflydelse paa Møntspørgsmaalets Ordning, vilde man nu uden at forstyrre den indenrigske Omsætning kunne inddrage hele den cirkulerende Sølvmønt og præge nye Penge af en med Decimalsystemet passende Netto- eller Bruttovægt og af en for alle disse Lande fælles Legering.

Man har Valget mellem det tydske System, hvis Mark indeholder 5 Gram fint (5.55 Brutto) eller det franske System, hvis 5 Frankstykker vejer 25 Gram brutto med 22,5 Gram Fingehalt svarende til 4.5 Gram fint pr. Franc.

Valgte man 5 Gram fint som Basis, saa vilde efterfølgende Landes Sølvmønt oven paa Forandringen vise det i nedenstaaende Tabel angivne Værdiforhold:

	Mønternes Navn	Fingehalt i Gram	Værdi à Kr. 0.085 pr. Gram	Nominel Værdi
			Kr	Kr
Frankrig .... Belgien ...... Sveits	5 Frankstykker	25	2.12½	3.65
Italien .... Grækenland	1 Franc	5	0.42½	0.73
Spanien.	5 Peseta	25	2.12½	3.65
do.	1 Peso.	5	0.42½	0.73
Rumænien	5 Lei.	25	2.12½	3.65
do.	1 Leu	5	0.42½	0.73
Serbien	5 Dinar	25	2.12½	3.65
do	1 Dinar......	5	0.42½	0.73
Bulgarien	5 Leva	25	2.12½	3.65
do.	1 Lev	5	0.42½	0.73
Finland	5 Mark	25	2.12½	3.65
do.	1 Mark	5	0.42½	0.73

	Montens Navn	Fingehalt i Gram	Værdi à $8^1/_2$ Ø. pr. Gram	Nominel Værdi
			Kr.	Kr.
Ostrig-Ungarn ...	1 Krone	5	$0.42^1/_2$	0 75
do. ...	1 Gylden	10	0.85	1.50
Rusland..........	1 Rubel	20	1.70	2.90
do.	$^1/_4$ Rubel	5	$0.42^1/_2$	0.72
Sverig.......... Norge .... Danmark	1 Krone	5	$0.42^1/_2$	1.00
Tyskland	5 Mark	25	$2.12^1/_2$	4.45
do.	1 Mark	5	$0.42^1/_2$	0.89
Holland	$2^1/_2$ Gylden ..	25	$2.12^1/_2$	3.80
do.	1 Gylden	10	0.85	1.52
do.	$^1/_2$ Gylden....	5	$0.42^1/_2$	0.76
Portugal	1 Cinkotastao.	10	0.85	2.00
Tyrkiet..........	5 Piaster	5	$0.42^1/_2$	0.82
England	5 shilling	25	$2.12^1/_2$	4.55
do.	1 shilling	5	$0.42^1/_2$	0.91
De foren. Stater ..	1 Dollar	25	$2.12^1/_2$	3.75
do. do. ..	20 cents	5	$0.42^1/_2$	0.75
Mexiko	1 Peso	25	$2.12^1/_2$	3.75
do.	20 cents	5	$0.42^1/_2$	0.75
Canada	1 Dollar	25	$2.12^1/_2$	3.75
do.	20 cents	5	$0.42^1/_2$	0.75
Indien	1 Rupee	10	0.85	(Overgangs Kurs)
China	1 Dollar	25	$2.12^1/_2$	3.75
do.	20 cents	5	$0.42^1/_2$	0.75
Japan............	1 Jen	25	$2.12^1/_2$	3.75
do.	20 Sen	5	$0.42^1/_2$	0.75

Vi vilde, som det ses af Tabellen, ved at gjore denne Forandring opnaa en ensartet Solvmont over hele Verden. Enheden vilde blive 5 Gram med 25 Gram som Multiple. For at naa den fulde Ensartethed behovede kun ganske faa Lande at gjore ubetydelige Forandringer. Rusland, hvis Rubel blev 20 Gram, maatte præge

$1^1/_4$ Rubelstykker; Skandinavien 5 Kronestykker, og Indien $2^1/_2$ Rupeestykker. Paa samme Maade vilde Portugal og Tyrkiet kunne indordne 25 Gram-Mønten i deres System.

Den Indvending, at den nu gjældende Sølvpris ikke er normal, og at der før eller senere kan indtræde en Forhøjelse, der atter fuldstændig forandrer Værdiforholdet mellem Guld og Sølv, har ringe praktisk Betydning. Sølv noteredes med $60^7/_8$ d pr. oz, da Raten var 1 : $15^1/_2$. Prisen har ult. Juni 1893 været nede paa c. 30 d, og Noteringen har senere bevæget sig mellem 32 og 34 d. Men selv om Sølvet atter skulde stige til c. 55 d, vilde de efter 5 Gram Systemet prægede Sølvpenge i intet af de anførte Lande naa op over Metalværdien.

En saadan Opgang ligger imidlertid helt uden for Sandsynlighedens Grændser.

Men hvilke Fordele vilde der nu opnaas, hvis alle Lande enedes om at præge Sølvpenge efter et saadant Fællessystem? Efter Forandringen vilde jo de ensartet udprægede Pengestykker alligevel cirkulere til lige saa mange forskjellige, nominelle Værdier som de gamle.

En Mark af 5 Gram fint vilde i Tyskland fremdeles gjælde 89 Øre, medens en Franc af 5 Gram fint kun vilde gjælde 73 Øre i Frankrig o. s. fr.

Svar: Det ny System vilde medføre den væsentlige Fordel, at der faktisk ved dets Gjennemførelse var skabt et rationelt Grundlag for hele Verdens Sølvcirkulation.

Hvert tænkende Individ i hvert eneste Land vilde erkjende det urimelige i Bibeholdelsen af en Snes forskjellige Cirkulationsværdier for Møntstykker af en og samme Vægt og Fingehalt. En stærk Folkestemning vilde rundt omkring rejse sig i Favør af en fælles Kurs for den fælles Mønt. Og efterhaanden som nye eller udvidede Markeder blev skabt for Handelsomsætningen i de Egne af Kloden, der som f. Ex. Størstedelen af Afrika endnu ligger brak og øde, vilde den nye Sølvmønt i de paagjældende Egne efterhaanden komme til at danne den selvskrevne Basis for Omsætningen.

Det hvide Metals Mission er nemlig ingenlunde endt. Selv den ivrigste Ven af Guldet maa indrømme, at Sølvet endnu i en uoverskuelig Tidsperiode vil faa nye Afløb, i Forhold til hvilke det i

de sidste 20 Aar lediggjorte Kvantum Sølv er af underordnet Betydning. —

For at introducere det nye System paa Verdensmarkedet vilde man uden mindste Forstyrrelse af den indenrigske Pengecirkulation kunne begynde med at slaa den nye Sølvmønt i 2 Udgaver:

1) en indenrigsk Udmøntning med Landets vante Særpræg. Denne Mønt vilde i Indlandet cirkulere til sin nominelle Værdi.
2) en international Udprægning med det udstedende Lands Særpræg paa den ene Side og et for alle Lande fælles Præg paa den anden Side.

Denne sidste, internationale Mønt vilde strax, uden Hensyn til faste eller skiftende Rater mellem Guld og Sølv kunne cirkulere til Sølvets Dagskurs over hele den civiliserede Verden. Og hverken Monometallister eller Bimetallister vilde have Anledning til at bekæmpe Reformens Gjennemførelse, men tvært imod begge have Grund til at godkjende den. Den vilde lade Ratespørgsmaalet staa aabent, men øge Grundene for en international Overenskomst om en for alle Parter og alle Lande antagelig og betryggende Anvendelse af Sølvet i Omsætningens Tjeneste.

En saadan Reform vilde hverken fremkalde en Revolution eller løse det for Tiden uløselige Ratespørgsmaal. Men den vilde danne et Led i Møntvæsenets Evolution: den gradevise Fremgang fra det mindre fuldkomne til det mere fuldkomne. Ved Reformens Gjennemførelse vilde Verden bliveført et sikkert og betydningsfuldt Skridt fremad mod Maalet:

En Verdensmønt.

Monometallisme og Bimetallisme.

Monometallisterne hævder, at der i et og samme Land paa en og samme Tid kun bør anvendes et af de ædle Metaller som lovligt Betalingsmiddel eller: legal tender. Dette System benævnes: »den enkelte Møntfod«. Theoretisk set kan det ene Metal gjøre samme Nytte som det andet. Flere fremragende Tænkere som Locke og Chevalier har givet Sølvet Fortrinet, medens vore Dages Monometallister har valgt Guldet.

Begge Metaller har hvert for sig paa en og samme Tid været legal tender i forskjellige Lande. Tysklands Pengevæsen var indtil 1873 baseret paa Sølv, medens England, sine indiske Besiddelser undtagne, siden 1816 har haft Guldmontfoden. Indien indførte i 1835 paa den engelske Regjerings Foranledning Sølvmontfoden.

Det ses af det sidst nævnte Exempel, at man endog i to Dele af et og samme Rige samtidig har haft Guldmontfod det ene Sted og Sølvmontfod det andet Sted.

Der er intet til Hinder for, at Lande med Guldmontfoden ved Siden af Guldmonten ogsaa anvender Sølvpenge, og at der i Lande med Sølvmontfod samtidig med Sølvet ogsaa cirkulerer Guldpenge. Men hvor Guldet er legal tender, kan enhver Fordringshaver forlange Betaling i Guld, og hvor Sølvet er legal tender, gjælder det samme om Sølvet. Denne Forpligtelse gjælder helt igjennem, saavel for Staten som for dens enkelte Borgere. I Forholdet til de cirkulerende Statspapirer og Seddelpenge er Staten Debitor og Papirernes og Sedlernes Ejere Kreditorer. I Guldlandene maa derfor Staten paa Anfordring indløse sine Sedler og Gjældsforpligtelser med Guld. I Sølvlandene maa der paa Forlangende præsteres Betaling i Sølv.

Dette er Principerne i Monometallismen, og Retsgrundlaget for andres ikke, fordi man i Praxis afviger fra Reglerne.

B i m e t a l l i s t e r n e hævder, at baade Guld og Sølv uden Hensyn til det enkelte Metals forøgede eller formindskede Produktion samtidig bør være ligeberettigede som lovligt Betalingsmiddel efter et af Loven fastsat indbyrdes Værdiforhold. Dette System benævnes: den dobbelte Montfod.

Tilhængerne af denne Montfod henviser til den Kjendsgjerning, at Verdens Handelsomsætning i Tidsrummet fra 1803—1873 paa en efter deres Mening heldig og for alle Parter tilfredsstillende Maade er bleven reguleret efter det bimetallistiske Princip, uagtet saavel Guld- som Sølvproduktionen i disse 70 Aar har vist enorme Svingninger. Endvidere gjør de gjældende, at netop i dette samme Tidsrum Anvendelsen af Dampkraften og Elektriciteten i Forbindelse med utallige nye Opfindelser rundt om paa Jorden har skabt en kjæmpemæssig Tilvæxt i Produktion og Omsætning og fremkaldt en i tidligere Tider uanet Udvikling af Trafikmidlerne.

Bimetallisterne drager heraf den Slutning, at deres System i vort

mægtigt fremad stræbende Aarhundrede har staaet sin Prøve under Forhold, der har stillet endog ualmindelige Krav til Møntvæsenet.

Monometallisterne svarer herpaa, at den dobbelte Møntfod ikke har staaet sin Prøve, idet et enkelt Lands, Tysklands, Overgang til Guldmøntfoden var tilstrækkelig til at kuldkaste hele Systemet.

Den frie Udprægning.

I de Lande, hvis Møntvæsen er baseret paa Guldet, kan enhver Ejer af dette Metal paa Forlangende faa det udmøntet i Landets gængse Guldpenge mod at betale en ringe Afgift, en »Slagskat«, for Ulejligheden.

Der er ikke sat nogen Grændse for det Beløb, der kan fordres udmøntet. Statens avtoriserede Møntinstitutioner modtager ethvert somhelst Kvantum Guld og betaler det med et tilsvarende Beløb slaaet Mønt eller Banknoter.

Sølvpenge og Skillemønt af andre Metaller som Nikkel, Kobber og Bronce, præges derimod som Regel kun for Statens Regning og i et Kvantum, der er begrændset af Omsætningens Behov.

I disse Lande har man altsaa: »den frie Udprægning af Guld.«

I Lande med Sølvmøntfod besørger Staten paa samme Vilkaar Udprægningen af Sølvpenge, og hvor baade Guld og Sølv er effektiv legal tender efter et af Loven fastsat indbyrdes Værdiforhold, udpræges saavel Guldpenge som Sølvpenge (Skillemønt undtagen) i ubegrændsede Beløb efter de samme Principer.

Saaledes var Stillingen indtil 1873. Sir Barbour inddeler de vigtigere Stater i følgende for dette Aar gjældende Grupper:

Stater med effektiv Guldmøntfod:

Storbritanien, Avstralien, Kaplandet og Canada.

Stater med effektiv Sølvmøntfod:

Tyskland, Holland, Danmark, Norge, Sverig, Indien, China og Mexiko.

Stater med effektiv »Dobbelt Møntfod«:

Frankrig, Belgien og Sveits.

Stater med nominel Guldmøntfod, men i hvilke en forceret Seddelemission faktisk beherskede Møntvæsenet og gav det sit Præg:

Tyrkiet og Brasilien.

Stater med nominel Sølvmøntfod behersket af Seddelemissionen:

Østrig og Rusland.

Stater med nominel »Dobbelt Møntfod« behersket af Seddelemissionen:

Italien og »De forenede Stater«.

Den Omstændighed, at man i enkelte Lande som f. Ex. England kun slog Guldmønt som legal tender, vanskeliggjorde ikke de forskjellige, effektivt paa Metalbasis gjennemførte Systemers harmoniske Samvirken. Nationalt og internationalt set var Ejerne af Guld og Sølv overalt lige heldigt stillede, saa længe den franske Banks Mønt modtog ethvert Kvantum Sølv til Udprægning efter Værdiforholdet 1—15½.

Den franske Møntlov af 1802 bestemmer: »Til enhver, som i Mønten afleverer 1 Kilogram Guld $^{9}/_{10}$ fint, skal der udredes 155 Guldstykker à Fr. 20 til et Totalbeløb af 3,100 Francs. Og til enhver, der bringer 1 Kilogram Sølv $^{9}/_{10}$ fint, skal der udleveres 40 Femfrankstykker hvis Totalbeløb regnes lig 200 Francs«.

Saa længe Frankrig modtog Guld og Sølv til Udprægning paa disse Vilkaar, var der ingen Anledning for nogen Sælger til at falbyde de to Metaller til en fra den franske Rate synderligt afvigende Pris.

Det eneste Tab, der for en Englænder kunde være forbunden med Sølvets Omsætning til Guld, bestod i Udredelsen af de forholdsvis smaa Omkostninger ved Frem- og Tilbagesendelsen mellem London og Paris.

Som det vil ses, reguleredes altsaa Værdiforholdet mellem Guld og Sølv ogsaa for Englands Vedkommende af den franske Rate, og det samme gjaldt indtil 1873 for hele den øvrige Verden.

Den haltende Møntfod.

I disse let fattelige Forhold, under hvilke Værdiforholdet mellem Guld og Sølv i c. 70 Aar holdt sig nogenlunde konstant, indtraadte der pludselig en indgribende Forandring, da Tyskland i 1873 fulgte Englands Exempel og indførte Guldmøntfoden. Samtidig med at en Mængde tysk Sølv blev frigjort og solgt og et stort Kvantum Guld blev »absorberet« af den tyske Mønt, øgedes Sølvproduktionen efter

en saa stor Maalestok, at Frankrig ikke turde paatage sig den fortsatte, ubegrændsede Udprægning af Sølv efter Værdiforholdet $1—15^1/_2$.

Medens der i 1872 kun blev indleveret c. 1 Mill. Francs Sølv til Udprægning i den franske Mønt, indkom der i 1873 over 173 Millioner. Ved en Ordre af 6. Septbr. 1873 blev det derefter paabudt, at Udprægningen af Sølv foreløbig skulde være begrændset til Fr. 200,000 daglig i Paris og Fr. 80,000 daglig i Bordeaux. Ved en efterfølgende Ordre af 19. Novbr 1873 blev Grændsen sat til Fr. 100,000 i Paris og Fr. 50,000 i Bordeaux, og ved en tredie Ordre af 28. Maj 1874 blev Beløbene yderligere indskrænkede til Fr. 75,000 daglig i Paris og Fr. 25,000 daglig i Bordeaux.

Endelig blev der under Hensyn til ny vedtagne Bestemmelser for den latinske Møntunion den 5. Aug. 1876 udstedt en Lov, der indtil videre standsede al Udmøntning af Sølv.

Siden den Tid har Frankrig ikke slaaet flere 5-Frankstykker. Sølvets Værdi i Forhold til Guldet har mistet sit faste Fodfæste, og Sølvets Pris udtrykt i Guld er som gjentagende anført efterhaanden falden fra $60^7/_8$ til c. 33 d. Dette svarer til en Nedgang i Raten fra $1 = 15^1/_2$ til $1 =$ c. 30.

Uagtet Frankrig ikke officielt har opgivet sin bimetallistiske Møntfod, og uagtet 5-Frankstykker af Sølv fremdeles modtages i ubegrændset Antal som lovligt Betalingsmiddel ved alle offentlige og private Kasser, er det dog indlysende, at Sølvet ej alene inden for men ogsaa uden for Frankrig og den latinske Møntunions øvrige Stater har mistet sin Ligeberettigelse med Guldet, efter at Sølvets frie Udprægning efter Raten $1—15^1/_2$ er bleven standset.

Det herved skabte nye Forhold, ifølge hvilket Sølv er legal tender i Indlandet efter sit Paalydende, medens det i Sølvmønten indeholdte ædle Metals Salgspris er gaaet ned til omtrent Halvdelen paa det aabne Verdensmarked, har givet Anledning til en ny Betegnelse: »Den haltende Møntfod« (»l'étalon boiteux« eller »the limping standard«.)

Denne haltende Møntfod gjælder altsaa nu i de Lande, der nominelt har bibeholdt den dobbelte Møntfod, medens de ved at standse Sølvets frie Udprægning reelt har forladt den. —

Uagtet disse kort fattede Forklaringer ikke gjøre Krav paa at være udtømmende, give de dog et Grundlag for Forstaaelsen af de

forskjellige Landes Aktion og Lovgivning under den ved Sølvets Fald fremkaldte nye Situation.

En efter de nu i 1893 gjældende Montforhold foretagen Gruppering af Staterne viser følgende Resultat:

Stater med den »haltende Montfod«:

Frankrig, Belgien, Italien, Sveits, Grækenland, Holland, Spanien, Tyrkiet, Japan og »De foren. Stater«.

Stater med Guldmontfod:

England, Tyskland, Østrig, Portugal, Danmark, Norge, Sverig, Ægypten, Canada, Kuba og Australien.

Stater med Sølvmontfod:

Rusland, Indien, China, Mexico, Central- og Sydamerika.

Indien og Rusland har i indeværende Aar standset den frie Udprægning af Sølvpenge for Privatregning.

Amerika.

Intet Steds har Nedgangen i Sølvpriserne fremkaldt en saa stærk Bevægelse for ej at sige Bestyrtelse, som i »De foren. Stater«. Nordamerika (inclus. Mexico) har i de senere Aar produceret omtrent 70 pCt. af Verdens samlede Sølvproduktion, og de amerikanske Sølvmineejere er derfor meget stærkt interesserede i Standsningen af Sølvets Prisfald.

For at vise Minernes sande Betydning og lade de af Sølvpartiet fremførte Krav blive bedømte efter Fortjeneste har man fra modsat Side gjort opmærksom paa, at Sølvminerne sete som Samfundsaktiv ikke har nær saa stor Betydning for »De foren. Stater« som Fjerkræavlen. Saa meget mere forbavses man ved at se, i hvor høj Grad Lovgivningen siden 1878 har ladet sig beherske af Hensyn til det hvide Metal, der tidligere indtog en endogsaa overordentlig beskeden Plads i den amerikanske Pengecirkulation.

I Aaret 1792 vedtog »De foren. Stater« at basere deres Pengevæsen paa den dobbelte Montfod med ligeberettiget Brug af Guld og Sølv efter Værdiforholdet: 1 Pund Guld = 15 Pund Sølv. Da man samtidig i Frankrig betalte 15½ Pund Sølv for 1 Pund Guld, blev Guldet fra Amerika overført til Frankrig, hvor Sælgeren tjente Differencen ca. 3 pCt. mellem Raterne 1 = 15 og 1 = 15½.

I over 40 Aar, fra 1792—1834, cirkulerede saa godt som intet Guld i »De foren. Stater«.

For at bøde paa de i 1792 begaaede Fejl vedtog man under General Jackson's Præsidentskab i 1834, efter 16 Aars forudgaaede Forhandlinger og Nedsættelsen af flere sagkyndige Kommissioner, at ophæve den gamle og indføre en ny Rate. De bedst begrundede Forslag lød alle paa Indførelsen af den franske eller en paa det nærmeste dertil svarende Rate. I 1819 proponeredes 1—15,6; i 1831 gik man til 1—15,625 og i 1834 til 1-15,58. Desuagtet vedtoges sluttelig ved Afstemning i Congressen Raten 1—16 med stort Flertal.

Medens det under den gamle Rate var Guldet, der forlod Landet, blev Følgen af den mod al god Møntpolitik stridende nye Lov den, at Sølvet blev afskibet til Evropa, der gav 1 Pund Guld for 15½ Pund Sølv.

Følgerne udeblev ikke. Efter 1834 gik Sølvet saa fuldstændig ud af Omsætningen, at mange Amerikanere lige indtil 1878 kun kjendte Sølvdollars fra Museer og Møntsamlinger. Efterfølgende Tal viser Møntens samlede Virksomhed i Tidsrummet fra 2. April 1792 til 12. Febr. 1873:

Udprægning af Guldmønt $ 817 Mill.
— « Sølvdollars 8 Mill.

Ganske vist blev der i samme Tidsrum præget en Del Sølv-Skillemønt c. $ 100 Mill. i 50 cents, $ 25 Mill. i 25 cents og $ 15 Mill. i mindre Mønt. Men Skillemønten var og er fremdeles kun legal tender for smaa Beløb.

Som det vil ses, blev der i hele denne Periode af over 80 Aar i De foren. Stater kun præget c: 100,000 Sølvdollars aarlig i Gjennemsnit. Fra 1804-1835 blev der slet ikke møntet Sølvdollars, og man kan med nogenlunde Sikkerhed paastaa, at der i Tiden fra 1804—1878 aldrig et Aar har cirkuleret 1 Million Sølvdollars i »De foren. Stater.«

Disse Tal viser tydeligt, at »De foren. Stater« i over 80 Aar lige indtil 1879 har klaret deres indenrigske Omsætning saa godt som uden Anvendelse af Sølv som legal tender.

Denne Kjendsgjerning bør man bestandig holde sig for Øje ved Bedømmelsen af det, der senere er sket og fremtidig vil ske paa den amerikanske Sølvlovgivnings Omraade.

Sølvet naaede i De foren. Stater« den fremskudte Stilling, efter at Tyskland, hvis Pengevæsen havde været baseret paa Sølv, i 1873

gik over til Guldmontfoden. I Amerika cirkulerede paa den Tid saa godt som udelukkende »vilde« Papirpenge, der stod langt under Pari [illegible] Ind.

Trykfejl

[illegible]

[illegible]

Londons Solvmarked Yderpunkterne $58^1/_2$ d og 6[illegible]$^3/_4$ d. Alle Svingninger havde bevæget sig inden for en Difference af 4 d. Den fortsatte Nedgang til $52^1/_2$ d fremkaldte stærkt Røre i Amerika og gav Anledning til Love, der utvivlsomt har øget Usikkerheden og Forvirringen i Stedet for at afhjælpe de Onder, der med Rette eller Urette tilskrives Sølvets Nedgang.

Ved Blandloven af 1878 gjenoptoges Sølvdollars som legal tender. Det blev paabudt, at der for Statskassens Regning maanedlig skulde udmøntes ikke mindre end $ 2 Mill. og ikke mere end $ 4 Mill. I Virkeligheden er der efter denne Lov bleven præget ca. $ 30 Mill. aarlig eller $ $2^1/_2$ Mill. maanedlig. Disse Beløb repræsenterer Gjennemsnits-Udprægningen fra Blandlovens Ikrafttræden i 1878 til Shermanlovens Vedtagelse den 13de Juli 1890. Ifølge denne sidste Lov er der mellem Aug. 1890 og Juli 1891 maanedlig bleven opkjøbt 4,500,000 Troy ounzes Sølv, svarende til 56 Mill. Dollars aarlig. Efter 1891 har Skatkammeret haft Ret til at lade det opkjøbte Sølv henligge i Form af Barrer i Stedet for at præge det. Ved en Sammenligning viser det sig, at »De foren. Stater« i 1 Maaned i 1891 har præget flere Sølvdollars end i hele Tidsrummet fra 1793—1860.

Hidtil er det dog kun lykkedes at bringe ca. 60 Mill. Dollars i Cirkulation i »De foren. Stater«. Omtrent 350 Mill. Sølvdollars henlaa i 1891 ophobede i Skatkamrets Kjeldere, og »Chicago Tribune« af 15 Juli 1893 meddelte, at der paa det angivne Tidspunkt fandtes mellem 500 og 600 Mill. Sølv i Barrer og Mønt i »De foren. Stater«. Dette maa dog ikke forstaas saaledes, at hele dette Kvantum Sølv henlaa ubenyttet.

I over 40 Aar, fra 1792—1834, cirkulerede saa godt som intet Guld i »De foren. Stater«.

[illegible] stridende nye Lov den, at Sølvet blev afskibet til Evropa, der gav 1 Pund Guld for 15½ Pund Sølv.

Følgerne udeblev ikke. Efter 1834 gik Sølvet saa fuldstændig ud af Omsætningen, at mange Amerikanere lige indtil 1878 kun kjendte Sølvdollars fra Museer og Montsamlinger. Efterfølgende Tal viser Montens samlede Virksomhed i Tidsrummet fra 2. April 1792 til 12. Febr. 1873:

Udprægning af Guldmont $ 817 Mill.
— « Sølvdollars 8 Mill.

Ganske vist blev der i samme Tidsrum præget en Del Sølv-Skillemont c. $ 100 Mill. i 50 cents, $ 25 Mill. i 25 cents og $ 15 Mill. i mindre Mønt. Men Skillemønten var og er fremdeles kun legal tender for smaa Beløb.

Som det vil ses, blev der i hele denne Periode af over 80 Aar i De foren. Stater kun præget c: 100,000 Sølvdollars aarlig i Gjennemsnit. Fra 1804 - 1835 blev der slet ikke møntet Sølvdollars, og man kan med nogenlunde Sikkerhed paastaa, at der i Tiden fra 1804—1878 aldrig et Aar har cirkuleret 1 Million Sølvdollars i »De foren. Stater.«

Disse Tal viser tydeligt, at »De foren. Stater« i over 80 Aar lige indtil 1879 har klaret deres indenrigske Omsætning saa godt som uden Anvendelse af Sølv som legal tender.

Denne Kjendsgjerning bør man bestandig holde sig for Øje ved Bedømmelsen af det, der senere er sket og fremtidig vil ske paa den amerikanske Sølvlovgivnings Omraade.

Sølvet naaede i »De foren. Stater« den fremskudte Stilling, efter at Tyskland, hvis Pengevæsen havde været baseret paa Sølv, i 1873

gik over til Guldmøntfoden. I Amerika cirkulerede paa den Tid saa godt som udelukkende »vilde« Papirpenge, der stod langt under Pari Kurs. Som forberedende Skridt til Gjenoptagelse af Sedlernes Indløsning med Metal ophævedes i 1873 den dobbelte Møntfod. Basis for Møntvæsenet blev Guld, og Sølvdollars degraderedes til Skillemønt med legal-tender-Begrændsning til smaa Beløb af indtil 5 Dollars. I Løbet af de følgende 6 Aar naaede Sedlerne atter Ligestilling med præget Mønt.

Efter 1873 gik det hvide Metal, der i 1872 noteredes med 60¼ d per oz. i de nærmest følgende Aar stadig ned, og i 1878 var Prisen falden til 52½ d. Der havde vel ogsaa vist sig Fluktuationer i den forudgaaende Periode men i hele Tiden fra 1827—1872 viste Londons Sølvmarked Yderpunkterne 58½ d og 62¼ d. Alle Svingninger havde bevæget sig inden for en Difference af 4 d. Den fortsatte Nedgang til 52½ d fremkaldte stærkt Røre i Amerika og gav Anledning til Love, der utvivlsomt har øget Usikkerheden og Forvirringen i Stedet for at afhjælpe de Onder, der med Rette eller Urette tilskrives Sølvets Nedgang.

Ved Blandloven af 1878 gjenoptoges Sølvdollars som legal tender. Det blev paabudt, at der for Statskassens Regning maanedlig skulde udmøntes ikke mindre end $ 2 Mill. og ikke mere end $ 4 Mill. I Virkeligheden er der efter denne Lov bleven præget ca. $ 30 Mill. aarlig eller $ 2½ Mill. maanedlig. Disse Beløb repræsenterer Gjennemsnits-Udprægningen fra Blandlovens Ikrafttræden i 1878 til Shermanlovens Vedtagelse den 13de Juli 1890. Ifølge denne sidste Lov er der mellem Aug. 1890 og Juli 1891 maanedlig bleven opkjøbt 4,500,000 Troy ounzes Sølv, svarende til 56 Mill. Dollars aarlig. Efter 1891 har Skatkammeret haft Ret til at lade det opkjøbte Sølv henligge i Form af Barrer i Stedet for at præge det. Ved en Sammenligning vil er det sig, at »De foren. Stater« i 1 Maaned i 1891 har præget flere Sølvdollars end i hele Tidsrummet fra 1793—1860.

Hidtil er det dog kun lykkedes at bringe ca. 60 Mill. Dollars i Cirkulation i »De foren. Stater«. Omtrent 350 Mill. Sølvdollars henlaa i 1891 ophobede i Skatkamrets Kjældere, og »Chicago Tribune« af 15 Juli 1893 meddelte, at der paa det angivne Tidspunkt fandtes mellem 500 og 600 Mill. Sølv i Barrer og Mønt i »De foren Stater«. Dette maa dog ikke forstaas saaledes, at hele dette Kvantum Sølv henlaa ubenyttet

Ifølge Blandloven kunde enhver Ejer af mindst 10 Dollars i Sølv deponere Sølvet mod et Bevis. Disse Beviser: silver certificates, gaar fra Haand til Haand som Banknoter og modtages til deres fulde Paalydende ved alle offentlige Kasser. I Praxis er man gaaet bort fra de smaa Sølvdeposita. Der udstedes silver certificates lige ned til $ 5 og $ 1, og i disse Sedlers Text siges der, at de repræsenterer prægede Sølvdollars, der ligger disponible i Skatkammeret.

Fra 1878 til 1890 steg Beløbet af udstedte silver certificates til rigelig $ 325 Mill. Et tilsvarende Kvantum amerikansk Sølv cirkulerede altsaa i Form af Repræsentativer, lige som den engelske Banks Guld cirkulerer i Form af Banknoter. I begge Lande gjør Papiret samme Tjeneste som den prægede Mønt.

Hvis man i Korthed vil sammenfatte nogle af de vigtigste Momenter, der fremtræder som Følge af »De foren. Staters« hidtidige Sølvlovgivning, kommer man til følgende Slutninger.

»De for. Staters« Regjering har siden 1878 maanedlig opkjøbt et stort Kvantum Sølv til Dagens Pris, uagtet Størsteparten af dette Sølv ikke behøvedes for Omsætningen. Heraf resulterer bl. a. 3 Ting:

1) Sølvmineejerne har kun nyt en Fordel, for saa vidt som den tvungne Udprægning af Sølvdollars har forhindret et endnu hurtigere og brattere Fald af Sølvets Guldpris end det, der trods Blands og Shermans Love alligevel er indtraadt. Men den samme Fordel har alle Sælgere af Sølv samtidig opnaaet i alle andre Lande. »De for. Staters« Finanskasse har ikke betalt mere end andre Staters Finanskasser, og »de forenede Staters« Sølvmineejere har ikke i deres eget Land faaet mere for deres Sølv end andet Steds.

2) »De forenede Staters« Finanskasse har lidt et enormt Tab ved det langt ud over Behovet forcerede Sølvindkjøb og den deraf følgende Ophobning af Møntmetal til stadig vigende Priser.

3) »De forenede Staters« Finanskasse har til Gjengjæld for dette reelle Tab kun den imaginære Fordel, at den midlertidig har kunnet og fremdeles kan afvikle indenlandske Forpligtelser med en Mønt, der repræsenterer en betydelig mindre Værdi end dens Paalydende.

Som forklarende Oplysning til sidste Punkt anføres exempelvis, at hvis en af vore danske Nationaløkonomer ved Opgjørelsen af vort Lands Status vilde regne 20 af vore cirkulerende Sølvkroner lig et Tyvekroners Guldstykke, saa vilde han for Øjeblikket opføre Sølvet til

omtrent dets dobbelte Værdi. For at give et Bevis paa den Forstyrrelse, Nedgangen i Sølvprisen har foraarsaget, anføres nogle Fal fra Udlandet.

Frankrig havde ifølge Ottomar Haupt (»Times« 25 April 1892) alene i Sølv-Femfrankstykker paa det angivne Tidspunkt det svimlende Beløb. 3,200,000,000 Francs (over 3 Milliarder). Den efter Dagens Kurs beregnede Metalværdi er kun c. $1\frac{1}{2}$ Milliard*).

Belgien har efterhaanden udmøntet over 400,000,000 Francs i Sølv 5-Frankstykker, af hvilke vel de fleste cirkulerer i »Den lat. Møntunion«, men med Indløsningsforpligtelse for Belgien.

I »De foren. Stater« findes der som anført et Kvantum Sølv, der omsat i Francs efter Raten 1—16, svarer til $2\frac{1}{2}$—3 Milliarder.

Det er indlysende, at man heller ikke i disse Lande lige saa lidt som i Danmark i en korrekt Opgjørelse af Nationalformuen kan opføre Sølvet med et højere Beløb end Metallets Salgsværdi. Den Omstændighed, at Sølvkronerne i Skandinavien kun er lovligt Betalingsmiddel for smaa Beløb, medens Sølvfrancs i Frankrig og Belgien og Sølvdollars i »De foren. Stater« er lovligt Betalingsmiddel for ethvert Beløb, forandrer ikke Rigtigheden af den her fremførte Paastand.

Hvad Amerika angaar, saa er det ikke vanskeligt at forstaa Motiverne til de af »De foren. Stater« udstedte Sølvlove, selv om man aldeles ikke godkender dem. Gaaende ud fra den Forudsætning, at en Vares Pris i første Række bestemmes af Forholdet mellem Tilbud og Efterspørgsel, har man ment at kunne modbalancere Virkningen af det ved Tysklands Sølvsalg forøgede Tilbud, ved en kunstig fremkaldt Efterspørgsel i det amerikanske Sølvmarked.

Hensigten med Bland's og Sherman's Love var den, saa vidt muligt, ej alene at forhindre Sølvets Prisfald, men efterhaanden gjennem Sølvets Opkøb at hæve Sølvets Guldpris til det gamle Værdi-

*) Ifølge Le Monde économique 7 Oktober 1893 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
c. 15,000,000 [illegible]
[illegible]

forhold 1—16 (nøjagtig 1—15,988). Bland's Forsøg mislykkedes, og Sherman's Lov magtede kun forbigaaende at hæve Sølvets Guldpris til $54^5/_8$ Pence pr. oz. For Øjeblikket staar Prisen paa ca. 33 d. (Novb. 1893).

For atter at bringe det amerikanske Møntvæsen paa en fast Fod, foreslaas der fra forskjellige Sider meget afvigende Midler. Man kan inddele Forslagsstillerne i 3 Grupper.

1) Et talrigt Parti af Republikanere og Demokrater forlanger den fri og ubegrændsede Udprægning af Sølvdollars, saavel for Statens Regning som for Privatregning, efter det gamle Værdiforhold 1—16. Dette Partis Talsmænd paastaar, at Amerika er stor og stærk nok til paa egen Haand at gjennemføre og hævde et fra den øvrige Verden uafhængigt, paa Guld og Sølv baseret Møntsystem.

For at forebygge en Oversvømmelse med Udlandets billige Sølv, foreslaas det bl. a. at lægge en Indførselstold paa det hvide Metal, og for at vanskeliggjøre Salget af Indlandets Guld, anbefales en Udførselstold paa det gule Metal. Paa denne Maade mener man at kunne vedligeholde Balancen, regulere Møntfoden og beherske Omsætningsforholdene.

2) Et mæglende Mellemparti søger, uden at fastholde det gamle Værdiforhold 1—16, at bevæge Evropas ledende Nationer til i Forening med »De foren. Stater« at danne en Overenskomst om Sølvets Anvendelse som legal tender paa Basis af en med de nuværende Forhold passende fast Rate. Delegerede fra denne Gruppe deltog i Møntkonferencerne af 1878 og 1881 samt i den ult. 1892 paa »De for. Staters« Initiativ sammenkaldte Møntkonference i Bryssel, der dog som bekjendt ikke førte til det ønskede Resultat.

3) Et tredie Parti med Præsident Cleveland og Amerikas ledende Finans- og Forretningsmænd i Spidsen har meget bestemt og energisk fordret Standsningen af det tvungne maanedlige Sølvopkjøb, og den i Forordningen af 30. Juni indkaldte lovgivende Forsamling har først og fremmest haft den Opgave hurtigst mulig at ophæve den paagjældende Del af Shermanloven.

Dette er lykkedes for saa vidt, som begge Kamre i Octb. Novb. vedtog en Lov, der standsede det tvungne, maanedlige Sølv-Opkjøb. Men dermed er Vanskelighederne ingenlunde overvundne. Den under »De foren. Staters« Møntvæsen i de senere Aar stærkere og stærkere

gyngende Grund har over hele Unionen fremkaldt Ængstelse og Mistillid. Mange hidtil som solid ansete Banker har været nødt til at standse deres Betalinger. Talrige Pengeinstituter er blevne beleirede af Folkehobe, der krævede deres deponerede Penge udbetalt, og Diskontoen er under Krisen mange Steder stegen til en urimelig Højde, samtidig med, at Værdipapirerne er faldne til en Brøkdel af den Kurs, til hvilken de noteredes i Aarets første Maaneder.

I »Chicago Herald« af 30. Juni 1893 omtaltes det oven paa Indiens Standsning af Sølvets fri Udprægning indtraadte Fald i amerikanske Sølvmineaktier. Exempelvis anførtes, at »Mollie Gibson« Minens Aktier, der i Begyndelsen af 1893 solgtes til $ 7.75, den 28. Juni gik ned til $ 3 og den 29. Juni til $ 1.55 med Udsigt til et yderligere Fald til $ 1.

Den 29. Juni noteredes i Texas mexikanske Pesos (Sølvdollars) til 50 cents.

Hvem der interesserer sig for Montspørgsmaalet vil i det ansete franske Tidsskrift »Le Monde economique« finde en Række af Artikler, i hvilke vor Landsmand, Prof. N. C. Frederiksen paa en meget anskuelig Maade skildrer den nuværende amerikanske Misère og giver Læseren et genialt Indblik i det Kaos af Traade, der rundt om i Verdens forskjellige Lande vibrerer under Virkningen af Mont-Politikernes seneste Skaktræk.

For atter at skabe sunde Tilstande i »De foren. Stater« udkræves der en Række af vigtige Forholdsregler, som det dog ingenlunde er sikkert, at Kongressen og Senatet strax vil vedtage.

Situationen der gik forud for Shermanlovens Tilbagekaldelse fremgaar af følgende, for Juli 1893 gjældende Tal, der gjengives efter »Chicago Tribune« af 15. Juli. Papirpenge-Cirkulationen viste:

$ 325,500,000 silver certificates
- 140,600,000 treasury notes
- 335,000,000 Greenbacks (United states Notes)

tilsammen ca. $ 800 Mill. foruden $ 180 Mil. National Bank Notes eller et Totalbeløb af over $ 980,000,000, som i hvert Tilfælde for de tre første Posters Vedkommende (800 Mill.) paa Anfordring kunde indløses enten med Guld eller Sølv.

»De foren. Staters« oprindelige Konstitution og senere Lovgivning er meget elastisk angaaende Fortolkningen af Montvæsenet. Kon-

stitutionen bemyndiger Kongressen til: »at slaa Mønt og fastsætte Møntens Værdi samt træffe Bestemmelse om fremmede Penges Værdi.« Endvidere siges der: »at ingen af Staterne maa bruge Mønt af andre Metaller end Guld og Sølv som lovligt Betalingsmiddel.« Kongressen har, som det ses, Valget mellem Guld og Sølv og er ej en Gang forpligtet til at give Møntstykkerne en bestemt Vægt eller et bestemt Indhold af ædelt Metal. I 1792 blev det vedtaget, at 1 Pund Guld skulde være = 15 Pund Sølv, og i 1834 forandrede Kongressen vilkaarligt Værdiforholdet til 1 = 16. Ad Lovens Vej er der ikke senere indtraadt en Forandring i dette Forhold, som Sølvpartiet derfor ogsaa baserer sine Krav paa. Derimod er Sølvets Salgspris som Handelsvare gaaet saa langt ned, at 1 Pund Guld nu er = ca. 30 Pund Sølv.

Af Sherman-Lovens 6 Paragrafer siges der i § 2; »Paa Anfordring af Ejeren af en af de i denne Lov omhandlede »treasury Notes« skal »De foren. Staters« Finansminister (secretary of the treasury) ifølge et af ham selv foreskrevet Reglement være pligtig til efter eget Skjøn at indløse disse Noter enten med Guld eller med Sølv.«

I samme Paragraf udtales der: *at det ved gængse Vedtægter for „De forenede Staters" Møntvæsen er fastslaaet, at de to Metaller holdes paa lige Fod efter det nu gjældende legale Forhold (1—16) eller en anden Rate, der maatte faa Lovhævd.*

Til Indfrielse af de nævnte 800 Mill. i treasury notes, silver certificates og Greenbacks fandtes der paa det oven for anførte Tidspunkt kun ca. 100 Mill. Guld disponibelt i Statskassen. Regjeringen vilde altsaa ej paa Anfordring kunne indløse mere end en Tiendedel af de cirkulerende Papirpenge (Gold certificates fraregnet) med Guld.

Frygten for, at Regjeringen før eller senere kunde se sig nødsaget til at indløse Papirpengene efter deres Paalydende med Sølvdollars i Stedet for med Gulddollars har været en stærkt medvirkende Aarsag til den seneste amerikanske Krise. Da nemlig Sølvet i en Sølvdollar kun er 55 à 60 Cents værd, vilde den anførte Forholdsregel være ensbetydende med en fuldstændig Omvæltning af «De forenede Staters» Pengevæsen. Alle Værdier vilde, udtrykt i Dollars stige i Højde, men Dollarens Kjøbeevne i og uden for Amerika vilde hurtigt (som det allerede er sket i Mexico) synke ned til omtrent Halvdelen.

De ca. $ 400 Mill., som de cirkulerende Papirpenges Beløb vilde blive reduceret med, viser kun en forsvindende Brokdel af Virkningens samlede Sum.

Man anslaar det Beløb, der af amerikanske Arbejdere og Arbejdersker er indsat i saving banks (Sparekasser) med en rund Sum til $ 2.000.000.000. Den samme Samfundsklasse har staaende $ 500 Mill. i Arbejdernes Byggeselskaber. Handelsstandens Deposita i Bankerne beløber sig til rigelig $ 2000 Mill. Statspapirer, Aktier i industrielle Virksomheder og Jernbaner etc. regnes til ca. $ 4500 Mill. I Livsforsikringspolicer er der løbende ca. 4—5,000 Mill. Medregnet Laan og Prioriteter i faste Ejendomme, ca. 2000 Mill., naar man et samlet Beløb af circa $ 15,000 Mill., hvis Kjøbeevne med et Pennestrøg vilde blive reduceret til omtrent Halvdelen, dersom Regjeringen paa det nuværende Tidspunkt valgte Sølv efter Værdiforholdet 1—16 som Indløsningsmiddel.

En enorm Fordel vilde af denne Forholdsregel resultere for alle Debitorer til Skade for alle Kreditorer. Alle Skyldnere vilde slippe med en Akkord paa 50—60 pCt.

Men hvis man heraf vilde drage den Slutning, at »Storkapitalens Millionærer« vilde komme til at lide Tabet, og at det store arbejdende Samfund i By og Land vilde opnaa en tilsvarende Fordel, saa viser de forudgaaende Tal den Begrebsforvirring, hvorpaa slige, desværre altfor populære Slutninger bunder.

Rent bortset fra, at den af Sølvpartiets radikale Fløj fordrede, ubegrændsede Udprægning af Sølvdollars efter Forholdet 1—16 øjeblikkelig vilde reducere de fleste af Statens Skatteindtægter til omtrent Halvdelen, vilde den paa en saadan Basis fortsatte, letsindige Forøgelse af Sølvmønten med uundgaaelig Konsekvens virke som en vild Seddelemission og føre til en Guldagio paa lignende Maade som det s. T. gik med »greenbacks«. Disse stod i 1864 i 39 pCt., i 1865 i 46 pCt. og i 1866 i 66 pCt., hvert af de nævnte Aar opført med laveste Kurs. I 1873 fandtes der i de forenede Stater hverken Guld- eller Sølvdollars. Man havde kun »greenbacks« og »fractional notes« eller Papirskillemønt. I 1875 indløste man disse »fractional notes« med Sølv, og fra 1. Januar 1879 blev »greenbacks« indløste paa Anfordring med Guld eller Sølv efter Regjeringens Option (eget frie Valg).

Det skal nu vise sig, om det vil lykkes for Præsident Cleveland og Amerikas Finansmænd at skabe en sund Basis for Pengevæsenet. Heldigvis har Landet saa store Resourcer, at det under en fornuftig Ledelse af Finanserne inden ret længe kan gjenoprette Tilliden. Foruden Guldreserven disponerer Regjeringen ej alene over Sølvets efter Dagsprisen værdsatte Aktivmasse, men den har ogsaa Lov til at sælge Bonds for at opfylde sine af Pengecirkulationen flydende Forpligtelser. Den behøver saaledes ikke at gribe til fortvivlede Midler.

Hvis Sølvpartiets yderliggaaende Fløj havde sejret, saa vilde Amerika have oplevet en Krise, hvis Mage Verden næppe før har set. En Lov om Sølvets frie Udprægning efter Forholdet 1 = 16, medens Sølvets kommercielle Værdi svarede til 1 = 30, vilde i sine Følger have ramt det amerikanske Folk som en Nationalulykke. Det kan uden Overdrivelse siges, at en saadan Forholdsregel i hvert Fald midlertidigt vilde have medført en uoverskuelig Ruin.

Amerikas mest intelligente og fremsynede Mænd indser dette meget vel. De har længe, understøttede af den bedste Del af Pressen, forklaret Befolkningen, at Opfyldelsen af det »vilde« Sølvpartis Krav er enstydig med Udstedelsen af en offentlig Erklæring om Landets Insolvens. Der vilde oven paa et saadant Misgreb udfordres flere Generationers ihærdige Arbejde for atter at føre »De foren. Stater« frem til den tabte Plads i første Række blandt Jordens ledende Nationer.

Den Opgave, der efter de seneste Forandringer i Evropas og Indiens Møntvæsen er stillet den nuværende Styrelse af »De foren. Stater« er i og for sig meget simpel. Den bestaar i Vedtagelsen af en klart affattet Lov, ifølge hvilken alle paa Basis af Sølvet cirkulerende Repræsentativer paa Anfordring skal indløses enten med Guld eller med et Kvantum Sølv svarende til Guldværdien af deres Paalydende i Dollars.

Et Skatkammerbevis eller en »treasury note« lydende paa f. Ex. 100 Dollars vilde herefter blive indløst med saa meget Sølv, at man for dette Sølv kunde tilbytte sig 100 Dollars i Guld. Da Statskassen selv kjøber og stedse har kjøbt Sølvet til Dagens Pris, er der intet ubilligt i den Fordring, at Ejerne af de af Staten mod Sølv udstedte Papirpenge og af Sølv udprægede Dollars ligeledes faar disse udbetalt efter Dagskursen. Derved vilde: goldcertificates, silvercertificates, treasury

notes, United states notes (greenbacks) og »National bank notes« alle blive ligestillede.

Her er Midlet til at bringe »De foren. Staters« Møntvæsen paa Højde med Tidens Udvikling og gjenoprette Tilliden baade ind ad til og ud ad til. Den amerikanske Standard vil derved blive løftet op i Niveau med Englands og det evropæiske Kontinents.

Ingen anden Vej er mulig, hvis dette Maal fuldt ud skal naas. Samtidig med i videste Udstrækning at tilstede den fri Udprægning af Sølv for Statens Regning og Risiko, vilde en saadan Lov paa en fuldt ud betryggende Maade gjenoprette den forstyrrede Balance og tilfredsstille alle honnette Folks berettigede Fordringer.

Den seneste Krise i Amerika skyldtes ikke en Mangel paa Guld men en Mangel paa Tillid.

Obsv. Hvis Forfatteren vilde skildre Forholdenes Udvikling i hvert enkelt af de større Kulturlande lige saa omstændeligt, som det her er sket for »De foren. Staters« Vedkommende, vilde Værket blive for vidtløftigt. For Møntspørgsmaalets Forstaaelse er en saa detailleret Beskrivelse heller ikke nødvendig, da lignende Iagttagelser efter større eller mindre Maalestok gjentager sig overalt. I det følgende gives derfor kun et kort Overblik over Stillingen i en Del af de vigtigere Stater, idet der iøvrigt henvises til de under »Møntsystemer« givne specielle Oplysninger.

Den latinske Møntunion.

Den latinske Møntunion blev i December 1865 dannet af Frankrig, Belgien, Italien og Sveits. Senere er ogsaa Grækenland tiltraadt. Overenskomsten gik ud paa Prægningen af ensartet Guld- og Sølvmønt efter Franksystemet. Guldmønt og 5 Frankstykker af Sølv skal indeholde $^{900}/_{1000}$ Del fint, mindre Sølvpenge $^{835}/_{1000}$ fint.

Guldmønt og Sølv-5-Frankstykker er legal tender for ethvert Beløb. Den mindre Sølvmønt er derimod i Unionen kun legal tender for indtil 50 Francs. Men i det Land, der udsteder den mindre Sølvmønt, er ogsaa den legal tender for ethvert Beløb. Udprægningen af den mindre Sølvmønt er begrænset til højst 6 Francs pr. Hoved af det udstedende Lands Befolkning. Guld og Sølvpenge cirkulerer frit i hvert af de kontraherende Lande, saa længe Slitagen ej naar op over $^{1}/_{2}$ pCt. for Guld og 1 pCt. for 5 Frankstykker.

Unionens Konferencer i Aarene 1874, 1875 og 1876 begrændsede Udprægningen af 5 Frankstykker til 120 Mill. Francs. Paa en i 1877 afholdt Konference blev Udprægningen af 5 Frankstykker fuldstændig standset for Frankrigs, Belgiens og Sveits' Vedkommende. Italien udprægede efter den Tid endnu ifølge Overenskomst 9 Mill. Francs. Kontrakten kan opsiges hver 31. December med 1 Aars Varsel, dog har hver af de kontraherende Stater en Tidsfrist af 5 Aar til Inddragelse af sine egne Sølvpenge fra de andre Staters Cirkulation.

Ifølge italienske Telegrammer af Juli 1893 førtes der den Gang Underhandlinger mellem «Den latinske Montunions« Stater i Anledning af Standsningen af den frie Udprægning af Sølv i Indien.

En Sprængning af Unionen af den Grund er dog ikke sandsynlig. Inddragningen af den i Unionen cirkulerende Sølvmont er forbunden med saa store Vanskeligheder og et saa betydeligt effektivt Tab, at hver af Staterne er stærkt interesseret i Kontraktens Opretholdelse.

Frankrig.

I Frankrig kunde man som tidligere anført i Tiden fra 1803—1873 faa udpræget 3100 Francs af et Kilogram Guld og 200 Francs af et Kilogram Sølv. Dette Værdiforhold (31 = 2 eller $15^1/_2$ = 1) blev i det nævnte Tidsrum af 70 Aar i Praxis ogsaa den gjældende Rate i Evropas andre Lande, uagtet Produktionen af de ædle Metaller var meget variabel.

Sir Barbour anfører nedenstaaende Tal, der omfatter Tidsrummet fra 1801—1870:

Aarstal.	Værdiforholdet mellem Guld- og Sølvproduktionen udtrykt procentvis.	Raten.
1801—1810	24 pCt. Guld 76 pCt. Sølv	1—15,61
1811—1820	25 - — 75 - —	1—15,51
1821—1830	33 - — 67 - —	1—15,80
1831—1840	35 - — 65 - —	1—15,75
1841—1850	52 - — 48 - —	1—15,83
1851—1855	78 - — 22 - —	1—15,76
1856—1860	78 - — 22 - —	1—15,76
1861—1865	74 - — 26 - —	1—15,48
1866—1870	69 - — 31 - —	1—15,48

Sammenligningen viser:

1) De store Forandringer i de to Metallers Produktion.

2) De smaa Svingninger i de to Metallers indbyrdes Værdiforhold.

Den franske Monts Virksomhed fra 1803—1873 fremgaar af følgende Tal, der af Hollands ansete Nationalokonom Pierson, blev fremførte paa den internationale Montkonference i Paris i 1881:

Periode	Udmontningen af Francs	
	Guld	Sølv
1803—20	865 Mill.	1091 Mill.
1821—47	301 —	2778 —
1848—52	448 —	543 —
1853—56	1795 —	102 —
1857—66	3516 —	55 —
1867—73	876 —	587 —

Det fremgaar heraf, at Frankrig i de 9 Aar fra 1857—66 udmontede mere Guld end i hele Tiden fra 1803—1856. Samtidig med at Udmontningen af Guld ovenpaa de kaliforniske og avstralske Guldminers Opdagelse steg efter en saa kolossal Maalestok, faldt Udmontningen af Sølv til en lille Brokdel (ca. 1/25 Del) af det mellem 1803—1856 udprægede Beløb i Sølvmont. Den stærke Tilgang af Guld fremkaldte i Slutningen af Halvtredserne ej alene i Frankrig men ogsaa i andre Lande en Guldpanik. Man frygtede for, at Verden vilde blive oversvømmet med Guld paa lignende Maade, som man i de senere Aar har argumenteret mod det hvide Metal. Det var den Gang, at den ansete franske Nationalokonom, Michel Chevalier, skrev sit, i flere Sprog oversatte, Opsigt vækkende Værk: »Om den sandsynlige Nedgang i Guldets Værdi«.

Chevalier gjorde opmærksom paa, at Sølvets Kjøbeevne i Forhold til Kornvarer i den første Halvdel af det 19. Aarhundrede var gaaet ned til 1/6 Del, sammenlignet med Tiden før Amerikas Opdagelse ved Kolumbus. Dette vil med andre Ord sige, at Prisen paa Kornvarer, udtrykt i Sølv, var stegen efter Forholdet 1—6. Samtidig udtalte Chevalier som sin Anskuelse, at en yderligere Nedgang i Sølvets Kjøbeevne ej alene var sandsynlig, men at den ogsaa inden ret lang Tid vilde gjøre sig gjældende.

Desuagtet ansaa denne Forfatter Guldet for et endnu langt farligere Montmetal end Sølvet. Exempelvis anførte han (S. 70), at man

i Japan i Følge Report af 6. Juli 1857 fra »De foren. Staters« Konsul, paa denne Tid kunde faa et Pund Guld for ca. 3 Pund Sølv.

Samtidig med, at den franske Mønt gav 1 Pund Guld for $15^{1}/_{2}$ Pund Sølv, kunde man altsaa for det samme Kvantum Sølv faa 4—5 Gange saa meget Guld i Japan.

Chevalier foreslog (S. 137), at man skulde lade Sølvet være Standard Værdimaaler og derimod nedsætte Guldmøntens Kurs, efterhaanden som den forcerede Guldproduktion medførte en relativ Nedgang i Guldets Kjøbeevne sammenlignet med Sølvets. Man kunde f. Ex. — mente Chevalier — begynde med at nedsætte Kursen paa Tyvefrank-Stykker til Fr. 19,50 og derefter fortsætte med Fr. 19, Fr. 18,50, Fr. 18 o. s. fr., efterhaanden som det blev nødvendigt. En lignende Forholdsregel havde fundet Sted i Rusland og vist sig formaalstjenlig.

Ved et Edikt af 1839 havde den russiske Regjering beordret, at alle ifølge Edikt af 1810 slaaede 10 og 5 Rubel Guldstykker paa Grund af indbyrdes Værdiforandringer mellem Guld og Sølv for Fremtiden skulde gjælde resp. 10 Rubel 30 Kopeker og 5 Rubel 15 Kopeker. Uagtet Guldstykkerne var stemplede med: »10 Rubler« og »5 Rubler«, modtoges de efter det nye Edikts Udstedelse alle Vegne i Betaling til den forhøjede Kurs.

Medens Chevalier vilde vedligeholde Balancen ved Hjælp af en successive gjennemført Nedsættelse af Guldmøntens Kurs, foreslog Professor Molinari at standse Guldets frie Udprægning, nedsætte Guldmøntens Fingehalt og reducere Guldpengene til et Repræsentativ paa lignende Maade som Skillemønt og Banknoter. Guld og Sedler skulde paa Anfordring gjøres betalbare med Sølv, der herefter blev legal tender og Værdimaaler.

Det vil af disse Meddelelser ses, at man i Halvtredserne førte en lignende Kamp mod Guldet, som den man nu fører mod Sølvet. Men der er den store Forskjel, at Kampen den Gang væsentlig blev ført paa Theoriernes Omraade, medens de faktiske Forhold forblev uforandrede. Kun Holland og Belgien lod sig skræmme til midlertidig at opgive Guldet og indføre Sølvmøntfoden, der i 1851 blev gjældende saavel for Moderlandet som for Kolonierne. Ellers løb Guldpaniken ud i Sandet. Nu derimod har man realiseret Theorierne, udskudt Sølvet og valgt Guldet som Standard Møntmetal.

Om end Frankrig endnu ikke har gjort Skridtet fuldt ud, saa vil det næppe vare længe, inden Guldet ogsaa sejrer der.

Paa et meget kritisk Tidspunkt i Frankrigs nyere Historie, da man baade led af Guld- og Sølvmangel, klarede den franske Bank sig midlertidigt, uden synlige Ulemper for Omsætningsforholdene, med Papirpenge. Efter Milliard-Udbetalingen til Tyskland i 1870, blev den i Frankrig indtraadte, forbigaaende Møntmangel afhjulpet ved Udstedelsen af ufunderede Sedler til et samlet Beløb af over $2^1/_4$ Milliarder Francs. Emissionen omfattede et Tidsrum af omtrent 4 Aar, fra Jan. 1870 til 30. Novbr. 1873. Frankrig gjorde i dette Tilfælde det samme som et Handelshus, der, efter at have lidt et betydeligt Tab, undgaar Standsninger og Forstyrrelser ved midlertidigt at erstatte de manglende egne Midler med laant Kapital.

P. S.

Det er interessant at se, at en af Regeringen i 1857 under Guldpaniken i Frankrig nedsat Kommission til Undersøgelse af Møntforholdene, i Febr. 1858 afgav den Erklæring, at det vilde være bedst at fastholde Raten 1 — $15^1/_2$. Men for at forebygge, at det mere værdifulde Metal, Sølvet, forlod Landet, foreslog Kommissionen at lægge en høj Udforselstold paa Sølv.

Det samme Middel anbefales nu som meddelt under »Amerika« af Sølvpartiet i »De foren. Stater« for Guldets Vedkommende.

Tanken er ikke ny. England har i forrige Tider tyet til lignende Midler. I 1774 blev saaledes al Indførsel af Sølv for Privatregning forbudt. Samtidig blev det bestemt, at den cirkulerende Sølvmønt kun skulde være legal tender for Beløb indtil £ 25. Dermod var Sølv efter Vægt legal tender for ethvert Beløb.

Senere har Rusland ved Lov af 15. Aug. 1893 udstedt Forbud mod Indførsel af fremmede Sølvmønter.

Men alle slige Forbud og Tvangsforholdsregler paa Møntvæsenets Omraade vidner om en Tænkningens Fallit-erklæring hos de Finansmænd, der bærer Ansvaret for Dispositionerne.

Rusland

I Rusland præges baade Guld- og Sølvpenge (se nærmere under »Møntsystemer«), men Seddel-Cirkulationen har siden 1855 saa godt som udelukkende været det dominerende Element. Der er dog Tegn,

som synes at tyde paa, at Rusland i de senere Aar i al Stilhed har arbejdet paa at faa sit Pengevæsen baseret paa et sundere Grundlag. Efter at Østrig-Ungarn har besejret sine Vanskeligheder og indført Guldmøntfoden, er der al Grund for Rusland til ligeledes at indtræde i Rækken af de Kulturstater, hvis Pengevæsen hviler paa et med Nutidens Fordringer overensstemmende Grundlag.

Rusland kan gjøre Kæmpeanstrengelser for at forøge sin Flaade og sin Hær og udvide sit Jernbanenet, og alle disse Anstrengelser kan og vil uden Tvivl blive kronede med Held. Men saa længe Ruslands Sedler staar under Parikurs, vil det russiske Rige paa det kommercielle Omraade være afskaaret fra blandt Evropas Stater at indtage den Rangstilling, det under ordnede Pengeforhold kunde gjøre Krav paa. Dette véd man meget vel i St. Petersborg.

Riget er stort, og Styrelsen er mægtig, men saa længe det russiske Finansgeni ikke formaar at løfte Kursen paa Kæmperigets Sedler op til Pari, vil Rusland ligne en Kæmpe i Spændetrøje.

I »Hamburger Børsenhalle« af 17. Febr. 1892 meddelte Ottomar Haupt, at Guldbeholdningen i den russiske Statsbank fra ultimo 1890 til ultimo 1891 var steget fra 955 Mill. Francs til 1370 Mill. I en senere Meddelelse til »Køln. Zeitung« af Octb. 92 anfører den samme Forfatter, at den samlede Guldbeholdning i Jan. 1892 udviste et Beløb af c. 1500 Mill. Fr. og medio Septbr. 1892 var Guldbeholdningen, iberegnet Stats-Skatkammerets Guld, yderligere voxet til c. 1804 Mill.

Skjønt man i Vest-Evropa er vant til at betragte Rusland som et Land, i hvilket vilkaarlige Indgreb fra oven i alle mulige Forhold kuldkaster enhver Sandsynligheds-Beregning angaaende Fremtidsudviklingen, tyder dog den fortsatte Ophobning af Guld paa, at man i Czarens udstrakte Rige i de senere Aar har arbejdet efter en fast Plan.

Hermed stemmer ogsaa en Meddelelse fra 15. August 1893, ifølge hvilken Lovtidende for samme Dag offentliggjør en kejserlig Befaling hvorefter det forbydes Møntstederne at modtage Sølv i Barrer eller gamle Mønter til Omvexling eller Udmøntning til nye Mønter.

Efter at Indien har standset den frie Udprægning af Sølv, har Rusland ikke villet være Losseplads for det hvide Metal.

Holland.

Omtrent samtidig med, at England i Aaret 1816 indførte Guldmøntfoden, baserede Holland sit Møntvæsen paa den dobbelte Mønt-

fod med ligeberettiget Brug af begge Metaller. Man fastsatte Raten, ikke som i Frankrig til 1—15½, men valgte Forholdet 1—15,88. Følgen var den, at Sølvet forlod Landet, og at Guldet strømmede ind i Stedet.

I 1851 gik Holland, efter Guldlejernes Opdagelse i Kalifornien og Avstralien, under Virkningen af den derved fremkaldte Guldpanik over til Sølvmøntfoden, der ligeledes blev gjældende for de hollandske Kolonier.

I 1871 standsede Regjeringen den frie Udprægning af Sølv for Privatregning, men lod alt i Moderlandet og i Kolonierne cirkulerende hollandsk Sølv vedblive at gjøre Tjeneste i Omsætningen efter den gamle Rate. Sølvmønten er efter sit Paalydende ligestillet og indløselig med Guld paa samme Maade som Banknoter. Holland har følgelig ikke i Samhandelen med sine Kolonier lidt af de Ulemper, der har grebet saa forstyrrende ind i Omsætningsforholdene mellem England og Indien, hvor to Systemer heldtes gaaende.

Siden 1875 har Holland ikke gjenoptaget Udprægningen af Sølvmønt, der blev fuldstændig standset Aaret i Forvejen. Desuagtet er der saa stor Overflod paa gamle Sølvpenge, at Regjeringen for nogle Aar siden blev bemyndiget til at sælge 20 Millioner Gylden i 2½ Gyldenstykker.

Belgien.

I Belgien gjaldt indtil 1851 lige som i Holland den dobbelte Møntfod. I dette Aar indførtes Sølvmøntfoden og Guldet blev detroniseret. Men allerede i 1862 indførtes atter den dobbelte Møntfod, og i 1865 dannede Belgien i Forening med Frankrig, Sveits og Italien den latinske Møntunion.

Hvis Belgien ved de nu gjældende Sølvpriser blev nødt til at indløse sine ca. 420 Mill. Francs Sølv, der cirkulerer i 5 Frankstykker, dels hjemme og dels i Unionens andre Lande, vilde Tabet andrage ca. 200 Mill. Francs.

Tyskland.

Tyskland besluttede i 1871 at ombytte Sølvmøntfoden med Guldmøntfoden og gjennemførte Forandringen i 1873. Rigets finansielle Stilling var efter Modtagelsen af Frankrigs 5 Milliarder saa

gunstig, at Overgangen til den nye Montfod ikke medforte storre Vanskeligheder. Omtrent Halvdelen af det cirkulerende Solv blev efterhaanden solgt, og den anden Halvdel gjor vedblivende Tjeneste i Omsætningen.

Uagtet man ej er nodsaget til i Betalinger at modtage storre Belob end 20 Mark i Solv, kan man fremdeles betale ethvert Beløb med Thaler, à 3 Mark, ligesom tidligere. Dette gjælder for alle private og offentlige Kasser i hele Riget.

Det Kvantum Solv, der ved Tysklands Overgang til Guldmontfoden blev frigjort og solgt, var i Grunden ikke saa stort, at man deraf kan forklare sig den efter 1873 indtraadte Solvpanik.

Nedenstaaende efter Robert Barclay gjengivne Liste viser Kvantiteten, Salgsbelobet og de opnaaede Priser.

Tysklands Sølvsalg

(fra 1873 indtil Maj 1879, da Salget blev indstillet).

Aarstal	Pund fint Solv	Salgsbelob i Mark	Pris per engelsk standard oz. i pence
1873	105,923,372	Mrk. 9,296,682,77 Pfg.	$59^{5}/_{16}$ d
1874	703,685,175	61,135,670,29	$58^{3}/_{4}$ d
1875	214,898,594	18,208,449,08	$57^{1}/_{4}$ d
1876	1,211,759,204	93,936,482,37	$52^{3}/_{8}$ d
1877	2,868,095,533	230,424,238,51	$54^{5}/_{16}$ d
1878	1,622,696,403	126,203,852,08	$52^{9}/_{16}$ d
(til Maj) 1879	377,744,712	27,934,417,89	50 d
	i alt ℔ 7,104,895,993	Mrk. 567,139,992,99 Pfg.	

Enhver kan i Monten indlevere Guld uden Begrændsning af Kvantiteten og faa det udpræget i Penge mod at betale en Slagskat af 3—7 Mark per Pund fint. Udprægningen af Solv sker for Statens Regning og er begrændset til 10 Mark per Hoved af det tyske Riges Befolkning.

Tysklands Solvsalg en Gang for alle af 5—600 Mill. Mark kan i og for sig ikke have trykket Sølvmarkedet synderligt, efter som »De

foren Stater« har modbalanceret Virkningen ved et forceret Sølvopkjøb, der fra 1878—1890 androg ca. 30 Mill Dollars aarlig og i de sidste tre Aar 50—60 Mill. Dollars aarlig. Hvis Tilbud og Efterspørgsel var de afgjørende Faktorer, saa vilde den amerikanske Sølvlovgivning haveført til Bevarelsen af Sølvets gamle Værdi i Forhold til Guldet. Dette Resultat ventede man med Sikkerhed i mange amerikanske Kredse, og det trods al Lovgivning faktisk indtraadte Prisfald har omstyrtet mangfoldige Prisprofeters frejdige Spaadomme.

Ved at omtale Tysklands Møntvæsen kan man ikke undgaa at henlede Opmærksomheden paa den stærke Udvikling af Girosystemet. Med Rigsbanken i Spidsen har alle tyske Banker og ikke faa private Bankiers optaget dette vidunderligt let arbejdende System, der sætter Kunder over hele Riget i Stand til at ordne Betalinger ved simpel Overførsel af Beløbene fra en Konto til en anden.

Rigsbanken modtager ej alene Indbetalinger i Kontanter, men besørger ogsaa for sine Kunder enten helt gratis eller mod en meget ringe Provision Indkasseringen af forfaldne Vexler, Anvisninger og kvitterede Regninger. De saaledes indkomne Beløb krediteres Vedkommendes Konto og er Dagen efter Indgangen disponible til Overførsel paa andre Konti. Paa den Maade undgaar man en Mængde Omkostninger og hele det Tidsspilde, der foraarsages ved direkte Pengeforsendelser paa Kryds og Tværs af Riget.

Naar man aabner en Girokonto i Rigsbanken, modtager man en Kontrabog, i hvilken man krediteres for sit Tilgodehavende og debiteres for Overførsler til andre Konti samt udbetalte Cheques og Anvisninger.

Systemet gaar ud paa Gjennemførelsen af den størst mulige Besparelse i den direkte Anvendelse af Mønt, og Maalet er naaet paa en ligefrem overraskende Maade. Bankerne følger i deres indbyrdes Afregninger en lignende Fremgangsmaade. De har indført et paa Girovæsenet baseret »clearing« System, og de største Beløb reguleres saaledes uden Tidstab paa den simpleste og billigste Maade for alle interesserede Parter.

Forfatteren af nærværende Afhandling lærte Handelen i Flensborg i Begyndelsen af Tredserne. Sølvpenge spillede paa den Tid endnu en overordentlig vigtig Rolle i Omsætningen. Mange sene Aftentimer og mange Søndags-Formiddage udfyldtes med den aandsløvende Op-

tælling og Indpakning af Sølvpenge, og vi opnaaede en meget stor Færdighed i den Kunst med lynsnar Fart at lade Dalere, Specier, Thaler, Groschen, Hamborger Kurant og lybske Skillinger løbe gjennem Fingrene. Ofte maatte Karlen om Aftenen expedere de omhyggeligt forseglede, tunge Pengeposer til Posthuset paa en Trillebør, og paa Gaden saa man hele Dagen igjennem Handelsrejsende, Bankbude, Kasserere og Mæglere løbe med Pengeposer, hvis Vægt tyngede Overkroppen skjævt ned til den ene Side. Paa lignende Maade mødte Kreaturhandlerne altid med en vel fyldt »Kat« (en Læderpose, der spændtes om Livet) til Markederne, og naar Handelen var afsluttet, ordnedes Betalingen i »Hartkorn« i det nærmeste Værtshus. Rundt om i Byens Forretningskvarter hørtes gjennem halvt aabne Vinduer det evindelige Klik-Klik-Klik af gjennem Fingrene rullende Sølv. Paa Handelskontorerne stod som oftest et Bord fyldt med ligeligt aftalte og regelmæssigt opstablede Dalere og Specier. Og mange af Byens gode Borgere hørte hovedrystende til, naar en eller anden »Professor« omtalte den tilstundende Indførelse af nye Betalingssystemer, der vilde gjøre saa godt som hele denne Sølvcirkulation overflødig.

Som det gik i Flensborg, gik det den Gang over alt i Tyskland og de skandinaviske Lande. Sølvet indtog blandt Omsætningsmidlerne det kongelige Højsæde, og den af alle attraaede synlige Sølvbesiddelse anvendtes aabenlyst som Middel til at styrke og øge Personens Kredit og Anseelse.

Fra Flensborg kom Forfatteren nogle Aar senere til England. Her herskede Chequesystemet. Det hvide Metal havde allerede i over 60 Aar været detroniseret; Sølv anvendtes kun som Skillemønt, og Guldpenge tjente som oftest kun til smaa Udbetalinger ved Detail-Indkjøb. Paa Kontoret saas saa godt som ingen Penge. Hos Kassereren laa en Chequebog, hvis udfyldte Blanketter Chefen underskrev, hver Gang der skulde præsteres Udbetalinger.

Kontrasten var slaaende. Man saa ved første Øjekast det engelske Systems Overlegenhed og undrede sig over, at man i andre Egne af Jordkloden endnu holdt fast ved den gamle, besværlige Afvikling af Gjældsposter ved Hjælp af en stadig voxende Sølvmængde, der evindelig var paa Vandring fra Haand til Haand og fra Hus til Hus.

Ud fra denne simple Sammenligning mellem Hertugdømmernes tungt arbejdende og det lige over for paa den anden Side af Nordsøen liggende Englands let arbejdende Mønt- og Kreditvæsen, udviklede der sig hos Forfatteren forlængst den Overbevisning, at Brugen af præget Mønt aftager i samme Forhold, som den i fremskredne Samfund paa gjensidig Tillid og retslig Sikkerhedsfølelse bundende Udvikling af Kreditmidlerne tiltager.

Nu har Tyskland sit fortrinligt organiserede Girosystem; England har sit Chequesystem, og efterhaanden vil ad Udviklingens naturlige Vej mere fuldkomne Systemer alle Vegne fortrænge mindre fuldkomne. Derfor er ogsaa ethvert Forsøg paa ved Hjælp af kunstige Midler at fremtvinge en Forøgelse i Cirkulationen af den prægede Mønt- og Seddelmasse paa Kreditmidlernes Bekostning paa Forhaand dømt til at mislykkes.

Banksekretær, Dr. jur. I. Heckscher har i Nat. øk. Tidsskrift (4. Hefte 1890) givet en klar og udtømmende Fremstilling af Girovæsenet og anskueliggjort Systemets Vææxt ved følgende Tal, der er uddragne af den tyske Rigsbanks Regnskaber:

Den tyske Rigsbank.

Indbetalt paa Girokonto i Millioner Mark.

1876.	8302	Mill.	278	Tusend.
1877.	13518	-	284	-
1878.	13645	-	338	-
1879.	15216	-	593	-
1880.	17618	-	408	-
1881.	18724	-	187	-
1882	18100	-	452	-
1883.	21903	-	129	-
1884.	26334	-	981	-
1885.	26932	-	849	-
1886.	28625	-	551	-
1887.	29437	-	335	-
1888	3187	-	030	-

Det i 1888 paa Girokonto indbetalte Beløb var sammensat af følgende Poster:

Kontant	6570	Mill.	993	Tusend.
Diskonterede Vexler	3241	-	979	-
Indkasseringer	854	-	931	-
Overførsler fra samme Plads	11327	-	991	-
— - anden	9900	-	136	-
Tilsammen Mark....	31896	Mill.	030	Tusend.

England.

England indførte i Aaret 1816 Guldmøntfoden og bestemte, at et Pund Sterling skulde have en Vægt af $123^1/_4$ troy grains, hvoraf 113 grains rent Guld. Sølvpenge gjælder kun som Skillemønt. Af et Pund troy Sølv præges 66 Shillings.

Naar man til Londons Mønt indleverer et Pund troy Guld, $^{11}/_{12}$ fint, saa udmøntes det til £ 46—16—6. Men da der gaar nogen Tid, før Mønten tilbageleverer de prægede Guldstykker, foretrækker man i Almindelighed at faa Pengene med det samme, mod at Mønten fradrager en lille Rentegodtgjørelse af $1^1/_2$ d pr. oz. eller 1 sh. 6 d pr. Pund troy Guld. Indtil 1870 kunde man i den engelske Mønt ogsaa faa Sølvpenge slaaet mod at betale en »Seignorage« eller Slagskat, men i 1870 blev Udprægningen af Sølvmønt for Privatregning standset.

Indien.

Indiens Befolkning, der i 1856 opførtes med 212 Mill., var i 1891 voxet til 288 Millioner. I denne vidt udstrakte engelske Besiddelse, hvis Fremtidsmuligheder er uoverskuelige, gjaldt for 1835 i Praxis den dobbelte Møntfod. I 1835 indførtes Sølvmøntfoden, 10 Rupeer regnedes indtil 1873 lig 1 £, men efter Forholdet 1 : $15^1/_2$ var Rupeens Parikurs lidt under 2 sh., nøjagtig 1 sh. $11^5/_8$ d.

Efter 1873 er Rupeens Værdi i Forhold til £ stadig gaaet ned, og idelige Spring og Svingninger i Rupeekurserne har i høj Grad forstyrret og vanskeliggjort Omsætningen med Moderlandet.

Indtil i Aar (1893) har der været fri Udprægning af Guld og Sølv i Indien, men i Juni Maaned standsede Regjeringen Sølvets Udprægning for Privatregning og fastsatte en midlertidig gjældende nomi-

nel Rupeekurs af 1 sh. 4 d. Ved den nu gjældende Pris af c. 33 d pr. oz standard Sølv, $^{11}/_{12}$ fint, er Rupeens Metalværdi i Virkeligheden gaaet ned til c. $12^{1}/_{2}$ d eller til omtrent Halvdelen af dens oprindelige Parikurs.

Man kan med nogenlunde Sikkerhed forudsige, at Standsningen af den frie Udprægning af Sølv i Indien er det første Skridt hen imod det indiske Møntvæsens Ligestilling med Moderlandet. Guldmøntfodens Indførelse i Indien er nu næppe mere end et Tidsspørgsmaal.

Forøvrigt kom denne Forholdsregel ikke uventet. Ottomar Haupt forudsagde allerede for et Aar siden, i en Korrespondance af 22. Juli 1892 til »Köln. Zeitung«, at den indiske Regjering under Trykket af sine finansielle Vanskeligheder vilde blive nødt til at standse den frie Udprægning af Sølv og skabe en kunstig Rupeekurs. Haupt antog den Gang, at man vilde vælge 18 d., men det senere indtraadte stærke Fald i Sølvet har, som det ses, ført til den nu fastsatte lavere Kurs af 16 d. Og denne Kurs er endda rigelig 3 d. for høj i Forhold til Sølvets Salgsværdi.

Forholdet mellem Indien og England.

Næst efter Begivenhederne i »De foren. Stater« frembyder Vexelvirkningen mellem Indiens og Englands Møntvæsen den største Interesse for dem, der beskjæftiger sig med Møntspørgsmaalet.

Udtrykt i størst mulig Korthed er Forholdet det, at Englands Guldmønt er bleven en Handelsvare i Indien, medens Indiens Sølvmønt er bleven en Handelsvare i England.

Under Møntstriden har man derfor, ud af Omsætningsforholdene mellem den engelske Provins med sin Sølvmøntfod og det engelske Moderland med sin Guldmøntfod, fra begge de kæmpende Lejre fremført en Mængde interessante Argumenter.

De fleste af Bimetallismens Talsmænd bl. a. Cernuschi, Chaplin og Sam. Smith, har indtil den seneste Tid fremstillet Sagen paa følgende Maade (Se Cernuschi »The bimetallic Par« S. 20):

Sæt, at Prisen paa Hvede er 33 sh per quarter i England, og at Fragt og Omkostninger fra Indien, samt Salgs-Kommissionen tilsammen andrager 6 sh pr. quarter. Fradrages da de 6 sh, saa bliver der 27 sh tilbage.

Naar nu Rupeekursen paa Grund af Sølvets Demonitisering (Afskaffelse som „legal tender") falder til 18 d., saa kan Hvede, der i Indien noteres med 18 Rupeer = 27 sh., sælges til 33 sh. pr. quarter i England.

Hvis derimod Sølvet fremdeles gjaldt som legal tender efter Raten 1—15½, og Sølvrupeen som Følge deraf havde bevaret sin gamle Kurs af 24 d, saa vilde 18 Rup. ikke svare til 27 sh. men til 36 sh., og de engelske Landmænd vilde i saa Tilfælde faa 9 sh. pr. quarter mere for deres Hvede, end de nu opnaar, idet Prisen i England da vilde blive 42 sh.

Kursnedgangen i Rup. har følgelig virket som en Exportpræmie for Indiens Agerbrug til Skade for Englands Agerbrug, og Resultatet kan bl. a. ses deraf, at Indiens Hvedeproduktion i Aaret 1886 var 33 Gange saa stor som i Aaret 1872.

Ud af denne Præmie-Argumentation drages saa den Slutning, at den ved Sølvrupeens Kursfald kunstigt stimulerede indiske Hvedeproduktion har trykket Hvedepriserne over hele Verden og været en af de stærkest medvirkende Aarsager til de uheldige Forhold, under hvilke det evropæiske Agerbrug virker. Guldmontfoden er herefter Skyld i de lave Priser, og Bimetallismen er Midlet til at gjenoprette sunde Forhold.

At en saadan Forklaring, der af alvorlige og kundskabsrige Mænd i højt ansete Samfundsstillinger fremsættes som selvindlysende og uimodsigelig rigtig, hurtig vinder en Skare af troende Tilhængere, maa ikke vække Forundring. Universalmidler har stedse været populære, og i det foreliggende Tilfælde støttes Troen af Tilliden til de Mænd, der anbefaler Midlet. Man ser derfor ogsaa rundt omkring Landmændene slutte sig sammen til Bekæmpelse af Guldmøntfoden og Gjennemførelse af Bimetallismen.

Den Kjendsgjerning, at man i Sølvlandene Indien og Mexico samtidig med at nyde de meget omstridte Fordele af Sølvets frie Udprægning har betalt indtil og for Mexicos Vedkommende ud over 12 pCt. Rente og Diskonto, medens man i Guldlandet England kunde faa Penge til Laans til 2 pCt., er enten bleven overset eller ej tilstrækkelig paaagtet.

Naar Monometallisterne mod Præmie-Theorien gjør den Indvending, at en Nedgang i Rupee-Kursen fra 24 d. til 18 d. for Indiens Vedkom-

mende maa have haft den Konsekvens, at man der maa betale flere Rupeer end før, for det man kjøber, Arbejdskraft iberegnet, hvorved Indiens Exportører vilde tabe paa den ene Side, hvad de vandt paa den anden, saa imødegaas denne Indvending med en indisk Prisstatistik, der synes at give Sølvpartiet Ret.

Bimetallisten Sir D. Barbour, tidligere Finanssekretær og senere Finansminister i Indien, har i sit for nogle Aar siden udkomne, bekjendte Værk: »The Theory of Bimetallism« ud af et meget omfattende, paa de bedste officielle Kilder hvilende, statistisk Materiale uddraget den Slutning, at Rupeens Kjøbeevne i den sidste Snes Aar inden for Indiens Grænser har holdt sig nogenlunde konstant saavel for Varers som for Arbejdslønnens Vedkommende. Sølvmøntfoden har altsaa efter Sir Barbours Mening for Indiens Vedkommende medført det Gode, at man der har undgaaet det stærke Prisfald, som siden 1873 har trykket Omsætningsforholdene i Evropa. Dog udtrykker Barbour, der er nøje kjendt med den indiske Regjerings voxende finansielle Vanskeligheder og den deraf følgende Nødvendighed af en fortsat uformindsket Beskatning af den indiske Befolkning, sin Totalopfattelse af hele den foreliggende Situation i følgende forsigtige Ord: »Hvis det blev overdraget til mig at opgjøre Balancen mellem Indiens Vinding og Tab, saa vilde jeg være i Tvivl, hvorvidt Indien i sin Helhed har lidt noget Tab.«

I en senere Udtalelse (»India, financiel statement for 1891«) har Sir Barbour betegnet den Paastand, at Nedgangen i Sølvets Værdi i Forhold til Guldet har gavnet Indien som: »et af de største Fejlsyn, der nogensinde har faaet Indpas i tænkende Folks Forestillingskreds.« —

Exminister Chaplin, der den 4. Juni 1889 i en, senere i Særtryk udkommen, Tale anbefalede Bimetallismen i det engelske Parlament, gjentog ved den Lejlighed omtrent ordret Cernuschis Ræsonnement angaaende Hvedepriserne. Han udledede ligeledes af Rupeekursernes Nedgang den Slutning, at Indiens Agerbrug nød Fordelen af en Exportpræmie til ubodelig Skade for det engelske Landbrug. Men samtidig gjengav han en anden, allerede flere Aar forinden af Cernuschi (»Le bimetallic Par«, S. 26) benyttet Fremstilling af den engelske Bomuldsindustris uheldige Stilling i Konkurrencen med Indiens Bomuldsindustri.

Suppositionen er her følgende:

Naar en til Indien afskibet Sending engelske Varer ikke opnaar en Pris af mindst £ 10,000, saa medfører Forretningen Tab

Den Gang Rupeekursen stod i 24 d., behøvedes der 100.000 Rup. for at realisere £ 10.000.

Efter at Rupeekursen er gaaet ned til 18 d., udfordres derimod 133.000 Rup. for at naa £ 10.000.

Sæt at omvendt en Sending for England bestemte indiske Produkter giver Afskiberen en Fortjeneste, hvis der opnaas en Salgspris af 100.000 Rup.

Den Gang Rupeekursen stod i 24 d., udfordredes der £ 10.000 for at realisere 100.000 Rup. Men med en Rupeekurs af 18 d. behøves derimod kun £ 7.500 for at dække 100.000 Rup.

Heraf følger, at den engelske Exportør maa forhøje sin Pris med 33 pCt. i Indien, medens den indiske Exportør samtidig sættes i Stand til at nedsætte sin Pris 25 pCt. i England.

Under saa ugunstige Forhold er det umuligt for Englands Industri at konkurrere med Indien.

I en stor Del af den bimetallistiske Literatur gjenfinder man den samme Argumentation i mangfoldige forskjellige Forklædninger, og rundt om i Evropa og Amerika er der blevet dannet Foreninger: »Bimetallic leagues«, der lige som Landmændenes »Agrarforeninger« har stillet sig den Opgave ved Gjenindsættelsen af Sølvet i sine gamle Rettigheder at hjælpe Agerbrug og Industri mod en saa ødelæggende Præmie-Konkurrence.

Bimetallisterne lover kort sagt gjennem en ved Hjælp af deres System fremkaldt Udjævnelse af Konkurrenceforholdene og Forhøjelse af Prisniveauet at give Verden et ufejlbart Lægemiddel mod mangfoldige af de økonomiske Onder, som vor Tid lider under.

Guldmøntfodens Talsmænd tilbageviser hele denne Exportpræmie-Theori som Resultatet af en Begrebsforvirring hos dem, der fremfører den. De hævder under Henvisning til Kjendsgjerninger, der efter deres Mening burde være synlige og fattelige for alle, at Indiens Hvedeproduktion vilde være stegen, og at Indiens Hvedepriser vilde være faldne, uden Hensyn til om man der ovre havde regnet med Guld og Sølv eller Kobber og Bly. Man har gravet Suez-Kanalen, der sætter faa Dampskibe i Stand til i kort Tid fra Indien til England at befordre et Kvantum Varer, hvortil der før, da man fulgte Kap-Routen, behøvedes lang Tid og mange Skibe. Fragtomkostningerne er faldne til en lille Brøkdel af det Beløb, der før maatte betales for at

skafie Varer fra Bombay og Kalkutta til England. Dernæst er Indiens Jernbanevæsen ved Anvendelsen af engelsk Kapital og engelske Ingeniører bleven udvidet efter følgende Maalestok:

1856	fandtes der	170	engl. Mil
1861	— —	1,584	— —
1871	— —	5,077	— —
1881	— —	9,892	— —
1891	— —	16,996	— —

Enorme Landstrækninger er, som det ses, i den sidste Snes Aar blevne aabnede for Exporttrafiken, og Agerdyrkningsprodukter, som det endnu for forholdsvis faa Aar siden slet ikke kunde betale sig at føre til Kysten, strømmer nu ad ny aabnede Jernbaner og Kanaler i stadig voxende Kvantiteter til de indiske Havne for derfra at afskibes til England og det evropæiske Kontinent. Her har man Forklaringen til den voxende Produktion og den synkende Pris for indisk Hvede paa Verdensmarkedet.

Hvis det endvidere — siger Monometallisterne — forholder sig rigtigt, at Sølvrupeen i Indien har bevaret sin gamle Kjøbeevne, saa følger deraf, at »Exportpræmien« kun existerer i Fantasien. N a a r I n d i e r n e i k k e f a a r f l e r e R u p e e r f o r d e r e s H v e d e e n d f ø r, o g d e f o r d i s s e R u p e e r i k k e k a n k j ø b e m e r e, e n d d e k u n d e k j ø b e f ø r, h v o r b l i v e r s a a E x p o r t p r æ m i e n a f?

Hvis man herimod vil indvende, at Indierne, om de end ikke selv tjener noget ved Exportpræmien, dog ved dens Hjælp kan underbyde Englænderne i det engelske Marked, saa faar man selvfølgelig det Svar, at »Exportpræmien« i saa Tilfælde betyder et T a b for Indierne og en V i n d i n g for England. Men ingen Nation øger sin Styrke ved at paaføre sig selv fortsatte Tab til Fordel for en anden Nation.

En af Englands mest aktive Bimetallister, Sir W. H o u l d s w o r t h, Medlem af »The Royal Commission« og senere en af Englands Delegerede paa Brysseler Konferencen, har i følgende, forkortede Gjengivelse af en offentlig Udtalelse i April 1892 indrømmet, at Præmietheorien beror paa et Fejlsyn:

»Det er en almindelig Antagelse«, siger Sir Houldsworth, »at naar Rupeekurserne falder, saa opnaar den indiske Producent en Slags Exportpræmie. Jeg tror dog, at mange af vore Venner, der fremfører denne

Paastand, maaske ved nøjere Eftertanke ville indrømme, at de tager Fejl. Selv tror jeg ikke paa en saadan Exportpræmie, i hvert Tilfælde ikke i den Forstand, at der gives en Fordel til Indiens Agerbrug. Jeg kan ikke se nogensomhelst Grund til den Antagelse, at Rupeekursernes Fald giver nogen Stimulus til Forøgelse af den indiske Produktion eller nogen Adgang til større Fortjeneste for den indiske Producent«.

Sir Houldsworth indrømmede ogsaa fuldt ud Jernbanernes Betydning, idet han udtalte: »Hvad Indiens Exportforretning angaar, saa tror jeg selv, at Jernbanenettets Udvidelse har mere med den Sag at gjøre end noget som helst andet«.

For den engelske Industris Vedkommende er det særlig Manchester og hele Lancashire, der har lidt under Indiens Konkurence i Bomuldsgarn og Bomuldstøjer. Det er ej alene Lancashires vigtige Omsætning med selve Indien, der er truet, men de i de senere Aar i Indien anlagte Spinderier og Væverier truer ogsaa med at trænge Lancashire tilbage paa det kinesiske og japanesiske Marked. Under den ihærdige Kamp for at hævde Stillingen er de engelske Spinderes og Fabrikanters Fortjeneste bleven trykket ned til et Lavmaal, der i heldigste Tilfælde kun levner en meget forsvindende Fortjeneste og i mange Tilfælde medfører ligefremt Tab. Af Exporttallenes Størrelse kan man derfor ikke, som det tidt sker, drage den Slutning, at Forretningen er god eller lønnende. Naar der ikke opnaas en Fortjeneste, er selv den største Omsætning utilfredsstillende og usund.

Man kan derfor godt forstaa, at man i Centret for den engelske Bomuldsindustri under disse Forhold med Bekymring ser paa Fremtiden. Det handler sig ikke om en af de sædvanlige uheldige Handelsperioder, der virker forbigaaende og efterfølges af ny Fremgang. Lancashires Handel med Asien trues af permanent virkende Aarsager, der ikke aftager men tiltager i Styrke.

Den Antagelse, at det væsentlig er Sølvets Demonetisering, som har foranlediget Lancashires uheldige Stilling, har slaaet Rod og skaffet Bimetallisterne en talrig Kreds af Tilhængere i Manchester. Man tror sig i høj Grad forurettet i Konkurrenceforholdet til Indien og sætter sin Lid til Bimetallismen.

Efter en Række af livlige Diskussionsmøder i Manchesters Handelskammer blev det i Foraaret 1892 med Stemmeflertal vedtaget at

opfordre den engelske Regjering til i Forening med andre Nationer at drøfte Betimeligheden af den dobbelte Møntfods Indførelse. Gladstones i 1889 i Anledning af Bimetallisternes Agitation udtalte Advarsel: «Det kan kun forøge Vanskelighederne, naar man udleder den herskende Nødstilstand af fejle Aarsager», har saaledes ikke fremkaldt et Omslag eller beroliget Sindene i Lancashire. Men Monometallisterne advare vedblivende Englands Industridrivende mod at hengive sig til Illusioner og fejle Forhaabninger, der bortleder Opmærksomheden fra virkelige Farer, hvis Besejring udfordrer et klart Overblik og en uhildet Dømmekraft.

Spindernes og Fabrikanternes Klager over, at Indien, der før var en af deres største og vigtigste Kunder, nu spinder sit eget Garn og væver sine egne Tøjer, medens de samme Industrier trues med Tilbagegang og Ødelæggelse i England, blev under Diskussionen i Manchesters Handelskammer imødegaaet med følgende, her i forkortet Form gjengivne Udtalelser af Sir Forbes Adam, Mr. Thomas Moxon og en bekjendt, merkantil Statistiker, Mr. Lord:

«Det er i og for sig ejendommeligt, at man her i et Handelskammer som Middel mod den truende fremmede Konkurrence anbefaler Forholdsregler, der til en Begyndelse gaar ud paa at betale Udlandets Sølv med en langt højere Pris, end det er værd paa Verdensmarkedet. Saa langt som man kan huske tilbage, har Folk i trykkede Tider udtalt Frygt for, at Tilbagegangen var permanent, og saa godt som altid har man anført en eller anden bestemt Grund, der bar Skyld for alle Ulykker. For Tiden er Nedgangen i Sølvprisen den Syndebuk, paa hvilken man er tilbøjelig til at læsse alle Byrder, men i Virkeligheden paavirkes vor Handel med Indien af helt andre Aarsager. Paa den Tid, da der kun var faa Jernbaner i Indien, standsede den engelske Storindustri ved Hjælp af sin billige Masseproduktion efterhaanden alle indiske Haandvæve. Dette havde overordentlig meget at sige i et Land, der var befolket med langt over 200 Mill. Indvaanere. Men efterhaanden lærte Inderne selv at spinde deres Bomuld ved Hjælp af Maskiner og væve deres Tøjer paa Dampvæve, og vi maa her i England gjøre os fortrolig med den Tanke, at ingen Lovgivning atter kan tvinge Inderne til at sende den Bomuld, de høster uden for deres egen Dør, 6000 Mil bort til Lancashire for der at faa den spunden og vævet og derefter sendt de

samme 6000 Mil tilbage igjen. De Tider er forbi og kommer ej tilbage. Naar gamle Markeder tabes, maa vi finde nye Afsætningskilder. Den Vej har vi altid maattet gaa, og der findes ingen anden.»

Som Bevis paa, at den af Bimetallisterne lovpriste Tid for 1873 ingenlunde har været fri for odelæggende Kriser anførte Mr. Moxon følgende Udtalelse af Manchesters Handelskammer fra Slutningen af 1869: »Det overordentlige Tryk, der hviler paa Omsætningen, har medført en hel Række af ulykkelige Konsekvenser. Situationen er saa sorgelig, at der næppe findes et Sidestykke til den i vort Lands kommercielle Historie . . . . I det forløbne Aar er der alene her i Distriktet falleret hen imod 80 Spindere og Fabrikanter, medens mange andre, hvis Formue var stor nok til, at de kunde gjennemgaa Krisen, arbejder med stærkt formindskede Midler og ser sig nødt til at afskrive betydelige Tab paa deres Ejendomme. I ikke faa Tilfælde er Ejendomsværdierne gaaet ned til $^1/_3$ ja selv til $^1/_4$ Del af deres tidligere Pris, og selv til disse reducerede Priser har man ikke altid kunnet afhænde dem. Mange selvstændige Fabrikanter, der levede under heldige Vilkaar, har været nødt til enten at søge underordnede Stillinger eller udvandre . . . . Mange Fabriker staar lukkede og i ikke faa Tilfælde er Maskineriet blevet solgt som gammelt Jern.« . . .

Englands moderate Bimetallister har fornuftigvis undgaaet at blotte sig ved Opstillingen af urimelige Paastande. Deres Argumentation kan sammenfattes i faa Ord: »En Del (efter Antallet $^2/_3$ Del) af Jordklodens Befolkning har antaget Sølv som Værdimaaler, medens en anden Del har valgt Guldet. For at lette Samhandelen og give den et fast Grundlag anser vi det for heldigst, at man lige som det er sket for, kommer til en Overenskomst om begge Metallers Ligestilling efter et indbyrdes Værdiforhold, der passer med den foreliggende Situation».

Møntkonferencer og Undersøgelseskommissioner.

For at bringe Orden i Verdens Møntvæsen er der fra Tid til anden bleven afholdt internationale Møntkonferencer.

Medlemmerne af en saadan Konference traadte i 1867 sammen i Paris. Paa Foranledning af fremragende Mænd i «Den latinske Mønt-

union» havde den franske Regjering indbudt Delegerede fra alle ledende Stater, og Resultatet af Forhandlingerne blev samlet i en med alle Stemmer mod 2 vedtagen Udtalelse, der anbefalede en almindelig Overgang til Guldmøntfoden.

Efter at Sølvet i 1873 var blevet demonetiseret i »De forenede Stater«, og Tyskland i samme Aar havde ombyttet Sølvmøntfoden med Guldmøntfoden, indtraadte der et Omslag. Sølvets Prisfald blev af mange betydelige Mænd anset som den væsentligste Aarsag til en Mængde Forstyrrelser i Omsætningsforholdene, og i 1878 indbød »De forenede Stater«s Regjering til en ny international Møntkonference i Paris. Tyskland lod sig ved denne Lejlighed ikke repræsentere, og en Del af de andre Delegerede mødte med meget snævert begrændsede Mandater. Efter 7 Møder blev man enig om Vedtagelsen af en Resolution der udtalte, at Sølvet burde bevares som lovligt Omsætningsmiddel sideordnet med Guldet, idet det dog ansaas for rigtigst at lade hvert Land frit træffe sit Valg mellem et af de to Metaller eller dem begge.

Forhandlingerne endte, som det ses, med en Oprejsning for Sølvet.

Tre Aar senere, i 1881, indbød Frankrig og »De forenede Stater« i Forening til en ny international Konference, paa hvilken begge de to indbydende Lande lod sig repræsentere af Bimetallister. Denne Gang deltog ogsaa Tyskland. Konferencen afholdt 13 Møder, og Stemningen viste en yderligere Svingning i Favør af Sølvet. Frankrig, Tyskland og Italien var villige til i Forening med »De forenede Stater« at søge en Overenskomst om Gjenindførelsen af den dobbelte Møntfod. Dog stillede man den Betingelse, at ogsaa England skulde gaa med. Men England indskrænkede sin Imødekommenhed til et Løfte om at holde sin Bankreserve fordelt paa $^3/_4$ Guld og $^1/_4$ Sølv i Stedet for som hidtil at basere sine Noter paa Guld alene.

Konferencen blev sluttet uden at føre til noget positivt Resultat.

I 1886 nedsatte England paa egen Haand en kongelig Kommission med det Formaal grundigt at undersøge det omhandlede Spørgsmaal om Forandringerne i Værdiforholdet mellem de ædle Metaller og alle i Forbindelse dermed staaende Konsekvenser. Kommissionens Virksomhed foreligger i to meget omfangsrige Betænkninger: »First Report« og »Final Report of the Royal commission appointed to inquire into

the recent changes in the relative values of the precious metals«. Disse fortrinlige, klart affattede Arbejder er ledsagede af et stort statistisk Materiale. Navnlig den sidste, i 1888 udkomne, »Final Report» er overordentlig indholdsrig og oplysende.

Efter et omhyggeligt Studium og Afhorelsen af en Mængde Vidner delte Kommissionens Medlemmer sig i to lige store Grupper.

For Bimetallismen stemte: Sir Louis Mallet, Mr. Balfour, Mr. Chaplin, Sir W. H. Houldsworth, Mr. Barbour og Mr. Montagu.

For Monometallismen stemte: Lord Herschell, Mr. Freemantle, Sir John Lubbock, Sir T. H. Farrer, Mr Birch og Mr. Courtney.

Kommissionens sidst nævnte Medlem, Mr. Courtney har dog senere forandret sin Opfattelse. I en Artikel af April 1893 har han i «The nineteenth century» (S. 619—630) udtalt sig i Favor af den dobbelte Møntfod paa den Betingelse, at man ved Fastsættelsen af Raten tager Hensyn til det faktisk bestaaende Værdiforhold mellem de ædle Metaller.

Den samme Opfattelse har en af Forerne for Kontinentets moderate Bimetallister, Prof. Wilh. Scharling, allerede i 1889 fremsat i «Nat. okonom, Tidsskrift» (3. Hefte S. 203).

»Et legalt Værdiforhold, der ikke fjerner sig væsentligt fra det nu faktisk bestaaende, vil efter vor Formening være det ene rette.«

Møntkonferencen i Bryssel.

Tilskyndet af de rundt om i alle Lande dannede Bimetallistiske Foreninger indbød «De forenede Stater» til en ny international Møntkonference, der traadte sammen i Bryssel i Nov. 1892. Paa denne Konference havde 21 Stater ladet sig repræsentere, og en Mængde af Verdens fremragende Finansmænd fandt her Lejlighed til at udvexle Meninger om det foreliggende Spørgsmaal. Sverig sendte sin højt ansete, tidligere Finansminister, Præsident Hans Forssell. Danmark var paa lignende Maade repræsenteret ved Geh. Etatsraad Tietgen, der senere i »Kjøb. Børstid.« af 16, 17 og 18. Febr. 1893 gav en detailleret Beretning om Konferencens Virksomhed.

Der blev droftet mange forskjellige Forslag til at ophjælpe Solvets Chancer, men man blev meget snart klar over, at der heller ikke ved denne Lejlighed vilde blive opnaaet vigtigere, positive Resultater. Det Forslag, der vandt mest Sympathi, skyldtes vor afdøde Landsmand, Konferensraad Levy, hvis Plan gik ud paa Afskaffelsen af alle mindre

Guldpenge under en Værdi af 20 Francs for derigjennem at skabe en forøget Anvendelse af Sølvet.

Geh. Etatsraad Tietgen fremsatte i et Udvalg, der drøftede Forslagene, en anden Plan, som gik ud paa:

»at kreere en international Sølvmønt, basseret paa Sølvets Gjennemsnitspris i det foregaaende Aar og med Forpligtelse for den Stat, som havde præget denne, at indløse denne med Guld, samt med Adgang for Seddelbankerne til at have en Del af sine Metalfonds i saadan Sølvmønt.«

(Kjøb. Børstid. 18 Febr. 93).

Dette køligt imødekommende Forslag, der i Principet fastholder Monometallismen og overlader Sølvet til Verdensmarkedets Prissvingninger fandt, som man kunde vente, ikke Bimetallisternes Bifald.

Resultatet af Konferencens Virksomhed blev atter en Skuffelse for Indbyderne. Man vedtog vel, at man vilde samles igjen paa et senere Tidspunkt, men det er tvivlsomt, om det sker. Og hvis det sker, er det mest sandsynligt, at man atter skilles med uforrettet Sag.

Det i Bryssel udkommende Blad (L'Independance Belge), der, medens Konferencen forhandlede, daglig bragte Meddelelser om Arbejdets Gang, sluttede en Artikel af 10 December med Beretningen om en for de Delegerede afholdt »Fest med efterfølgende Bal« med de vittige Ord:

»Les conferenciers monetaires dansent — mais ils ne marchent pas«.

Penge og Kapital.

Rundt om i Verden opstilles der Beregninger over det Tab af Milliarder, som Debitorerne skal have lidt ved Overgangen til Guldmøntfoden, og der fremsættes i Retfærdighedens Navn højrøstede Krav om atter at indføre de gamle Møntfodsforhold og gjengive Debitorerne Betalingsvilkaarene fra 1873.

Fra Tyskland, Skandinavien og De foren. Stater høres der saaledes enstemmige Klager over den Uret, der ved Standsningen af Sølvets frie Udprægning efter Forholdet 1 : 15½ er begaaet mod Debitorerne til Fordel for Kreditorerne, og uagtet England og Frankrig ikke har forandret deres Møntfod, lyder fra disse Landes Debitorer de samme Klager under Henvisning til, at Tysklands Overgang til Guld-

montfoden i 1873 har indledet en omhyggelig forberedt kapitalistisk Plyndringsperiode mod Verdens Debitorer.

Forfatteren citerer i Flæng et Par af de for Tiden gængse, populære Udtalelser, der gaar i denne Retning. En af Sølvpartiets Førere i »De foren. Stater«, Oberst Fisk, fremførte paa den amerikanske bimetallistiske Ligas Stormøde i Washington i Februar 1893 under stormende Bifald følgende her i Uddrag gjengivne Ræsonnement:

Østens store Laanekompagnier, som repræsenterer for Størstedelen udenlandsk Kapital, kræver, at de af dem modtagne Panteobligationer skal betales, Hovedsum og Renter i Guld . . . .

Men 2 Dollars Værdi af Ejendom paa Bimetallismens Basis maa sælges for at erholde 1 Gulddollar paa Guldmøntfodens Basis . . . .

De, hvis Formue bestaar i Huse, Land og Handelsvarer, ser den svinde ind til det halve, og de, som skylder, finde deres Gjæld fordoblet, hvorimod de, som holder Gjældsbeviserne, ser deres Formue fordoblet . . . .

Det gavner kun dem, der allerede har for meget . . . .

De taler om gode Tider. Ja, gode Tider for Pengelaanerne! Men hvorledes gaar det med den Dollar, som Farmeren med sin Majs, sin Hvede og sin Bomuld betaler med halvtredie Gange saa meget som før? . . . .

Lig en Flok Aalekrager og Slughalse har Østens Stater sluttet sig til den gamle Verdens Guldfyrster for at plyndre og lægge øde alle de store, herlige, vestlige og sydlige Stater, som producere denne Nations Velstand . . . . .

Det er en nedrig Sammensværgelse, som burde fordømmes af hele den civiliserede Verden . . . . o. s. v.

Det danske Blad »Landbovennen« bragte den 17. Juni 1893 i en indsendt Artikel følgende med Oberst Fisks Tankegang beslægtede om end i en langt mere moderat Form affattede Udtalelse om samme brændende Æmne:

„Hvem tabte ved denne Overgang fra Sølv- til Guldmøntfoden?

Ja, dette er ganske naturligt. Alle dem, der ejede Ejendomme og Varer af alle Slags tabte. Og alle dem, der ejede Kapitalen, Guldet, vandt. Og hvem ejede særlig Kapitalen, Guldet, Mønten? Millionærerne og Storkapitalisterne.

Og hvem ejede særlig Ejendommene og Varerne? Mellemklasserne i By og paa Land.

Og hvormeget blev der vundet eller tabt ved denne Historie? Man antager 1/3 Del af Mellemklassens Formue i hele Europa. Saa kolossale Formuer, at det svimler for en ved den blotte Tanke derom.

For Danmarks Vedkommende 1/3 Del særlig af Landbrugets Formue eller 1000 Millioner Kr. Er det noget Under, at Landbruget krymper sig?

1000 Millioner Kr. i 20 Aar giver, jævnt fordelt, 50 Millioners Tab aarlig, den Sum, som Landbruget har taget paa sig i Gjæld efter statistiske Oplysninger. Det er nemlig ca. 20 Aar siden vi fik Guldmøntfoden indført.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Vi kan ganske rolig gaa ud fra, at disse Penge ere tabte, og selv med det største Slid og Slæb, vil det tage lange Tider, inden vi naar tilbage til vort gamle Stade. Sagen er, at alle vi, der skylder Penge bort, og det er vel de fleste, vi have laant i Sølv, men skal nu betale Gjælden i Guld. Hvad vil det sige? Jo, det vil sige dette: at vi i sin Tid have laant og modtaget 16 Pd. Sølv for et Pd. Guld. Men nu, vi skulle betale, skulde vi betale vore Skyldnere 24 Pd. Sølv i Stedet for 16 Pd. Sølv for et Pd. Guld. Vi skulle betale i Guld, det vi laante i Sølv, vi skulle betale 24 Pd. for 16. Det er deri Humlen stikker. Dette er Forskellen. Vor Gjæld er faktisk stegen 1/2 Del), uden at vi selv have nydt af det. Vore Renter i lige Maade. Vore Skatter ligeledes. Vi have ikke mærket Spor af Afslag i nogen som helst Maade, vi have kun mærket forøgede og atter forøgede Byrder."*

Det ses ved første Øjekast, at Ræsonnementet i begge Tilfælde bunder i en Sammenblanding og Forvexling af de to Begreber: Penge og Kapital.

Hvem er et Lands Kapitalister? Er det Ejerne af Jorden, Skove, Skibe, Bygninger, Værksteder, Kreaturer, Varer m. m., eller er det de idelig fra Dag til Dag skiftende Ihændehavere af Landets cirkulerende Mønt?

Svar: Landets »Kapitalister« er uden Undtagelse alle dem, hvis Aktivmasse er større end Passivmassen. Arbejderen, der har staaende Kr. 200 i Overskud i Sparekassen, er Kapitalist lige saa vel som Købmanden, der har Kr. 100,000 staaende paa Folio i Banken.

*) [illegible] 1/2. [illegible] 24 svarer til 50%.

Kapitalismens Herredømme begynder med den første Krones Overskud, og Gjældsforholdets Slaveaag begynder med den første Krones Underskud. Mellem disse to Punkter ligger Grændsen, og den kan fornuftigvis ikke drages noget andet Steds, lige saa lidt som man kan drage den rette Grændse mellem Jordklodens nordlige og sydlige Halvdel andet Steds end ved Ækvator.

Det kan ved overfladisk Betragtning synes besynderligt, at et rent forsvindende Beløb kan danne Skjelnemærket mellem Rigdommens og Fattigdommens modsatte Poler, og dog ved enhver, der gaar omkring i Verden med aabne Øjne, at to Familjer, af hvilke den ene ved Sparsommelighed har skaffet sig et Overskud af blot Kr. 50, medens den anden har en Gjæld af Kr. 50, fører en hel forskjellig Tilværelse. Her Selvtillid, Uafhængighed og Fremgang; der Ydmygelser, Afhængighed og Tilbagegang.

Men rent praktisk taget uden Spor af sentimentale Hensyn er det jo indlysende, at Pengebesiddelsen altid kun kan figurere med en forsvindende Brøkdel i Opgjørelsen af et Lands samlede Kapital, dette Ord taget i videste Forstand. Godsejeren der har en gjældfri Ejendom til en Millions Værdi, kan komme i det Tilfælde, at han maa laane Penge af sin Skomager. Gaar han ikke direkte til Skomageren, saa bliver Forholdet i alt væsentligt det samme, hvis han gaar en Omvej. Skomageren har Kr. 1000 i Sparekassen. Godsejeren laaner Kr. 1000 i Sparekassen. Skomageren er Kreditor; Godsejeren er Debitor.

Paa lignende Maade gaar det med de hundrede Tusinder af smaa Pengeindskud, der samlede bliver til Millioner. Naar Sparebankerne for disse Millioner kjøber Kreditforenings-Obligationer, der repræsenterer Laan i Landejendomme, saa er de smaa Sparere i dette Tilfælde »Kapitalisterne«, og Landejendomsbesidderne er »Debitorerne«.

Som anført under »Amerika« repræsenterer der ovre det arbejdende Samfunds smaa Indskud i Sparebanker og Bygningsselskaber et samlet Beløb af over Kr. 9,000,000,000 eller mere end 2 Gange saa meget som Frankrigs Krigsskadeerstatning til Tyskland. Men alle disse Kr. 9,000 Millioner er lige saa sikkert Kreditorpenge som de ca. Kr. 7,500 Millioner, der er indsat i Bankerne af Kjøbmænd, Rentiers og Fabrikanter. Om de Prioriteter, Amerikas Farmere har optaget i deres Ejendomme, er blevne udbetalte i Arbejder- eller

Rentier-Penge, kan for Debitorerne være aldeles ligegyldigt. Og hvis Møntforandringen har medført en Fordel for dem, der har ydet Laanene, saa er denne Fordel bleven fordelt mellem alle Fordringshavere, smaa og store uden Forskjel.

Det vil saaledes ses, at den i Anledning af Møntforandringen jævnligt opstillede rent vilkaarlige Inddeling af et Lands Borgere i 2 Klasser:

1) Pengemændenes faatallige Hær af favoriserede Kuponklippere,
2) Laantagernes talløse Skare af klippede Faar

ikke bunder i de virkelige Forhold, men i en Begrebsforvirring, der er saa meget farligere, som Flertallet af dem, der er hildede i den, handler i god Tro, naar de med Overbevisningens Varme søger at drage andre ind i den samme Vildfarelse.

En af de første Betingelser for den rette Forstaaelse af Møntspørgsmaalet er netop den, at man ikke maa forvexle de to Begreber:

Penge og Kapital.

Seddelpenge.

Forfatteren saa en Gang i en af »Bank of Englands« Filialer en Beholder, der var fyldt med kasserede £ 5 Noter. En tilstedeværende Herre gjorde spøgende den Bemærkning: »Sælg mig Sedlerne til halv Pris i Stedet for at brænde dem; jeg skal nok faa dem anbragt til fuld Pris«.

Der er heller ingen Tvivl om, at Manden vilde have været i Stand dertil.

Samme og lignende Tanker har beskjæftiget mange Hjerner og fremkaldt megen Forvirring i Pengebegreberne. For den umiddelbare Opfattelse ligger det nært at regne med Penge som selvstændigt virkende Faktorer. Men har man først i Tankerne isoleret Pengene fra de Aarsager, de skylder deres Anvendelse, ledes man fra den ene Vildfarelse til den anden og kommer omsider til Extremer som den i et tidligere Afsnit omtalte John Law, der i Overbevisningen om, at Penge var Menneskehedens bedste Ven, hensynsløst forøgede Kvanti-

teten ud over alle rimelige Grændser, eller de Fantaster, der for Tiden i Amerika fordrer Pengenes totale Afskaffelse, fordi de i Pengene ser Samfundets værste Fjende.

Slige Misforstaaelser undgaar man ved konsekvent at holde fast paa Sagens Kjerne.

Seddelpenge er Gjældsbeviser udstedte af Staten eller de Institutioner, Staten har bemyndiget dertil.

En Stat, der ikke formaar at indløse sine Sedler paa Anfordring, er i samme Situation som en Kjøbmand, der ikke formaar at indløse sine Vexler.

Alle Misforstaaelser angaaende Seddelpengenes Brug hidrører fra Ukjendskab med eller Ignorering af disse simple Sandheder.

Men Staten kan lige som Kjøbmanden komme i det Tilfælde, at en midlertidig gjennemført Forøgelse af Gjældsbeviserne baade er berettiget og forsvarlig, skjønt Midlerne til Indløsningen ikke i Øjeblikket er disponible. Anvendelsen af Seddeludstedelsen som et Nødsmiddel til Forebyggelse af en Landekrise og af Vexeludstedelsen som et Nødsmiddel til Forebyggelse af en Kjøbmands Krise er saa ofte under vanskelige Pengeforhold bleven gjennemført paa en for alle interesserede Parter tilfredsstillende Maade, at ikke faa Finans- og Forretningsmænd fra Landets øverste Ledere ned til den mindste Kræmmer har misbrugt Medicinen og forværret deres bristende Regnskaber ved en letsindig Forøgelse af Gjældsdokumenterne. Den ene Stat efter den anden er derved i Tidernes Løb bleven ført til Insolvens og financiel Ruin, og paa samme Maade er det gaaet Tusinder af Kjøbmænd.

Forklaringen af alle den Slags financielle Fænomener er overordentlig simpel, naar man blot uden at lade sig rokke af skiftende Theorier og daarende Problemer konsekvent holder fast paa de faa fundamentale Grundsætninger, paa hvilke hele Pengevæsenet er baseret.

Lad os tage et let fatteligt Exempel fra det praktiske Liv.

Et Firma, der ejer en Million, taber ved et Uheld Halvdelen af sin Formue, men bevarer sin usvækkede Kredit. For den manglende halve Million diskonterer Firmaet Solavexler. Pengedispositionerne gaar derefter uforstyrret deres Gang som før. Firmaet betaler alt, det kjøber, lige saa prompte som tidligere og gjør en lige saa stor og

lige saa indbringende Omsætning. Den eneste Forskjel i Aarets Opgjørelse hidrører fra, at Firmaet har betalt en Diskonto for sine Solavexler, medens det før var fri for denne Afgift. I Aarenes Løb formindsker Firmaet efterhaanden sine Solavexlers Beløb, indtil det ad Aare atter har arbejdet sin Kapitalkonto op til en Million og sine Solavexlers Beløb ned til Nul.

En Stat kan gjøre den samme Manøvre, men paa endnu heldigere Vilkaar, idet den midlertidig kan udstede ufunderede Sedler og saaledes skaffe sig Disposition over en Driftskapital, som den ikke behøver at forrente.

Den engelske Banks Ret til Seddeludstedelse blev ved en i Aaret 1844 under Robert Peel vedtagen Banklov, den saakaldte »Peels Act«, begrændset til et Beløb af £ 15 Millioner mod Sikkerhed i Statspapirer. For hele den øvrige Notegjæld skulde der være fuld Sikkerhed i ædle Metaller. Imidlertid har Banken ved flere Lejligheder, saaledes under Kriserne i 1847, 1857 og 1866 været nødt til at gjennembryde Gjærdet, da Landet i modsat Fald ikke vilde have kunnet undgaa en Katastrofe. Oven paa Krisen er man derefter gaaet tilbage inden for den lovlig foreskrevne Begrændsning.

Efter at Frankrig i 1870 havde betalt Tyskland 5 Milliarder Francs i Krigsskadeerstatning, udstedte den franske Bank flere Milliarder (se under »Frankrig«) ufunderede Seddelpenge. Statens Kredit gik usvækket ud af Krisen. Alt gik sin vante Gang. Sedlerne modtoges uden Indsigelse til deres fulde Paalydende. Efterhaanden som Landet tjente Penge igjen, blev Metalreserven forøget, Seddelmængden indskrænket og en sund Balance tilvejebragt.

Sammenholder man Handelsfirmaet, der tabte ½ Million, med den franske Stat, der tabte 5000 Millioner, saa har man i begge Tilfælde at regne med et reelt Tab. I begge Tilfælde har man ved Hjælp af en midlertidig Forøgelse af Gjældsbeviserne heldigt undgaaet eller modbalanceret de af Tabet resulterende Forstyrrelser og ruinerende Indflydelser. Finanskunsten er i begge Tilfælde den samme. Det gjælder under store som under smaa Forhold om ej at tabe Hovedet, men disponere saaledes, at man bevarer Tilliden og Kreditten. Under en svag Chef standser Firmaet sine Betalinger og ødelægger sin [illegible]. Under en uduelig Finansminister føres Landet ind i en Krise, der ender med en national Ulykke.

Men lad os nu et Øjeblik gaa tilbage til vort Udgangspunkt. Hvorfor vilde den oven for omtalte Englænder have haft let ved at anbringe de kasserede, værdiløse £ 5 Noter til fuld Pris?

Fordi Sedlernes Omsætningsværdi bæres oppe af Seddelbankens Kredit.

Hvis man i et Land med 500 Millioner solidt funderede Papirpenge, ledet af Ønsket om at fremkalde forøget Liv i Omsætningsforholdene, i al Stilhed uden Publikums Vidende forøgede den cirkulerende Seddelmængde med 100 Millioner, saa vilde ogsaa disse Sedler uden Indsigelse gaa fra Haand til Haand lige som de gamle. Saa længe der ikke næredes Tvivl om, at Sedlerne paa Anfordring vilde blive ombyttede med ædle Metaller, vilde ingen nægte at tage dem i Betaling til deres fulde Paalydende. Men hvis man blot et Øjeblik tænker over Sagen, bliver det hurtig klart, at Udvidelsen af Seddelkrediten ikke er det samme som en Forøgelse af Landets Kapital. Nominelt er Pengecirkulationen forøget med 100 Millioner; reelt er den ikke forøget med en Øre.

Desuagtet er det muligt og endog sandsynligt, at den nominelle Forøgelse af Pengemængden midlertidigt vilde fremkalde et forøget Liv paa mange Erhvervsomraader, men Virkningen vilde baade ind ad til og ud ad til i sine Følger blive usund. En Del ledige Kræfter vilde midlertidig blive satte i Arbejde; en Del nye Foretagender vilde blive kaldte til Live, og en Del Priser vilde stige, men efter nogen Tids Forløb vilde en ny Forøgelse af den ufunderede Seddelmængde blive nødvendig for at holde det kunstigt fremkaldte Liv gaaende i samme Spor. Misforholdet mellem Metalreserven og Seddelmængden vilde efterhaanden blive bekjendt, og Sedlerne vilde synke i Kurs netop saaledes, som vi i et foregaaende Afsnit har set det bevist ved Exempler fra flere Lande.

Men 1000 Millioner til en Kurs af 50 % vilde, betragtede som Mellemled for Omsætningen ved ellers uforandrede Forhold, kun besørge samme Arbejde som 750 Mill. til en Kurs af $66^{2}/_{3}$ % eller 500 Millioner til en Kurs af 100 %.

Afregningen med Udlandet vilde foregaa ved Hjælp af Ind- og Udførsler af Produkter og ædle Metaller samt gjensidig Udvexling af Gjældsbeviser etc. Udlandet vilde upaavirket af vor Seddelmængde

ikke give os flere Varer i Bytte for vore Produkter end før, og Indlandet vilde ikke blive rigere, fordi vi trykkede flere Sedler.

Enten maatte Seddelkursen gaa ned, eller ogsaa maatte Prisen paa Varer gaa op. Men i begge Tilfælde vilde der blive mindst lige saa mange sultne Munde som før. En Mellemvej med delvis Nedgang i Sedlernes Kurs og delvis Opgang i de indenlandske Varepriser vilde medføre samme Resultat.

De Vanskeligheder og det Tryk paa Forretningslivet, man ved Seddelmængdens Forøgelse havde til Hensigt at formindske, vilde efter enhver ny Forøgelse af de ufunderede Sedlers Beløb møde igjen efter en større Maalestok, indtil et uundgaaeligt Krach tilsidst bortvejrede alle Illusioner og førte Samfundet tilbage til den Erkjendelse, at et Land staar sig bedst ved i sin Omsætning at nøjes med de Sedler, det kan indløse.

Opbrændingen af kasserede Banknoter er en ganske lignende Forholdsregel som Anholdelsen og Ødelæggelsen af falske Banknoter. I begge Tilfælde udskiller man et værdiløst Papir for at bevare den sunde Basis for Landets Seddelsystem.

Sølvpenge.

Paa lignende Maade maa man i Stater med et velordnet Pengevæsen gaa frem, naar et Møntmetal, der er blevet benyttet som lovligt Betalingsmiddel, mister en Del af de Egenskaber, der ere en Betingelse for Metallets fortsatte Brug. Til disse Egenskaber henhører bl. a. Bevarelsen af Metallets Kjøbeevne i den internationale Omsætning. Det nytter ikke at fastholde Jern eller Kobbermønt som lovligt Betalingsmiddel i Indlandet, naar Udlandet vrager disse Metaller og regner med Sølvmønt. Og det nytter lige saa lidt at fortsætte med Sølvmønt, naar Udlandet vrager Sølvet og vælger Guldet.

At enhver saadan Overgang medfører Ulemper og griber forstyrrende ind i Forholdet mellem Debitor og Kreditor særlig i alle de Tilfælde, hvor dette Forhold er ordnet kontraktlig for en længere Aarrække, er uomtvisteligt. Der er heller ikke noget i Vejen for, at Lovgivningsmagten samtidig med, at den forandrer Møntfoden, til en vis Grad kan tage Hensyn til og værne om begge de kontraherende Parters Interesse.

Men den Regjering, der af Hensyn til Fortidens Lovgivning lader sig afholde fra at følge Nutidens bydende Krav og disponere med Fremtidsudviklingen for Øje, handler kortsynet og uforsvarligt.

Af disse Grunde fulgte Skandinaviens fremsynede Regjeringer resolut Tysklands Exempel, da det i 1873 opgav Sølvet og gik over til Guldmøntfoden der allerede siden 1816 havde været Basis for Møntvæsenet i England. Der var den Gang for de tre nordiske Lande kun Valget mellem enten at adoptere Guldmøntfoden og tage Konsekvenserne eller at beholde Sølvmøntfoden og finde sig i som Stater at blive deklasserede og udrangerede sammen med sydamerikanske Republiker og andre Lande, hvis Sedler og Sølvmønt uden for Landets Grænser noteres til halv Pris.

Den uforandrede Bevarelse af Sølvmøntfoden efter det gamle Værdiforhold 1—15$^{1}/_{2}$ vilde have medført ganske lignende Følger som Forøgelsen af Seddelmængden uden en tilsvarende Forøgelse af Metalreserven. Vi vilde have haft flere Penge og et højere indenlandsk Prisniveau, men Samfundet vilde ikke være rigere, end det nu er med færre Penge og et lavere Prisniveau. Et Land højner ikke sin Kredit og forøger ikke sin Velstand ved at regne med Sedler og Sølvpenge, der uden for Landet kun er halvt saa meget værd som i Indlandet.

Tænker man sig nemlig, at Landet i Stedet for at udstede ufunderede Sedler havde forøget sin som lovligt Betalingsmiddel cirkulerende Metalmønt, saa vilde denne sidste Forholdsregel medføre lignende Konsekvenser som Seddelforøgelsen, hvis Metalpengene uden for Landets Grænser var mindre værd end deres Paalydende.

Det er netop en saadan Forandring, der er indtraadt med Sølvet. Vi vilde for Øjeblikket i Skandinavien kunne slaa ca. 100 Millioner Kronestykker af det Kvantum Sølv, vi i Udlandet kan kjøbe for 50 Mill. Kroners Værdi i Guld. Men derved vilde vi ud ad til og ind ad til ved ellers uforandrede Forhold opnaa nøjagtig samme Virkning, som om vi satte 50 Mill. nye Sedler i Omløb som lovligt Belingsmiddel uden at forøge vor Reserve med et tilsvarende Beløb.

Udlandet vilde forlange fuld Værdi for sit Tilgodehavende uden Hensyn til vore Møntforhold. Derimod vilde saavel den supponerede Seddelforøgelse som Sølvforøgelsen kunne fremkalde væsentlige For-

andringer i Indlandet, hvis vi samtidig vedtog en Lov, ifølge hvilken Sedlerne og Sølvpengene fik Ligeberettigelse med Guldet efter deres fulde Paalydende.

Møntforandringens Virkninger ud ad til.

Møntspørgsmaalet er, hvad Forholdet til Udlandet angaar, saa klart og simpelt, at man maa forbavses over, at dets Forstaaelse kan falde noget tænkende Menneske vanskeligt.

Lad os forudsætte, at vi i Skandinavien uden at tage Hensyn til Udlandet havde bevaret Sølvmøntfoden og den frie Udprægning af Sølvkroner efter det gamle, før 1873 gjældende Værdiforhold 1 : 15½. Hvad vilde der saa være sket?

Der vilde ikke være sket nogensomhelst Forandring med vore Salgsprodukters Værdi paa Verdensmarkedet. Vi vilde hele Tiden have modtaget de gjældende Priser, ikke mere og ikke mindre, hvad enten vore Sedler og Sølvpenge stod i 100, 50 eller 25 pCt. eller vort Pengevæsen var baseret paa værdiløse Noter og Nikkel.

Paa samme Maade vilde vi have betalt vore Indførselsprodukter efter Verdensmarkedets skiftende Vilkaar og Priser, men uden mindste Hensyn til Ordningen af vort indenlandske Pengevæsen.

Mange ellers meget intelligente og fornuftige Folk kommer til fejle Slutninger, fordi de i deres Beregninger sammenligner Nutidens Værdier udtrykte i Nutidens Penge med Nutidens Værdier udtrykte i Fortidens Penge og kalder Differencen mellem Summerne en Vinding eller et Tab. Men det er galt.

Pengene er kun et enkelt Led i Omsætningen, og de repræsenterer i Reglen som gjentagende paavist en forsvindende Brøkdel af et Lands Kapital. Jordværdier, Skove, Miner, Skibe, Jernbaner, Bygninger med Inventar, Varebeholdninger, Kreaturbesætninger, Fordringer paa Udlandet o. m. a. Robert Giffen anslaar den i England cirkulerende Mønt til 1/50 Del eller ca. 2 pCt. af Landets Kapital. Men de øvrige 98 pCt. kan ligeledes cirkulere og under mangfoldige forskjellige Former gjøre Tjeneste i Omsætningen.

Set i det hele og store figurerer selve Pengene kun med et rent forsvindende Beløb i den internationale Omsætning. Denne foregaar nu som før væsentlig ved en gjensidig Udveksling af Produkter

For Udenrigshandelens Vedkommende stiller altsaa Spørgsmaalet sig for hvert enkelt Folk saaledes:

»Maa vi idag under Guldmøntfoden give et større Kvantum af vore indenlandske Produkter for et vist Kvantum udenlandske Produkter end for under Sølvmøntfoden?«

Svaret lyder fra alle Lande ens: »Vi faar under Guldmøntfoden for lidt for vore Varer; Priserne var bedre under Sølvmøntfoden!«

Men heraf følger jo med logisk Konsekvens, at intet Land i sin Udenrigshandel har høstet en varig Fordel eller lidt et varigt Tab paa Grund af Møntforandringen i 1873.

Hvis vi i Danmark sammenligner den Pris, der idag noteres for Smør, Flæsk, Byg og andre danske Produkter i England med Noteringerne fra 1873, saa er der stor Forskjel. Men hvis Englænderne sammenligner den Pris, de i 1873 i Danmark opnaaede for deres Produkter: Kul, Jern, Bomuldsvarer, Landbrugsmaskiner, Jernbaneskinner etc. med de nu gjældende Priser, saa kommer Englænderne til samme Resultat. Prisen paa deres Varer er dalet i samme Forhold som Prisen paa vore Varer. Ret beset og taget under hele Synsvinklen vil Prisforskjellen balancere.

Vi kan følgelig ikke i vor Samhandel med England have lidt et Kapitaltab, uagtet alle vore Produkter staar lavere i Pris, og omvendt har heller ikke Englænderne nogen Grund til at beklage sig over deres samlede Omsætning med os. Men det, der gjælder om Samhandelen mellem England og Danmark, gjælder i store Træk om alle Nationers Samhandel. Man kan dristigt gaa ud fra den Forudsætning, at hele Verdens Debet- og Kreditposter gaar op imod hinanden, og en Stigning eller Sænkning af hele Verdens Prisniveau vil i Længden altid udjævne den Fordel, der midlertidigt under Overgangsperioden opnaas paa enkelte Konti.

Det enkelte Land kan kun komme til Klarhed om Møntforandringens Virkninger ud ad til ved at se hele Verdens Omsætningsmaskineri arbejde under et.

Derimod kommer Nationerne til et helt andet og fuldstændig fejlt Facit, naar de, som det hyppigt sker, i Tankerne isolerer sig fra den øvrige Verden og beregner Varekvantiteterne fra 1893 efter Varepriserne fra 1873 og saa ræsonnerer: Hvis vi i 1893 havde opnaaet de samme Priser i Udlandet som i 1873, saa havde vi

tjent 30 pCt. mere paa vor Udenrigshandel, end vi nu gjør. Det er Guldmøntfodens Indførelse, som har fremkaldt Prisfaldet; vi maa se at komme tilbage til Sølvet. —

Nej! Hvis vi i 1893 havde opnaaet de samme Priser i Udlandet som i 1873, saa havde ogsaa Udlandet hos os opnaaet de samme Priser som i 1873, og da vor Indførsel i Danmark er betydelig større end vor Udførsel, vilde Vindingen i hvert Tilfælde ikke have været paa vor Side.

Møntforandringens Virkninger ind ad til.

Ind ad til vil enhver Forandring af Møntfoden altid medføre Forstyrrelser, hvad enten det ny System er mindre godt eller bedre end det gamle. Hvis det blot var den cirkulerende Mønt, der blev paavirket, vilde Ulemperne være forholdsvis smaa og let at overkomme. Men det er hele Landets Kapital i alle dens mange Former og samtlige indenlandske Penge-Engagements, der med eller mod Ejernes og Kontrahenternes Samtykke med et Pennestrøg af Lovgivningsmagten flyttes over fra et gammelt til et nyt Fundament.

Det ligger under disse Forhold nær at antage, at det ny System ej alene vil faa Skyld for de Forstyrrelser, dets Indførelse har fremkaldt. Man vil være tilbøjelig til ogsaa at gjøre det ansvarlig for en Mængde Brøst, der skyldes helt andre Aarsager. Man vil se de Ulemper, det ny System har medført, men glemme de Forstyrrelser, det har forebygget.

For at komme til en retfærdig Bedømmelse af Møntforandringens Virkninger, bør man søge at skjelne mellem det, der vedkommer Sagen, og det, der henhører paa andre Konti. Efter at man har foretaget denne absolut nødvendige Adskillelse, kan man saa gaa til Bogføringen af Møntforandringens Plus og Minus ved saa vidt muligt i Tankerne og i sine Beregninger at samle alle Posterne og indføre dem i den nationale Husholdnings Hovedbog. Naar man med Udelukkelse af Gjældsforholdet til Udlandet sammenholder et Lands indenrigske Debet- og Kreditposter, saa er det ved første Øjekast indlysende, at Indlandets samlede Tilgodehavende og Indlandets samlede Gjæld maa gaa op imod hinanden paa samme Maade, som Verdens Tilgodehavende opvejes af Verdens Gjæld. Hvis Møntforandringen har med

fort et Tab for Debitorerne, maa dette Tab dækkes af en tilsvarende Vinding for Kreditorerne. Samfundet i sin Helhed kan i Overgangsøjeblikket hverken have tabt eller vundet ved Omreguleringen fra det gamle til det ny System. Men dermed er Sagen ingenlunde klaret for den enkelte Samfundsklasse eller det enkelte Individ.

Hvis man ved Lovstvang foretog en ligelig Fordeling af hele Nationens Aktivmasse efter Befolkningstallet, saa vilde heller ikke en saadan Fordeling i Delings-Øjeblikket medføre et Tab eller en Vinding. Ethvert Minus vilde blive opvejet af et tilsvarende Plus.

For enhver, der har stiftet Gjæld under den gamle Møntfod, stiller Spørgsmaalet sig nu saaledes: »Vilde jeg have haft lettere ved at klare denne Gjæld, hvis vi havde beholdt den gamle Møntfod?«

Inden man gaar til Besvarelsen af dette Spørgsmaal, er der enkelte Kjendsgjerninger, som man her som altid under Bedømmelsen af Forholdet mellem Landets Skyldnere og Fordringshavere maa holde sig for Øje, fordi de paa den mest direkte Maade berører selve Sagens Kjerne.

Enhver Inddeling af Landets Borgere i de to adskilte Klasser: Debitorer og Kreditorer er praktisk set umulig af den simple Grund, at begge Egenskaber som oftest er forenede i en og samme Person. Skræderen har Penge til Gode hos Skomageren for Klæder; Skomageren har Penge til Gode hos Skræderen for Sko. Kjøbmanden har Penge til Gode hos sine Kunder, men han staar i Gjæld der, hvor han har kjøbt sine Varer. Bygmesteren har Penge til Gode hos den Familje, han har bygget for, men skylder Penge for Bygningsmaterialierne. Staten er Kreditor paa Skattevæsenets Omraade, men Debitor lige over for sine lønnede Embedsmænd.

Ved at gaa videre paa den her antydede Vej kommer vi hurtig til den Slutning, at de fleste Mennesker, ligesom Staten selv, samtidig er Debitorer og Kreditorer, og at i mangfoldige Tilfælde Fordringerne og Gjældsposterne omtrentlig balancere.

Paa et hvilketsomhelst Tidspunkt vil følgelig en Møntforandrings Tabs- og Vindingsposter for en Mængde Kontis Vedkommende udjævnes. Men alle disse Konti, hvis Minus opvejes af et tilsvarende Plus, kan man paa Forhaand stryge som Sagen uvedkommende, naar man gaar til en Undersøgelse af de fremførte Klagers Berettigelse.

Det er indlysende, at Klagernes Talrighed ikke i og for sig af-

giver noget Bevis for, at der er sket nogen Uret. Derimod vidner Klagerne om, i hvilken Retning Debitorernes Onsker gaar, og den Retning behover man ej at være i Tvivl om. En Lov der — med et Pennestrog — nedsætter alle Gjældsforpligtelser til omtrent Halvdelen, vil under alle Forhold være populær blandt Flertallet af dem, der skylder flere Penge, end de har til Gode.

Men lad os nu med forelobig Forbigaaelse af Onskerne fortsætte med den for nævnte Adskillelse i enkelte Poster for ad denne Vej at komme til Klarhed over det, der med Rette kan fordres som Oprejsning for den formentlig i 1873 mod en Mængde af Landets Borgere begaaede Uret.

Det er da klart, at der kun kan være Tale om den Del af Landets Gjældsposter, der er stiftet for den nye Montlovs Ikrafttræden for 20 Aar siden. Al senere Gjæld er retslig og moralsk set udelukket fra ethvert Krav om Oprejsning for Tab i Anledning af Montforandringen i 1873. Den Gang blev Guldmontfoden indfort paa lovlig Maade, og enhver, der har laant Penge, afsluttet Kontrakter og indgaaet Forpligtelser siden den Tid, har faktisk for alle disse Transaktioners Vedkommende godkjendt det for alle Parter gjældende, nye Retsgrundlag.

Ingen vil vel falde paa i 1893 at betale sin Skomagerregning fra 1892 med 50 pCt. af dens Paalydende, fordi vi i 1873 fik en ny Montfod? Men naar vi med denne Rettesnor for Oje drager Grænselinjen mellem de Krav, der opstilles — i Kraft af den i 1873 begaaede Uret — saa kommer vi hurtig til den Slutning, at den langt overvejende Del af Landets nuværende Gjældsposter er Montforandringen af 1873 fuldstændig uvedkommende.

Agerbruget, der for Danmarks Vedkommende tror sig særlig forurettet, er i denne Henseende stillet paa samme Maade som Landets andre Erhverv. Den Landmand, der i 1874 eller et af de senere folgende Aar har kjobt sin Ejendom med fuldt Kjendskab til alle de paa Ejendommen hvilende faste Skatter og Afgifter, har ikke nogetsomhelst Retskrav til nogensomhelst i Anledning af Montforandringen i 1873. Det samme gjælder om alle af Kjobmænd, Haandværkere, Fabrikanter, Skibsrhedere og andre Næringsdrivende optagne Laan og afsluttede Kontrakter. Naar vi ikke drager Grænsen ved 1873, kommer vi ind i den rene Vilkaarlighed. En Lov, der nu i 1893

med det Formaal at give Oprejsning for den i 1873 formentlig begaaede Uret over hele Linjen reducerede al indenlandsk Gjæld ned efter til omtrent Halvdelen, vilde retslig set blive en ligefrem Plyndringslov mod Landets Kreditorer.

Efter at vi har fort Undersogelsen tilbage til de Gjældsposter, der er blevne stiftede før 1873, og efter at vi inden for disses Ramme atter har udlignet Gjældsbelob med Tilgodehavende i alle de tusende Tilfælde, hvor en og samme Person eller Institution samtidig var Debitor og Kreditor, kommer vi omsider til den af Møntfodens Forandring paavirkede Del af Indlandets Gjældsforpligtelser.

Disse kan henføres til to Klasser, efter som de i den siden 1873 forlobne Tid er blevne afviklede eller fremdeles er fortlobende.

Hvis der er begaaet nogen Uret, saa har de Debitorer, der har betalt deres Gjæld i Mellemtiden, samme Krav paa Oprejsning eller i hvert Tilfælde samme Grund til Klage som de andre, hvis Forpligtelser endnu ikke er indloste.

For hver enkelt af disse Debitorer stiller altsaa nu Spørgsmaalet sig som oven for fremhævet saaledes: »Vilde jeg have haft lettere ved at klare min Gjæld, hvis vi havde beholdt den gamle Møntfod?« Eller endnu mere direkte: »Har jeg som Skyldner lidt et Tab, og har mine Kreditorer nydt en tilsvarende Fordel som Følge af Møntforandringen?«

For at kunne give et korrekt Svar paa disse Spørgsmaal, maa vi i Tankerne gaa tilbage til det Tidspunkt, da vi foretog Forandringen fra det gamle til det ny System og undersøge de Vilkaar, under hvilke Debitor den Gang kunde afvikle sin Gjæld.

Vort danske Pengevæsen var den Gang baseret paa Sølvmøntfoden, og enhver Gjæld kunde efter Debitors frie Valg betales enten med Solv eller med Guld efter Værdiforholdet 1 : $15^1/_2$. Hvis nu dette Værdiforhold mellem de ædle Metaller uforandret havde holdt sig til idag, saa vilde enhver Debitor nu i 1893 ved ellers lige Vilkaar være stillet paa samme Maade ikke mere og ikke mindre heldig end i 1873.

Men Værdiforholdet mellem de ædle Metaller har forandret sig endogsaa meget betydelig. Den Gjæld, man før kunde betale enten med 1 Pund Guld eller $15^1/_2$ Pund Solv, den er man nu efter den

nye Møntlov tvungen til at betale med 1 Pund Guld, og dette Pund Guld er nu lige saa meget værd som ca. 30 Pund Sølv.

Man har i 1873 frataget Debitor den paa Værdiforholdet 1—15½ baserede lovlige Valgret mellem de ædle Metaller, men hvis vi idag ved et nyt »Pennestrøg« af Lovgivningsmagten atter opnaaede frit Valg mellem Guldet og Sølvet efter det gamle Værdiforhold, saa vilde Debitorerne over hele Linjen slippe med at betale 15½ Punds Værdi i Sølv, i Stedet for at de nu under Guldmøntfoden maa betale 30 Pund Sølvs Værdi.

Det ses let, at Landets samlede indenlandske Gjæld og hele vort indenlandske Tilgodehavende midlertidigt vilde gaa ned til omtrent Halvdelen, vis en saadan Forandring pludselig blev gjennemført, og det er denne Udsigt, der rundt om i Verden ligesom herhjemme har fremkaldt et saa stærkt bimetallistisk Røre i Debitorernes Lejr.

Enhver Betaling af Renter, Prioriteter, Vexler, Regninger, Skatter, Pensioner, Forpagtningsafgifter, Salærer, Arbejdsløn o. m. a. vilde lige som Tilbagebetaling af Sparekasse- og Bankindskud i Overgangsøjeblikket af Debitor kunne klares med c. 50 pCt. Heraf følger, at alle dem, der havde Penge til Gode vilde lide et Tab af c. 50 pCt.

Naar man tænker sig, at man pludselig i et Land som Danmark uden Hensyn til Udlandet vedtog en Lov, der indrømmede samtlige Landets Debitorer en Tvangsakkord med 50 pCt., saa har man et korrekt Billede af de Forhold, en Gjennemførelse af den frie Udprægning af Sølvkroner efter det gamle Forhold 1—15½ vilde medføre. —

Man hører ikke sjeldent den Paastand, at en saadan Ordning kun vilde være en simpel Retfærdighedshandling mod alle de Debitorer, der har stiftet Gjæld før 1873, medens Guld og Sølv var ligeberettigede, og Sølvet for Danmarks Vedkommende endogsaa var den lovlige Basis for Møntfoden. Denne Opfattelse har særlig faaet Indpas mellem Landmændene, hvis langvarige Gjældsforpligtelser til Dels er stiftede under den gamle Møntfod, men man hører ogsaa lignende Udtalelser fra andre Stænder.

Uholdbarheden af denne gængse Betragtning fremgaar tilstrækkelig tydeligt af den foregaaende Forklaring. Den langt overvejende Del af Indlandets Gjældsposter er stiftet i de sidste 20 Aar. Alle af disse Poster følgende Forpligtelser hviler paa det nu gjældende

Grundlag for vort Pengevæsen. Enhver Kreditor kan forlange Indløsning med Guld, og ethvert Forsøg paa at dække ham med en Mønt, der for Tiden uden for Landets Grændser kun gjælder Halvdelen af sit Paalydende, er et Bedrag.

Hvis det er sandt, at et lignende Bedrag blev praktiseret i 1873, saa følger deraf endnu ikke, at en Gjentagelse er berettiget. Man udjævner ikke en gammel Uret ved at begaa en ny.

Men er det nu i det hele taget sandt, at et saadant Bedrag eller en saadan Overrumpling mod Debitorerne blev forøvet i 1873 med Lovgivningsmagtens tjenstvillige Medhjælp?

Lad os se lidt nærmere paa Sagen.

Debitorerne havde den Gang Valget mellem Guld og Sølv efter Forholdet 1—15$^1/_2$, og Sølvet stod i 1873 i en Gjennemsnitspris af 59$^1/_4$ pence pr. oz.

Hvis vi nu havde beholdt Sølvmøntfoden i Danmark, hvorledes vilde saa Forholdene mellem Debitor og Kreditor have stillet sig i de forløbne 20 Aar?

Sølvprisernes Fald fremgaar af følgende Tabel, der gjengives efter Præsident Hans Forssells indholdsrige Afhandling: »Guld och Silfver« i det Letterstedtske Tidsskrifts 6te Hefte, 1892, S. 470.

	Sølvpris i London: *pence* pr. oz. st. s.			*Aarlig Produktion* i Millioner Kilogram
	Lavest	Højest	Gjennemsnit	
1851—60	59$^7/_8$	62$^3/_4$	61$^3/_8$	0,895
1861—65	60$^1/_8$	62$^1/_8$	61$^1/_4$	1,101
1866—70	60	62$^1/_4$	60$^5/_8$	1,339
1871	60$^1/_4$	61	60$^1/_2$	1,969 (1871—1875)
1872	59$^1/_4$	61$^1/_8$	60$^5/_{16}$	
1873	57$^7/_8$	59$^{15}/_{16}$	59$^1/_4$	
1874	57$^1/_4$	59$^1/_2$	58$^5/_{16}$	
1875	55$^1/_2$	57$^5/_8$	56$^7/_8$	
1876	46$^3/_4$	58$^1/_2$	52$^3/_4$	2,323

	Sølvpris i London, *pence* pr. Ounce			*Aarlig Produktion* i Millioner Kilogram
	Lavest	Høiest	Gjennemsnit	
1877	53 1/4	58 1/4	54 13/16	2,388
1878	49 1/2	55 1/4	52 9/16	2,551
1879	48 7/8	53 3/4	51 1/4	2,507
1880	51 5/8	52 7/8	52 1/4	2,470
1881	50 7/8	52 7/8	51 11/16	2,592
1882	50	52 3/16	51 5/8	2,769
1883	50	51 13/16	50 9/16	2,895
1884	49 1/2	51 3/8	50 5/8	2,957
1885	46 7/8	50	48 5/8	3,036
1886	42	47	45 3/8	3,021
1887	43 1/4	47 1/8	44 5/8	3,324
1888	41 15/16	44 9/16	42 7/8	3,673
1889	42	44 1/16	42 11/16	4,237
1890	43 11/16	54 5/8	47 11/16	4,010
1891	43 1/2	48 3/4	45 1/16	4,480
1892	37 3/4	43 3/4	39 13/16	4,731
1893 Novbr.	32 1/2			

Det ses heraf, at al Tale om en Overrumpling i 1873 er greben ud af Luften. Der er foregaaet en over 20 Aar fordelt successiv Nedgang i Sølvpriserne paa lignende Maade, som en Del andre Varepriser i samme Tidsrum er dalede. De Gjældsforpligtelser, der bestod i 1873, forfaldt efterhaanden, nogle i 1874 andre i 75, 76, 77 o. s. fr. Kun en forholdsvis mindre Del bestaar endnu.

I 1874 vilde Debitorerne have kunnet kjøbe Sølv til 58 5/16 d eller ca. 1 1/4 pCt. billigere end i 1873. I heldigste Tilfælde og ved ellers uforandrede Forhold vilde altsaa en Debitor, hvis Gjæld var stiftet

under Sølvmøntfoden, i 1874 efter Guldmøntfodens Indførelse have kunnet spare $1^1/_2$ pCt. ved at dække Gjælden med Sølv. Paa samme Maade og under de samme Forudsætninger viser der sig, sammenlignet med 1873 en Besparelse af 4 pCt. i 1875, 11 pCt. i 1876, $7^1/_2$ pCt. i 1877. Fra 1878—1884 falder Sølvpriserne knapt 2 d og derefter kommer det stærke Fald ned efter til $45^1/_{16}$ d i 1891 og den yderligere, bratte Nedgang til 33 à 34 d i 1893.

Men naar man nu med disse Tal for Øje vil bedømme Debitørernes Stilling i disse 20 Aar, saa maa man for det første erindre, at de ovenfor antydede, formentlige Besparelser kun vilde være blevne opnaaede én Gang, nemlig i det Øjeblik, Gjælden blev betalt. Fra dette Øjeblik var Debitorerne stillede foran nye, af den forandrede Situation skabte Vilkaar lige som alle andre Landets Borgere. Med hvert afsluttet Aar vilde den gamle, paa Basis af Sølvmøntfoden stiftede Gjæld være bleven formindsket, og ny Gjæld stiftet paa nye Betingelser, der selvfølgelig var bleven saaledes affattede, at Kreditorerne ikke blev brøstholdne.

Den tidt fremførte Theori, at Pengerigelighed medfører fordelagtigere Vilkaar, navnlig lavere Rente, for dem, der søger Laan, holder kun Stik under visse Forudsætninger, der staar i den nøjeste Forbindelse med Tilliden til den bestaaende Basis for Møntvæsenet. Svækkes denne Tillid, vil Renten stige trods Pengemængdens nominelle Forøgelse.

Medens Renten for ydede Laan i Lande med Guldmøntfoden er gaaet ned, viser de Lande, der som f. Ex. Indien og Mexico indtil 1893 har fortsat den frie Udprægning af Sølv, at Renten dér er gaaet op i 10 à 12 pCt., og for Mexicos Vedkommende endog jævnlig til 14 pCt. pro Anno. Om man nu end maa indrømme, at særlige, fra Møntfoden uafhængige Forhold har været medvirkende til denne høje Rente, saa bliver dog den Kjendsgjerning tilbage, at Sølvets frie Udprægning ikke har formaaet at skaffe Laantagerne heldigere Vilkaar.

Naar Pengenes Kjøbeevne forringes ved Brugen af en som legal tender cirkulerende Mønt, der er mindre værd i Udlandet end i Indlandet, saa vil den Mand, der udlaaner Penge i Indlandet, i mange Tilfælde fordre en i Forhold til Pengenes Værdinedgang voxende Rente. Men selv, om Rentefoden ikke stiger, vil Laantageren blive nødt til at laane større Beløb.

Naar man i Indlandet regner med Kroner, Mark eller Francs, der kun er realisable paa Verdensmarkedet til Halvdelen af deres Paalydende, saa kommer man i de paagjældende Lande hurtig til at regne med 2, hvor man før regnede med 1. Et Driftslaan af Kr. 50,000 voxer til Kr. 100,000, og den Fordel, hvert Aars Debitorer i Følge ovenstaaende Forklaring muligvis naaede en Gang for alle, vilde snart blive slugt af Ulemper, der voxer og tærer Aar for Aar, efter som det indenlandske, paa Sølv baserede Prisniveau hæver sig op over Udlandets paa Guld baserede Noteringer.

Den tiat hørte Klage over, at alle fra Tiden før 1873 stammende faste Skatter og Afgifter til Staten og Statens Institutioner efter Guldmøntfodens Indførelse er stegen til omtrent det dobbelte nemlig i samme Forhold, som Sølvet er gaaet ned i Pris, kan i og for sig være rigtig uden at bevise nogetsomhelst i Disfavør af Guldet. Enten er Statens Husholdning i de sidste 20 Aar bleven ført paa en forsvarlig Maade, og under denne Forudsætning vilde den samlede Skatteindtægt uden Hensyn til Møntfoden nødvendigvis efterhaanden ved Lov være bleven forøget saa meget, at den dækkede Udgifterne. Eller ogsaa har Staten afholdt unødvendige Udgifter, men i saa Tilfælde er det Borgernes egen Skyld, at de ikke har vaaget bedre over Anvendelsen af Samfundets Midler. For at gjennemføre Besparelser i Statshusholdningen behøves ingen Møntforandring. Det Maal kan kun naas gjennem Dispositions-Forandringer paa Driftsregnskabets Omraade.

Naar man ad den i det foregaaende fulgte Vej gaar til en Undersøgelse af Aarsagerne til de Klager, der er blevne fremførte i Anledning af Møntforandringen, kommer man til den Slutning, at i heldigste Tilfælde kun et mindre Antal af Landets Debitorer vilde have opnaaet en midlertidig Fordel paa Kreditorernes Bekostning, hvis vi havde beholdt den gamle Møntfod. Disse Debitorer er de eneste, der med et vist Skin af Berettigelse kan beklage sig over, at de oven paa Møntforandringen uden egen Skyld har lidt et Tab, medens deres Kreditorer uden egen Fortjeneste har opnaaet en tilsvarende Vinding.

Men heraf følger endnu ikke, at der er begaaet en Uret, thi Tab og Vinding er uundgaaelige Konsekvenser af Verdensmarkedets skiftende Konjunkturer. Falder Priserne, og stiger som Følge heraf Pengenes Kjøbeevne, saa opnaar Kreditorerne en Fordel uden Hensyn

til Landets Montfod. Stiger derimod Priserne, og formindskes som Følge heraf Pengenes Kjobeevne, saa er Fordelen paa Debitors Side.

En 5 pCt. Rente af Kr. 1000 er i begge Tilfælde Kr. 50, men ved lave Priser kan man for de Kr. 50 kjobe mere, end naar Priserne er hoje. Det er en saadan Fordel, Kreditorerne, der har udlaant Penge før 1873, uopsigelige paa en længere Aarrække mod fast Rente, har opnaaet lige over for deres Debitorer. Men de Debitorer, der i den opad gaaende Periode fra 1850—1873 modtog deres paa en længere Aarrække mod fast Rente udlaante Penge tilbage, led et tilsvarende Tab. Havde vi i Danmark uden Hensyn til Forandringen i Udlandet bibeholdt den gamle Montfod, vilde Kreditorerne have lidt et nyt Tab, medens Debitorerne atter vilde have indkasseret Vindingen.

Men vilde den saaledes skabte Situation kunne forsvares som hvilende paa Rettens Grundlag?

Nej, paa ingen Maade! og her kommer vi til Sagens Kjerne. Kreditorerne, der udlaante Penge for 1873, ejede en Mønt, der havde samme Kjobeevne i Udlandet som i Indlandet. De Debitorer, der laante Pengene, modtog en Mont, der havde samme Betalingsevne i Udlandet som i Indlandet. Montforandringen i 1873 var paatrængende nodvendig for at bevare dette Forhold. I modsat Tilfælde vilde vort Pengevæsen være kommen i Forfald.

Hvis de Mænd, der i 1873 udlaante danske Penge, som ud ad til og ind ad til havde en Omsætningsværdi, der svarede til deres fulde Paalydende, nu i 1893 var nodt til at modtage Dækning i Penge, der ud ad til kun havde en Værdi af 50 pCt., saa havde Lovgivningsmagten paa et af de vigtigste Punkter i vort Lands Økonomi forsømt sine Pligter.

Montforandringen blev ikke gjennemført for at oplose men for at bevare det bestaaende Retsgrundlag mellem Kreditor og Debitor, og Samfundet i sin Helhed har al Grund til at være taknemmelig for den den Gang trufne Ordning.

Hvem der tvivler om Rigtigheden af det her fremforte, behøver kun et Øjeblik at sætte sig ind i en Kreditors Stilling.

Sæt, at en saadan Mand i 1873 havde stiftet en i 20 Aar uopsigelig Gjæld paa en Million i Udlandet, og at han samtidig havde ydet et i 20 Aar uopsigeligt Laan paa 2 Millioner i Indlandet. Hvor-

ledes vilde den Mand have været stillet i 1893, hvis vi havde bibeholdt den gamle Montfod?

Svar: Han vilde behøve 2 Millioner danske Sølvkroner for at dække 1 Millions Gjæld i Udlandet. Med andre Ord, han vilde have mistet 1 Million, fordi vor Regering havde forsømt vort Pengevæsen og ladet det forsumpe i Stedet for at holde det paa Højde med Udviklingen i vore Nabolande.

Ingen Debitor har nogensomhelst moralsk eller retslig Grund til at rette Bebrejdelser mod Regeringen i Anledning af vort Lands Overgang til Guldmontfoden. Alle de Beregninger, der opstilles om Tab, der formentlig uberettiget skal være blevne paaførte Debitorerne ved Lovgivningsmagtens Indgreb i Montvæsenet i 1873, er begrundede i Fejlsyn. I de forholdsvis faa Tilfælde, hvor Debitorerne har lidt et Tab, er dette Tab nærmest begrundet i de sidste 20 Aars Prisfald paa Verdensmarkedet. Men intet enkelt Lands Lovgivning har været i Stand til at forhindre dette Prisfald.

Vi havde en stærkt stigende Periode fra 1850—1873, medens den gamle Montfod var gjældende. I den Tid var Fordelen paa Debitorernes Side, og ingen fandt den Gang paa at rette Beskyldninger mod Lovgivningsmagten. Vi har siden 1873 paa lignende Maade havt stærkt ned ad gaaende Priser, og i denne Periode har Kreditorerne tildels været heldigst stillede. Men i begge Perioder har Landets Montvæsen været baseret paa samme sunde financielle Grundprincip.

Kursen paa Indlandets Penge bør ufravigelig holdes paa 100 pCt., hvorledes end Konjunkturerne skifte.

Moderate Bimetallister deler fuldstændig denne Opfattelse. De forlanger ikke som Sølvfantasterne, at det enkelte Land skal etablere en særskilt, fra Ordningen i den øvrige Verden uafhængig paa Sølv alene eller Sølv og Guld baseret Montfod. Derimod stræber de hen til Opnaaelsen af en International Overenskomst om begge Metallers Ligestilling i Omsætningens Tjeneste efter et bestemt, for alle Lande gjældende indbyrdes Værdiforhold.

Tilbage staar da Undersøgelsen af en saadan Ordnings Fordele for det enkelte Land og for Samfundsudviklingen i sin Helhed.

Bimetallismen som Verdenssystem.

Bimetallisterne agiterer for begge Metallers Ligestilling efter en bestemt Rate, der saa vidt mulig skal søges gjennemført ved Lov i alle ledende Stater. Guldets Kjøbeevne er efter deres Mening tiltaget paa en for Omsætningsforholdenes Udvikling høist uheldig Maade, medens Sølvets Kjøbeevne samtidig er gaaet ned efter et lignende Forhold. Det synkende Prisniveau har formindsket Fortjenesten for Producenterne, standset Foretagsomheden og vanskeliggjort Betalingen af Skatter og Afgifter. Ved atter at optage Sølvet som lovligt Betalingsmiddel sideordnet med Guldet efter et ved international Overenskomst fastsat indbyrdes Værdiforhold, vilde Verdens Pengemængde blive forøget; Priserne vilde stige, og et Opsving i alle Produktionsbrancher vilde afløse det Tryk, der saa længe har knuget Forretningslivet.

Bimetallismens vigtigste Argumenter kan sammenfattes i følgende Sætninger, der paa en Maade kan siges at danne Grundpillerne for Systemet. Viser det sig ved en Undersøgelse, at disse Piller ikke har den nødvendige Bærekraft, saa kan man forklare sig det Særsyn, at Verdens ledende Stats- og Finansmænd vrager Sølvet og kappes om Guldet, samtidig med at høit ansete Lærde, Lægmænd og Politikere i voxende Antal anbefaler Sølvet som ufeilbarligt Lægemiddel mod alle vor Tids økonomiske Onder.

1) Prisfaldet er Aarsagen til vor Tids økonomiske Krise.
2) Jordklodens tiltagende Befolkning kræver en tilsvarende Forøgelse af Møntmængden.
3) Guldmøntfodens Indførelse og Sølvets Demonetisering har medført en Knaphed paa Penge.
4) Denne Knaphed paa Penge er den væsentlige Aarsag til det efter 1873 indtraadte Prisfald.
5) Sølvets Gjenindsættelse i sin gamle Plads som Møntmetal vil øge Verdens Pengemængde og bevirke en Opgang i Priserne.
6) Prisniveauet vil kunne holdes i Ligevægt, hvis Møntmængden voxer i samme Forhold som Omsætningen.
7) Laan givende Kapitalister har som Følge af Guldmøntfodens Indførelse høstet ublu Fordele paa Laantagernes Bekostning.

8) Betalingen af Gjæld, Renter, Skatter og Afgifter vil blive lettet ved Gjenindførelsen af den dobbelte Møntfod.

9) Priser reguleres ved Tilbud og Efterspørgsel. Den ved Guldmøntfodens Indførelse fremkaldte Efterspørgsel efter Guld har gjort Guldet dyrt.

10) Det ved Sølvets Demonetisering forøgede Tilbud af Sølv har gjort Sølvet billigt.

11) Bimetallismen kan kun realiseres i Forbindelse med en Lov om Sølvets frie og ubegrændsede Udprægning til Mønt.

12) En af Verdens ledende Stater tiltraadt international Overenskomst om Raten er tilstrækkelig til at bevare et stabilt Værdiforhold mellem Guld og Sølv, uden Hensyn til de to Metallers tiltagende eller aftagende Produktion.

Hvert enkelt af disse tolv Punkter vil i det følgende blive underkastet en forklarende Kritik. Vi begynder med det første:

Prisfaldet er Aarsagen til vor Tids økonomiske Krise. Inden man kan domme om Prisfaldets Virkning, maa man vide, hvor stor Nedgangen har været. De paalideligste Oplysninger giver den engelske »Economist« i sit Overblik over 41 af Verdens vigtigste Omsætningsartikler. Som Grundlag for Beregningen har man taget Gjennemsnitspriserne i Femaaret 1845—1850 og sat dem lig 100. Prisbevægelsen fremgaar af Tabellen:

Aaret	Priser	Aaret	Priser	Aaret	Priser	Aaret	Priser
1845—50	100	1864	172	1874	130	1884	101
51	108	65	152	75	125	85	95
53	115	66	150	76	120	86	92
57	142	67	133	77	121	87	94
58	121	68	123	78	115	88	101
59	113	69	123	79	100	89	99
1860	122	1870	121	1880	115	1890	101
61	127	71	120	81	108	91	101
62	135	72	135	82	110	92	97
63	157	73*)	135	83	106		

*) [illegible]

Som det vil ses, er der en stærkt markeret Opgang i de nærmeste Aar efter 1850, men i 1857 indtraadte en Krise, der rystede Verdenshandelen og efterfulgtes af flere meget uheldige Aar. Den Opgang, der havde stimuleret Omsætningen, blev Aarsagen til Krisen og Prisfaldet.

Den samme Erfaring har stedse fra Tid til anden gjentaget sig. Prisstigningen fra 1861—1864 førte til en almindelig Overvurdering af Værdierne. Der blev stiftet vild Gjæld paa gyngende Grund; mange Individer erhvervede sig Rigdomme, men det uundgaaelige Prisfald i Aarene 1865—1870 med deraf følgende Tab og Ruin blev nødvendigt for Retableringen af holdbare Tilstande.

1) Sammenligner vi 1850 med 1872 finder vi en Opgang fra 100 til 135 eller 35 pCt.

2) Tager vi de to Pristal fra 1872 og 1892, finder vi en Nedgang fra 135 til 97 eller c: 28 pCt.

Prisniveauet har i de forholdsvis gode Aar: 1885, 86 og 87 staaet endnu lavere end i 1892, og det stærke Prisfald fra 172 i 1864 til 120 i 1871 kan i hvert Tilfælde ikke tilskrives Bevægelsen i Favør af Guldet, der først begyndte med Tysklands og Skandinaviens Overgang til Guldmontfoden i 1872—1873.

2) Jordklodens tiltagende Befolkning kræver en tilsvarende Forøgelse af Møntmængden.

Verdens Befolkning er i vort Aarhundrede af forskjellige Forfattere bleven opført med følgende Tal:

1804.	Malte-Brun	640 Mill.
1828.	Balbi	847 -
1845.	Michelot..............	1009 -
1874.	Behm-Wagner..........	1391 -
1878.	Levasseur	1439 -
1886.	Levasseur	1483 -

Den sidst nævnte Forfatter delte i 1886 Jordklodens Befolkning paa følgende Maade:

Evropa	347 Mill.
Amerika	112 -
Asien	822 -
Afrika	197 -
Avstralien	5 -
Tilsammen	1483 Mill.

I en senere Opgjørelse for Aaret 1890 sættes Evropas Befolkning til lidt over 350 Mill.

Paaregner man for de 4 Aar fra 1886—1890 en fortsat Stigning af ca. 5 Mill. pro Anno, saa kan man med et rundt Tal sætte Jordens Befolkning til ca. 1500 Mill. for Aaret 1890.

Mulhall opfører efter de bedste Kilder Jordens Beholdning af Guld og Sølv med følgende Tal:

	Guld.	Sølv.	tilsammen.
Aar 1800...	£ 382 Mill.	760 Mill.	£ 1142 Mill.
Aar 1890 .	£ 1235 -	1213	£ 2448

Befolkningen er herefter i indeværende Aarhundrede tiltaget efter Forholdet 32 : 75 (1 til 2,[illegible]).

Beholdningen af Guld og Sølv er tiltaget efter Forholdet 33 : 72 (1 til 2,[illegible]).

Disse Tal kommer hinanden saa nær, at man ej af dem kan udlede et, Prisnedgangen forklarende, Misforhold mellem Befolkningens og Møntmetallernes samlede Tilvæxt.

Naar man hermod vil indvende, at Møntmetallerne ikke er det samme som præget Mønt, saa mister denne Indvending enhver Vægt, naar man tager Hensyn til Forøgelsen af Papirpengene og andre Repræsentativer, der cirkulerer og gjør Tjeneste i Omsætningen paa samme Maade som præget Mønt.

3) Guldmøntfodens Indførelse og Sølvets Demonetisering har medført en Knaphed paa Penge.

Sir John Lubbock og John W. Birch, to af de Mænd, der var Medlemmer af »The Royal Commission«, tilføjede den afsluttende

Rapport en særskilt lille Efterskrift, i hvilken de gjorde gjældende, at man ved enhver Drøftelse af internationale Overenskomster om Montvæsenet maatte tage Hensyn til de overordentlig forskjellige Krav, de forskjellige Landes Omsætning stiller til Møntmængden.

Denne Paamindelse, der ved første Ojekast næsten kunde synes overflødig, viser sig ikke desto mindre vel begrundet, idet mange Forfattere ignorerer eller undervurderer Banksystemernes Indflydelse paa Pengecirkulationen.

Kjendsgjerninger, der ligger klart for enhver, som vil se dem, viser tydeligt, at Kreditmidlernes Udvikling alle Vegne resulterer i et aftagende Pengebehov. Men Forholdene er højst forskjellige; hvert Land skaber sin egen Udvikling, og der kan ikke paa Pengevæsenets Omraade med Udsigt til Held opereres med et theoretisk udtænkt Fælles-Tvangssystem, saa længe man i Praxis i de forskjellige Lande er nødt til at regne med et fuldstændig uensartet Grundlag for Pengetransaktionerne. Det, der er Knaphed i et Land, kan være Overflod andet Steds.

Londons Banker nøjes i deres Omsætning med ca. 3 pCt. Mønt; den franske Bank behøver ca. 40 pCt. Mønt. Nedenstaaende for et Par Aar siden udarbejdede Tabel viser, hvor megen Mønt (Guld, Sølv og Sedler) der findes per Hovede af Befolkningen i Verdens vigtigste Stater:

England	£	4.4	De foren. Stater	£	7.«
Frankrig	–	11.8	Canada	–	2.«
Tyskland	–	5.«	Avstralien	–	8.2
Rusland	–	2.1	Japan	–	1.4
Østrig	–	2.6	China	–	0.5
Italien	–	3.«	Indien	–	1.0
Spanien	–	4.2	Java	–	0.9
Portugal	–	2.7	Cap-Kolonien	–	6.0
Skandinavien	–	2.8	Ægypten	–	6.2
Holland	–	7.7	Algir	–	2.0
Belgien	–	6.1	Cuba	–	10.0
Sveits	–	4.«			

Hvis man af disse Tal vilde slutte, at Møntmængden maa staa i et efter Fællesregler beregneligt Forhold til Omsætningens Størrelse,

viser en videre gaaende Undersøgelse, at en saadan Opfattelse beror paa et Fejlsyn.

I Forhold til Befolkningens Størrelse figurerer Hollands samlede Import- og Exportforretning med det højeste Tal per Hovede, nemlig ca. £ 45. Frankrigs Handel andrager efter samme Beregning udført for samme Aar (1889) kun £ 8.3 per Hovede. Men Holland nøjes med en Montmængde af £ 7.7 per Hovede, medens Frankrig bruger £ 11.8.

Til Sammenligning med den foregaaende Tabel anføres nogle flere paa samme Grundlag hvilende Tal, der alle gjælder for Aaret 1889:

	Handelsomsætning pr. Hovede	Montmængde pr. Hovede
England	£ 19.10	£ 4.4
Frankrig	8.3	11.8
Tyskland	7.16	5.0
Rusland	1.7	2.1
Østrig	2.6	2.6
Italien	3.3	3.0
Holland	45.0	7.7
Belgien	18.10	6.1
Skandinavien	8.1	2.8
De foren. Stater	5.0	7.0

Det fremgaar heraf tydeligt, at Handelsomsætningen i Lande med højt udviklede Bank- og Kreditsystemer kan klares med en meget ringe Montmængde.

Blandt Bimetallisterne møder man ogsaa store Menings-Forskjelligheder, naar »Pengeknapheden« eller »Guldmangelen« føres frem som Diskussions-Argument.

Emile de Laveleye udtalte paa Montkonferencen i Paris 1881:

Jeg hævder, at der faktisk hersker en følelig Guldmangel, og at dens Konsekvenser er meget skæbnesvangre.

Allard har gjentagende mundtlig og skriftlig udtalt den samme Opfattelse med følgende Ord:

Vi lide paa Grund af Mangel paa Guld og ikke paa Grund af Sølvets Prisfald.

Men Allards store Forbillede, Bimetallismens geniale Talsmand, Prof. Cernuschi, hævder den stik modsatte Opfattelse i sit Kampskrift: »The bimetallic Par«. Han udtaler heri S. 34 og 35:

Naar vi blot kan faa den gamle faste Rate mellem Guld og Sølv retableret, saa er en Forøgelse af Evropas Møntmængde aldeles overflødig. Enhver vil da indrømme, at det, vi saa længe har lidt under, ikke var Mangel paa Guld, men Opgivelsen af den faste Rate.

Men naar Bimetallisternes Ledere indbyrdes er saa uenige om det Savn, deres System skal afhjælpe, er det forklarligt, at deres Modstandere forholder sig skeptiske og viser sig umodtagelige for mange af de Argumenter, der fremføres i Favør af den dobbelte Møntfod.

4) Knaphed paa Penge er den væsentlige Aarsag til det efter 1873 indtraadte Prisfald.

Vi har i Danmark set to af vore ansete Avtoriteter paa det nationaløkonomiske Omraade, Professorerne Wilh. Scharling og Falbe-Hansen, vælge hver sin Side i Diskussionen om Møntspørgsmaalet.

Scharling, der staar paa Bimetallisternes mest moderate Fløj, udtaler den Opfattelse:

„at Aarsagen til de nedadgaaende Priser og dermed til det stærke Tryk paa hele Forretningslivet maa søges i et indtraadt Misforhold imellem Udbudet af Omsætningsgjenstande paa den ene Side og Udbudet af Omsætningsmidler paa den anden Side, idet Udbudet af det vigtigste og alle andre regulerende Omsætningsmiddel, Guld, ikke har holdt Skridt med den stærke Forøgelse af Vareudbudet“.

(»Nat. øk. Tidsskrift« 2.—3. Hefte 1886.)

Falbe-Hansen hævder derimod:

„at der i det hele Tidsrum efter 1874 hverken absolut eller relativt i Forhold til Efterspørgslens Krav har været Guldmangel, og at Faldet i Vurepriserne er udgaaet fra og udelukkende skyldes helt andre, hos Varerne og Produktionen liggende Aarsager“.

(»Nat. øk. Tidsskrift« 4. Hefte 1886.)

Uagtet de to Herrer paa mange Punkter er enige og øjensynlig gjør sig Umage for at kritisere hinandens Argumenter med kollegial Hensynsfuldhed, viser dog ovenstaaende Udtalelser, at de har et forskjelligt Grundsyn paa Aarsagerne til Prisfaldet. —

Kontorchef i Nationalbanken, Emil Meyer, har i sit i flere Oplag udkomne populære Skrift: »Penge«, nærmest udtalt sig i Overensstemmelse med Monometallisterne.

Naar man vil undersøge, hvor vidt der virkelig er indtraadt en Knaphed paa Penge, maa man under Bedømmelsen af Argumenterne pro et kontra tage tilborligt Hensyn til den selvindlysende Grundregel, at Pengebehovet til en vis Grad stiger og falder med Prisniveauet. Naar Vareprisernc er lave, behoves der færre Penge til Verdens Handelsomsætning, end naar Priserne er høje. En fortsat Stigning medfører et voxende Krav til Møntmængden, et forsat Prisfald medfører et aftagende Krav til Møntmængden.

Af disse Forhold udvikler der sig et avtomatisk virkende Reguleringssystem, og man kan med en vis Berettigelse hævde den Paastand, at Verdens samlede Omsætning kan besørges lige tilfredsstillende, hvad enten Pengemængden andrager 2, 4, 6, 8 eller 10 pCt. af de omsatte Værdier. Forøges Pengemængden, vil vi ved ellers uforandrede Forhold bogføre Værdierne med højere Tal; formindskes Pengemængden vil vi bogføre dem med lavere Tal. Den forskjellige Bogføring kan, som paavist i et tidligere Afsnit, til forskjellige Tider i høj Grad paavirke Individernes indbyrdes Afregninger uden at medføre nogensomhelst Forandring i Samfundets samlede Aktivmasse. Jo lavere Prisniveauet staar, des mindre behøver man at frygte de Forstyrrelser, der altid ledsager et større Prisfald. Jo højere Prisniveauet drives i Vejret, des dybere bliver nødvendigvis Faldet, og man ser derfor endnu stadig som i gamle Dage den bibelske Historie om de fede og de magre Køer gjentage sig. I »gode« Aar skabes Aarsagerne for efterfølgende »daarlige« Aar. I daarlige Aar skabes Betingelserne for efterfølgende gode Aar. Exempelvis kan anføres, at vi her i Danmark i sidste Halvdel af indeværende Aarhundrede har set Landejendommene stige til den firedobbelte Pris eller efter Forholdet 25—100, uagtet Ejendommenes Ydeevne i mange Tilfælde ikke er steget mere end ⅓ Del eller efter Forholdet 25—33⅓. Ved fortsatte Salg har en Generations skiftende Ejere betalt Ejendommene med stadig stigende

Priser. Der er blevet optaget Prioritetslaan ikke i Forhold til den forøgede Ydeevne, men i Forhold til den forøgede Pris. Men hvad enten saadanne Ejendomme er forblevne i de samme Hænder eller de er overgaaede til nye Ejere, hvad enten de er gjældfri eller gjældbehæftede, saa er det klart, at den som et Held for Landet lovpriste stærke Opgang er den direkte Aarsag til det efterfølgende som en Ulykke for Landet beklagede Prisfald. Den langt ud over Ydeevnens Fremgang fortsatte Prisstigning, der af den ene Generation blev bogført som en Vinding, nødte den næste Generation til partielt at afskrive som et Tab.

Den reelle Fremgang for Landet bestaar i dets kvantitativt og kvalitativt forøgede Produktionsevne, og denne Fremgang er en sikker og varig Vinding, hvor lavt end Priserne maatte synke.

En i Pengemængdens Forøgelse bundende, fortsat Prisstigning er praktisk set umulig, og dersom den var mulig, vilde den ikke forbedre Samfundets Status. Hvis en Ejendom, der i 1845 stod bogført til Kr. 25,000, og som i de følgende 30 Aar efterhaanden gik op til Kr. 100,000, skulde vedblive at stige efter samme Forhold i den næste Generation, vilde vi uden mindste Gavn, men til stor Ulempe for Statshusholdningen, komme til at regne med aldeles urimelige Pristal. Men hvor højt vi end tænker os Stigningen af disse Pristal fortsat, vilde vi aldrig kunne undgaa Klagerne over daarlige Tider og daarlige Priser, hver Gang det uundgaaelige Tilbageslag indtraadte.

Kriserne vilde tvært imod blive mere ødelæggende i samme Forhold, som Prisniveauets Højde var bleven skruet i Vejret. Da Frankrigs Landmænd i Slutningen af forrige Aarhundrede fik 750—1000 Francs for et Pund Smør, stod de sig ikke nær saa godt som nu, hvor de maa nøjes med 1½—2 Francs.

Den Gang var det ganske vist Assignaternes: de ufunderede Papirpenges Mængde, der fremtvang Anvendelsen af et stadigt tiltagende Antal Nuller i Pristallene, men Virkningen vilde have været nøjagtig den samme, hvis Verdens Beholdning af Guld og Sølv paa samme Tid var bleven forøget med samme Lethed og efter samme Maalestok.

Naar Bimetallisterne lover, at de ved Hjælp af Metalpengenes Forøgelse vil standse Nedgangen og fremtvinge en ny Opgang i Priserne, saa maa Virkningen af denne Forholdsregel i heldigste Tilfælde nødvendigvis blive forbigaaende. Det forhøjede Prisniveau vilde med-

føre nye, forøgede Krav til Montmængden, og naar vi havde slaaet vort sidste Pund Guld og Sølv til Mønt, vilde vi for at tilfredsstille de af en vedvarende Prisstigning følgende Krav blive nødt til at fortsætte med Kobber, Nikkel og Bly. Og gjorde vi det, var vi endda lige langt eller — længere fra Maalet.

Ved hvert Aars Kjøb og Salg vilde de nye Ejere begynde med den sidst bogførte Indkjøbspris som Basis for deres Beregninger. Og hvad enten denne Basis blev 1,000, 2,000 eller 10,000, vilde den saakaldte »Pengeknaphed« altid paany melde sig samtidig med, at der oven paa en Række af gode Aar indtraadte et af de uundgaaelige, periodiske »Prisfald over hele Linjen«.

I de her under Punkt 4 fremførte Synspunkter er der særligt taget Sigte paa Begrebet: Pengeknaphed, men det udtalte bør ses og bedømmes i Sammenhæng med de foregaaende og efterfølgende Afsnit.

Selvfølgelig maa og kan man ikke ensidigt udlede Prisforandringerne af Møntmængden alene. Gjorde man det, vilde man staa værgeløs lige over for Bimetallismens Argumenter.

Mangfoldige andre Aarsager indvirker direkte og indirekte paa Prisniveauet. Misvæxt kan øge Kornpriserne. Krige mellem store Stater, med deraf følgende partiel Standsning af Produktion og Omsætning og enorm Ødelæggelse af Værdier, kan fremkalde en midlertidig Stigning i andre Landes Agerbrugs- og Industriprodukter. Paa lignende Maade kuldkaster nye Opfindelser tidt fuldstændig ældre Værdi-Beregninger. For blot at tage et enkelt Exempel kan man sammenligne Munkenes møjsommeligt nedskrevne Bøger med de Værker, der myldrede frem efter Gutenbergs epokegjørende Opfindelse af Bogtrykkerkunsten. Og sammenligner man nu i Slutningen af det 19de Aarhundrede Gutenbergs i Haandpresse trykte Bibel med Viktoriapressens stereotyperede Maskinprodukt, saa har man Forklaringen af Aarsagerne til et Prisfald, der knugende, rammende og knusende rydder det gamle, der har overlevet sig selv, og jævner Vejen for det menneskelige Fremskridt.

Netop i Perioder med nedadgaaende Priser, ser man over alt Geniet og Snillet anstrenge sig efter yderste Evne for at udfinde nye Forbedringer og modbalancere de af Prisfaldet følgende Tab ved Hjælp af et øget Produktionsudbytte.

I denne Retning, der paa det nøjeste hænger sammen med

Realisations-Muligheden af det arbejdende Samfunds Trang til formindsket Arbejde og forøget Velvære, har de magre, de »pengeknappe« Aar et ubestrideligt Fortrin frem for de fede.

Mangfoldige Betragtninger melder sig her og drager Tankerne langt ud over det foreliggende Æmne, men Stoffet fordrer en Begrændsning inden for den foreskrevne Ramme.

Hensigten med de ovenfor fremforte Argumenter var nærmest den at vise, hvorledes «Pengeknapheden» stadig følger os i Hælene under Prisernes Vandring, og at dette Aartusender gamle Spøgelse melder sig paany, hver Gang vi efter at være gaaet op ad Bakke under skiftende Produktions- og Omsætningsforhold bliver nodt til atter at gaa ned.

Og sluttelig henleder Forfatteren endnu Læsernes Opmærksomhed paa det mærkelige Særsyn, at Klagerne over Pengeknapheden og Tilbud om Midler til at afhjælpe dette Onde aldrig lyder mere højrostet end paa de Tider, hvor et ualmindeligt lavt Prisniveau medforer = stadig aftagende Krav til Møntmængden.

5) Sølvets Gjenindsættelse i sin gamle Plads som Møntmetal vil øge Verdens Pengemængde og bevirke en Opgang i Priserne.

Der er ingen Tvivl om, at Bimetallisterne har Ret, naar de paastaar, at Verdens Pengemængde vilde blive forøget, hvis Sølvet blev stillet lige med Guldet som lovligt Betalingsmiddel efter et ved international Overenskomst fastsat indbyrdes Værdiforhold, og Staterne paatog sig den Forpligtelse paa Basis af dette Værdiforhold uden nogensomhelst Begrænsning af Kvantiteten at slaa Penge af ethvert Kvantum Sølv, der blev indleveret til Montværkstederne.

Derimod er det mindre sikkert, at Pengemængdens Forøgelse vilde medføre de gavnlige Følger, man lover sig af de bimetallistiske Forholdsreglers Gjennemforelse. For Pengenes Vedkommende er det nemlig ikke Mængden i og for sig men derimod Kjøbeevnen, det kommer an paa.

Naar man tænker sig to Lande, i hvilke Pengevæsenet er ordnet saa forskjelligt, at man i det ene Land helt igjennem betaler 100 Kroner for det, man i det andet Land kan faa for 50 Kroner, saa vil en Mand med 100,000 Kroner i det første Land ikke være rigere

end en Mand med 50,000 Kroner i det andet. Et saadant Forhold bestaar for Tiden mellem Mexiko og »De foren Stater«, men Mexikaneren er ikke rigere, fordi han bogfører sine Værdier med større Tal, og »De foren. Staters« Borgere vilde ikke blive rigere, hvis de fulgte Mexikanernes Exempel.

Dersom man vil reformere Pengevæsenet, bør man altsaa stedse have sin Opmærksomhed henvendt saavel paa Mængden som paa Kjøbeevnen, men det sidste bliver som oftest forsømt. Den Enkeltes Higen efter at forøge sin Pengemængde falder overfladisk set sammen med Læren om Gavnligheden af en almindelig Forøgelse af Pengemængden. Derfor er Bimetallismen populær. Den nøgterne Sandhed, at den Enkelte kun har Fordel af sin Pengemængdes Forøgelse under den Forudsætning, at Pengenes Kjøbeevne ikke aftager i samme Forhold, som Mængden tiltager, fattes mindre let og vækker mindre Begejstring.

Det staar Producenterne og Sælgerne som oftest heller ikke rigtig klart, at det, de attraar og sukker efter, ikke er et stationært højere Prisniveau, men stigende Priser paa deres egne Varer. Og endda er Stigningen kun fordelagtig, hvis Priserne gaar i Vejret paa Basis af den bestaaende Montmængde. Stiger de paa Grund af Montmængdens almindelige Forøgelse, saa bliver Fordelen for Sælgerne imaginær.

Som vi har set i et tidligere Afsnit, er Indiens Jernbaner i Forbindelse med Suez-Kanalen Skyld i, at store Kvantiteter af indisk Hvede kommer til Evropa og trykker Prisen paa evropæiske Landmænds Hvede. Amerikas Jernbaner og Atlanterhavets hurtigt sejlende Dampere er Skyld i, at amerikanske Landbrugsprodukter trykker Priserne paa de evropæiske Markeder Millioner af Konsumenter opnaar lettere Adgang til deres Livsfornødenheder, men mange Landmænd knuges og ruineres under den oversøiske Konkurrence.

Og ingen Montfods-Forandring kan hjælpe dem til bedre Konkurrence Vilkaar De Fordele, der tænkes opnaaede ad denne Vej, vilde øjeblikkelig gjøre sig gjældende alle Vegne, men netop derfor vilde Stillingen i sin Helhed i alt væsentligt blive uforandret Naar Amerikas Farmere befries for det Tryk, de lider under, vil de

producere endnu mere og »oversvømme« Evropa med endnu større Kvantiteter end hidtil.

Men er da en almindelig Prisstigning over hele Linien ikke et Gode?

Bagehot gav i sit ansete Værk: »Lombard Street« paa dette Spørgsmaal følgende Svar:

For Landet i sin Helhed er en almindelig Prisstigning ikke til mindste Gavn. De højere Priser medfører kun den Forskjel, at Landets Værdier, uden Forandring i deres effektive indbyrdes Ombytningsforhold, posteres med nominelt højere Pristal. Alligevel kan det ikke nægtes, at Folk i Almindelighed føler sig lykkeligere, naar de kan bogføre deres Aktiva med voxende Beløb. De bilder sig ind, at de er rigere, uagtet de i Virkeligheden ikke er det. Og da Opgangen i Reglen ikke foregaar samtidig paa alle Varer men indtræder gradvis, vil de Sælgere, hvis Varer først uddrages under Stigningen, midlertidigt opnaa en virkelig Fordel. Enhver vil begynde med at tro, at han selv gaar frem, naar hans Varer gaar op, og en livlig Stemning vil gjøre sig gjældende i alle Forretningsbrancher.

Ogsaa Cernuschi har trods sin Begejstring for Bimetallismen udtalt Tvivl om høje Prisers Gavnlighed. Saaledes siger han et Steds i en af sine Afhandlinger (»Rational prices«):

Jeg kan ikke samstemme hverken med Sælgeren, der ønsker høje eller Kjøberen, som ønsker lave Priser. Men efterhaanden, som Udviklingen gaar frem, maa Priserne ved ellers uforandrede Forhold hellere falde end stige.

Men hvorfor lyder da Klagerne over daarlige Tider og daarlige Priser ens fra alle Verdens Egne, men mest højrøstet fra alle evropæiske Staters Undersaatter uden Hensyn til, om de regjeres efter monarkiske, republikanske eller slet ingen Principer?

Svar: Vi regner i Evropa baade i Byerne og paa Landet med for højt kapitaliserede Værdier, og vi forbruger tildels af den Grund gjennemgaaende langt flere Penge i vore Statshusholdninger, end vor økonomiske Status tillader.

Hvis Nedgangen i Priserne og den successive, for Individer og Samfundsklasser saa pinlige Nedskrivning af Privatejendommens bogførte Summer ikke ledsages af en tilsvarende, reel Nedgang i Staternes

aarlige Udgifter, vil Forholdene forværres, indtil vi ved en Kraftanstrengelse fra det produktivt arbejdende Samfunds Side fremtvinger en forsvarlig Balance i Regnskabet.

Enhver ved af egen eller andres Erfaring, at en billig kjøbt Landejendom er mere rentabel og taknemligere at drive end en dyrt kjøbt Naboejendom af samme Størrelse og Brugsværdi. Det samme gjælder nu til Dags om Ejendomme, der er adskilte ved et Verdenshav. Ved Kommunikationsmidlernes Udvikling udjævnes Distancerne.

Indien dyrker Hvede paa billig og lavt beskattet Jord. Evropa kan ikke konkurrere med sin Hvede, der voxer paa dyr og højt beskattet Jord. Nedgangen paa de evropæiske Landmænds Indtægtsside er uundgaaelig. De kan kun hjælpes ved en tilsvarende Nedgang paa Udgiftssiden.

Vestindien dyrker dyrt Sukker paa Rørplantager. Evropa uddrager billigt Sukker, i stadig voxende Mængder, af Roer. Vestindiens Sukkerplantager falder i Pris. Ingen Montforandring kan forandre dette Forhold.

Avstralien producerer aarlig Millioner af Faar til fabelagtig lave Priser. Ladninger af slagtede Faarekroppe kommer i voxende Antal til England. Det fortrinligt konserverede avstralske Kjød sælges i London til Halvdelen af den Pris, der før blev betalt for engelsk Faarekjød. Ulden følger Kjødet, og stadig tiltagende Kvantiteter af avstralsk Uld trykker Prisen paa evropæisk Uld. Mange Individer lider et uundgaaeligt Tab, men det menneskelige Samfund opnaar en billigere og rigeligere Forsyning — en Vinding.

Den Kjendsgjerning, at Konkurrencen fra hele Verden rykker Evropas Producenter stadig nærmere, lader sig hverken bortræsonnere eller ved Hjælp af kunstige Lovgivnings-Foranstaltninger bortdekretere. Vi har som sagt kun et eneste ufejlbart Middel til Gjenoprettelse af Balancen. Vi maa reducere Udgifterne.

Hvilke enorme Besparelser lod der sig ikke opnaa alene paa Militærbudgetterne uden i mindste Maade at forandre det relative Styrkeforhold mellem Armeerne. 50,000 mod 50,000, 100,000 mod 100,000, 1,000,000 mod 1,000,000, det har været Vejen frem ad. Milliarder, der nu Aar for Aar følger dette Fremskridt paa Udgiftssiden, vilde kunne spares, hvis man fra de større Tal efterhaanden gik tilbage igjen til de mindre. Den sunde Fornufts Kommandoraab

omkring! har længe lydt forgjæves, fordi den sunde Fornuft i det hele taget har meget lidt at sige, hvor Kanonernes Talsmænd faar Lov til at føre Ordet.

Uheldigvis har Forholdene her i Evropa under de civile Borgeres Mangel paa Aarvaagenhed udviklet sig derhen, at Militæret i Stedet for at tjene Landets Forsvar, saa godt som alle Vegne behersker Landets Lovgivning.

Her er en af Aarsagerne til vor Tids økonomiske Misère, men denne enkelte Aarsags Fjernelse vilde ingenlunde, som det hyppigt antages, være tilstrækkelig til at gjengive os »gode Tider«. Selv om hver eneste Soldat i hvert eneste Land blev tilbagegivet til det civile Samfund, vilde der fra Tid til anden indtræde Stagnations-Perioder med deraf følgende Trang til fortsatte tidssvarende Reformer paa mangfoldige Omraader.

I Stedet for at spilde deres Kræfter paa en haabløs Mobilisering mod Guldmøntfoden, burde Evropas Landmænd med urokkelig Konsekvens arbejde hen til Besparelser i Statshusholdningen og derigjennem søge at opnaa en varig Formindskelse af de paa deres Ejendomme hvilende direkte og indirekte Skatter og Afgifter. Hvert Skridt i den Retning er et sikkert Skridt frem ad. Ingen Mirakelkur, ingen Møntfods-Forandring, den være sig national, international eller universal, vil hjælpe dem til »bedre Tider.«

Men det vil koste en haard Kamp, inden disse ilde sete Anskuelser vinder Indpas og faar Fodfæste. Det er langt lettere at holde alt gaaende i det gamle Spor og sætte sin Lid til Tryllemidler, der skal helbrede alle økonomiske Onder.

Det bør dog tilføjes, at moderate Bimetallister hverken lover eller venter sig en saadan mirakuløs Virkning af den dobbelte Møntfods Indførelse. Det er Systemets Fantaster, der bærer Skylden for de vilde Løfter.

6) Prisniveauet vil kunne holdes i Ligevægt, hvis Møntmængden voxer i samme Forhold som Omsætningen.

Pengemængdens, Vareproduktionens og Omsætningens Summer staar ikke i noget beregneligt Forhold til hinanden. Det samme Varekvantum kan inden for en vis Tid blive omsat 10, 20 og 100 Gange ifølge Aarsager, for hvilke der ikke kan opstilles gyldige Regler.

Noget lignende gjælder om alle andre Værdier, der lader sig drage ind under Omsætningen. De kan skifte Ejer mere eller mindre hyppigt, og de af Ejeskiftet resulterende Kjøbs- og Salgsforpligtelser kan til forskjellige Tider medføre meget vexlende Krav til Omsætningsmidlerne.

Udviklingen gaar dog med tiltagende Hurtighed i den Retning, at der til Verdens Handelsomsætning stadig kræves mindre Mønt i Forhold til de omsatte Værdier. Pengenes Omløbshastighed er tiltaget efter en Maalestok, der kuldkaster alle paa Minimalberegninger baserede Kvantitets-Theorier, og endda er der her til Dels set bort fra Kreditmidlernes vidunderlige Udvikling.

Den foregaaede Forandring skyldes nogle faa, let fattelige Aarsager.

Vareforretningen har efterhaanden under Trafikmidlernes Udvikling, paa Vejen fra Producenten til Konsumenten, frigjort sig for en Mængde overflødiggjorte Mellemstationer. Og samtidig er Pengetransaktionerne blevne ledede ind i nye Spor, ad hvilke Pengene i Omsætningens Tjeneste cirkulerer frem og tilbage med lynsnar Fart, medens de før bevægede sig langsomt og usikkert over snævert begrænsede Omraader.

Et Blik paa Post- og Telegrafvæsenets Udvikling er tilstrækkeligt til at vise, hvor helt forskjelligt vi kan manøvrere med en og samme Pengemængde nu i Sammenligning med Dispositionerne for 50 Aar siden. Medens man den Gang tidt maatte vente maaneds- og halvaarsvis paa oversøiske Pengesendinger, Konossementer og accepterede Vexler, kan vi nu ved Hjælp af et Telegram inden 24 Timer klare et Mellemværende med vore Antipoder, og disse kan Dagen efter ved et nyt Telegram dirigere det til deres Disposition stillede Beløb til en anden Egn af Jordkloden. Hele Verdenshandelen inddrages efterhaanden under Virkningen af et internationalt Girosystem, og Besparelsen i Pengenes Brug grænser til det utrolige.

Hvor hurtig end Varerne efterhaanden bliver befordrede, og hvor hyppigt de end nu i Sammenligning med tidligere Tider skifter Hænder inden for samme Tidsrum, kan Total-Reguleringen dog besørges med en ringe Brøkdel af de Penge, som de samme Transaktioner vilde have udkrævet for blot et halvt Hundrede Aar siden.

Man bør ogsaa erindre, at et og samme Kvantum Guld og Sølv

kan gjøre Tjeneste fra Slægt til Slægt gjennem Aartusender. Enhver Forøgelse af Mængden er en varig Forøgelse. Men det samme gjælder ikke om de til Konsumption bestemte Varemængder. Disse fortæres og forbruges, og efterhaanden, som de forbruges, forsvinder de af Omsætningen.

Hvor stærkt end Vareproduktionen tiltager, vil vi med Lethed kunne klare de af Omsætningen følgende pekuniære Krav uden en tilsvarende Forøgelse af Pengemængden. Saa langt fra at gavne, vilde en saadan proportionel Forøgelse tvært imod medføre et enormt Spild af Tid og Kræfter. Det menneskelige Arbejde, der uden Nytte anvendes i Produktionen af de ædle Metaller, er misbrugt Kraft. Der behøves kun et begrænset Kvantum Guld og Sølv til Omsætningen. Guldbevægelsen er en naturlig Reaktion mod den ved fejle Love stimulerede, ubegrænsede Forøgelse af Møntmetallerne, hvis Ombytningsværdi nødvendigvis maa aftage, efterhaanden som det for Omsætningen disponible Kvantum øges ud over Behovet.

Naar man, som Chevalier oplyste, i 1850 til Indkjøb af et vist Kvantum Korn behøvede 6 Gange saa meget Sølv og 4 Gange saa meget Guld som forinden Amerikas Opdagelse i Slutningen af det 15de Aarhundrede, saa er det tvivlsomt, hvor vidt denne Forøgelse af Møntmetallerne har været Jordklodens Befolkning til nogen virkelig, varig Nytte. Og en ny Forøgelse fra 4 og 6 til 8 og 12 vilde ingenlunde være et Fremskridt.

Adam Smith udtalte allerede før hundrede Aar siden: »Det er ikke de store Tilførsler af Guld og Sølv oven paa Amerikas Opdagelse, der har beriget Evropa« (»Wealth of Nations« II. Vol. p. 20).

Og i Fjor udtalte en anden berømt Skotte, Henry Dunning Macleod, i en Artikel om Møntspørgsmaalet:

»Den ubegrænsede Udprægning af Sølvpenge har nøjagtig samme Virkning som den ubegrænsede Udstedelse af uindløselige Papirpenge«. (»The Scotsman« 11. April 1892).

Sammesteds fremfører Macleod paany sin bekjendte, fra mange Sider angrebne Fundamentalsætning:

»Krediten i alle sine Former har samme Indflydelse paa Priserne og paa de ædle Metallers Kjøbeevne som en tilsvarende Forøgelse af Metallerne selv.«

Men disse og mange lignende Argumenter imod Pengemængdens Forøgelse møder Bimetallisterne med den i og for sig sande Paastand, at den nyere Tids Udvikling med alle Fremskridt, der er knyttede til den, faktisk er foregaaet paa det Grundlag for Pengevæsenet, som de anbefaler. Om end deres System ikke har været Aarsag til Fremskridtet, saa har det — siger de — i hvert Tilfælde ikke forhindret det. Og heri ligger efter deres Mening den bedste Garanti for, at de farlige Konsekvenser, Monometallisterne befrygter, heller ikke i Fremtiden vil resultere af den dobbelte Montfods Vedtagelse.

7) Laangivende Kapitalister har som Følge af Guldmøntfodens Indførelse høstet ublu Fordele paa Laantagernes Bekostning.

Den under Afsnittet »Penge og Kapital« givne Redegjørelse viser det skjæve i hele denne overfladiske Betragtning. Næst at erindre, at en og samme Person i mangfoldige Tilfælde samtidig er Laangiver og Laantager, kommer man ved en upartisk Undersøgelse hurtig til den Slutning, at Kapitalist-Theorien i den her fremdragne Idé-Forbindelse er udledet af et fejlt Grundsyn.

Det praktiske Livs daglige Erfaringer viser tydeligt Uholdbarbarheden af den Opfattelse, at Individer og Institutioner, der yder Pengelaan, særlig repræsenterer den besiddende, uproduktive Del af Samfundet, medens Laantagerne nærmest repræsenterer Arbejdet og de mindre Bemidlede, under Pengemændenes Udsugninger lidende Klasser.

Enhver Sparekasse, enhver Bank og ethvert offentligt eller privat Pengeinstitut, der modtager Indskud paa Sparekasse-Vilkaar, er Opsamlingssted for midlertidig lediggjorte Penge, der flyder sammen fra mange forskjellige Kanter for at søge frugtbar Anvendelse i Omsætningens Tjeneste.

Arbejderen, der har 10 Kroner i sin Bankbog, er »Kapitalist« ligesaa sikkert, som Rigmanden hvis Indskud løber op til hundrede Tusender. Rundt om i de forskjellige Stater med velordnet Bank- og Kreditvæsen figurerer ogsaa de smaa Pengeindskuds samlede Beløb med saa store Tal, at Pengemarkedet vilde rystes i sin Grundvold, hvis disse Beløb, der i ikke faa Lande naar op til Milliarder, pludselig

blev unddragne de Laan ydende Individers og Institutioners Virksomhed. Hyppigt bestyres de opsamlede Penge af beskedent lønnede Embedsmænd, medens Aarets Overskud af den samlede Drift godskrives Interessenterne og spredes over alle Samfundsklasser.

Men det er i og for sig, fra hvilket Synspunkt man end ser paa Sagen, en utilgivelig Fejl at bogføre Pengebesiddelsen og Kredittrangen som et Plus og et Minus, der supplerer hinanden og som samlede danner et Hele. En Mand, der hverken ejer Guld eller Sølv ud over de faa Penge, han gaar med i Lommen, kan i mangfoldige Tilfælde uden mindste Vanskelighed skaffe sig selv og andre en Kredit paa Millioner. Enhver, der er Ejer af sælgelige Værdier, kan under normale Forhold opnaa en Pengekredit paa Basis af disse Værdier, hvad enten de bestaar af Varer, Jord, Bygninger, Skove, Skibe, Miner, Obligationer, Aktier eller andre realisable Ejendele al hvad Navn nævnes kan. Men selv en saadan Besiddelses- eller Dispositionsret er ingenlunde en nødvendig Betingelse for Opnaaelsen af et Laan eller en Kredit. Rent personlige Egenskaber: Hæderlighed, Pligtopfyldenhed, Flid, Talent, Geni, Kundskaber, tekniske Færdigheder og utallige andre legemlige og aandelige Fortrin giver, som Erfaringen fra hver Dag og hvert Land viser, Adgang til Laan og Kredit.

Man behøver saaledes hverken at gaa ret langt eller ret dybt for at finde Urimeligheden af ethvert Ræsonnement, i hvilket Pengebesiddelsen rent vilkaarligt og fuldstændig fejlagtigt først identificeres med Kapitalbesiddelsen og derefter skydes frem som Hovedfaktor i Forholdet mellem Møntfoden, Rentefoden og Krediten.

Det kan ikke ofte nok gjentages, at Pengene kun indtager en meget ringe Plads blandt Værdierne. »Washington Mint report« for 1890 opførte Verdens samlede Møntmængde (Guld, Sølv og Sedler) med ca. 2,500 Millioner Pund Sterling. To Aar tidligere, i 1888, opførtes Evropas samlede Værdier af Mulhall med tilnærmelsesvis £ 45,000 Millioner. Selvfølgelig kan der rejses Tvivl om den absolute Rigtighed af disse Tal, men i hvert Tilfælde giver de det bedste Overblik, der paa Statistikens nuværende Stadium kan skaffes til Veje. Tager man »De forenede Staters«, Kanadas, Kapkoloniens og Avstraliens kapitaliserede Nationalformue med, naar man et samlet Beløb af rigelig £ 60,000 Mill. Men endda mangler i dette Overslag endnu alle de

Værdier, der findes i Asien, Sydamerika og Størstedelen af Afrika m. m. Højt regnet kan man sætte Verdens Guld- og Sølvpenge til $1\frac{1}{2}$ à 2 pCt. af Værdiernes Totalsum.

Man skulde derfor synes, at Bimetallisterne i høj Grad overvurderer Betydningen af deres System, naar de antager, at en Forandring i det indbyrdes Værdiforhold mellem Guldet og Sølvet, der tilsammen andrager de 2 pCt., skal kunne modbalancere de fra mangfoldige Aarsager hidrørende relative Værdiforandringer mellem Pengene og alle de Poster, der tilsammen udgjør de 98 pCt.

Men er det nu i det hele taget rigtigt, at Ejerne af Guldet eller Disponenterne over Guldet har høstet saa store Fordele efter Guldmøntfodens Indførelse?

Erfaringen fra alle ældre og adskillige yngre Kulturlande med ordnet Pengevæsen viser, at Renten af regulære og solidt funderede Pengelaan stadig er gaaet ned. Siden 1873 er der i Lande med effektiv Guldmøntfod som f. Ex. England og Danmark foretaget Rentekonverteringer, der uden Undtagelse har medført en formindsket Renteindtægt for Laanyderne og Obligationsejerne. For Englands Vedkommende konverterede Goschen for faa Aar siden 3 pCt. Statslaan til $2\frac{3}{4}$ pCt., og endda blev der samtidig vedtaget en til et senere Tidspunkt fastsat yderligere Nedsættelse til $2\frac{1}{2}$ pCt. pro Anno.

Naar man taler om Guldets forøgede Kjøbeevne, og deraf drager den Slutning, at Guldkreditorerne har opnaaet særlige Fordele paa Debitorernes Bekostning, bør man tage Hensyn til den dalende Rente og de synkende Kurser paa de fleste Værdipapirer. »Kuponklipperne« har i de senere Aar som oftest haft meget lidt at klippe.

Man maa ikke glemme, at det ikke er Guldbesiddelsen i og for sig, som har Betydning for Ejeren, men derimod det Udbytte, Guldbesiddelsen sætter ham i Stand til at opnaa. Og her kommer man meget hurtig til den Slutning, at Pengemænd nu til Dags maa opspare meget større Summer og arbejde meget mere iherdigt end før for at gjøre deres Penge frugtbringende.

Exempelvist anføres efter [illegible] nogle Tal fra de belgiske Kulminers officielle Regnskaber. I Tidsrummet fra 1870—1884 fordeltes Brutto Udbyttet paa følgende Maade.

til Arbejderne	56.[illegible]	pCt.
til Ejerne	1.[illegible]	—
til Omkostningerne	42.[illegible]	—

Disse af den belgiske Finansminister Beernaert fremførte Tal viser et af mange Omraader, hvor Pengemændene har faaet et meget magert Udbytte. Men noget lignende gjælder jo i Virkeligheden om Ejerne af Driftskapitalen i de fleste Produktionsbrancher. Industrien, Agerbruget, Fiskeriet, Minedriften, Jernbanevæsenet, Skibsfarten og mange andre Forretningsgrene viser saa godt som overalt et meget ringe Overskud for den i Pengeform engagerede Kapital.

Et af de faa Omraader, paa hvilket der kan paapeges en effektiv Fremgang over saa godt som hele Linjen, er Arbejdernes Lønningsforhold. Men denne Fremgang skyldes ingen Møntfods-Forandringer. Den er en Følge af Arbejdernes fortrinlige Organisation, og den vilde være bleven opnaaet, hvad enten vi havde baseret vort Møntvæsen paa et eller to eller ti Metaller.

Hvis Landmændene fulgte Arbejdernes Exempel og organiserede sig med det Formaal for Øje at skaffe Balance i deres Regnskab gjennem Besparelser i Statsudgifterne og Nedsættelse af de paa Landbruget lagte direkte og indirekte Skatter, vilde de hurtig opnaa Lettelser, som ingen Møntforandring kan skaffe dem.

8) Betalingen af Gjæld, Renter, Skatter og Afgifter vil blive lettet ved Gjenindførelsen af den dobbelte Møntfod.

Den i det foregaaende paapegede Vej ved Hjælp af Besparelser i Statens Udgifter at opnaa Besparelser i den private Drift fører sikkert til Maalet. Derimod er det meget tvivlsomt, om en Forandring af Møntfoden vil gavne Debitorerne og Skatteyderne.

Hvad Renten angaar, saa er den under Guldmøntfoden ikke gaaet højere men lavere. Rentebevægelsen er altsaa gaaet i Debitorernes Favør.

Spørgsmaalet om Betalingen af Gjælden er blevet indgaaende behandlet under Afsnittet: »Møntforandringens Virkninger ind ad til«, og den der fremførte Redegjørelse passer i alt væsentligt ogsaa paa Debitorernes Stilling i det internationale Gjældsforhold. Selv om en Møntlov medførte den Virkning, at Laantagerne opnaaede en øjeblikkelig Fordel under Overgangen fra det gamle til det ny System, vilde vi bagefter gjenfinde alle de gamle Vanskeligheder, tilmed efter en i Forhold til Prisniveauets Stigning forstørret Maalestok.

Ingen national eller international Møntfodsforandring kan udjevne nationale og internationale Uligheder, der skyldes Klimaet, den geografiske Beliggenhed, Befolkningens proportionelle Tilvæxt og Tæthed, Jordbundens forskjellige Beskaffenhed, Racefortrin, Kul- og Jernminers Beliggenhed og en Mængde andre Aarsager, der behersker Konkurrenceforholdene.

Hvor Klimaet er mildt og varmt og Jorden er frodig, vil der, hvad enten man regner med Sølvdollars eller Guldsovereigns, altid behøves mindre Arbejde i »Kampen for Tilværelsen« end i de Egne hvor Jorden er dækket med Sne den halve Del af Aaret, og hvor Kulden medfører Nødvendigheden af solidere Boliger og en forøget Brug af Fødemidler og Beklædningsgjenstande.

Det hjælper ikke paa Balancen, naar man samtidig borttager et Lod af samme Vægt fra hver Side af Vægtskaalen. Hvis vi gjennem en Forandring af Møntfoden formindsker Pengenes Kjøbeevne, saa vil Virkningen i første Instans ganske vist være den, at alle Udgifter til Lønninger og Salærer, iberegnet Arbejdslønnen, gaar ned i samme Forhold. Men det vilde være naivt at tro, at Ministre og Lovgivere, Officerer og Embedsmænd, Præster og Lærere, Medhjælpere og Arbejdere efter Forandringen roligt vilde finde sig i at blive betalt med Penge, der kun var halvt saa meget værd som de Penge, de modtog før Forandringen. Alle Statens Funktionærer og alle Medhjælpere og Arbejdere i private Stillinger vilde hurtig møde frem med Krav om Tillæg og Forhøjelser svarende til Nedgangen i Pengenes Kjøbeevne. Det samme gjælder ret beset om vore Udgifter i alle mulige andre Forhold. En uimodstaaelig Reformbestræbelse vilde gjøre sig gjældende inden for hver enkelt Samfundsklasse, indtil vi efterhaanden atter var naaet til de gamle, indbyrdes Vilkaar.

Og saa vilde alle de gamle Klager begynde forfra. En virkelig og varig Lettelse kan kun opnaas ved Hjælp af virkelige og varige Besparelser i vore bevægelige Udgifter bl. a. paa Militærvæsenets, Alkoholforbrugets og Administrationens forskjellige Omraader. Men alle disse Besparelser kan lige saa godt gjennemføres paa det nu gjældende som paa et nyt Grundlag for Møntvæsenet.

9) Priserne reguleres ved Tilbud og Efterspørgsel. Den ved Guldmøntfodens Indførelse fremkaldte Efterspørgsel efter Guld har gjort Guldet dyrt.

Det er en fra alle Sider indrømmet Kjendsgjerning, at Priserne paavirkes af Tilbud og Efterspørgsel. Dette gjælder ej alene om Varer og Konsumptionsartikler i almindelig Forstand men ogsaa om de ædle Metaller. Naar man af og til fra Monometallisternes Side hører fremført den Paastand, at de ædle Metaller under Guldmøntfoden overlades til den frie Paavirkning af Tilbud og Efterspørgsel lige som alle andre Varer, medens Bimetallisterne ved Lovens Indblanding vil skabe en Tvangskurs paa Sølvet, saa halter dette Ræsonnement af flere Grunde.

Naar en Del af Verdens større Stater, i hvilke enten Sølvet alene eller Sølv- og Guld i Forening har været legal tender, pludselig indfører Guldmøntfoden, saa forøges ved Lovens direkte Indblanding Efterspørgslen efter Guldet. Og idet Sølvet afskaffes som lovligt Betalingsmiddel, formindskes ved Lovens direkte Indblanding Efterspørgslen efter Sølvet samtidig med, at den lediggjorte Sølvmængde forøger Tilbudet. Sølvet kommer altsaa midlertidigt til at staa i det mest uheldige Forhold, for saa vidt Tilbud og Efterspørgsel gjør sig gjældende som Prismoment, og Lovgivningens Medvirkning til denne Sølvets forandrede Stilling er uomtvistelig.

Et simpelt Tankeexperiment vil øjeblikkelig klargjøre Rigtigheden af den her dragne Slutning.

I 1873 havde England Guldmøntfoden, medens Sølvet var legal tender i Tyskland. Vi saa den Gang Tyskland opgive Sølvet og vælge Guldet. Andre Stater fulgte Tysklands Exempel; Guldet steg, og Sølvet faldt i Pris. Men sæt nu, at Udviklingen var gaaet den modsatte Vej. Sæt, at England var gaaet over til Sølvmøntfoden, hvad vilde der saa være sket?

Guldet vilde da, ved ellers uforandrede Forhold, være gaaet ned, og Sølvets Pris vilde være gaaet op. Dette udelukker ikke Muligheden af en Nedgang i Varepriserne, men Sølvet vilde ved Lovens Medvirkning være blevet det mest begunstigede af de to Metaller.

Bimetallisterne har ogsaa Retten paa deres Side, naar de hævder, at en international Overenskomst om Sølvets Gjenoptagelse som legal

tender vilde fremkalde en forøget Efterspørgsel efter Sølv og derigjennem et i Sølvets Favør forandret Værdiforhold ej alene mellem Sølv og Guld, men ogsaa mellem Sølv og andre Varer.

Men hele denne, paa Møntlovgivningens Forhold til Tilbud og Efterspørgsel baserede Argumentation er vildledende, naar man ikke samtidig tager Hensyn til de mange andre Faktorer, der uafladelig paavirker Produktion og Omsætning og udøver en direkte Indflydelse paa Priserne.

Under Punkt 4 henledede s allerede Opmærksomheden paa de Omvæltninger, en eneste vigtig Begivenhed som Bogtrykkerkunstens Opfindelse har fremkaldt i Værdiforholdene ej alene paa Bogmarkedet men indirekte paa mange andre Brancher.

Lignende Fremskridt viser sig paa mange Produktions-Omraader. Dampvæven har i Forening med Damp-Spindemaskinen fremkaldt en fuldstændig Revolution i Produktions- og Salgspriserne paa vore Beklædningsstoffer. En bekjendt amerikansk Forfatter, Henry Watterson, meddelte for nogle Aar siden i »Harpers Magazine«, at det til Bomuldsplantens Dyrkning og Bomuldsvarernes Fremstilling anvendte Arbejde i Løbet af de sidste 100 Aar, men særlig siden Dampmaskinernes Opfindelse, er undergaaet saa store Forandringer, at der nu, efter en Gjennemsnitsberegning af det samlede, producerede Varekvantum og det samlede Antal Arbejdere, kun behøves 1 Mand, hvor der før behøvedes 2500.

Efter Bessemer-Processens Opfindelse faldt Prisen paa Staal-Jernbaneskinner i Løbet af en Snes Aar til ca. 1/5 Del, uagtet Efterspørgslen efter Skinnerne paa Grund af Jernbanevæsenets store Udvikling samtidig steg efter en kolossal Maalestok*).

Man behøver ikke at gaa ret langt ad den her antydede Vej for at komme til den Erkjendelse, at hver enkelt Vares Omsætningsværdi forandrer sig under Paavirkningen af mange forskjellige, fra Møntloven helt uafhængigt virkende Aarsager. Hver Gang en ny Opfindelse eller Forbedring simplificerer og letter Fremstillingen af en Handelsvare, saaledes at Verdensforretningen kan regne med tiltagende Kvantiteter og aftagende Produktions-Omkostninger vil den paagjeldende Vare

*) Ifølge Wilson [illegible] Aargang [illegible] £ 17 [illegible] 1864 til £ [illegible] 12 [illegible] 18[illegible]

synke i Pris. Derfor maa en Nedgang i Priserne under normale Forhold opfattes som en naturlig Følge af Fremskridtet, hvor meget end enkelte Samfundsklasser har lidt og fremdeles vil lide under Overgangen fra det gamle til det ny.

Selv om man kunde opnaa en international Overenskomst om den lovlige Fastsættelse af et bestemt, indbyrdes Værdiforhold mellem Guldet og Sølvet, vilde ingen Lovgivning kunne forhindre de af forandrede Produktionsvilkaar følgende, forandrede Salgsvilkaar.

Ved en rigelig Forsyning med Kaffe, vilde en Ladning Kaffe blive solgt for mindre Guld og Sølv; efter en knap Høst vilde en tilsvarende Ladning blive betalt med mere Guld og Sølv. Det samme gjælder om Korn og Kul, Sukker og The, Jern og Bly, Tømmer og Teglsten. Alle disse og tusende andre Artikler vil stadig være underkastede snart op ad gaaende, snart ned ad gaaende relative Værdiforandringer. Med andre Ord: hvad enten man har Guldmøntfoden eller Sølvmøntfoden eller den dobbelte Møntfod, vil man ikke kunne undgaa stadig skiftende Priser med en gjennem længere Perioder følelig markeret Tendens til Nedgang.

De Hovedmomenter, der under Drøftelsen af Møntfoden i Forbindelse med »Tilbud og Eftersporgsel« gjør sig gjældende, kan, naar man ser bort fra Kreditvæsenet m. m. og kun tager Hensyn til Pengenes og Varernes Kvantitetsforhold, sammenfattes i følgende 4 Punkter:

1) Penge-Rigelighed: høje Priser.

2) Penge-Knaphed: lave Priser.

3) Vare-Knaphed: høje Priser.

4) Vare-Rigelighed: lave Priser.

Ved en Postering efter Virkningen faar man to selvstændig virkende Aarsager for høje Priser:

Penge-Rigelighed og Knaphed paa Varer

og to selvstændig virkende Aarsager for lave Priser:

Penge-Knaphed og rigelig Vareforsyning.

Hvad enten nu de stridende Parter foretrækker den enkelte eller den dobbelte Møntfod, kan der vistnok uden Vanskelighed opnaas Enighed om, at Samfundet under alle Forhold og alle Møntsystemer staar sig bedst ved en rigelig Forsyning med Varer. Men Vare-Rigeligheden er, som tidligere paavist, forenelig baade med lave Priser og færre Penge og høje Priser og flere Penge.

Hvorledes man end grupperer Aarsagerne, og fra hvilket Synspunkt man end bedømmer dem, kommer man stadig til samme almengyldige Slutning:

Montmængdens Betydning overvurderes. Jordklodens Befolkning vil kunne opnaa en rigelig Forsyning med sine Fornødenheder, hvad enten vi regner med lave eller høje Priser.

Men det maa stadig fastholdes, at Pengemængdens Forøgelse ikke er nogen nødvendig Betingelse for Forøgelsen af Varemængden. Tværtimod vil Vareproduktionen indskrænkes, naar vi ofrer for megen Tid og Tænkning og for stort et Arbejde paa Produktionen af de ædle Metaller.

Fortiden taler.

Kolumbus opdager Amerika. En ny Verdensdel aabner den gamle Verdens Befolkning Adgang til uudtømmelige Rigdomme. Hvert ærligt og nyttigt Arbejde lønnes med de rigeste Frugter. Ingen behøver at lide Nød. Der findes Overflod af alt det, der behøves, for at tilfredsstille Samfundets legitime Fornødenheder. Store, let tilgængelige Havne, prægtige, sejlbare Floder, en frodig Jordbund og endeløse Skove indbyder til en ædel Kappestrid for her i den nye Verden at afhjælpe alle Sorger og alle Savn, som Fordomme, Uforstand og planløs Ledelse har dynget op i den gamle. Pludselig øjner Evropæerne Guld. Og fra samme Øjeblik behersker en dæmonisk Magt alle deres Handlinger. Mord og Plyndring betegner deres Vej. Naturens synlige og haandgribelige Rigdomme ringeagtes, og man arbejder sig febersyg op paa Bjergenes Tinder og ned i Jordens Indvolde for med tindrende Øjne og rystende Hænder at gribe efter en Guldklump. Det ene Hold af Evropæere smittes af det andet. Guldfeberen følger med tilbage over Havet og breder sig hærgende fra Fyrsternes Hoffer til Borgernes Huse og Hytterne. Overalt vækkes Guldtørsten, og oven paa Amerikas Opdagelse følger Aarhundreder, hvis Historie Blad for Blad er mærket med de to Ord: Økonomisk Vanvid!

I Diskussionen om Efterspørgslen glemmes alt for ofte det for Bedømmelsen afgjørende Moment: Hvad er det, der spørges om? Dersom man finder, at det er Guld og Sølv, og at Raabet lyder ens alle Vegne fra, saa er det heldigst at bekæmpe Epidemien i Tide

10) Det ved Sølvets Demonetisering forøgede Tilbud af Sølv har gjort Sølvet billigt.

Tysklands samlede Solvsalg oven paa Guldmontfodens Indførelse i 1873 udgjorde som tidligere paavist kun et Belob af 5—600 Mill. Mark. Dette Kvantum Solv blev bragt paa Markedet efterhaanden fra 1873—1879, i hvilket sidste Aar Salget blev standset. Desuden ophorte den latinske Montunions Stater i den sidste Halvdel af Halvfjerdserne med den frie Udprægning af 5-Frankstykker. Men omtrent samtidig begyndte i Amerika det tvungne maanedlige Sølvopkjøb, der fuldt ud har modbalanceret det tidligere evropæiske Solvkjøb. Og hvis Tilbud og Efterspørgsel alene havde kunnet afgjore Prisspørgsmaalet, saa vilde Amerikanernes tillidsfulde Forventninger om Solvets varige Stigning oven paa Bland- og Shermanlovenes Vedtagelse være gaaet i Opfyldelse.

Men her viser det sig netop, at forandrede Produktionsvilkaar har udovet en direkte paaviselig Indflydelse paa Prisen, uagtet man ad Lovgivningens Vej havde gjort alt muligt for at forhindre den efterhaanden indtraadte Nedgang.

Hans Forssell gjengiver i sin tidligere omtalte Afhandling i det Letterstedtske Tidsskrift nogle Oplysninger fra Professor Austen's »Memorandum on the cost of production of silver«, der i 1887 ledsagede »First report of the gold and silver commission«. Disse Oplysninger gaar bl. a. ud paa, at Sølvet udvindes paa 4 forskjellige Maader:

1) som Biprodukt af Guld,
2) som Biprodukt af Bly,
3) som Biprodukt af Kobber,
4) som Hovedprodukt af Sølverts.

Af disse er 2 og 4 de vigtigste. Ifolge omfattende officielle Regnskaber fremgik det, at den gjennemsnitlige Produktionspris for 30 Mill. Unzer Solv, uddragne af Bly, var 24 d. pr. Unze, medens Gjennemsnitsprisen for 50 Mill. Unzer uddragne af Sølverts kun androg 17 d. pr. Unze. Disse fra amerikanske og evropæiske Gruber hentede Tal stemmer godt med et senere offentliggjort Regnskab fra en af de største avstralske Solvminer, der aarlig producerer c. 10 Mill. Unzer. Dette sidste Regnskab, der blev gjengivet i »Manchester City News«

af 14. Jan. 1893, viser hvilke enorme Dividender der i den nyere Tid er blevne opnaaede af Interessenterne i Sølvminerne. Den her omtalte Mine: »The Broken Hill Proprietary« havde existeret i 12 Aar. Selskabet begyndte med en indbetalt Aktiekapital paa £ 384,000. I de forløbne Aar har Aktionærerne efterhaanden trods Nedgangen i Sølvpriserne faaet udbetalt 6 Mill. Pund Sterling eller ca. 16 Gange saa meget som hele den indbetalte Aktiekapital. I 1889 modtog hver Ejer af en £ 2 Aktie et Udbytte af £ 12 12 sh. og fra Jan. 1890 til Maj 1892 blev der udbetalt en maanedlig Dividende af 25 pCt. eller 300 pCt. pro Anno. Den gjennemsnitlige Produktionspris var 21 d., men de avstralske Sølvminer er dyrere at bearbejde end de amerikanske, hvor Sølvet findes nærmere Overfladen.

At Aktionærerne og Interessenterne i Sølvminerne er i høj Grad interesserede i Udbredelsen af Bimetallismens Trosartikler blandt Evropas Landmænd er let forstaaeligt. Det er sikkert, at Sølvet under den dobbelte Møntfod vilde opnaa en betrygget Stilling. Om Landmændene Verden over i Længden vilde staa sig ved Bimetallismen er et helt andet Spørgsmaal. Men Sølvpartiet er ogsaa tilfreds, naar det blot kan faa Landmændene til at tro det. —

Det amerikanske Sølv bør med de nuværende tekniske Hjælpemidler efter sagkyndige Udtalelser kunne produceres til en Gjennemsnitspris af ca. 18 d. Denne Pris er ogsaa gjentagende bleven nævnt af Ottomar Haupt, ligesom William Fowler allerede i 1886 meddelte, at Sølv blev produceret til ca. 18 d. i Mexiko. Selv med de nu (Decbr. 1893) gjældende Sølvpriser: 32—33 d. er altsaa Sølvminedriften meget indbringende. Det betaler sig bedre at smelte Sølv end at saa Byg og Hvede og kjærne Smør. Der er næppe heller Tvivl om, at de saa ofte fremførte Trusler om Minernes Standsning kun er beregnede paa at tvinge Sølvpriserne i Vejret.

Det amerikanske Sølvparti benægter jævnlig, at Minedriften giver noget Udbytte ved de nuværende Sølvpriser, og i en vis Forstand kan dette ogsaa være rigtigt. Opgjørelsen af et Aktieselskabs Driftsregnskab vil altid til en vis Grad bero paa et Skjøn. I det foreliggende Tilfælde er det klart, at Aktier, der giver en Gevinst af flere hundrede pCt. pro anno, under normale Forhold vil blive noterede og omsatte til Priser, der staar langt over pari Kurs. Naar nu skiftende Ejere beregner Sølvminernes Grundpris efter Aktiernes kunstig opskruede

Kurs, vil man efterhaanden kunne forvandle et i og for sig meget betydeligt Driftsoverskud til nogle faa pCt. eller til et Minus. Sølvmineaktiernes bratte Fald i indeværende Aar, oven paa Standsningen af Sølvets frie Udprægning i Indien, forklares af de her paapegede Aarsager.

Det bedste Bevis for, at Sølvproduktionen trods de synkende Priser maa have betalt sig, fremgaar af den producerede Kvantitet.

»The United States mint report« giver følgende Overblik over Verdens samlede Sølvproduktion:

		Gjennemsnitspris per oz
1880	74,800,000 oz.	ca. $52^1/_4$ d.
81	78,900,000 -	- $51^3/_4$ -
82	86,500,000 -	- $51^5/_8$ -
83	89,100,000 -	- $50^1/_2$ -
84	81,600,000 -	- $50^5/_8$ -
85	91,600,000 -	- $48^5/_8$ -
86	93,200,000 -	- $45^3/_8$ -
87	96,200,000 -	- $44^5/_8$ -
88	110,000,000 -	- $42^7/_8$ -
89	126,000,000 -	- $42^3/_4$ -

I 1890 gik Produktionen efter andre Kilder lidt ned, men 1891 og 1892 viser en ny Forøgelse:

1890	119,250,000 oz
1891	133,200,000 -
1892	140,000,000 -

Trods forskjellige Staters Overgang til Guldmøntfoden og Standsningen af den frie Udprægning af Sølv i de fleste andre Lande viser altsaa Sølvproduktionen stadig større Tal. Man kan heraf drage den Slutning, at Produktionen vilde være bleven endnu langt større, hvis Prisfaldet ikke til en vis Grad havde hæmmet den alt for forcerede Drift af Verdens gamle og nye Miner.

Til Sammenligning gjengives efter Sir D. Barbour og Robert Barclay Verdens samlede Guldproduktion i Pund Sterling:

1880	£ 21,900,000
81	21,200,000
82	20,300,000

1883	£ 19,300,000
84	20,300,000
85	21,600,000
86	21,200,000
87	21,000,000
88	21,000,000
89	23,700,000

Her viser der sig en langt mindre Fremgang, uagtet der gjennem Guldets forøgede Kjøbeevne er bleven sat en voxende Præmie paa Guld-Produktionen.

Men det vil af det foregaaende ses, at Aarsagen til Sølvets Nedgang først og fremmest maa søges i den tiltagende Produktion, der ved Hjælp af tekniske Forbedringer er blevet skaffet frem med stadig aftagende Udgifter for Mineejerne.

Selv om vi havde beholdt det gamle Værdiforhold mellem Guld og Sølv, vilde Pengene ikke derfor have faaet en »konstant Værdi«. De to Metaller i Forening vilde vedblivende have været underkastede de af Produktions- og Omsætningsforholdene følgende Værdiforandringer i Ombytnings-Forholdet til andre Varer.

11) Bimetallismen kan kun realiseres i Forbindelse med en Lov om Sølvets frie og ubegrændsede Udprægning til Mønt.

Som gjentagende paavist besørges Handelsomsætningen i Verdens Kulturstater med en i Forhold til de omsatte Beløb stadig aftagende Møntmængde.

»Bank of England« kan i Reglen nøjes med en Guldreserve af c. £ 20 Mill., uagtet den samme Reserve samtidig er Hovedreserve for saa godt som hele Storbritaniens Bankvæsen. Provinsbankerne arbejder med en meget ringe Guldbeholdning, idet de stoler paa til enhver Tid at kunne faa Støtte hos »Bank of England«. England har siden 1816 klaret sin Omsætning med et forholdsvis lille Kvantum Guld, og Sølvet har kun gjort underordnet Tjeneste som Skillemønt. Men ogsaa Vexlernes og Banknoternes Brug er i Aftagende, idet Cheque-Systemet har fortrængt disse og andre private og offentlige Kreditbeviser fra Omsætningen.

I London stillede Brugen af Cheques og Mont sig procentvis regnet paa følgende Maade:

	Cheques	Banknoter og præget Mønt
1839	93,2 %	6,8 %
1859	96,8 %	3,2 %
1881	98,9 %	1,1 %

I Provindserne er Udviklingen gaaet i samme Retning, om end langt fra saa hurtig:

	Cheques	Banknoter og Mønt
1839 (Provindserne)	47,3 %	52,7 %
1859 —	68,2 %	31,8 %
1881 (England og Wales)	97 %	3 %

Endnu mere slaaende er Tallene fra Londons clearinghouses:

Aar	Gjennemsnitlig Omsætning pr. Dag
1817	£ 2,900,000
1839	3,200,000
1867—70	12,000,000
1871—80	17,000,000
1881	20,500,000
1889	25,400,000

Den daglige Omsætning i Londons clearinghouses er saaledes langt større end »Bank of Englands« samlede Guldreserve, der danner Basis for hele den engelske Bankforretning.

Amerika har faktisk i Størstedelen af indeværende Aarhundrede klaret sin Omsætning uden nogen nævneværdig Anvendelse af Guld- og Sølvpenge. Som omtalt under »Amerika« cirkulerede der i de 40 Aar fra 1792 til 1834 saa godt som intet Guld i »De foren. Stater«, og i hele Tidsrummet fra 1804 til 1878 har der næppe et eneste Aar cirkuleret 1 Mill. i Sølvdollars. Derimod har man selvfølgelig anvendt en Del Sølv til Skillemønt.

I Amerika er Cheque-Systemet lige saa dominerende som i England. I 1881 anvendtes i New Yorks Banker 98,7 pCt. Cheques og 1,3 pCt. Mønt.

Man har altsaa her et praktisk Bevis paa, at to af Verdens største og rigeste Nationer i flere Slægtled har kunnet klare deres Forretning

med en ringe og i Forhold til Omsætningen stadig aftagende Brug af »Penge«.

Den kæmpemæssige Udvikling af Girosystemet i Tyskland vil der efterhaanden medføre lignende Besparelser i Brugen af de ædle Metaller, og man maatte være blind, hvis man i denne Forandring ikke saa et betydningsfuldt økonomisk Fremskridt.

Lige som Dampmaskinen arbejder med stadig ringere Kulforbrug, arbejder den Mekanisme, der besørger Verdensomsætningen, med et i Forhold til Præstationerne stadig aftagende Kvantum Penge — der ikke som Kullene konsumeres, men efter hver Omsætning gjør Tjeneste paany.

Besparelsen er i begge Tilfælde en Sejr for sunde Principer og en Vinding for Samfunds-Økonomien. Et Forsøg paa at dreje Evolutionshjulet tilbage og paatvinge Verdens ledende Nationer en for deres Omsætning unødvendig, forøget Anvendelse af Guld og Sølv, er enstydig med at paatvinge os Maskiner af forældet Konstruktion med større Kulforbrug.

Naar England, som Mulhall for nogle Aar siden oplyste, i Forhold til sin samlede Vare-Omsætning (Import og Export) bruger 20 %, Mont, Italien 40 % og Spanien 100 %, saa bør en fornuftig ledet Udvikling i de to sidst nævnte Lande gaa ud paa en bedre Ordning af Kreditforholdene og Kreditsystemerne, saaledes, at man der efterhaanden opnaar en lignende Besparelse i Pengenes Brug som i England.

Italien og Spanien bør med andre Ord følge Englands Exempel. For Forretningsmænd i praktiske Livsstillinger er der noget naivt i de Bestræbelser, der fra forskjellige Sider gjøres, for i Lande med et ordnet Kreditvæsen at fremkalde en forøget Anvendelse af Sølvet i Montform. Det ligner et Raad til England om at følge Spaniens Exempel.

Nedenstaaende, efter statistiske Oplysninger for Aarene 1888—89 ordnede Sammenstilling viser:

1) De opførte Landes Nationalformue.
2) Gjennemsnits-Beregning af Formuen pr. Hoved.
3) Montmængden pr. Hoved.
4) Handelsomsætning pr. Hoved.
5) Montmængden beregnet procentvis i Forhold til Nationalformuen

	Nationalformue	Nationalformue per Hoved af Befolkningen	Møntmængde per Hoved	Handelsomsætning per Hoved	Møntmængden (Guld, Sølv og Sedler) beregnet procentvis i Forhold til Nationalformuen
England ...	£ 9,400 Mill.	£ 247	£ 4.4	£ 19.10	1,7 %
Frankrig ...	- 8,598 —	- 224	- 11.8	- 8. 3	5,2 %
Tyskland ..	- 6,437 —	- 140	- 5.-	- 7.16	3,7 %
Rusland....	- 5,089 —	- 55	- 2.1	- 1. 7	3,5 %
Østrig	- 3,855 —	- 99	- 2.6	- 2. 6	2,5 %
Italien	- 2,963 —	- 100	- 3.-	- 3. 3	3,0 %
Spanien....	- 2,516 —	- 148	- 4.2	- 3. 8	2,9 %
Portugal ...	- 408 —	- 87	- 2.7	- 4.—	2,9 %
Sverig	- 637 —	- 125	} 2.8	(1887) 6.—	1,6 %
Norge	- 243 —	- 122		- 7.15	1,5 %
Danmark ..	- 404 —	- 230		- 13.—	1,8 %
Holland....	- 980 —	- 216	- 7.7	- 45.—	3,6 %
Belgien	- 1,007 —	- 167	- 6.1	- 18.10	3,7 %
Sveits	- 494 —	- 165	- 4.-	- 20.—	2,4 %
De for.Stater	- 12,824 —	- 210	- 7.-	- 5.-	3,5 %
Avstralien..	- 1,373 —	- 370	- 8.2	- 35.—	2,2 %

Man behøver blot at se paa de to første Talrækker for at komme til den Slutning, at en gjennem Sølvets frie Udprægning fremkaldt Forøgelse af Møntmængden ej kan være det rette Lægemiddel mod de økonomiske Onder, vi lider under.

Frankrig har tre Gange saa mange Penge som England, og dog er England rigere og dets Handel langt større end Frankrigs.

Hvis Pengemængden alene kunde gjøre Udslaget, hvorfor klager da Frankrig mindst lige saa meget som England over daarlige Tider? Og hvis de mange Penge ikke har hjulpet Frankrig, hvorfor skulde saa England eller noget andet Land lade sig friste ind paa den franske Møntpolitik?

Holland klarer en Handelsomsætning af £ 45 pr. Hovede med 3,6 pCt. Mønt; Rusland har 3,5 pCt. Mønt og en Handelsomsætning af £ $1\frac{1}{2}$ pr. Hoved o. s. fr.

Enhver Undersøgelse af de her fremdragne Forhold fører bestandig til samme Slutning:

England er det *rigeste* Land i Europa og har i Forhold til sin Handel de *færreste* Penge.

Denne Kjendsgjerning er i al sin Simpelhed mere veltalende og mere belærende end mange lærde Theorier om Møntmængden tilsammen.

Om Pengene andrager 1 eller 2 eller 3 % af et Lands Kapital er som ovenstaaende Tal viser af underordnet Betydning, og da Guld og Sølv maa betales med andre Produkter og Værdier, er en forøgelse af et Lands Guld- og Sølvmængde i og for sig ingen Fordel og intet Fremskridt.

Hvis man i det hele taget kan udlede en Regel af Verdens Erfaringer paa Mønt- og Kreditvæsenets Omraade, saa lyder den saaledes:

Pengebehovet aftager, efterhaanden som Kreditvæsenet udvikles og Velstanden tiltager.

12. En af Verdens ledende Stater, tiltraadt international Overenskomst om Raten, er tilstrækkelig til at bevare et stabilt Værdiforhold mellem Guld og Sølv, uden Hensyn til de to Metallers tiltagende eller aftagende Produktion.

En legaliseret Rate er ingen nødvendig Betingelse for Bevarelsen af Sølvet som Møntmetal. De to ædle Metaller kan godt cirkulere over alt som lovligt Betalingsmiddel, uden at Loven behøver at blande sig i det indbyrdes Værdiforhold. Sagen lader sig ordne paa en meget nem Maade. I Lande med Guldmøntfod præsteres Betalingen enten med Guld eller med *Sølv efter Dagens Kurs*; i Lande med Sølvmøntfod dækkes omvendt, enten med Sølv eller med *Guld efter Dagens Kurs.*

Men denne frie Form for Fællesskabet mellem de to ædle Metaller tilfredsstiller ikke Bimetallisterne. De forlanger som absolut nødvendig Betingelse for deres Systems Realisation, at der først maa opnaas en international Overenskomst om Raten, det faste indbyrdes Værdiforhold mellem Guld og Sølv. Naar man er bleven enig om

Raten, skal denne for Fremtiden være lovlig gjældende i alle Afviklingsforhold mellem Kreditor og Debitor.

Som gjentagende fremhævet har Værdiforholdet mellen Guld og Sølv fra 1803 til 1873 holdt sig nogenlunde konstant paa 1—15½ i Evropa og afvexlende paa 1—15 og 1—16 i Amerika. Nu for Tiden (1893) er Forholdet omtrent 1—30.

Medens Bimetallisterne i de nærmeste Aar efter Tysklands Overgang til Guldmøntfoden med Prof. Cernuschi i Spidsen ivrigt agiterede for Gjenindforelsen af det gamle Værdiforhold 1—15½, har Systemets moderate Talsmænd anbefalet en Rate, der saa vidt mulig falder sammen med det paa Tidspunktet for Overenskomsten faktisk bestaaende Værdiforhold mellem de to ædle Metaller.

Denne sidste Opfattelse er dog ingenlunde trængt igjennem, og Forklaringen ligger lige for Haanden.

Hvis nemlig en saadan, paa Sølvets seneste Salgspris baseret Rate blev vedtaget, saa vilde alle Lande, i hvilke der cirkulerer store Mængder af Sølvpenge, blive nødt til at bogføre meget betydelige Beløb som Tab. Naar man ser bort fra Skillemønt og Smaapenge og kun holder sig til det Sølv, der cirkulerer som legal tender, vil Frankrig alene blive nødt til at afskrive ca. 1000 Mill Francs, »De forenede Stater« ca. 200 Mill. Dollars, Belgien ca. 200 Mill. Francs o. s. fr. Derfor er disse Lande meget stærkt interesserede i, at Raten bliver saa gunstig som mulig for Sølvet, medens paa den anden Side de Lande, der som f. Ex. England og Skandinavien kun har faa Sølvpenge, og hvis Omsætning er baseret paa Guld, nærmest er interesserede i, at Raten bliver saa gunstig som mulig for Guldet.

Her er altsaa et rigt Stof til Uenighed, og hidtil er alle Mæglingsforsøg strandede.

Den af Bimetallisterne idelig paaberaabte Kjendsgjerning, at Raten 1—15½ ved forskjellige Staters venskabelige Samvirken har holdt sig nogenlunde konstant fra 1803—1873, tynger i og for sig ikke ret tungt i Vægtskaalen, naar man erindrer, at en enkelt Stats, Tysklands, Overgang fra Sølvmøntfoden til Guldmøntfoden var tilstrækkelig til at ryste Tilliden til den dobbelte Møntfod og kuldkaste hele det legaliserede Tvangskurs-System, paa hvilket den faste Rate var bygget.

Gaar man tilbage i Tiden finder man i forskjellige Lande og forskjellige Perioder følgende Værdiforhold mellem Guld og Sølv:

Italien og Grækenland paa Herodots Tid (5te Aarh. f. Chr. Fødsel)	1 — 13
Rom ved Begyndelsen af vor Tidsregning	1 — 9
— paa Konstantin den Stores Tid	1 — 15
Araberne i det 7de Aarh.	1 — 7
England i det 12. Aarh.	1 — 9
Kastilien og Leon i Midten af det 15 Aarhundrede	1 — 7½
Spanien i Slutningen af det 15. Aarh.	1 — 10[illegible]/4
England 1561—1580	1 — 11,[illegible]
Frankrig 1602	1 — 11,[illegible]
Spanien i Midten af det 16. Aarh.	1 — 13,[illegible]
England 1600—1620	1 — 12,1
Frankrig 1636	1 — 13,[illegible]
Tyskland 1667	1 — 14,[illegible]
England 1700—1720	1 — 15,1
Frankrig 1703	1 — 16,[illegible]
— 1709	1 — 12,[illegible]
— 1715	1 — 16,[illegible]
— 1720	1 — 22,[illegible]
— 1724	1 — 14,[illegible]
— 1726	1 — 21,[illegible]
— 1760—1785	1 — 14,[illegible]
England 1760	1 — 14,1
— 1800—1820	1 — 15,[illegible]
De for. Stater 1786	1 — 16,[illegible]
— 1792	1 — 15
— 1834	1 — 16,[illegible]

Ovenstaaende Tal skyldes mange forskjellige Kilder, særlig Del Mar, Mulhall og Hucks Gibbs.

I de siden 1873 forløbne 20 Aar har vi efterhaanden set Værdiforholdet mellem de to Metaller i hurtigt Tempo forandre sig i Favør af Guldet:

1873—1880	1—16,[illegible]
1881—1882	1—17,[illegible]
1883—1884	1—18,[illegible]

1885—1886	1—19,9	
1887—1888	1—21,2	
1889	1 —21,5	
1890	1—18,3	(Shermanloven vedtages)
1891	1—20	
1893 (Juli)	1 - 30	(Indien standser den frie Udprægning af Sølv).

Det vil heraf ses, at Værdiforholdet mellem Guld og Sølv i Tidernes Løb har været underkastet store Forandringer. Nu er vi omsider naaet til et Punkt, hvor Sølvet staar lavere end i nogen tidligere Periode. Men selv om vi i de sidste 20 Aar havde fastholdt og gjennemført den gamle Rate 1—15½, saa vilde vi dog hele Tiden have været nødt til at regne med den Kjendsgjerning, at de to forenede Metallers Kjøbeevne i Forhold til Verdens andre forskjellige Frembringelser stadig forandrer sig. Den tiltagende Kvantitet vilde være bleven ledsaget af en aftagende Ombytningsværdi.

Desuagtet tillægger Bimetallisterne Rate-Spørgsmaalet i deres Argumentation den allerførste Plads og den allerstørste Betydning. Prof. Cernushi siger saaledes:

»Bimetallismen er ikke ensbetydende med en Oversvømmelse af Pengemarkedet. Det er ikke Hensigten at forøge Evropas samlede Møntmængde ud over det nu disponible Kvantum. Det, vi forlanger, er Gjenoprettelsen af den faste Rate — intet andet«.

At Raten har sin store Betydning kan heller ikke nægtes, men Bimetallisterne overvurderer i høj Grad dens Virkning. Det er indlysende, at Ejerne af Sølv vilde opnaa en Vinding, hvis vi nu for Tiden ved Lovgivningens Medhjælp forandrede Raten fra 1—30 til 1—15½. Men det er ogsaa klart, at Ejerne af Guld vilde lide et lige saa stort Tab. Hvor stærkt end en saadan Ompostering vilde gribe ind i en Mængde Individers private Regnskab, saa vilde dog begge Metallers samlede Værdi ved ellers lige Vilkaar i Overgangsøjeblikket gaa fuldstændig uforandret ud af Krisen.

For at komme til Klarhed om denne Kjendsgjerning behøver man kun at undersøge, hvorledes en Forandring af Raten paa et givet Tidspunkt vilde paavirke Pengenes Kjøbeevne under et tænkt Omsætningsforhold med de ædle Metaller paa den ene og Varemæng-

den tilligemed alle andre Salgsværdier paa den anden Side af Verdensmarkedets Vægtskaal.

Man gaar altsaa for Experimentets Skyld et Øjeblik ud fra den Antagelse, at Priserne paa alt, der er Gjenstand for Kjøb og Salg, udelukkende bestemmes af Kvantitets- og Værdiforholdet mellem Guldet og Sølvet. Ved en saadan »kemisk Analyse«, en saadan Udsondring af det enkelte omstridte Element, opnaar man i det foreliggende Tilfælde at se Virkningen af Rateforandringen i sin simpleste og lettest fattelige Form.

Efter hele den foregaaende Udvikling behøver Forfatteren næppe at nære Frygt for, at nogen Læser af det her for Anskuelighedens Skyld fremdragne Exempel vil drage fejle Slutninger og glemme den atter og atter paapegede Kjendsgjerning, at ved Siden af de ædle Metaller mangfoldige andre Indflydelser uafladelig gjør sig gjældende i Forholdet mellem Penge og Varer, Værdier og Priser.

Med dette selvfølgelige Forbehold gaar vi altsaa til Opgavens Løsning.

Forskjellige Avtoriteters Oplysninger om Verdens Totalbeholdning af ædle Metaller gaar ud paa, at Guldet og Sølvet har samme relative Omsætningsværdi. Naar man tænker sig alt Guld samlet hos en Ejer og alt Sølv hos en anden, er de to Ejere lige rige. Med andre Ord: De to Metallers Kjøbeevne er lige stor.

Da alle den Slags Overslag til Dels er baserede paa et Skjøn, idet ingen med blot nogenlunde Nøjagtighed kan udregne, hvor meget Guld og Sølv der findes spredt og gjemt uden for Pengecirkulationen, kan der let rejses Tvivl om Overslagets absolute Rigtighed, men det efterfølgende Exempel taber ikke derved sin Beviskraft.

Naar vi under et tænkt Værdiforhold af 1 Pund Guld = 16 Pund Sølv sætter de to Metallers samlede Kjøbeevne lig en hel Cirkelflade, saa vil Guldet dække den ene Halvdel og Sølvet den anden som i efterfølgende Figur 1.

Regnes den samlede Kjøbeevne lig 10, saa fordeles den med 5 paa hver Side af Delingslinien.

Forandres derefter Raten fra 1—16 til 1—20, saa vil Sølvets Kjøbeevne aftage, medens Guldets Kjøbeevne tiltager. Udtrykt i Tal bliver Forholdet nu 5—4 i Stedet for, at det før var 5—5.

Gaar vi videre ad samme Vej og forandrer Raten til 1—32, saa

faar vi Tallene 2—1, og Cirkelfladen viser det i Figur 2 fremstillede Forhold mellem Guldets og Sølvets Kjobeevne.

Suppositionen er i begge de her anforte Tilfælde en Nedgang i Sølvets og en deraf folgende Opgang i Guldets Værdi.

Følger vi den modsatte Vej og tænker os Raten forandret fra 1—16 til 1—12, saa voxer Sølvets Kjøbeevne paa Guldets Bekostning og Forholdstallene bliver 3—4. Ved Raten 1—8 repræsenteres Kjobeevnen af Tallene 1—2, og Cirkelfladen viser det i Figur 3 gjengivne Forhold.

Exemplet kan varieres efter Behag ved Valget af andre op eller ned ad gaaende Rater; Resultatet maa nodvendigvis altid blive det samme. Enhver Forandring af det indbyrdes Værdiforhold har den Virkning, at en Opgang i Solvets Kjøbeevne modbalanceres af en tilsvarende Nedgang i Guldets Kjobeevne og omvendt.

Paa lignende i sin Totalvirkning rent negative Maade paavirkes i Virkeligheden ogsaa Forholdet mellem Verdens Kreditorer og Debitorer.

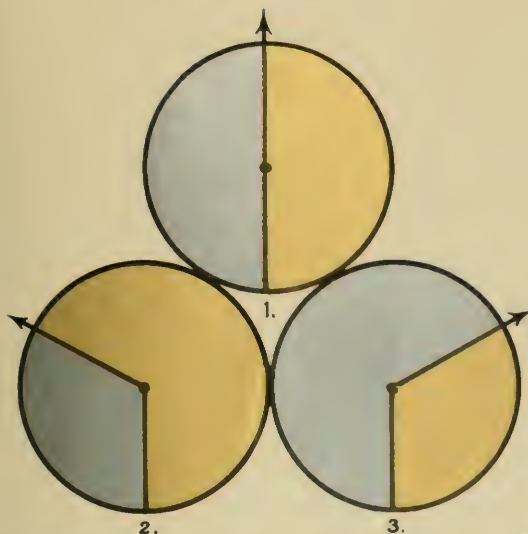
Ingen Forandring af Raten, hvad enten man vælger Værdiforholdet 1 = 1 eller 1 = 100, har ved ellers uforandrede Vilkaar i Overgangsøjeblikket den mindste Indflydelse paa de to Metallers samlede Kjøbeeller Betalingsevne. Samfundet i sin Helhed er efter Forandringen akkurat lige saa fattigt som for.

Man moder meget ofte i Møntfods-Diskussionen den Antagelse, at en Nedgang i Solvets Guldpris til det halve (f. Ex. fra 60 d — 30 d per oz.) er enstydig med en almindelig Opgang i Guldets Kjøbeevne til det dobbelte.

Denne Slutning er, hvis den tages bogstavelig, absolut urigtig, Misforstaaelsen er i Øjne faldende. Guldets almindelige Kjobeevne bliver ikke efter Forandringen to Gange saa stor, som den var før Forandringen, men to Gange saa stor, *som Sølvets Kjøbeevne er bleven reduceret til efter Forandringen.*

Hvis man ved en Sølvpris af 60 d sætter de to ædle Metallers samlede Kjøbeevne lig 100 pCt. og gaar ud fra, at Guldet repræsenterer Halvdelen eller 50 pCt. og Sølvet de andre 50 pCt., saa behøver man ikke at tænke ret længe, for det staar klart, at en effektiv Fordobling af Guldets Kjøbeevne (2 + 50 = 100) vilde reducere Sølvets Kjøbeevne ikke til Halvdelen men til Nul.

Rate-Svingninger.

Ratens efter Kjøbeevnen beregnede Forholdstal med 1 ℔ Guld lig 16 ℔ Sølv som Udgangspunkt:

Raten	Kjøbeevnens Forhold
1—16	5—5
1—18	9—8
1—20	5—4
1—22	11—8
1—24	3—2
1—28	7—4
1—32	2—1
1—36	9—4
1—40	5—2
1—14	7—8
1—12	3—4
1—10	5—8
1—8	1—2
1—6	3—8
1—4	1—4

(Se Forklaringen paa Side 165—166.)

Fejltagelsen hidrører fra, at man forvexler Guldets almindelige Kjøbeevne paa Verdensmarkedet med Guldets af Raten afhængige Ombytningsforhold til Sølvet alene og derefter ræsonnerer saaledes: »Hvis Raten 1 Pund Guld = 16 Pund Sølv forandres til 1 Pund Guld = 32 Pund Sølv, saa faar man efter Forandringen for 1 Pund Guld to Gange saa meget Sølv som før, følgelig er Guldets Kjøbeevne bleven fordoblet.«

Nej, Guldets almindelige Kjøbeevne er ved en saadan Forandring kun steget fra 50 pCt. — $66\frac{2}{3}$ pCt., og Sølvets Kjøbeevne er kun falden fra 50 pCt. — $33\frac{1}{3}$ pCt.

Et let fatteligt Exempel vil paa en fyldestgjørende Maade vise Rigtigheden af de i Forbindelse med Figurerne fremførte Tal og samtidig klare det meget omstridte Spørgsmaal, i hvilken Udstrækning en Forandring af Raten paavirker Guldets og Sølvets Kjøbeevne paa Verdensmarkedet.

Lad os gaa ud fra Raten 1 = 16 og tænke os 3 Interessenter. Kjøberne A og B og Sælgeren C, af hvilke A ejer 100 Pd Guld, B 1600 Pd. Sølv og C 10,000 Tønder Hvede, hvis Salgsværdi er lige saa stor som de to Kjøberes Guld og Sølv tilsammen.

A faar da for sine 100 Pd. Guld 5,000 Tønder Hvede, og B faar for sine 1600 Pd. Sølv ligeledes 5,000 Tønder.

Derefter forandres ved Lov Værdiforholdet mellem Guld og Sølv fra 1 = 16 til 1 = 20. Hvorledes fordeler Virkningen af denne Forholdsregel sig nu over de 3 Interessenter?

A faar i Stedet for $\frac{5}{10}$ Del af Hveden nu $\frac{5}{9}$ eller $5,555\frac{5}{9}$ Tdr. B faar i Stedet for $\frac{5}{10}$ Del nu kun $\frac{4}{9}$ Del eller $4,444\frac{4}{9}$ Tdr. og Sælgeren C faar for sine 10,000 Tdr. Hvede nøjagtig det samme som før, nemlig 100 Pd. Guld + 1600 Pd. Sølv.

En ny Lov forandrer Raten til 1 = 32. Vi fastholder stadig Exemplet med de tre Interessenter under det supponerede Besiddelsesforhold: A 100 Pd. Guld, B 1600 Pd. Sølv og C 10,000 Tdr. Hvede

A faar nu for sit Guld $6,666\frac{2}{3}$ Tdr. B faar for sit Sølv $3,333\frac{1}{3}$ Tdr. og C faar af Guld og Sølv tilsammen hverken mere eller mindre end før.

Vi forsøger herefter en Forandring af den oprindelige Rate i modsat Retning nemlig fra 1 = 16 til 1 = 12.

A faar nu i Stedet for $\frac{5}{10}$ Del kun $\frac{3}{7}$ Del af Hveden eller

4,285 $^{5}/_{7}$ Tdr. B faar $^{4}/_{7}$ Del eller 5,714 $^{2}/_{7}$ Tdr. og C hverken vinder eller taber ved Forretningen.

En ny Lov fastsætter Raten 1 = 8. A faar $^{1}/_{3}$ eller 3,333 $^{1}/_{3}$ Tdr. B faar $^{2}/_{3}$ Del eller 6,666 $^{2}/_{3}$ Tdr og C ejer det samme for.

Det er klart, at man kan sætte en hvilkensomhelst anden Handelsvare i Stedet for Hveden. Resultatet vil blive det samme. Enhver Forandring af Raten har den Virkning, at en Opgang i Sølvets Kjobeevne modbalanceres af en tilsvarende Nedgang i Guldets Kjøbeevne og omvendt.

Efterfolgende Skala viser Forholdet:

Raten	Kjøbeevnen regnet procentvis		Kjobeevnens Forholdstal	
	Guld.	Solv.	Guld.	Sølv.
1—16	50 %	50 %	5	5
1—20	55 $^{5}/_{9}$ -	44 $^{4}/_{9}$ -	5	4
1—24	60 -	40 -	3	2
1—32	66 $^{2}/_{3}$ %	33 $^{1}/_{3}$ -	2	1
1—40	71 $^{3}/_{7}$ -	28 $^{4}/_{7}$ -	5	2
1—12	42 $^{6}/_{7}$ -	57 $^{1}/_{7}$ -	3	4
1—10	38 $^{6}/_{13}$ -	61 $^{7}/_{13}$ -	5	8
1—8	33 $^{1}/_{3}$ -	66 $^{2}/_{3}$ -	1	2
1—4	20 -	80 -	1	4

Raten 1—16 staar øverst, fordi den dannede vort Udgangspunkt.

Den af Exemplet udledede Rate-Theori kan selvfolgelig kun overføres paa de virkelige Omsætningsforhold med Begrænsning til den effektive Indflydelse, som Guldets og Sølvets Existens som Møntmetal i det hele taget i det givne Øjeblik udøver paa Priserne.

Men Resultatet af hele Undersogelsen angaaende de fremdragne 12 Punkter af Bimetallisternes Program kan sammenfattes i de faa Ord: Der hører en stærk Tro til at se Universal-Lægemidlet mod Tidens økonomiske Onder i en Forholdsregel, som gjennemført til sin yderste Konsekvens i heldigste Tilfælde fører til Fastsættelsen af et legaliseret indbyrdes Ombytningsforhold mellem to Metaller — der tilsammen andrager ca. 2 % af Jordklodens Værdier.

Guldets Fremtid.

Det kan med nogenlunde Sikkerhed forudsiges, at den i den sidste Generation rejste Bevægelse i Favør af Guldet, vil brede sig videre. De Stater, hvis finansielle Status tillader det, vil efterhaanden adoptere Guldmøntfoden, og Guldet vil inden ret lang Tid faktisk blive Basis for Verdens Møntvæsen, for saa vidt det ikke allerede er det.

Men dermed er der ingenlunde opnaaet en varig Garanti mod Rystelser af det Fundament, paa hvilket Pengevæsenet hviler.

Vi har i et foregaaende Afsnit set, hvorledes man i Tredserne oven paa Guldlejernes Opdagelse i Amerika og Australien søgte at reformere Verdens Møntsystemer i Favør af Sølvet. Mænd som Chevalier og Cobden havde den Gang mistet Tilliden til Guldet, og deres Frygt var ikke ugrundet. Af de neden for gjengivne Tal vil det ses, hvor foruroligende stærkt Guldproduktionen tiltog fra 1849 til 1856:

1849	£	5,420,000
1850	-	8,800,000
1851	-	13,520,000
1852	-	27,030,000
1853	-	28,080,000
1854	-	28,280,000
1855	-	30,240,000
1856	-	32,250,000

Derefter faldt Produktionen til ca. £ $27\frac{3}{4}$ Mill. i 1857, ca. $24\frac{1}{2}$ Mill. i 1858, ca. $21\frac{1}{2}$ Mill. i 1859 og ca. 18 [illegible] Mill. i 1860.

Ingen kan vide, naar og hvor der opdages nye Lejer. Store Dele af Asien, Afrika, Amerika og Australien ligger endnu helt eller delvist uden for Kulturens Paavirkning. Vi har kun et forholdsvis ringe Kjendskab til Jordens Rigdomme, og Aarsagen til, at man siden 1873 har foretrukket Guldet, maa nærmest søges i den maaske rent tilfældige Omstændighed, at Guldproduktionen siden Begyndelsen af Halvtjerdserne har holdt sig nogenlunde konstant paa £ [illegible] Mill. aarlig, medens Sølvproduktionen trods Nedgangen i Sølvprisen er bleven forøget fra ca. £ 8 Mill. i 1860 til ca. £ 32 Mill. i [illegible].

Hvis Opdagelsen af nye, rige Guldlejer før eller senere skulde

medføre en tilsvarende Stigning i Guldproduktionen, vilde Guldmøntfoden ikke yde noget Værn mod lignende Forstyrrelser som dem, man nu har søgt at frigjøre sig for ved delvist at demonetisere Sølvet.

Enhver Vares Ombytningsværdi paavirkes af Forholdet mellem Tilbud og Efterspørgsel, og Guldet danner ingen Undtagelse fra Reglen. Guldets Kjøbeevne vil dale ganske paa samme Maade som Sølvets, hvis der i en længere Aarrække produceres voxende Kvantiteter samtidig med, at Produktionsomkostningerne formindskes og Efterspørgslen aftager.

Sølvets Fremtid

Trods alle Forsøg paa at gjenindsætte Sølvet i sine gamle Rettigheder har Guldet i Verdens ledende Stater sejret over hele Linjen. Der kan vel endnu rejses theoretiske Tvivl om Legaliteten af Sølvets Detronisering i Amerika og den latinske Møntunions Stater, men praktisk set har Sølvet siden Ratens Ophævelse over alt mistet sin effektive Ligestilling med Guldet.

Det vilde dog være en Fejltagelse heraf at drage den Slutning, at Sølvets Mission som Møntmetal er endt. Kun en mindre Del af Verden er inddraget under den højeste Kultur. Mere end $^{2}/_{3}$ Del af Jordklodens Befolkning staar endnu paa et Udviklingstrin, der i en uoverskuelig Fremtid sikrer Sølvet en fremragende Plads i Møntcirkulationen.

Bank- og Kreditsystemer kan ikke bygges paa bar Bund. Banknoter, Cheques og Kreditbeviser cirkulerer kun med Lethed i de Lande, der efterhaanden har arbejdet sig frem til første Plads, og i hvilke Tilliden til Statskassens Solvens gaar Haand i Haand med Tilliden Mand og Mand imellem.

I mindre civiliserede Samfund med tvivlsom Beskyttelse af Ejendomsretten, vil de ædle Metaller nu som før besørge den vigtigste Tjeneste blandt Omsætningsmidlerne I Størstedelen af Asien og Afrika og i over Halvdelen af Amerika*) vil Sølvet eventuelt blive Løftestang

*) Peru indfører Sølvmøntfoden fra April 1894.

for Udviklingen paa lignende Maade, som det indtil den nyeste Tid har været det i Evropa.

Derfor vilde det være en forfejlet Montpolitik, hvis Verdens ledende Stater hensynsløst førte Kampen mod Sølvet ud over de Grændser, hvis Hævdelse er nødvendig for Bevarelsen af et sundt Fundament for Pengevæsenet.

Vi finder det foreneligt med god Økonomi at lade gammelt Jern gaa i Smelteovnen for at gjøre Tjeneste paa ny. Men langt vægtigere Grunde taler for, at vi gaar varsomt frem mod Sølvet og undgaar en unødvendig Forringelse af dets Værdi.

Problemets Løsning.

Alle Forsøg paa at forcere Sølvpenge ind igjen i Omsætningen har vist sig frugtesløse. Men intet gyldigt Hensyn kan forhindre Evropas Stater i at indrømme Sølvet en ligeberettiget Plads med Guldet paa Omraadet for de lovbefalede Bankreserver. I England kan Metal-Reserven ifølge Loven bestaa af 1/5 Sølv og 4/5 Guld, men der vilde ikke være nogen væsentlig Risiko forbunden med en ved fælles Overenskomst gjennemført og for alle Lande gjældende Lovbestemmelse om, at Bankreserven skal bestaa af 1/2 Guld og 1/2 Sølv, Sølvet regnet efter Dagens Kurs.*)

En saadan Forholdsregel vilde fremkalde en Bevægelse i Favør af Sølvet uden at skabe en Tvangskurs mellem de ædle Metaller. Ved en Nedgang i Sølvprisen vilde man blive nødt til at øge Sølvreserven. Derved vilde der skabes en Modvægt mod Nedgangen. Ved en Stigning af Sølvpriserne vilde man formindske Sølvreserven. Derved vilde der skabes en Modvægt mod Opgangen.

Indførelsen af den ligelig fordelte Guld- og Sølvreserve vilde med andre Ord virke regulerende paa Sølvpriserne og derigjennem ogsaa paavirke Guldpriserne.

I Forbindelse med denne Ordning af Reserven burde der vedtages en Lovbestemmelse om, at Banknoter og Værdipapirer i enhver af de

---

*) Den Indvending, at Sølvreserven vilde være [illegible]

kontraherende Stater for Fremtiden skulde være indløselige enten med Guld eller med Sølv efter Dagens Kurs. Derved vilde man paa en gavnlig Maade modbalancere den forcerede Efterspørgsel efter Guld, lette Staternes Finansdispositioner og stabilisere Pengemarkedet.

En saadan Ordning vilde ganske vist ikke tilfredsstille Bimetallisterne, men den vilde være et mod Sølvpartiet imødekommende Skridt af stor praktisk Rækkevidde.

Hvis man vil bevare en sund Basis for Pengevæsenet, er den her antydede Vej bort fra Guldmonopolet den eneste, der staar aaben, og vælger man den ikke, vil Montreform-Bevægelsen forsumpe.

* * *

Læsere, der har haft Taalmodighed til at følge Forfatteren gjennem Bogens forskjellige Afsnit, vil finde en i Øjne faldende Lighed mellem Begyndelsen og Slutningen. Vi er efter en Tour »Jorden rundt« naaet tilbage igjen til vort Udgangspunkt. Den instinktmæssig vejrede Sandhed, at de ædle Metallers Betydning for Verdenshandelen i Reglen overvurderes baade af Guldets og Sølvets Tilhængere, er saa at sige Punkt for Punkt bleven stadfæstet gjennem Undersøgelsen, der trinvis er født frem mod det vanskeligste Punkt: den sammenfiltrede Rateknude.

Har Vejen end været lang, saa har den dog forhaabenlig hist og her aabnet Udsigter, der maaske vil fæste sig i Hukommelsen og bidrage til at vedligeholde Interessen for Montspørgsmaalet.

Det bliver Læserens egen Sag at prøve og veje Argumenterne og føre Undersøgelsen videre. Kritikløst accepterede fremmede Meninger har for den personlige Udvikling intet Værd. En selvstændig Overbevisning naa'r man kun gjennem selvstændig Tænkning. Og Frygten for, at alt det, der kan siges og tænkes om denne Sag, allerede er bleven sagt og tænkt, bør ikke afholde fra at gjøre Arbejdet om igjen.

Der ligger en i bedste Forstand moralsk Opmuntring til selvstændig Tænkning i Goethes bevingede Ord:

»Alles Gescheidte ist schon gedacht worden. Man muss nur versuchen es noch einmal zu denken«.

Kjøbenhavn, Decbr. 1893.

A. Peschcke Koedt.

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 14 19 19 01 016 2